

Udskriftsdato: 25. december 2025

VEJ nr 10229 af 17/12/2019 (Gældende)

Vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge (Vejledning til lov om voksenansvar for anbragte børn og unge samt bekendtgørelse om voksenansvar for anbragte børn og unge)

Ministerium: Social- og Boligministeriet

Journalnummer: Social- og Indenrigsmin., j.nr. 2019-5957

Vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge

(Vejledning til lov om voksenansvar for anbragte børn og unge samt bekendtgørelse om voksenansvar for anbragte børn og unge)

Indholdsfortegnelse

(Indholdsfortegnelsen referer til punkter i vejledningen)

Kapitel 1

Regelgrundlag og formål

Indledning	1
Regelgrundlag	2
Formål	3
Supplement til vejledningen	4
Virkning	5

Kapitel 2

Anvendelsesområde og personkreds

Anvendelsesområde	6
Særligt om anbringelse af strafferetlige årsager	10
Unge over 18 år anbragt i hht. strafferetlig dom eller kendelse	11
Uden for anvendelsesområdet	12
Personkreds	14
Typer af anbringelsessteder	15
Almene plejefamilier	16
Forstærkede plejefamilier	17
Specialiserede plejefamilier	18
Netværksplejefamilier	19
Egne værelser, kollegier eller kollegielignende værelser	20
Opholdssteder	21
Døgninstitutioner	22
Delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner	23
Sikrede døgninstitutioner	25
Særligt sikrede afdelinger	26
Interne skoler	27

Kapitel 3

Snitflader til anden lovgivning

Lovgivningsmæssige snitflader til sundhedsområdet	29
Lovgivningsmæssige snitflader til skoleområdet	32
Lovgivningsmæssige snitflader til retssystemet	33
Retsplejeloven	34
Straffeloven. Nødværge og nødværge	35
Straffeloven. Ungdomssanktion	36
Straffeloven. Straffuldbyrdsloven	37
Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet	38
Lovgivningsmæssige snitflader til udlændingeloven	39

Kapitel 4

Børn og unges rettigheder

Grundloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention	43
Internationale konventioner	44
Børnekonventionen	45
Handicapkonventionen	46
Rettighedernes indhold	47
Generelle principper for indgreb i rettigheder	48

Kapitel 5

Voksenansvar

Forholdet mellem forældre og børn	49
Voksenansvar i forhold til anbragte børn og unge	50
Særligt i forhold til børn og unge med nedsat psykisk og fysisk funktionsevne	53
Grænseflade mellem fysisk magt og omsorg	55

Kapitel 6

Særligt om voksenansvar i forhold til plejefamilier

Anvendelsesområde	56
Plejefamiliers voksenansvar	57
Adgang til at fastsætte og opretholde regler i eget hjem	58
Nødværge	59
Særligt i forhold til kommunale plejefamilier	60

Kapitel 7

Husorden på opholdssteder og åbne døgninstitutioner

Generelt	61
Bekendtgørelse af husorden	64
Håndhævelse af husorden på opholdssteder og åbne døgninstitutioner	65

Kapitel 8

Husorden på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner samt sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Obligatorisk og skriftlig	66
Indhold	68
Passende reaktioner	77

Kapitel 9

Nedsættelse eller fratagelse af lommepenge på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner samt sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Generelt om udbetaling af lommepenge	78
Nedsættelse eller fratagelse af lommepenge	79
Gentagne eller grovere overtrædelse af reglerne i en husorden	80

Kapitel 10

Anvendelse af rusmiddeltest

De overordnede rammer	81
Generelt samtykke	82
Samtykke til aflæggelse af rusmiddeltest i en konkret situation samt orientering af forældremyndighedsindehaveren	83
Tilbagekaldelse af generelt samtykke	84
Særlig krav til anvendelse af rusmiddelstest	85

Kapitel 11

Fysisk guidning

Generelt	86
Betingelse for at anvende fysisk guidning	87
Grænsefladen mellem fysisk guidning og magtanvendelse	88
Særligt omkring tilsyn	89

Kapitel 12

Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

Generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten	90
Forbud mod nedværdigende og hånende behandling m.v.	92

Kapitel 13

Afværgehjælp

Generelt	93
Årsager der kan begrunde afværgehjælp	94
Kortvarig fastholdelse og føren	95

Kapitel 14

Fysisk magtanvendelse

De overordnede rammer	96
Betingelser for at anvende fysisk magt	98
Særligt om fysisk magtanvendelse ved overtrædelse af husorden på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner samt sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger	99

Kapitel 15

Tilbageførelse ved rømning

Generelt	101
Betingelser for tilbageførelse	102
Politiets bistand	105
Gentagne rømninger	106

Kapitel 16

Tilbageholdelse i forbindelse med eller under en anbringelse

Tilbageholdelse i forbindelse med en anbringelse	107
Tilbageholdelse under en anbringelse	110
Foreløbige afgørelser	112
Opretholdelse af tilbageholdelse i op til yderligere 14 dage	113

Kapitel 17

Anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner

Afgørelse om anbringelse	114
Målgruppe	116
Tilbageholdelse på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling	119
Varighed af tilbageholdelse	120
Fastholdelse på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling	121

Kapitel 18

Anbringelse på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Afgørelse om anbringelse på sikrede døgninstitutioner	123
Anbringelse på en sikret døgninstitution af socialretlige årsager	125
Anbringelse af strafferetlige årsager	129
Anbringelse på sikret døgninstitution i varetægtssurrogat	131
Anbringelse på en sikret døgninstitution som led i afsoning af straf	132
Anbringelse på en sikret døgninstitution som led i en ungdomssanktion	133
Ophold på sikrede døgninstitutioner for udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark	137
Midlertidig overførsel fra åben til sikret døgninstitution	138
Anbringelse på særligt sikrede afdelinger	140
Midlertidig overførsel fra sikret døgninstitution til særligt sikret afdeling	143
Screening af børn og unge på sikrede institutioner og særligt sikrede afdelinger	144
Varighed af ophold på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger for børn og unge under 15 år	145
Varighed af ophold på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger for børn og unge over 15 år	148
Varighed af ophold på sikrede døgninstitutioner ved anbringelse af strafferetlige årsager	151
Ophold uden for sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger samt adgang til frisk luft	154
Særligt for unge anbragt som led i en strafferetlig afgørelse	155
Udgang for børn og unge, der er anbragt i varetægtssurrogat	156
Udgang for børn og unge, der afsoner ubetinget frihedsstraf	157
Udgang for unge idømt en ungdomssanktion	158
Klagemuligheder vedrørende udgang	160
Aflåsning af værelser om natten på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger	161
Generelt om isolation på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger	162
Betingelser for isolation på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger	163

Kapitel 19

Kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation

De overordnede rammer	164
Særligt om kontrol af brevveksling	167
Særligt om kontrol med telefonsamtaler	168
Særligt i forhold til e-mails	169
Undtagelser til kontrollen	170

Foreløbige afgørelser	171
-----------------------	-----

Kapitel 20

Begrænsning af adgang til ekstern kommunikation på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Generelt	172
Kommunikationskontrol	173
Passende reaktioner ved overtrædelse	174

Kapitel 21

Undersøgelse af person og opholdsrum

Undersøgelse af person og opholdsrum, når der er bestemte grunde	175
Særligt om undersøgelse af person	176
Særligt om undersøgelse af opholdsrum	177
Fremgangsmåde ved undersøgelse af person og/eller opholdsrum	178
Tilbageholdelse af effekter	179

Kapitel 22

Særligt om undersøgelse af person og opholdsrum på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Adgang til undersøgelse ved anbringelse, besøg og fravær	180
Adgang til kropsvisitation	181

Kapitel 23

TV-overvågning af indendørs fællesarealer på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner samt sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Obligatorisk på indendørs fællesarealer	182
Meddelelse om tv-overvågning	183
Behandling af personoplysninger	184

Kapitel 24

Døralarmer til værelserne på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner samt sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Anvendelse af døralarmer	187
--------------------------	-----

Kapitel 25

Anvendelse af alarm- eller pejlesystemer over for børn og unge med nedsat psykisk funktionsevne

Målgruppe	188
Supplement til pædagogisk indsats	189
Ikke kontinuerlig overvågning	190
Personligt system	191
Samtykke	192
Ansøgning	193
Frivillig bestemmelse	194

Betingelser for iværksættelse	195
Periode	196
Fornyset ansøgning	197
Klage	198

Kapitel 26

Særlige bestemmelser for unge anbragt i varetægtssurrogat, som led i afsoning eller ungdomssanktion

Besøgskontrol for unge i varetægtssurrogat	199
Brevveksling m.v. for unge i varetægtssurrogat	200
Telefonsamtaler eller anden kommunikation for unge i varetægtssurrogat	201
Indgreb i adgang til internet og telefon for unge, der er anbragt i henhold til en strafferetlig dom eller kendelse	202
Påhøring eller overvågning af den anbragtes brug af internet og telefon	203
Foreløbige afgørelser	204

Kapitel 27

Pligt til anmeldelse af personfarlig kriminalitet

Generelt	206
----------	-----

Kapitel 28

Registrering og indberetning

Generelt	207
Registrering og indberetning	209
Inddragelse af barnet eller den unge	210
Indberetning til den anbringende kommune	211
Indberetning til socialtilsynet	212
Orientering af forældremyndighedsindehaveren	213
Indberetning til skolekommune	214
Orientering af kommunal eller regional driftsherre	215
Registrering og indberetning af en handling, der kan være undergivet (offentlig) påtale	216

Kapitel 29

Tilsyn

Det personrettede tilsyn	217
Det driftsorienterede tilsyn	218
Socialtilsynet	219
Særligt om henvendelse til socialtilsynet	221
Anbragte børns mulighed for at henvende sig anonymt til socialtilsynet	222
Snitflader mellem det personrettede og driftsorienterede tilsyn	223
Det kommunale tilsyn	224
Ombudsmandens tilsyn	225
§ 71-tilsynet	226

Kapitel 30

Klageadgang samt særlig adgang til domstolsprøvelse m.v.

Generel klageadgang	227
---------------------	-----

Klage over afgørelser truffet af kommunalbestyrelsen og børn og unge-udvalget	228
Klager over anvendelse af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten	229
Klagefrister	230
Advokatbistand, aktindsigt m.v.	231
Orientering om retten til aktindsigt og til at udtale sig	232
Dækning af transportomkostninger	233
Særlig adgang til domstolsprøvelse	234

Bilag

Bilag 1: Eksempel på en husorden på opholdssted eller åben døgninstitution

Bilag 2: Eksempel på en husorden på delvis lukket døgninstitution, delvis lukket afdeling på døgninstitution, sikret døgninstitution eller særligt sikret afdeling

Kapitel 1

Regelgrundlag og formål

Indledning

1. Vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge henvender sig primært til personalet på anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1, de kommunale sagsbehandlere på børne- og ungeområdet samt socialtilsynet.

Vejledningen beskriver grænseflader mellem omsorg og magt og beskriver herunder også voksenansvaret i al almindelighed i forhold til forældre, plejefamilier og personale på opholdssteder og institutioner.

Regelgrundlag

2. Reglerne om voksenansvar, magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge er fastsat i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, jf. lovbekendtgørelse nr. 764 af 1. august 2019 (herefter voksenansvarsloven), §§ 63 a-63 c i lov om social service, jf. lovbekendtgørelse nr. 798 af 7. august 2019 (herefter serviceloven) samt bekendtgørelse nr. 810 af 13. august 2019 om voksenansvar for anbragte børn og unge (herefter voksenansvarsbekendtgørelsen).

Formål

Voksenansvarsloven

§ 1. Formålet med loven er at fastsætte rammer for plejefamilier og personales adgang til som led i varetagelsen af den daglige omsorg at anvende magt og foretage andre indgreb i anbragte børn og unges selvbestemmelsesret og at sikre de anbragte børn og unges retssikkerhed i forbindelse hermed.

3. Reglerne om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge skal først og fremmest beskytte anbragte børn og unge mod overgreb og forebygge unødvendig magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten. Reglerne beskriver i hvilke situationer, der undtagelsesvist må anvendes magt, herunder på hvilke anbringelsessteder, der under nærmere angivne kriterier, kan anvendes magt og foretages de nødvendige former for indgreb. Reglerne indeholder endvidere en række procesregler om registrering, indberetning, tilsyn og klage.

Reglerne skal bidrage til, at plejefamilier og personale på anbringelsesstederne har de nødvendige redskaber i deres arbejde til at fremme de anbragte børns og unges trivsel og den socialpædagogiske behandling.

Formålet med vejledningen er at vejlede om og skabe større klarhed om reglerne på området, så plejefamilier og personale på anbringelsessteder ikke overskrider deres beføjelser over for et barn eller en ung. Vejledningen skal derudover hjælpe til, at plejefamilier og personale ikke undlader at yde den tilstrækkelige omsorg af frygt for at overskride deres beføjelser. Det skal også styrke retssikkerheden for plejefamilier og personale på anbringelsesstederne.

Vejledningen beskriver de generelle rammer for voksenansvar, herunder magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, inden for hvilke plejefamilier og personale skal varetage den daglige omsorg for børnene og de unge. Det må altid afvejes i den konkrete situation, hvilke tiltag der er nødvendige inden for regelgrundlagets rammer, og det skøn skal udøves i en konkret opstået situation.

Supplement til vejledningen

4. Som supplement til vejledningen er der på Socialstyrelsen hjemmeside www.socialstyrelsen.dk lagt materiale med formidling af viden om metoder til forebyggelse af magtanvendelse, bl.a. via filmklip, cases og andet materiale, som kan understøtte anvendelsen af reglerne i praksis. Desuden er der links til undervisningsmaterialer, eksempler på husordener og indberetningsskemaer m.v.

Vejledningen om voksenansvar for anbragte børn og unge skal ses i sammenhæng med den samlede fremstilling af Social- og Indenrigsministeriets vejledninger til serviceloven og lov om socialtilsyn, herunder:

- Vejledning nr. 1 om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven.
- Vejledning nr. 2 om hjælp og støtte efter serviceloven.
- Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier.
- Vejledning om socialtilsyn.

Virkning

5. Vejledningen har virkning fra offentliggørelsen.

Kapitel 2

Anvendelsesområde og personkreds

Anvendelsesområde

Voksenansvarsloven

§ 2. Loven finder med de begrænsninger, der følger af de enkelte bestemmelser, anvendelse over for børn og unge, der er anbragt på et anbringelsessted, der drives af en kommune, en region eller en privat leverandør, jf. § 66, stk. 1, i lov om social service.

Stk. 2. Loven finder dog ikke anvendelse over for børn og unge, der er anbragt på efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler med en kostafdeling, jf. § 66, stk. 1, nr. 7, i lov om social service.

Stk. 3. §§ 4, 5, 7-9, 12-14, 15 a, 16-16 b og 19-24 finder endvidere anvendelse over for unge over 18 år, hvis den pågældende er anbragt i henhold til en strafferetlig dom eller kendelse.

Stk. 4. §§ 6, 8 og 9 finder anvendelse på interne skoler tilknyttet anbringelsessteder efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i lov om social service.

Stk. 5. §§ 4-16 b og 21-24 finder anvendelse over for en uledsaget mindreårig udlændinge, der er anbragt på et anbringelsessted efter udlændingelovens § 62 l, jf. §§ 62 m-62 o.

Stk. 6. §§ 3-16 b og 21-24 finder anvendelse over for børn og unge, der er anbragt på et anbringelsessted efter § 14, jf. §§ 15-17, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.

6. Loven finder anvendelse på kommunale, regionale og private anbringelsessteder, i det omfang de er nævnt i de enkelte bestemmelser i voksenansvarsloven. Der er dermed parallelitet mellem, hvilke leverandører, barnet eller den unges handlekommune kan samarbejde med i forhold til at løfte sit forsyningsansvar på det sociale område, og hvem der kan udføre magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten.

Anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 1-7, er omfattet af voksenansvarslovens § 3 om voksenansvar. Det fremgår af denne bestemmelse, at ansvaret for at varetage den daglige omsorg overgår fra forældrene til plejefamilierne og personalet på anbringelsessteder, når et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet. Det gælder således almene plejefamilier, forstærkede plejefamilier, specialiserede plejefamilier, netværksplejefamilier, egne værelser, kollegier eller kollegielignende opholdssteder, opholdssteder og døgninstitutioner.

7. Specialiserede plejefamilier efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 3, er derudover også omfattet af voksenansvarslovens § 6 om fysisk guidning, § 8 om afværgehjælp samt af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten i § 7. Almene plejefamilier, forstærkede plejefamilier og netværksplejefamilier har ikke adgang til at anvende magt efter voksenansvarslovens kapitel 3.

8. Opholdssteder og almindelige døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, er endvidere omfattet af voksenansvarslovens § 4, stk. 1 og 3 om en husorden, §§ 5-6 om hhv. rusmiddeltest og fysisk guidning, § 8 om afværgehjælp, § 9, stk. 1 og 2, om fysisk magtanvendelse, §§ 10-11 om hhv. tilbageførelse ved rømning og tilbageholdelse, § 15 om telefon- og brevkontrol, § 16, stk. 1, 4 og 6-7 om undersøgelse af person og opholdsrum, § 17 om anvendelse af alarm- og pejlesystemer, §§ 19-21 om hhv. adgang til kommunikation, foreløbige afgørelser og registrering/indberetning, §§ 22-24 om hhv. tilsyn, klageadgang og domstolsprøvelse samt af de generelle principper om for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten i § 7.

Foruden hvad der gælder for opholdssteder og almindelige døgninstitutioner er delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner derudover også omfattet af voksenansvarslovens § 4, stk. 2-5 om en lovpligtig husorden, § 4 a om nedsættelse/fratagelse af lommepenge, § 9, stk. 3 om fysisk magtanvendelse ved overtrædelse af husorden, §§ 12-13 om hhv. tilbageholdelse og fastholdelse, §§ 16 a-b om hhv. tv-overvågning og døralarmer og § 21 a om pligt til anmeldelse af personfarlig kriminalitet.

Foruden hvad der gælder for opholdssteder og almindelige døgninstitutioner er sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger derudover også omfattet af voksenansvarslovens § 4, stk. 2-5 om en lovpligtig husorden, § 4 a om nedsættelse/fratagelse af lommepenge, § 9, stk. 3 om fysisk magtanvendelse ved overtrædelse af husorden, § 14 om isolation, § 15 a om begrænsning af ekstern kommunikation, § 16, stk. 2-3 og 5 om undersøgelse af person og opholdsrum, §§ 16 a-b om tv-overvågning og døralarmer, § 18 om besøgs-, brev- og telefonkontrol og § 21 a om pligt til anmeldelse af personfarlig kriminalitet.

Voksenansvarslovens § 6 om fysisk guidning, § 8 om afværgehjælp, § 9 om fysisk magtanvendelse samt § 7 om de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten finder anvendelse på interne skoler, der er tilknyttet opholdssteder og døgninstitutioner, over for de børn og unge, der er anbragt på det gældende anbringelsessted, hvortil den interne skole er tilknyttet, eller har et tilsvarende anbringelsesgrundlag på et andet opholdssted eller døgninstitution, der er omfattet af reglerne om magtanvendelse. Interne skoler på dagbehandlingstilbud er således ikke omfattet af reglerne i voksenansvarsloven.

9. Det bemærkes, at reglerne i voksenansvarsloven ikke er knyttet til det fysiske anbringelsessted (matriklen), men til anbringelsesstedet som organisation/pædagogisk enhed. Reglerne er altså også gældende, når børnene og de unge opholder sig i en særforanstaltning, et enkeltmandsprojekt eller i et sommerhus med pædagoger fra anbringelsesstedet. Ligeledes gælder reglerne, når børn og unge er på ture uden for anbringelsesstedet med plejefamilien eller anbringelsesstedet personale.

Endelig bemærkes det, at børn og unge anbragt på åbne anbringelsessteder ikke må låses inde, men det udelukker ikke, at anbringelsesstedet kan låses af, således at uvedkommende ikke kan komme ind. De låste døre skal altid kunne låses op indefra.

Særligt om anbringelse af strafferetlige årsager

10. Børn og unge under 18 år, der er anbragt på et opholdssted eller en døgninstitution efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, af strafferetlige årsager, er ligeledes omfattet af de bestemmelser, der finder anvendelse for det pågældende anbringelsessted. Det vil være tilfældet, når opholdet på et opholdssted eller en døgninstitution træder i stedet for varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 765, når opholdet sker som led i afsoning på baggrund af en idømt foranstaltning efter straffuldbyrdeleslovens § 78, stk. 2, eller når opholdet er et led i en idømt foranstaltning efter straffelovens § 74 a i straffeloven.

For unge, der er anbragt som led i varetægtsurrogat, afsoning eller ungdomssanktionen gælder også en række særlige bestemmelser i voksenansvarslovens §§ 18-20.

Unge over 18 år anbragt i henhold til en strafferetlig dom eller kendelse

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 1. Ophold på et anbringelsessted efter § 66, stk. 1, i lov om social service, skal være påbegyndt før det fyldte 18. år.

Stk. 2. Ophold på et anbringelsessted efter § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, i lov om social service, kan dog i medfør af § 74 a i straffeloven, påbegyndes efter det fyldte 18. år.

11. Voksenansvarsloven finder også anvendelse for unge over 18 år, hvis den pågældende er anbragt i henhold til en strafferetlig dom eller kendelse, jf. voksenansvarslovens § 2, stk. 3. Bestemmelsen sikrer, at der også kan anvendes magt efter de relevante bestemmelser i voksenansvarsloven over for unge over 18 år, der er anbragt af strafferetlige årsager på et anbringelsessted for børn og unge efter serviceloven. Det vil således være tilfældet, når opholdet på et opholdssted eller en døgninstitution efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, træder i stedet for varetægtsfængsling, jf. retsplejelovens § 765, når opholdet sker som led i afsoning på baggrund af en idømt foranstaltning, jf. straffuldbyrdeleslovens § 78, stk. 2, eller når opholdet er led i en idømt foranstaltning efter straffelovens § 74 a. F.eks. kan det være nødvendigt at foretage undersøgelse af person og opholdsrum efter voksenansvarslovens § 16 eller at anvende fysisk magt efter voksenansvarslovens § 9.

Uden for anvendelsesområdet

12. Voksenansvarsloven finder ikke anvendelse over for børn og unge, der er anbragt på efterskoler, frie fagskoler, og frie grundskoler med kostafdeling efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 8, jf. voksenansvarslovens § 2, stk. 2.

Der vil således ikke kunne anvendes magt eller foretages andre indgreb efter voksenansvarsloven over for de børn og unge, der er anbragt på efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler med kostafdelinger efter en afgørelse om anbringelse efter servicelovens §§ 52 og 58. Dette gælder uanset om efterskolen, den frie fagskole eller den frie grundskole med kostafdeling er konkret godkendt som anbringelsessted i forhold til

et eller flere angivne børn eller unge af den anbringende kommune efter servicelovens § 66 a, stk. 8, eller generelt godkendt efter socialtilsynslovens § 5 af vedkommende socialtilsyn.

Efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler er i øvrigt heller ikke omfattet af reglerne i bekendtgørelse nr. 697 af 23. juni 2014 om fremme af god orden i folkeskolen.

13. Børn og unge kan, jf. servicelovens § 52, stk. 3, nr. 5, som led i en aflastningsordning, jf. servicelovens § 55, stk. 2, få ophold i en netværksplejefamilie, en plejefamilie, på et godkendt opholdssted eller på en døgninstitution, jf. servicelovens § 66, stk. 1. Børn og unge, der er i aflastning på et anbringelsessted efter servicelovens § 66, stk. 1, er ikke omfattet af reglerne i voksenansvarsloven. Unge, der er fyldt 18 år og anbragt i efterværn efter servicelovens § 76, er heller ikke omfattet af reglerne i voksenansvarsloven.

Personkreds

14. I praksis vil det være plejefamilier samt ledere og personale på anbringelsesstederne, der foretager indgreb i selvbestemmelsesretten eller anvender magt.

Ved personale på anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, forstås personale, der udfører pædagogisk arbejde, har gennemført en pædagogisk uddannelse, eller som indgår i gennemførelsen af alment pædagogisk arbejde og varetager andre pædagogiske arbejdsopgaver på døgninstitutionen eller opholdsstedet.

Adgangen til at foretage indgreb efter loven omfatter således ikke øvrigt personale på døgninstitutionen eller opholdsstedet, f.eks. køkkenmedarbejdere, pedeller eller rengøringspersonale.

Ved personale på interne skoler på anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, forstås personale, der udfører pædagogisk arbejde eller undervisning på interne skoler på anbringelsessteder.

Typer af anbringelsessteder

Serviceloven

§ 66. Anbringelsessteder for børn og unge kan være

- 1) almene plejefamilier,
- 2) forstærkede plejefamilier,
- 3) specialiserede plejefamilier
- 4) netværksplejefamilier,
- 5) egne værelser, kollegier eller kollegielignende opholdssteder,
- 6) opholdssteder for børn og unge,
- 7) døgninstitutioner, herunder delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner samt sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger eller
- 8) pladser på efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler med kostafdeling.

Stk. 2. Det er en betingelse for, at der kan træffes afgørelse om anbringelse af børn og unge efter § 52, stk. 3, nr. 4, 5 eller 7, i et anbringelsessted, at anbringelsesstedet er godkendt efter § 66 b, stk. 1, § 66 e, stk. 1 eller § 66 f, stk. 1, eller efter § 5 i lov om socialtilsyn.

Stk. 3. Døgninstitutioner kan oprettes og drives af kommuner, jf. § 4, eller af regioner, jf. § 5, stk. 1, nr. 3 og 4, og stk. 7, eller som selvejende institutioner, som kommunalbestyrelsen eller regionsrådet indgår aftale med.

15. Nedenfor beskrives de forskellige typer af anbringelsessteder, som er omfattet af reglerne i voksenansvarsloven.

Det bemærkes, at reglerne i voksenansvarsloven ikke er knyttet til det fysiske anbringelsessted (matriklen), men til anbringelsesstedet som organisation/pædagogisk enhed. Reglerne er altså også gældende, når børnene og de unge opholder sig uden for anbringelsesstedet, herunder f.eks. når børn og unge er på ture udenfor anbringelsesstedet med det dertilhørende personale.

Almene plejefamilier

16. Almene plejefamilier er plejefamilier, der er godkendt til at levere en grundlæggende indsats bl.a. i form af et omsorgsfuldt familieliv, en forudsigelig hverdagsstruktur og et stort engagement til et sårbart eller udsat barn eller ung med lettere til moderate støttebehov, jf. servicelovens § 66 a, stk. 1, nr. 1. Det kan f.eks. være et barn eller en ung med forsinket sproglig eller motorisk udvikling. Almene plejefamilier kan sikre udvikling og trivsel for barnet eller den unge, håndtere omsorgsopgaver, opdragelse og et uproblematisk eller lettere problematisk forældresamarbejde. Almene plejefamilier kan også samarbejde med eksterne fagpersoner og understøtte iværksatte supplerende støtte- eller behandlingsindsatser i hverdagen med barnet.

Almene plejefamilier skal være i stand til at forstå, sætte sig ind i og bakke op om den støtte- eller behandlingsindsats, der er iværksat over for barnet i dagligdagen, men ikke i en grad, der forudsætter en særlig viden eller bestemte faglige kompetencer. Almene plejefamilier er ikke godkendt til børn med svære problematikker. Der kan undtagelsesvist opstå behov for i en bestemt periode at indgå aftale med en almen plejefamilie om hel eller delvis erhvervsbegrænsning, hvis der er særlige forhold hos barnet eller den unge, der tilsiger dette. Det gælder eksempelvis, hvis der er tale om anbringelse af et spædbarn.

Se nærmere om almene plejefamilier i vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier og i vejledning om socialtilsyn.

Forstærkede plejefamilier

17. Forstærkede plejefamilier er plejefamilier, der er godkendt til at have børn og unge i pleje, som har moderate til svære støttebehov, jf. servicelovens § 66 a, stk. 1, nr. 2. Det kan f.eks. være et barn eller en ung med angstproblematikker, selvskadende adfærd eller selvmordstanker. Forstærkede plejefamilier har viden om børn med særlige behov og/eller børn, der viser tegn på mistrivsel. Forstærkede plejefamilier skal kunne spille en mere aktiv rolle i forhold til at følge indsatsen op i hverdagen med barnet, f.eks. under vejledning fra professionelle behandlere eller tilbud.

Forstærkede plejefamilier ligger, i forhold til specialiseringsgrad og kompetencer, et niveau over almene plejefamilier og et niveau under specialiserede plejefamilier. Forstærkede plejefamilier kan, ligesom specialiserede plejefamilier, modtage børn i pleje, der, ud over et behov for en hverdag i familielignende rammer, også har et behov for mere specialiseret støtte eller behandling samtidig med, at de bor i plejefamilien. Forstærkede plejefamilier skal dog som udgangspunkt ikke selv kunne yde egentlig specialiseret støtte eller behandling. Denne skal i stedet gives af fagprofessionelle udefra som en supplerende indsats samtidig med, at barnet bor i plejefamilien. Det kan – i perioder – være nødvendigt med en aftale om hel eller delvis erhvervsbegrænsning, hvis der er særlige behov hos barnet, der tilsiger dette.

Se nærmere om forstærkede plejefamilier i vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier og i vejledning om socialtilsyn.

Specialiserede plejefamilier

18. Specialiserede plejefamilier er plejefamilier, der er godkendt til at have børn og unge i pleje, der har svære støttebehov jf. servicelovens § 66 a, stk. 1, nr. 2. Det vil sige, at der er tale om børn og unge, der har mere specialiserede behov og/eller viser tegn på mistrivsel, men som samtidig vurderes

at have gavn af at bo i familielignende rammer. Det kan f.eks. være et barn med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, eller et barn, der har været udsat for massivt omsorgssvigt.

Specialiserede plejefamilier har særlige kompetencer og kvalifikationer, som gør dem i stand til at samarbejde med eksterne fagpersoner og tilbud samt indgå i supplerende støtte og behandling i forhold til barnet. Der kan f.eks. være tale om plejefamilier med solid erfaring med arbejdet med udsatte børn og unge eller plejefamilier, som har særlige uddannelsesmæssige kvalifikationer. Specialiserede plejefamilier kan håndtere et kompliceret forældresamarbejde, og det kan være nødvendigt, at der laves aftale om hel eller delvis erhvervsbegrænsning.

Se nærmere om specialiserede plejefamilier i vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier og i vejledning om socialtilsyn.

Netværksplejefamilier

19. Netværksplejefamilier har på forhånd en relation til barnet og er en plejefamilie, der er rekrutteret fra det anbragte barns netværk. Det kan f.eks. være barnets eller den unges bedsteforældre eller andre familiemedlemmer, men det kan også være barnets SFO-pædagog, en klassekammerats familie eller andre med kontakt til barnet.

Netværksplejefamilier skal være konkret godkendt af kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune som konkret egnede i forhold til det konkrete barn, jf. servicelovens § 66 b. En netværksplejefamilie vil godt kunne godkendes til flere børn eller unge samtidig, f.eks. søskende. Netværksplejefamilien skal i de tilfælde have en godkendelse for hvert enkelt barn.

Se nærmere om netværksplejefamilier i vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier.

Egne værelser, kollegier eller kollegielignende værelser

20. Egne værelser, kollegier og kollegielignende værelser er kendetegnet ved, at den unge selv råder over en bolig i form af en lejlighed eller et værelse. Her anses den enkelte bolig eller det enkelte værelse for et anbringelsessted, og disse anbringelsessteder skal være konkret godkendt af den anbringende kommune, jf. servicelovens § 66 e. Det gælder uanset, om der er visse fælles faciliteter, eller om der ydes en begrænset personlig støtte til de unge.

Opholdssteder

21. Opholdssteder efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6, er et anbringelsessted for børn og unge, som har ophold uden for hjemmet. Et opholdssted yder et samlet tilbud, der typisk omfatter socialpædagogisk behandling og bolig.

Et opholdssted skal være godkendt efter § 5 i lov om socialtilsyn.

Døgninstitutioner

22. Døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 7, er anbringelsessteder for børn og unge, som er anbragt uden for hjemmet. Døgninstitutioner for børn og unge omfatter åbne døgninstitutioner og afdelinger, delvis lukkede afdelinger og døgninstitutioner, sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger. Se nærmere under punkt 23-26 nedenfor.

Delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner

23. En delvis lukket døgninstitution og en delvis lukket afdeling på en åben døgninstitution er en døgninstitution eller en afdeling, hvor det er muligt i perioder at aflåse yderdøre og vinduer jf. servicelovens §

63 a. Delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger er målrettet børn og unge med en negativ og udadreagerende adfærd, misbrugsproblemer eller kriminel adfærd med behov for længerevarende behandlingsforløb.

Indsatsen på delvis lukkede døgninstitutioner kan tilrettelægges mindre indgribende, end det er tilfældet på en sikret døgninstitution, idet tilbageholdelse og fastholdelse kan begrænses til de perioder, hvor barnet eller den unge har behov for en insisterende indsats for at kunne fastholdes i den socialpædagogiske behandling.

Delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger er beregnet til døgnophold for børn og unge mellem 12 og 17 år, og må kun anvendes i de situationer, hvor det er af afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling at kunne aflåse yderdøre og vinduer i perioder, eller at barnet eller den unge kan fastholdes fysisk, hvis der er risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af:

- 1) kriminel adfærd hos barnet eller den unge,
- 2) misbrugsproblemer hos barnet eller den unge eller
- 3) andre adfærds- eller tilpasningsproblemer hos barnet eller den unge.

Dørene til børns og unges værelser må ikke aflåses på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling.

Se nærmere i vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier samt vejledning om socialtilsyn.

24. I forhold til de delvis lukkede afdelinger på åbne døgninstitutioner, skal der ske en særskilt godkendelse af selve afdelingen, da det er et selvstændigt anbringelsessted. Socialtilsynet skal således i forbindelse med godkendelsen forholde sig til både personalets forudsætninger for at anvende de øgede former for magt, og til hvorvidt afdelingens fysiske rammer understøtter dette.

I forbindelse med den fysiske indretning af den delvis lukkede afdeling på døgninstitutionen skal det sikres, at de fysiske rammer er i orden, så det er muligt for de anbragte børn og unge at vide, hvornår de opholder sig på hhv. den åbne del og den delvis lukkede del af institutionen, herunder at de øgede muligheder for fast- og tilbageholdelse ikke anvendes over for de øvrige børn og unge på den åbne del af døgninstitutionen.

Det skal også sikres, at de fysiske rammer er i orden, herunder at det kun er børn og unge, over for hvem der er truffet en afgørelse om tilbageholdelse i op til 5 dage af gangen, som rent faktisk tilbageholdes.

Det er op til den enkelte kommune at vurdere, hvor mange pladser der er behov for på en delvis lukket afdeling. I perioder med tomme pladser kan kommunalbestyrelsen anvende den delvis lukkede afdeling som en del af den åbne døgninstitution med det formål at undgå tomme pladser. I sådanne situationer er det dog vigtigt, at døralarmer ikke bruges, samt at vinduer og døre ikke er aflåste, da det kun er i de tilfælde, hvor et barn eller en ung er anbragt efter servicelovens § 63 a, at brug af døralarmer efter voksenansvarslovens § 16 b og tilbageholdelse efter voksenansvarslovens § 12 kan finde sted. Ligeledes vil den obligatoriske husorden på delvis lukkede døgninstitutioner heller ikke kunne gælde og dermed heller ikke kunne håndhæves med passende reaktioner og fysisk magtanvendelse m.v. i sådanne situationer. Den delvis lukkede afdeling vil også være omfattet af pligten til at tv-overvåge indendørs fællesarealer. Denne pligt vil dog ikke gælde i situationer, hvor tomme pladser bruges til åbne anbringelser.

Se nærmere i vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier samt vejledning om socialtilsyn.

Sikrede døgninstitutioner

25. En sikret døgninstitution er en døgninstitution med en eller flere afdelinger, hvor det er tilladt at have yderdøre og vinduer konstant aflåst jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 6. En sikret døgninstitution kan have en eller flere åbne afdelinger og/eller en eller flere delvis lukkede afdelinger.

Sikrede døgninstitutioner kan endvidere have en eller flere særligt sikrede afdelinger, som modtager børn og unge i de tilfælde, hvor anbringelse i almindelig sikret afdeling ikke er eller vil være tilstrækkelig, jf. vejledningens punkt 26 nedenfor.

I forbindelse med tværgående aktiviteter skal der altid tages højde for sikkerheden, hensynet til efterforskning m.v. på den sikrede døgninstitution. Det betyder, at børn og unge, der f.eks. er anbragt i varetægts-surrogat i forbindelse med den samme straffesag, i nogle tilfælde ikke kan undervises sammen. Ligeledes skal der tages hensyn til børn og unge, som ikke magter at deltage i f.eks. holdundervisning.

Se nærmere i vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier samt vejledning om socialtilsyn.

Særligt sikrede afdelinger

26. En særligt sikret afdeling er målrettet børn og unge, som ved en forudgående voldelig eller psykisk afvigende adfærd, har gjort ophold eller fortsat ophold i en sikret døgninstitution uforsvarlig, jf. servicelovens § 63 c, stk. 2.

En særligt sikret afdeling adskiller sig i forhold til almindelige sikrede døgninstitutioner ved, at rammerne understøtter, at den særligt sikrede afdeling kan modtage børn eller unge, der har et mere vidtgående behov for hjælp og støtte end de børn og unge, der placeres på almindelige sikrede afdelinger. F.eks. kan personalenormeringen også være anderledes.

De særligt sikrede afdelinger skal være fysisk adskilt fra almindelige sikrede afdelinger jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8. Den fysiske adskillelse mellem sikrede og særligt sikrede afdelinger er ikke til hinder for, at de anbragte børn og unge i sikrede og særligt sikrede afdelinger kan deltage i holdundervisning på tværs af afdelingerne, så længe ordensbestemmelser overholdes, og sikkerhedshensyn iagttages.

Der gælder de samme magtanvendelsesregler for de særligt sikrede afdelinger, som for de sikrede afdelinger, bortset fra, at isolation på sikrede døgninstitutioner maksimalt må vare to timer, mens den på særligt sikrede afdelinger maksimalt må vare 4 timer, jf. voksenansvarslovens § 14, stk. 2 (se vejledningens kapitel 18).

Se nærmere i vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier samt vejledning om socialtilsyn.

Interne skoler

27. Efter folkeskolelovens § 20, stk. 5, kan specialundervisning indrettes på opholdssteder eller døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6 og 7. Dette betegnes som interne skoler.

Kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen kan efter overenskomst med et i kommunen beliggende opholdssted eller en døgninstitution henvise elever til specialundervisning på en intern skole på institutionen, jf. folkeskolelovens § 22, stk. 5.

En elev kan henvises af en kommune til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand på en intern skole på en institution, hvis eleven er anbragt på en institution, og det vil være mest hensigtsmæs-

sigt at undervise eleven i kortere eller længere tid på en intern skole på denne eller en anden institution, f.eks. på grund af elevens svære adfærdsvanskeligheder, jf. § 1 i bekendtgørelse nr. 702 af 23. juni 2014 om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

Begrebet interne skoler omfatter således de tilfælde, hvor elever er henvist til specialundervisning eller anden socialpædagogisk bistand på et opholdssted eller en døgninstitution, herunder på en sikret døgninstitution efter overenskomst med den stedlige kommune. En intern skole skal være normeret til mindst 10 elever ved skoleårets begyndelse, jf. § 10 i bekendtgørelse nr. 702 af 23. juni 2014 om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

Henvisning af en elev til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i et privat, herunder selvejende opholdssted, en regional eller kommunal døgninstitution er betinget af, at der på forhånd mellem institutionen/opholdsstedet og kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen er indgået overenskomst om undervisningens omfang, indhold og tilrettelæggelse. Det samme gælder kommunale døgninstitutioner, der er beliggende i en anden kommune, jf. § 14, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 702 af 23. juni 2014 om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

Undervisningen på de interne skoler tilrettelægges efter folkeskolelovens regler om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand.

Reglerne i voksenansvarslovens §§ 6, 8 og 9 finder anvendelse på interne skoler, der er tilknyttet anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, over for de børn og unge, der er anbragt på det pågældende anbringelsessted, hvortil den interne skole er tilknyttet, eller har et tilsvarende anbringelsesgrundlag på et andet opholdssted eller døgninstitution, der er omfattet af reglerne om magtanvendelse.

Børn og unge, der alene er indskrevet på den interne skole og ikke har et tilsvarende anbringelsesgrundlag, er således ikke omfattet af reglerne efter voksenansvarsloven. Over for disse børn og unge vil det i stedet være reglerne i bekendtgørelse nr. 697 af 23. juni 2014 om fremme af god orden i folkeskolen, der finder anvendelse, jf. pkt. 27 for en nærmere beskrivelse af adgangen til magtanvendelse.

Reglerne i voksenansvarsloven finder ikke anvendelse på interne skoler i dagbehandlingstilbud.

Kapitel 3

Snitflader til anden lovgivning

28. Reglerne om voksenansvar, herunder magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for børn og unge har snitflader til en række andre lovgivninger. Det drejer sig bl.a. om sundhedsloven, lov om anvendelse af tvang i psykiatrien m.v., folkeskoleloven, straffeloven, retsplejeloven, lov om fuldbyrdelse af straf, lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet og udlændingeloven.

Lovgivningsmæssige snitflader til sundhedsområdet

29. På sundhedsområdet drejer det sig bl.a. om sundhedsloven (lovbekendtgørelse nr. 1286 af 2. november 2018 med senere ændringer), lov om anvendelse af tvang i psykiatrien m.v. (lovbekendtgørelse nr. 1160 af 29. september 2015 med senere ændringer) og bekendtgørelse nr. 1338 af 2. december 2010 om anvendelse af anden tvang end frihedsberøvelse på psykiatriske afdelinger samt lov om anvendelse af tvang ved somatisk behandling af varigt inhabile (lovbekendtgørelse nr. 126 af 27. januar 2019).

Sundhedsloven indeholder bl.a. regler om patienters retsstilling (Afsnit III), herunder reglerne om informeret samtykke.

Ifølge sundhedslovens § 15, stk. 1, må ingen behandling indledes eller fortsættes uden patientens informerede samtykke, medmindre andet følger af lov eller bestemmelser fastsat i henhold til lov eller af sundhedslovens §§ 17-19.

For børn og unge gælder særlige regler om informeret samtykke. Børn og unge under 18 år er under forældremyndighed, medmindre de har indgået ægteskab, jf. forældreansvarslovens § 1. Dette indebærer efter forældreansvarslovens § 2, stk. 1, at forældremyndighedsindehaveren skal drage omsorg for barnet og træffe afgørelse om barnets personlige forhold ud fra barnets interesse og behov. Det er dermed forældremyndighedsindehaveren, der bestemmer, om barnet eller den unge, der ikke er fyldt 18 år, skal undergives behandling eller ej. Dette almindelige udgangspunkt er fraveget i sundhedslovens § 17, stk. 1, hvorefter patienter, der er fyldt 15 år, selv kan give informeret samtykke til behandling. Forældremyndighedens indehaver skal dog inddrages i den mindreåriges stillingtagen. Hvis sundhedspersonen vurderer, at den mindreårige ikke er i stand til at forstå konsekvenserne af sin stillingtagen, kan forældremyndighedsindehaveren give samtykke til behandling, jf. sundhedslovens § 17, stk. 2.

Hvis patienten er under 15 år, gælder udgangspunktet om, at det er forældremyndighedsindehaveren, der skal give samtykke. Barnet eller den unge skal dog informeres og inddrages i drøftelserne af behandlingen i det omfang barnet eller den unge forstår behandlingssituationen, medmindre dette kan skade barnet eller den unge, og der skal lægges vægt på den under 15-åriges tilkendegivelser, jf. sundhedslovens § 20.

Der henvises i øvrigt til sundhedslovens kapitel 5 om patienters medinddragelse i beslutninger og kapitel 6 om selvbestemmelse i særlige tilfælde.

30. Sundhedsloven indeholder ikke hjemmel til at anvende tvang i forbindelse med somatisk behandling. Siden den 1. januar 2018 har det imidlertid være muligt at anvende tvang ved somatisk behandling af *varigt inhabile* patienter efter reglerne i lov om anvendelse af tvang ved somatisk behandling af varigt inhabile.

Loven finder anvendelse på patienter, der er fyldt 15 år, og som varigt mangler evnen til at give informeret samtykke til behandling, jf. § 18 i sundhedsloven, jf. lovens § 3, stk. 1. Loven gælder ikke for patienter, der er omfattet af reglerne i lov om anvendelse af tvang i psykiatrien. Det betyder, at reglerne ikke kan anvendes over for patienter, der er indlagt på psykiatrisk afdeling efter psykiatriloven, eller over for patienter, der efter § 13 i psykiatriloven behandles på en somatisk afdeling.

Loven finder anvendelse inden for sundhedsvæsenet eller andre steder, hvor der udføres sundhedsfaglig virksomhed af sundhedspersoner, jf. § 2 i lov om anvendelse af tvang ved somatisk behandling af varigt inhabile.

Efter lovens § 4, stk. 1, kan en læge eller tandlæge beslutte at tvangsbehandle en patient, som i ord eller handling modsætter sig en sundhedsfaglig behandling, jf. sundhedslovens § 5, som en værge, en nærmeste pårørende eller en fremtidsfuldmægtig har givet samtykke til efter sundhedslovens § 18, stk. 1, eller som en anden sundhedsperson med faglig indsigt på området eller Styrelsen for Patientsikkerhed har givet sin tilslutning til efter sundhedslovens § 18, stk. 2 og 4. Dette kan ske, hvis en undladelse af at behandle patienten ud fra en sundhedsfaglig vurdering vil føre til væsentlig forringelse af patientens helbred eller sundhedstilstand, behandlingen anses for nødvendig for at forhindre denne væsentlige forringelse og det efter en helhedsvurdering fremstår som den bedste løsning for patienten at gennemføre behandlingen. Det er desuden en betingelse for beslutninger om tvangsbehandling, at patientens værge, nærmeste pårørende eller fremtidsfuldmægtig giver samtykke til, at behandlingen kan gennemføres ved

tvang, eller at en anden læge eller tandlæge med faglig indsigt på området, som ikke tidligere har deltaget i eller skal deltage i behandlingen af den pågældende patient, giver sin tilslutning dertil, jf. lovens § 4, stk. 2. Der er desuden i lovens § 5 fastsat en række principper for tvangsbehandling.

Efter lovens § 6, stk. 1, kan tvangsbehandling gennemføres ved anvendelse af tvangsindgreb, hvis tvangsindgrebet er nødvendigt for at gennemføre tvangsbehandlingen. Det er en betingelse for beslutninger om tvangsindgreb, at patientens værge, nærmeste pårørende eller fremtidsfuldmægtig giver samtykke til tvangsindgrebet, eller at en anden læge eller tandlæge med faglig indsigt på området, som ikke tidligere har deltaget i eller skal deltage i behandlingen af den pågældende patient, giver sin tilslutning dertil, jf. § lovens 6, stk. 2. I lovens kapitel 3 er der fastsat nærmere regler og principper for tvangsindgreb.

Lægens eller tandlægens beslutning om anvendelse af tvang tilføres en tvangsprotokol med angivelse af beslutningens indhold og begrundelse.

Der henvises desuden til Styrelsen for Patientsikkerheds informationsmateriale om loven ”Anvendelse af tvang ved somatisk behandling af varigt inhabile - Information til personale. Hvad betyder reglerne for dig?” fra maj 2019.

Herudover skal der henvises til vejledning nr. 9079 af 12. februar 2015 om ordination og håndtering af lægemidler, bekendtgørelse om autoriserede sundhedspersoners benyttelse af medhjælp (delegation af forbeholdt sundhedsfaglig virksomhed) (nr. 1219 af 11. december 2009) og den dertil knyttede vejledning (nr. 115 af 11. december 2009) om autoriserede sundhedspersoners benyttelse af medhjælp (delegation af forbeholdt sundhedsfaglig virksomhed).

31. Lov om anvendelse af tvang i psykiatrien m.v. (herefter ”psykiatriloven”) finder alene anvendelse i forbindelse med indlæggelse, ophold og behandling på psykiatrisk afdeling, jf. psykiatrilovens § 1, stk. 1.

Der foreligger tvang i psykiatrilovens forstand, når der anvendes foranstaltninger uden patientens informerede samtykke, jf. reglerne herom i sundhedslovens kapitel 5. Mindreårige og varigt og midlertidigt inhabile patienter er som udgangspunkt ikke retlig kompetente til at give et informeret samtykke. Et informeret samtykke kan i tilfælde af behandling af mindreårige patienter hvile på et samtykke fra forældremyndighedsindehaveren, som beskrevet ovenfor.

Psykiatrilovens tvangsdefinition og henvisningen til sundhedslovens kapitel 5 betyder, at når et barn ikke er fyldt 15 år, vil et stedfortrædende samtykke fra forældremyndighedens indehaver medføre, at behandlingen af barnets psykiske sygdom ikke anses som tvang i psykiatrilovens forstand, selvom barnet modsætter behandling. Dette er præciseret i psykiatrilovens § 1, stk. 4, hvorefter tvang ikke foreligger i de tilfælde, hvor 1) en patient er under 15 år, og 2) der foreligger informeret samtykke fra forældremyndighedens indehaver. Det betyder, at en foranstaltning, som forældremyndighedsindehaveren giver samtykke til, men den mindreårige protesterer imod, ikke vil blive betragtet som tvang i psykiatrilovens forstand, men som magtanvendelse. Brug af magtanvendelse skal indberettes, jf. psykiatrilovens § 20.

Mindreårige patienter mellem 15-17 år kan derimod selv give et informeret samtykke til behandlingen, og er omfattet af psykiatrilovens regler på samme måde som myndige patienter. Der skal ikke foretages en modenhedsvurdering af de 15-17 årige, men forældremyndighedsindehaveren skal dog som hovedregel have information og inddrages i den mindreåriges beslutninger, jf. sundhedslovens § 17.

Af bekendtgørelse nr. 1338 af 2. december 2010 om anvendelse af anden tvang end frihedsberøvelse på psykiatriske afdelinger (herefter ”bekendtgørelsen om anvendelse tvang”), som senest ændret ved bekendtgørelse nr. 1107 af 11. september 2015, fremgår det, at tvangsbehandling kun må anvendes over for personer, der er indlagt på psykiatrisk afdeling og opfylder betingelserne for tvangstilbageholdelse, jf.

psykiatrilovens § 10. Afgørelse om tvangsbehandling træffes af overlægen, og i tilfælde hvor overlægen ikke er til stede af dennes stedfortræder. I sådanne tilfælde skal overlægen efterfølgende snarest tage stilling til beslutningen om behandling.

Tvangsmedicinering må kun anvendes over for indlagte patienter på psykiatriske afdelinger, når andre behandlingsmuligheder må anses for uanvendelige, jf. § 1 i bekendtgørelse om anvendelse af tvang. Tvangsmedicinering forudsætter, at der er gjort vedvarende forsøg på at forklare patienten behandlingens nødvendighed, bortset fra akutte situationer hvor udsættelse af behandlingen er til fare for patientens liv eller helbred, jf. § 2. Tvangsmedicinering, hvor der ikke er tale om en akut situation, forudsætter, at patienten og patientrådgiveren er fuldt informerede om behandlingens formål, virkninger og mulige bivirkninger.

I situationer hvor der anvendes tvangsmedicinering, skal der altid være en læge til stede. Dette gælder også i forhold til børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet. Det er således ikke tilladt at tvangsmedicinere ved at skjule medicinen i f.eks. mad.

Ifølge psykiatrilovens § 5 må tvangsindlæggelse, jf. §§ 6-9, eller tvangstilbageholdelse, jf. § 10, kun finde sted, såfremt patienten er sindssyg eller befinder sig i en tilstand, der ganske må ligestilles hermed, og det vil være uforsvarligt ikke at frihedsberøve den pågældende med henblik på behandling, fordi:

- 1) udsigten til helbredelse eller en betydelig og afgørende bedring af tilstanden ellers ville blive væsentligt forringet, eller
- 2) den pågældende frembyder en nærliggende og væsentlig fare for sig selv eller andre.

Tvangsindlæggelse skal ske, når betingelserne i lovens § 5 er opfyldt.

En tvangsindlæggelse må kun gennemføres på baggrund af en lægeerklæring, som hviler på lægens egen undersøgelse foretaget med henblik på den aktuelle indlæggelse, jf. psykiatrilovens § 7. Erklæringen må ikke være udstedt af en læge, der er ansat på det psykiatriske sygehus eller den psykiatriske afdeling, hvor tvangsindlæggelsen skal finde sted. Det er politiet, der træffer bestemmelse om tvangsindlæggelsens iværksættelse og yder bistand hertil.

Den indlæggende læge skal så vidt muligt være til stede, indtil politiet forlader stedet med den, der skal tvangsindlægges, jf. psykiatrilovens § 8. Det er overlægen på den psykiatriske afdeling, der træffer den endelige afgørelse om, hvorvidt patienten skal tvangsindlægges.

Tvang må generelt ikke benyttes, før der er gjort, hvad der er muligt for at patientens medvirken, ligesom det fremgår, at anvendelsen af tvang skal stå i rimeligt forhold til det, søges opnået ved tvangsindgrebet (mindste middels princippet), jf. psykiatrilovens § 4.

Klage over tvangsindlæggelse kan indbringes for Det Psykiatriske Patientklagenævn, jf. lovens § 35. Det Psykiatriske Patientklagenævn skal efter anmodning fra patienten eller patientrådgiveren indbringe sine afgørelser vedrørende tvangsindlæggelse for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a.

Klage over manglende overholdelse af sundhedslovens regler om patienters retsstilling kan indbringes for Styrelsen for Patientsikkerhed.

Der kan endvidere henvises til vejledning nr. 9778 af 2. august 2016 om forhåndstilkendegivelser, behandlingsplaner, tvangsfiksering og tvungen opfølgning efter udskrivning m.v. for patienter indlagt på psykiatriske afdelinger.

Lovgivningsmæssige snitflader til skoleområdet

32. Når anbragte børn og unge undervises i folkeskoler, efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler med kostafdeling, er de ikke omfattet af voksenansvarslovens regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten. Dertil er børn og unge på interne skoler i dagbehandlingstilbud heller ikke omfattet af voksenansvarsloven.

I stedet finder reglerne i bekendtgørelse nr. 697 af 23. juni 2014 om fremme af god orden i folkeskolen anvendelse over for såvel anbragte som øvrige børn og unge på skolerne. Efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler med kostafdeling er dog heller ikke omfattet af denne bekendtgørelse.

Det fremgår af bekendtgørelsens § 10, stk. 1, at en elev, over for hvem der anvendes magt for at afværge, at eleven udøver vold mod sig selv eller andre eller ødelægger eller beskadiger ting, af det undervisende personale omgående kan udelukkes fra klassen. Udelukkelsen er betinget af, at eleven i udelukkelsestiden er under fornødent tilsyn.

Det fremgår endvidere af § 10, stk. 2, at underviseren ved udelukkelse af en elev fra klassen omgående skal underrette skolens ledelse, hvorefter ledelsen træffer beslutning om de nødvendige videre foranstaltninger. Det fremgår af § 10, stk. 3, at det i øvrigt er lovgivningens almindelige regler om nødværge, nødret og lovlig retshåndhævelse, jf. straffeloven og retsplejeloven, der gælder.

Endelig fremgår det, at legemlig afstraffelse og nedværdigende behandling ikke er tilladt, og at der i fornødent omfang kan anvendes magt for at afværge, at en elev øver vold mod sig selv eller andre, eller ødelægger eller beskadiger ting.

Lovgivningsmæssige snitflader til retssystemet

33. Reglerne i voksenansvarsloven har snitfalder til en række lovgivninger i retssystemet. Det drejer sig om retsplejeloven, straffeloven, straffuldbyrdelesloven og lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, som beskrives enkeltvist nedenfor.

Retsplejeloven

34. Efter § 762 i retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1284 af 14. november 2018, med senere ændringer er det dommeren, der afgør, om en sigtet skal varetægtsfængsles. Når det drejer sig om unge under 18 år, skal de som udgangspunkt anbringes i varetægtssurrogat på en sikret døgninstitution, hvis den unge samtykker heri, jf. retsplejelovens § 765.

Unge under 18 år, som har ophold på en sikret døgninstitution i varetægtssurrogat, er omfattet af de bestemmelser i voksenansvarsloven, der finder anvendelse for denne type anbringelsessted. Lovens §§ 4, 5, 7-9, 12-14, 15 a, 16-16 b og 18-24 finder anvendelse over for unge over 18 år, som er anbragt på et anbringelsessted, jf. servicelovens § 66, nr. 6 og 7, i henhold til en strafferetlig afgørelse afsagt ved dom eller kendelse.

Unge, der efter reglerne i retsplejeloven er anbragt på sikrede døgninstitutioner i stedet for varetægtsfængsling, er omfattet af reglerne i retsplejelovens § 771 og § 772, stk. 1, og stk. 2, vedrørende besøg og brevveksling m.v.

Straffeloven

Nødværge og nødret

35. Plejefamilier og personale på anbringelsessteder vil i medfør af reglen om nødværge efter straffelovens § 13, jf. lovbekendtgørelse nr. 1156 af 20. september 2018, under visse nærmere omstændigheder

straffrit kunne afværge et uretmæssigt påbegyndt eller overhængende angreb på sig selv eller andres liv, legeme eller i helt særlige tilfælde ejendom, såfremt handlingen er nødvendig og forsvarlig.

Nødværge kan kun anvendes mod den eller dem, der foretager det uretmæssige angreb. Det uretmæssige angreb kan f.eks. være et angreb på en person eller på ting.

Nødværge kan også anvendes mod et barn eller en ung, hvis vedkommende er under den kriminelle lavalder.

Det er en betingelse for straffrihed, at nødværgehandlingen er både nødvendig og forsvarlig. En nødværgehandling er nødvendig, når handlingen er det, der skal til for at afværge det uretmæssige angreb. Hvis det uretmæssige angreb kunne være afværget på en mindre indgribende måde, har nødværgehandlingen ikke været nødvendig.

Om en nødværgehandling er forsvarlig er navnlig et spørgsmål om proportionalitet. Der skal være et rimeligt forhold mellem nødværgehandlingen, og det eller den, der er udsat for et uretmæssigt angreb, og som nødværgehandlingen skal beskytte. Ved vurderingen af forsvarligheden skal der tages hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning.

Straffelovens § 14 om nødret er i praksis kun aktuel, når bestemmelsen om nødværge ikke finder anvendelse. Det fremgår af bestemmelsen, at en handling, der ellers ville være strafbar, ikke straffes, når den var nødvendig til afværgelse af truende skade på person eller gods, og lovovertrædelsen må anses for at være af forholdsvis underordnet betydning.

Nødretshandlingen skal være nødvendig for at afværge en skade.

I modsætning til nødværgesituationerne kan handlinger i nødretssituationer rettes mod tredjepersoners gods eller værdier.

Plejefamilier og personalets anvendelse af nødværge og nødret vil dermed ske med hjemmel i straffelovens §§ 13 og 14 og således ikke med hjemmel i voksenansvarsloven.

Ungdomssanktionen

36. Straffelovens § 74 a, giver mulighed for, at retten kan bestemme, at en ung, der på gerningstidspunktet ikke var fyldt 18 år, og som har begået grovere personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, skal idømmes en ungdomssanktion. En ungdomssanktion er en dom til en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af to års varighed. En ungdomssanktion består typisk af tre faser:

Fase 1: Et indledende ophold i en sikret afdeling.

Fase 2: Et ophold i en døgninstitution eller et egnet opholdssted.

Fase 3: En periode i ambulant regi med tilsyn af de sociale myndigheder.

Under ophold på en sikret afdeling i fase 1 og på en døgninstitution eller et egnet opholdssted i fase 2 vil den unge være omfattet af de bestemmelser i voksenansvarsloven, der finder anvendelse for den pågældende type anbringelsessted.

Straffuldbyrdelsesloven

37. Unge under 18 år, der skal afsone en straf, kan bl.a. anbringes på institutioner uden for Kriminalforsorgen, herunder på døgninstitutioner eller opholdssteder, efter straffuldbyrdelseslovens § 78, stk. 2, med mindre afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod anbringelse uden for fængsel eller arresthus.

Unge under 18 år, som idømmes ubetinget frihedsstraf, kræver ofte en massiv socialpædagogisk indsats, der som udgangspunkt bedst kan varetages i særlige sociale institutioner uden for Kriminalforsorgens regi.

Når den unge har fået en ubetinget dom, vurderer Kriminalforsorgens lokale afdeling, om den unge skal anbringes på en institution i socialt regi eller i Kriminalforsorgens regi. Vurderes det, at den unge skal anbringes i et anbringelsessted efter reglerne i serviceloven, tager Kriminalforsorgens lokale afdeling kontakt til den unges opholdskommune.

Afsoner den unge en dom på en sikret døgninstitution eller i en af Kriminalforsorgens institutioner, betaler kommunen en fast takst for opholdet på den sikrede døgninstitution eller for den unges ophold på en af Kriminalforsorgens institutioner, jf. §§ 19 og 24 i bekendtgørelse nr. 1017 af 19. august 2017 om finansiering af visse ydelser og tilbud eller lov om social service samt betaling for unges ophold i Kriminalforsorgens institutioner (herefter finansieringsbekendtgørelsen), mens kommunen afholder udgifterne, når den unge afsoner en dom på en ikke sikret døgninstitution eller et opholdssted, jf. finansieringsbekendtgørelsens § 16. Delvis lukkede afdelinger, der er oprettet i tilknytning til en sikret døgninstitution er ikke omfattet af bestemmelsen om takstfinansiering i finansieringsbekendtgørelsens § 19. Her finder § 16 i finansieringsbekendtgørelsen anvendelse.

Det er Kriminalforsorgen der, på baggrund af indstilling fra den lokale afdeling, afgør, hvorvidt den ubetingede fængselsstraf kan udstås på en institution uden for Kriminalforsorgens regi i henhold til straf-fuldbyrdslovens § 78, stk. 2, jf. stk. 1. Endvidere godkender Kriminalforsorgen anbringelsesstedet og vilkårene for anbringelsen. Vilkaere for anbringelsen vil altid fremga af Kriminalforsorgens beslutning om anbringelse efter straffuldbyrdslovens § 78.

Som hovedregel er der altid knyttet det vilkaer til afsoningen, at den paagaeldende skal undergive sig tilsyn af Kriminalforsorgen. Herudover vil den unge vaere underlagt de regler, der gaelder pa anbringelsesstedet.

Som eksempler pa yderligere vilkaer ved anbringelse pa et anbringelsessted kan f.eks. naevnes:

- at den paagaeldende kun ma forlade anbringelsesstedet med ledsagelse af personalet,
- at den paagaeldende kun ma forlade institutionen efter forudgaende aftale med NN,
- at den paagaeldende kun ma forlade anbringelsesstedet efter naermere bestemmelse.

Naar unge under 18 ar har ophold pa et anbringelsessted efter reglerne i serviceloven, er de omfattet af reglerne om voksenansvar for anbragte born og unge.

Lov om bekampelse af ungdomskriminalitet

38. Med lov om bekampelse af ungdomskriminalitet er der oprettet et landsdaekkende Ungdomskriminalitetsnaevn. Ungdomskriminalitetsnaevnet traeffe afgoerelse om straksreaktioner og forbedringsforloeb i sager om born og unge i alderen 10 til 14 ar, som er mistaenkt for personfarlig kriminalitet, eller som er mistaenkt for anden alvorlig kriminalitet ved overtraedelse af straffeloven, lov om euforiserende stoffer, vaabenloven eller knivloven, og som samtidig vurderes at vaere i saerlig risiko for at bega yderligere kriminalitet.

Ungdomskriminalitetsnaevnet traeffe desuden afgoerelse vedroerende born og unge i alderen 15-17 ar, som er doemt for personfarlig kriminalitet, eller som er doemt for anden alvorlig kriminalitet ved overtraedelse af straffeloven, lov om euforiserende stoffer, vaabenloven eller knivloven, og som samtidig vurderes at vaere i saerlig risiko for at bega yderligere kriminalitet. I sadanne sager er ansvaret for behandlingen af sagerne loftet vaek fra kommunerne og over i Ungdomskriminalitetsnaevnet.

Efter § 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet kan Ungdomskriminalitetsnævnet træffe afgørelse om anbringelse uden for hjemmet af barnet eller den unge som led i et forbedringsforløb. Kravene til anbringelse uden for hjemmet, med eller uden samtykke, i lovens § 14 er identiske med kravene hertil i servicelovens §§ 52 og 58, og skal administreres i overensstemmelse med disse bestemmelser.

Bestemmelsens stk. 1 fastslår, at et barn eller en ung som led i et forbedringsforløb kan anbringes uden for hjemmet på et anbringelsessted, når det af hensyn til barnets eller den unges særlige behov for støtte må anses for at være af væsentlig betydning, og der foreligger samtykke fra forældremyndighedsindehaverne og den unge, hvis denne er fyldt 15 år. Bestemmelsens kriterier svarer dermed til kriterierne for anbringelse efter servicelovens § 52, stk. 3. nr. 7.

Bestemmelsens stk. 2 fastslår, at der kan ske anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet uden samtykke fra forældremyndighedsindehaverne og en ung, der er fyldt 15 år, når der er en begrundet formodning om, at barnets eller den unges problemer ikke kan løses under barnets eller den unges fortsatte ophold i hjemmet, og der er en åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af utilstrækkelig omsorg eller behandling af barnet eller den unge, overgreb, misbrugsproblemer eller andre svære sociale vanskeligheder hos barnet eller den unge eller andre adfærds- eller tilpasningsproblemer hos barnet eller den unge. Bestemmelsens kriterier svarer således til kriterierne for anbringelse efter servicelovens § 58.

Under en anbringelse uden for hjemmet, som led i et forbedringsforløb fastsat af Ungdomskriminalitetsnævnet, vil barnet eller den unge være omfattet af de bestemmelser i voksenansvarsloven, der finder anvendelse for den pågældende type anbringelsessted.

Lovgivningsmæssige snitflader til udlændingeloven

39. Udlændingelovens regler om frihedsberøvelse fremgår af lovens §§ 35-37, jf. lovbekendtgørelse nr. 239 af 10. marts 2019, med senere ændringer.

Udlændingelovens § 35 omhandler varetægtsfængsling. Kompetencen til at træffe afgørelse herom hører under domstolene. Efter udlændingelovens § 35, stk. 1, kan en udlænding varetægtsfængsles, når der er bestemte grunde til at anse varetægtsfængsling for nødvendig for at sikre udlændingens tilstedeværelse under sagen og under eventuel appel, indtil en eventuel bestemmelse om udvisning kan fuldbyrdes, og når:

- 1) Udlændingen ikke har fast bopæl her i landet, og der er begrundet mistanke om, at udlændingen har begået en lovovertrædelse, der kan medføre udvisning efter udlændingelovens §§ 22-24.
- 2) Udlændingen er indrejst i strid med et indrejseforbud.

Efter udlændingelovens § 35, stk. 2, kan en udlænding, som har indgivet ansøgning om opholdstilladelse i medfør af § 7 (asyl), og som er udvist ved endelig dom efter udlændingelovens §§ 22-24, varetægtsfængsles med henblik på at sikre en effektiv fuldbyrdelse af bestemmelsen om udvisning.

40. Udlændingelovens § 36 omhandler tilfælde, hvor politiet har kompetence til at træffe afgørelse om frihedsberøvelse (administrativ frihedsberøvelse). Det fremgår af voksenansvarsbekendtgørelsens § 15, at opholdet på en sikret døgninstitution for udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark, kan finde sted på baggrund af politiets afgørelse om frihedsberøvelse efter udlændingelovens § 36.

Det følger af udlændingelovens § 36, stk. 1, at frihedsberøvelse anvendes til at sikre muligheden for afvisning, udvisning eller overførsel af en udlænding eller for udsendelse af en udlænding, der i øvrigt ikke har ret til at opholde sig her i landet.

Det er generelt set en forudsætning for afgørelse om frihedsberøvelse, at de foranstaltninger, der fremgår af udlændingelovens § 34 (dvs. deponering af pas m.v., sikkerhedsstillelse, tage ophold efter politiets nærmere bestemmelse, meldepligt hos politiet) ikke er tilstrækkelige for at sikre udlændingens tilstedeværelse eller medvirken.

Herudover følger det af udlændingelovens § 36, at politiet kan eller skal frihedsberøve udlændinge i en række nærmere angivende tilfælde, jf. udlændingelovens § 36, stk. 2-8.

Det følger yderligere af voksenansvarsbekendtgørelsens § 15, stk. 2, at et sådant ophold skal være så kortvarigt som muligt og højst må vare tre døgn efter frihedsberøvelsens oprindelige iværksættelse.

41. Udlændingelovens § 37 omhandler domstolskontrol af den administrative frihedsberøvelse. Efter udlændingelovens § 37, stk. 1, skal en udlænding, der er frihedsberøvet efter lovens § 36, inden tre døgn fremstilles for retten, som tager stilling til frihedsberøvelsens lovlighed og opretholdelse. Rettens bestemmelse om opholdets varighed vil være gældende, men det samlede ophold på en sikret døgninstitution må højst vare to måneder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 15, stk. 2.

Det følger af udlændingelovens § 37, stk. 10, at frihedsberøvelse efter § 36 med henblik på afvisning eller overførsel efter reglerne i Dublinforordningen, udsendelse af udlændinge, der ansøger om asyl, skal finde sted i særlige faciliteter. Hvis dette ikke er muligt, skal den frihedsberøvede holdes adskilt fra almindelige indsatte.

Udlændingelovens regler om frihedsberøvelse omfatter alle udlændinge uanset alder. Uledsagede mindreårige må dog ikke frihedsberøves i fængsler, jf. udlændingelovens § 37, stk. 10.

Voksenansvarslovens §§ 4-10, 14, 16 og 19-24 finder anvendelse for frihedsberøvede udlændinge under 15 år, der er anbragt på en døgninstitution.

42. Det følger af voksenansvarslovens § 2, stk. 5, at §§ 4-16 b og 21-24 finder anvendelse over for en uledsaget mindreårig udlænding, der er anbragt på et anbringelsessted efter udlændingelovens § 62 l, jf. §§ 62 m-62 o.

Efter udlændingelovens § 62 l kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse om anbringelse af uledsagede mindreårige udlændinge på delvis lukkede døgninstitutioner, sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger, jf. udlændingelovens § 62 m-o. Dette gælder uanset om de uledsagede mindreårige udlændinge opholder sig i landet på processuelt ophold eller har ulovligt ophold i Danmark. Anbringelsen af uledsagede mindreårige udlændinge vil være betinget af, at der er risiko for, at den uledsagede mindreårige udlændings sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af kriminel adfærd, misbrugsproblemer eller andre adfærds- eller tilpasningsproblemer. Betingelserne for anbringelse vil vedrøre barnets adfærd og vil svare til betingelserne efter servicelovens § 58, stk. 1, nr. 3 og 4, og § 63 a-63 c. Anbringelse vil således kunne ske, hvis udlændingen har sådanne adfærds- og tilpasningsproblemer, der ville kunne begrunde tvangsmæssig anbringelse efter serviceloven.

Kapitel 4

Børn og unges rettigheder

Grundloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

43. Grundloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (herefter EMRK) indeholder en række frihedsrettigheder, der sætter grænser for, hvilke indgreb staten kan foretage i borgernes frihed. I relation til magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge er de i praksis mest relevante bestemmelser grundlovens § 71 om frihedsberøvelse og § 72 om boligens

ukrænkelighed. De i praksis mest relevante bestemmelser i EMRK er artikel 3 om forbud mod tortur og anden umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf, artikel 5 om frihedsberøvelse, artikel 8 om retten til privat- og familieliv og artikel 2 i den 4. tillægsprotokol til konventionen om retten til bevægelsesfrihed.

Internationale konventioner

44. Derudover er særligt to internationale konventioner relevante på området: FN's konvention af 20. november 1989 om barnets rettigheder (herefter Børnekonventionen) og FN's konvention af 13. december 2006 om rettigheder for personer med handicap (herefter Handicapkonventionen), som begge indeholder en række rettigheder for børn og unge, herunder for børn og unge med funktionsnedsættelser. Danmark er som ratificerende stat forpligtet til at respektere og træffe passende foranstaltninger for at sikre konventionsrettighederne.

Børnekonventionen

45. I relation til magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge er de vigtigste principper i Børnekonventionens artikel 3, som forpligter staterne til at sikre, at barnets bedste kommer i første række i alle foranstaltninger vedrørende børn, artikel 12 om barnets ret til at blive hørt, og til at barnets synspunkter tillægges passende vægt i overensstemmelse med barnets alder og modenhed, artikel 13 om informations- og ytringsfrihed, herunder retten til at søge, modtage og videregive oplysninger, artikel 16 om retten til privat- og familieliv og til respekt for sit hjem eller brevveksling, artikel 17 om adgang til information og beskyttelse mod oplysninger, der kan skade barnets velfærd eller sundhed, artikel 20 om udsatte børns ret til særlig beskyttelse og bistand fra statens side, herunder i form af anbringelse og artikel 37 om at frihedsberøvelse kun må ske som en sidste udvej og i kortest muligt passende tidsrum.

Handicapkonventionen

46. Børn og unge med fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser har derudover i medfør af Handicapkonventionen en række særlige rettigheder, som har til formål at sikre dem beskyttelse, mens de vokser op. Det drejer sig bl.a. om artikel 7, som forpligter medlemsstaterne til at træffe de nødvendige foranstaltninger, så børn med handicap fuldt ud kan nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre børn, artikel 14 om at eksistensen af et handicap ikke i sig selv kan danne grundlag for frihedsberøvelse, artikel 16 om medlemsstaternes forpligtelse til at beskytte personer med handicap mod udnyttelse, vold og misbrug, og artikel 17 om, at enhver, som har et handicap, har ret til respekt for sin fysiske og psykiske integritet på lige fod med andre.

Rettighedernes indhold

47. Ethvert barn og enhver ung har således ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance. Børn og unge har ret til at vokse op under omsorgsfulde og trygge forhold og til at udvikle sig gennem skole og fritid. Børn og unge har ligeledes ret til inddragelse, selvbestemmelse og personlig integritet, herunder ret til beskyttelse mod indgreb over for barnets eller den unges integritet. Børn og unge har ret til at ytre sig og modtage information, herunder gennem elektroniske medier. Børn og unge har samtidig ret til beskyttelse mod kommunikation, der skader barnets eller den unges velfærd. I alle foranstaltninger vedrørende børn skal barnets bedste komme i første række. Anbragte børn og unge har de samme rettigheder som alle andre børn og unge.

Det er helt centralt, at barnet eller den unges synspunkter altid inddrages i tilrettelæggelsen af indsatsen i overensstemmelse med barnets alder, funktionsniveau og modenhed, og at såvel den konkrete tilrettelæg-

gelse som gennemførelse af foranstaltninger så vidt muligt sker i dialog med barnet eller den unge. Dog kan der i den daglige omsorg for barnets eller den unge opstå situationer, hvor der er uoverensstemmelse mellem barnets eller den unges ønsker og plejefamiliens vurdering eller personalets faglige vurdering af, hvad der er det bedste for den pågældende. I sådanne situationer skal der ske en afvejning af barnets og den unges ret til med- og selvbestemmelse over for barnets eller den unges ret til omsorg. Indgreb kan være påkrævede for at sikre et anbragt barns eller en ungs ret til omsorg. Indgrebet skal i så fald ske ud fra en konkret afvejning af barnets eller den unges ret til omsorg over for barnets eller den unges ret til selvbestemmelse m.v.

Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal således altid ske i overensstemmelse med de grundlæggende rettigheder, der følger af grundloven, EMRK, Børnekonventionen, Handicapkonventionen m.fl.

Generelle principper for indgreb i rettigheder

48. Der vil, afhængigt af et indgrebs karakter, være tale om enten magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten, hvis et indgreb berører anbragte børns og unges rettigheder, som beskrevet ovenfor, og barnet eller den unge ikke samtykker hertil.

Der må ikke foretages vilkårlige indgreb i anbragte børns og unges rettigheder. Det er et almindeligt uskrevet legalitetsprincip i dansk ret, at indgreb i frihedsrettigheder normalt kræver en klar og sikker hjemmel. Efter EMRK stilles der krav om, at et indgreb skal have et retsgrundlag i national ret, der er tilgængeligt for individet og så klart og præcist, at individet med rimelig sikkerhed kan forudsige sin retsstilling.

Det følger af det almindelige proportionalitetsprincip, at magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten ikke må gennemføres, såfremt der efter indgrebets formål og den krænkelse eller det ubehag, som indgrebet må antages at forvolde, ville være et uforholdsmæssigt indgreb. Endvidere gælder et skånsomhedsprincip, hvorefter magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal foretages så skånsomt, som omstændighederne tillader. Indgreb i et barn eller en ungs rettigheder skal således altid være proportionalt, udføres skånsomt og udgøre den sidste udvej i forsøget på at hjælpe barnet eller den unge.

Indgreb i børns og unges rettigheder kan derfor kun ske, når betingelserne i voksenansvarsloven er opfyldt, og indgrebet sker under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten (se vejledningens kapitel 12).

Kapitel 5

Voksenansvar

Forholdet mellem forældre og børn

Forældreansvarsloven

§ 2. Forældremyndighedens indehaver skal drage omsorg for barnet og kan træffe afgørelse om dets personlige forhold ud fra barnets interesse og behov.

Stk. 2. Barnet har ret til omsorg og tryghed. Det skal behandles med respekt for sin person og må ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende behandling.

Stk. 3. Forældre, der har forældremyndigheden, kan anvende barnets indtægter til dets underhold i passende omfang og under hensyntagen til deres og barnets stilling.

49. Som udgangspunkt er det forældremyndighedsindehaverne, der skal drage omsorg for et barn eller en ung, og det er forældremyndighedsindehaverne, der kan træffe beslutninger om barnets eller den unges personlige forhold ud fra barnets eller den unges interesser og behov, jf. § 2, stk. 1, i lov om forældreansvar, jf. lovbekendtgørelse nr. 1256 af 7. november 2018 (herefter forældreansvarsloven).

Alle børn og unge har ret til omsorg og tryghed og skal behandles med respekt for sin person. Børn og unge må ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende behandling. Det fremgår direkte af forældreansvarslovens § 2, stk. 2.

Børn og unge er undergivet forældremyndighed, fordi de har behov for, at der er nogen, som passer på dem. Forældremyndighed indebærer således en pligt til at tage ansvar og drage omsorg over for barnet eller den unge. Som forældremyndighedsindehaver har man derfor en ret og en pligt til at træffe beslutninger om barnets eller den unges forhold, herunder også om hvordan barnet eller den unge skal opdrages.

Denne pligt til at drage omsorg fremgår ikke direkte af forældreansvarslovens § 2, stk. 1, men det er almindeligt antaget, at forældremyndighedsindehaveren har pligt til at sikre, at barnet og den unges fysiske og psykiske behov bliver opfyldt, og at barnets eller den unge bliver socialiseret og modtager læring.

Hvis en forældremyndighedsindehaver overlader det fuldstændig til barnet eller den unge selv at bestemme over dets person, kan der efter omstændighederne være tale om passiv fysisk eller psykisk omsorgssvigt. Voksenansvaret og omsorgspligten må derfor modsvares af en vis handleret for forældremyndighedsindehaveren til at beslutte, hvordan barnets eller den unges behov bedst opfyldes og tilgodeses.

Retten til at træffe beslutninger omkring barnet eller den unge gælder alene den, der har forældremyndigheden over barnet, og ikke andre voksne.

For at omsorgspligten kan få et egentlig indhold, må forældremyndighedsindehaveren således kunne foretage visse dagligdags ting over for barnet eller den unge, herunder handle mod vedkommendes vilje. Forældreansvarslovens § 2, stk. 1, er dog ikke udformet som en positiv hjemmel i forhold til, hvilke magtmidler der kan bruges og i hvilken udstrækning, ligesom bestemmelsen ikke regulerer ansvaret, hvis forældrene går for langt i deres adgang til at træffe beslutninger og anvende magt.

Hvor meget forældre kan gribe ind afhænger af det aktuelle beskyttelses- eller opdragelseshensyn og barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne. For mindre børn, der ikke kan overskue konsekvenserne af deres handlinger eller undladelser, må der antages at være en forholdsvis vid adgang til at anvende magt.

Adgangen til magtanvendelse – særligt i opdragelsesøjemed – er omvendt generelt mere begrænset i forhold til større børn. Således må det af hensyn til barnets eller den unges integritet indgå i vurderingen, hvilken alder, modenhed og funktionsevne barnet eller den unge har. Der skal foretages en proportionalitetsvurdering, hvor magtanvendelsen skal vejes op mod barnets forudgående adfærd og det formål, der søges opnået med indgrebet.

Manglende iagttagelse af omsorgspligten er ikke direkte sanktioneret i forældreansvarsloven, men utilstrækkelig omsorg kan medføre reaktioner i det sociale system og kan i yderste konsekvens sanktioneres i det strafferetlige system.

Hvis forældre ikke varetager omsorgen for deres barn, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om iværksættelse af hjælp i form af frivillig anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, eller i yderste konsekvens med tvang efter servicelovens § 58.

Voksenansvarsloven

§ 3. Ansvar for at varetage den daglige omsorg overgår fra forældrene til plejefamilierne og personalet på anbringelsessteder efter § 66, stk. 1, i lov om social service, når et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet. Dette ansvar indebærer bl.a., at plejefamilierne og personalet som led i varetagelsen af denne omsorg kan foretage nødvendige indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret for at sikre barnets eller den unges interesser, herunder sikre, at barnets eller den unges fysiske og psykiske behov opfyldes, og at barnet eller den unge opbygger kompetencer til at indgå i sociale relationer, trives og modtager læring.

Stk. 2. Omsorgen for et barn eller en ung skal varetages ud fra en konkret afvejning af barnets eller den unges grundlæggende rettigheder og under hensyntagen til barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne samt under iagttagelse af proportionalitetsprincippet, jf. § 7.

50. Plejefamilier og personalet på anbringelsesstederne varetager efter forholdets natur i praksis forældrerollen over for de anbragte børn og unge. Deres ansvar for at yde omsorg må derfor tage udgangspunkt i det, som anses for at være god og forsvarlig forældreomsorg med henblik på at sikre barnet eller den unges bedste. Voksenansvarslovens § 3 tydeliggør, at ansvaret for at varetage den daglige omsorg overgår fra forældrene til plejefamilierne og personalet på anbringelsesstederne, når et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet.

Anbringelsesstedernes ansvar indebærer, at plejefamilierne og personalet, som led i varetagelsen af den daglige omsorg, kan foretage nødvendige indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret for at sikre barnets eller den unges interesser, herunder at barnets eller den unges fysiske og psykiske behov opfyldes, og at barnet eller den unge opbygger kompetencer til at indgå i sociale relationer, trives og modtager læring. Nogle af de elementer, som ansvaret for varetagelsen af den daglige omsorg over for børn og unge indebærer, er bl.a. at sikre, at barnets eller den unges følelsesmæssige, sundhedsmæssige og hygiejnemæssige behov tilgodeses, og at barnet eller den unge lærer at gebærde sig i forhold til sociale normer, modtager læring og har adgang til fritidsinteresser og samvær med familie og øvrigt netværk.

Når et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet, er det i praksis plejefamilierne eller personalet på anbringelsesstederne efter servicelovens § 66, der skal sikre, at barnet eller den unge modtager den nødvendige omsorg og personlige støtte efter servicelovens § 55. Formålet med at yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende, jf. servicelovens § 46. Støtten skal bygge på barnets eller den unges egne ressourcer, og barnets eller den unges synspunkter skal inddrages med passende vægt i overensstemmelse med alder, modenhed og funktionsevne. Det antages i almindelighed, at alle anbringelsessteder, som led i varetagelsen af den daglige omsorg over for de anbragte børn og unge, kan foretage visse handlinger over for et barn eller en ung. F.eks. kan man anvise barnet eller den unge til at foretage bestemte handlinger eller lægge en arm om skulderen på barnet eller den unge for at angive, at man ønsker, at vedkommende skal følge med.

Vurderingen af hvordan omsorgen for et barn eller en ung bedst varetages, skal ske ud fra en konkret afvejning af barnets eller den unges grundlæggende rettigheder og under hensyntagen til barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne. For plejefamilier og personale på opholdssteder og døgninstitutioner kan det være svært at definere grænsen mellem omsorg og magt. Usikkerheden kan især opstå, når behovet for støtte kolliderer med barnets eller den unges grundlæggende rettigheder, herunder retten til selvbestemmelse, og dermed potentielt medfører begrænsninger i disse rettigheder.

Endvidere vil proportionalitetsprincippet skulle iagttages. Voksenansvaret skal endvidere ses i sammenhæng med bestemmelsen i servicelovens § 46, hvorefter indsatsen skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste.

Det er alene ansvaret for at varetage den daglige omsorg, der overgår til plejefamilierne og personalet under anbringelsen. Barnets eller den unges forældremyndighedsindehavere bevarer fortsat ansvaret for bl.a. at udøve barnets eller den unges rettigheder på vegne af barnet eller den unge, herunder partsbeføjelser i forhold til administrative myndigheder og domstole.

51. Formålsbestemmelsen i voksenansvarslovens § 1 og bestemmelsen om voksenansvar i § 3 lægger således tilsammen en overordnet ramme for lovens øvrige bestemmelser om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten.

Dette voksenansvar indebærer, at plejefamilier og personalet i beskyttelsesøjemed, herunder i situationer hvor barnet eller den unge ikke selv ønsker det, kan være nødsaget til at foretage visse indgreb over for barnet eller den unge. Det gælder i faretilfælde, hvor en voksen f.eks. må holde barnet tilbage fra at løbe ud på vejen, lege med en kniv eller kravle op på en høj stol. Det gælder også på mere daglig basis, f.eks. i forbindelse med tandbørstning, hvis barnet eller den unge ikke tager tilstrækkeligt med tøj på eller ikke vil spændes fast under en køretur osv.

Ansvaret indebærer også, at plejefamilier og personalet i opdragelsesøjemed i dagligdagssituationer kan hjælpe barnet eller den unge med at sidde pænt ved bordet, få et mindre barn ind og ud af en bil eller i et afgrænset tidsrum sende barnet eller den unge ind på sit værelse og lign.

Endelig har plejefamilier og personalet et særligt ansvar som følge af, at barnet eller den unge kan være særligt udsat og sårbar. Det er derfor centralt, at anbringelsesstedet, som led i udøvelsen af denne omsorg, beskytter barnet eller den unge mod konkrete risikofaktorer, som barnet eller den unge kan være særligt sårbar over for. Det kan f.eks. gøre sig gældende i forhold til kriminelle miljøer eller netværk, hvis det er præget af misbrug eller andre former for adfærd, som er skadeligt for barnet eller den unges udvikling.

52. Hvor meget og med hvilke indgreb, plejefamilier eller personale skal gribe ind som led i den daglige omsorg over for et barn eller en ung, vil således afhænge af det nødvendige og aktuelle beskyttelses- og opdragelseshensyn sammenholdt med barnets eller den unges øvrige rettigheder, som der potentielt sker indskrænkninger i. Barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne skal indgå i vurderingen af hensyn til barnets eller den unges integritet.

For mindre børn, der ikke kan overskue konsekvenserne af deres handlinger eller undladelser, må der antages at være en forholdsvis vid adgang til at foretage indgreb. Adgangen til at foretage indgreb over for større børn i opdragelsesøjemed er omvendt generelt mere begrænset.

Det kan især over for mindre børn under skolealderen eller over for børn og unge med funktionsnedsættelser være nødvendigt at anvende fysisk guidning i større udstrækning for at undgå, at barnets sundhed og udvikling lider skade. Det kan f.eks. være relevant i situationer, hvor der er uoverensstemmelse mellem barnets eller den unges ageren og ønsker og den specialiserede plejefamilie eller personalets faglige vurdering af, hvad der er det bedste for den pågældende.

Det kan også være i situationer, hvor barnet eller den unge f.eks. ikke er i stand til selv at varetage hygiejne. Henset til omsorgsplikten i sådanne situationer kan det være nødvendigt at gribe ind for at sikre, at barnet eller den unge f.eks. kommer i bad. Der kan således være behov for at fastholde barnet eller den unge, hvis andre mindre indgribende foranstaltninger har været utilstrækkelige. Som eksempel på andre

omsorgshandlinger kan nævnes, at plejefamilien eller personalet på anbringelsesstedet hjælper barnet eller den unge med at få børstet tænder eller få klippet hår og negle.

Særligt i forhold til børn og unge med nedsat psykisk og fysisk funktionsevne

53. Der er ikke nogen særskilt regulering om magtanvendelse over for børn og unge med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse på det sociale område. Serviceloven indeholder således ikke bestemmelser om f.eks. fastspænding af børn og unge til kørestol eller andet hjælpemiddel, seng, stol eller toilet for at forhindre fald, fastholdelse i hygiejnesituationer eller fysisk guidning i form af en omsorgshandling som at lægge en arm om skulderen på et barn eller en ung for at angive, at man ønsker, at vedkommende skal følge med.

Dog er der i voksenansvarsloven fastsat særskilt regulering om anvendelse af personlige alarm- eller pejlesystemer over for børn og unge, der er anbragt på en døgninstitution eller opholdssted, og som har betydeligt og varigt nedsat psykisk funktionsevne (se vejledningens kapitel 25).

54. I forhold til børn og unge med nedsat funktionsevne kan det i nogle tilfælde være nødvendigt at beskytte barnet eller den unge mod at lide personskade, hvis der f.eks. er risiko for, at barnet eller den unge falder ud af en seng eller ned af en stol eller et toilet. Personalet kan i sådanne tilfælde anvende en stofseler for at hindre fald og personskade.

Hvis der er risiko for, at et barn eller en ung vil blive udsat for væsentlig personskade, må det i det enkelte tilfælde vurderes, om det som led i omsorgen, efter voksenansvarslovens § 3, for det enkelte barn eller den enkelte unge, vil være nødvendigt at fastgøre vedkommende til en kørestol, seng eller andet hjælpemiddel, f.eks. at bruge sengeheste, stol, særlige seler til bilkørsel eller toilet med stofseler, jf. servicelovens § 55, stk. 1. Det skal dog altid overvejes, om det er muligt at bruge andre mindre indgribende metoder, f.eks. hvis et barn med dårlig balanceevne og delvise lammelser eller hyppige spasmer kan forhindres i at falde ud af sengen ved at anbringe madrassen tæt ved gulvet.

For børn og unge med funktionsnedsættelser kan der være behov for fysisk støtte, fastholdelse og guidning til eksempelvis bad, tandbørstning og påklædning også til større børn og unge. Sådanne omsorgstiltag og handlinger skal i lighed med fysisk guidning efter voksenansvarslovens § 6 ikke registreres og indberettes som magtanvendelse.

Brugen af stofseler skal være begrundet i omsorgspligten for barnet eller den unge og må ikke gå videre, end formålet tilsiger. Kommunen skal derfor altid sikre sig, at der er fagligt belæg for, at anvendelsen af stofseler er nødvendig af hensyn til varetagelsen af omsorgspligten i forhold til det enkelte barn eller den unge. Brugen af stofseler vil ikke kunne erstatte tilstedeværelsen af voksne, der kan påse, at barnet eller den unge ikke kommer til skade eller lider overlast.

Hvis barnet eller den unge ikke aktivt modsætter sig denne støtte fysisk, verbalt eller ved anden kommunikation, betragtes støtten ikke som omfattet af reglerne om magtanvendelse, men som led i den almindelige omsorg for barnet. Modsætter barnet eller den unge sig derimod, skal den fysiske støtte eller fastholdelse betragtes som omfattet af reglerne om magtanvendelse. I disse tilfælde skal der arbejdes på, at omsorg og støtte kan ydes på en måde, så magtanvendelse undgås, ligesom der skal ske en registrering og indberetning.

Der vil løbende skulle foretages en afvejning af, om indgrebet fortsat er proportionalt, hvis situationen eskalerer, og barnet eller den unge gør modstand fysisk, verbalt eller ved anden kommunikation. Det kan f.eks. være, hvis barnet eller den unge modsætter sig tandbørstning fysisk, så det skal overvejes, om det øgede fastholdelse der vil være behov for, står mål med det, der søges opnået.

Grænseflade mellem fysisk magt og omsorg

55. Grænsefladen mellem fysisk magt samt omfanget af barnets eller den unges modstand er væsentlige kriterier for vurderingen af, om der er tale om omsorgshandlinger eller egentlig magtanvendelse. Voksenansvarsloven skal i den forbindelse ses som den overordnede ramme for, hvor grænserne går.

Overordnet set er det voksenansvaret over for barnet eller den unge, der i sig selv kan retfærdiggøre, at der handles og gribes ind. Vurderingen af, hvornår der er tale om anvendelse af magt eller en omsorgshandling, kan dog i nogle tilfælde være vanskelig.

Det kan f.eks. anses for en omsorgshandling at lægge en arm om skulderen på et barn eller en ung for at angive, at man ønsker, at vedkommende skal følge med, jf. voksenansvarslovens § 6 om fysisk guidning. Hvis barnet eller den unge følger med, anses det fortsat som en omsorgshandling. Hvis barnet eller den unge yder aktiv modstand, skal den fysiske kontakt øjeblikkeligt ophøre. Dog gælder dette ikke, hvis barnet eller den unge udsættes for fare, hvis man slipper taget. Det kan f.eks. være, hvis man står ved en vej, og barnet eller den unge ellers ville løbe ud på vejen.

I forhold til børn og unge med funktionsnedsættelser skal der være særlig opmærksomhed på barnet eller den unges kommunikation og signaler, da det for børn og unge med kognitive og kommunikative funktionsnedsættelser kan være vanskeligere at yde aktiv modstand eller sige fra.

Det er vigtigt, at der på anbringelsesstederne konstant arbejdes på, at børnene og de unge motiveres til at modtage den socialpædagogiske behandling, støtte og omsorg, således at konfliktsituationer begrænses.

Personalet bør, i det omfang det er forsvarligt under hensyn til barnets eller den unges bedste, sammen med barnet eller den unge, finde måder at yde støtten på, som barnet eller den unge kan acceptere. Ligeledes skal det tilstræbes, at konflikter håndteres gennem dialog, hvor barnet eller den unge i fællesskab med de voksne finder en hensigtsmæssig og for alle parter acceptabel løsning. Det gælder også situationer, hvor barnet eller den unge nægter eller modsætter sig handlinger, der ud fra en faglig vurdering anses for nødvendige i forhold til omsorgspligten. Der skal lægges stor vægt på at forebygge, at uoverensstemmelser eller tilsvarende konflikter udvikler sig til tilspidsede og fastlåste konfliktsituationer, som i sidste ende kan resultere i anvendelse af magt.

Modsætter et barn eller ung sig gentagne gange at modtage en nødvendig omsorg, skal anbringelsesstedet gå i dialog med forældremyndighedsindehaveren, den anbringende kommune og eventuelt andre involverede parter om løsningsmuligheder. Det kan f.eks. være aktuelt, hvis barnet eller den unge ikke vil tage sin medicin, modsætter sig at gå i skole, eller hvis vedkommende jævnlige rømmer fra anbringelsesstedet.

Brist i kommunikationen mellem barn og voksen, barnets eller den unges oplevelse af ikke at blive forstået eller barnets eller den unges oplevelse af usikkerhed om sin egen situation og fremtid, er nogle af de forhold, der kan give anledning til konflikter i det daglige arbejde på anbringelsesstederne. I bestræbelserne på at undgå tilspidsede situationer, der kan udvikle sig til magtanvendelse, må der ved gentagne konflikter med et konkret barn eller en ung ses nærmere på de forhold, der har indflydelse på konflikternes opståen.

En del børn og unge på døgninstitutioner og opholdssteder kan reagere meget voldsomt med følelsesudbrud, frustrationer og aggressioner. Det er derfor væsentligt, at børnene og de unge mødes med forståelse for deres følelser og frustrationer. Der bør arbejdes på, at disse børn og unge lærer at håndtere deres voldsomme følelser og konflikter med voksne og andre børn og unge. Hvilke metoder, der er hensigtsmæssige, vil afhænge af pågældende barn eller unge og af den samlede børne- og ungegruppe på anbringelsesstedet.

Der bør lægges stor vægt på, at den socialpædagogiske indsats over for barnet eller den unge på anbringelsesstedet udøves af voksne, som barnet eller den unge har tillid til, og som har et godt kendskab til barnets eller den unges særlige behov og reaktionsmønstre, herunder eventuelle baggrunde for disse.

Forudsigelighed er et væsentligt element i opbygningen af et trygt miljø på anbringelsesstederne og er derfor også vigtigt i forebyggelsen af konflikter og magtanvendelse. Forudsigelighed for børn og unge, der har ophold i en døgninstitution eller på et opholdssted, forudsætter, at institutionen eller opholdsstedet tilbyder en hverdag med klare og faste rammer, herunder at der sikres en kommunikation, som giver barnet eller den unge (reel) mulighed for at forstå baggrunden for de rammer, der er opstillet det pågældende sted.

Udover at det er ledelsen på anbringelsesstedernes ansvar, så bør også tilsynsmyndighederne, som en naturlig del af tilsynet, være opmærksomme på, hvorledes omsorgen over for børnene og de unge håndteres, om der er særlige problemer, og om der er generelle mønstre i konflikter og indgreb.

Kapitel 6

Særligt om voksenansvar i forhold til plejefamilier

Serviceoven

§ 66 a. Ved anbringelse af et barn eller en ung i en plejefamilie skal kommunalbestyrelsen vælge den plejefamilie, der imødekommer barnets eller den unges behov for støtte. Kommunalbestyrelsen kan vælge en netværksplejefamilie, jf. § 66 b, eller en af følgende plejefamilietyper:

- 1) Almene plejefamilier: familier, der er godkendt til at varetage omsorgen og sikre udvikling og trivsel for børn og unge med lette til moderate støttebehov.
- 2) Forstærkede plejefamilier: familier, der er godkendt til at varetage omsorgen og sikre trivsel og udvikling for børn og unge med moderate til svære støttebehov.
- 3) Specialiserede plejefamilier: familier, der er godkendt til at varetage omsorgen og sikre udvikling og trivsel for børn og unge med svære støttebehov.

§ 66 b. Netværksplejefamilier skal være godkendt som konkret egnede i forhold til et bestemt barn eller en bestemt ung af kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune.

Stk. 2-6. ---

Anvendelsesområde

56. De generelle regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten gælder ikke for almene, forstærkede og netværksplejefamilier. Enkelte af beføjelserne gælder for de specialiserede plejefamilier (se vejledningens punkt 60 nedenfor).

Plejefamiliers voksenansvar

57. Plejefamilier, som overtager den daglige omsorg over for et barn, har i vidt omfang samme handlemuligheder som forældrene (se vejledningens kapitel 5, punkt 49).

Plejefamilier er, som de øvrige anbringelsessteder, omfattet af voksenansvarslovens § 3. Voksenansvaret indebærer bl.a., at plejefamilierne som led i varetagelsen af den daglige omsorg kan foretage nødvendige indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret for at sikre barnets eller den unges interesser, herunder sikre, at barnets eller den unges fysiske og psykiske behov opfyldes, og at barnets eller den unge opbygger kompetencer til at indgå i sociale relationer, trives og modtager læring.

Det antages, at plejefamilier kan foretage de samme omsorgshandlinger og indgreb over for barnet eller den unge, som forældre kan over for deres egne børn. Forældre og plejefamilier kan således som led i varetagelsen af den daglige omsorg foretage visse indgreb over for et anbragt barn eller en ung, herunder f.eks. ved at lægge en arm om skulderen på barnet eller den unge for at angive, at man ønsker, at vedkommende skal følge med eller andre lignende omsorgstiltag. Omsorgshandlinger og indgreb over for barnet eller den unge skal endvidere ske under hensyntagen til barnets integritet, alder og modenhed (se vejledningens kapitel 5).

Henset til at der netop er tale om forhold i en familie og et privat hjem, er der ikke behov for at regulere denne adgang direkte i lovgivningen, ud over hvad der følger af den generelle bestemmelse om voksenansvar i voksenansvarslovens § 3. Det er kun de specialiserede plejefamilier, der er omfattet af voksenansvarslovens bestemmelserne om fysisk guidning og afværgehjælp på linje med opholdssteder og døgninstitutioner.

Adgang til at fastsætte og opretholde regler i eget hjem

58. Plejefamilier har den samme adgang til at fastsætte og opretholde regler i deres eget hjem over for anbragte børn og unge, i lighed med hvad der gælder i almindelige familier. Plejeforældrene kan f.eks. stoppe og irttesætte børn, der kaster med mad, løber rundt med mudrede sko osv. eller opstille regler for brug af mobiltelefon, herunder at den f.eks. ikke må benyttes under måltider eller om natten.

Nødværge

59. Alle typer plejefamilier vil – i lighed med personale på de øvrige anbringelsessteder – i medfør af reglen om nødværge efter straffelovens § 13, under visse nærmere omstændigheder straffrit kunne afværge et uretmæssigt påbegyndt eller overhængende angreb på sig selv eller andres liv, legeme eller i helt særlige tilfælde ejendom, når handlingen er nødvendig og forsvarlig (se vejledningens kapitel 3).

Særligt i forhold til specialiserede plejefamilier

60. Specialiserede plejefamilier efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 3, er familier, som i kraft af deres kompetencer og kvalifikationer, er godkendt til at have børn og unge i pleje med et mere vidtgående støttebehov, end børn i almene, forstærkede og netværksplejefamilier har.

For at sikre at de specialiserede plejefamilier kan udøve den nødvendige omsorg over for anbragte børn og unge, er de omfattet af bestemmelserne om fysisk guidning og afværgehjælp i §§ 6 og 8 i voksenansvarsloven. Specialiserede plejefamilier vil bl.a. i kraft af deres uddannelse eller erfaring kunne løfte en indholdsmæssigt større og udfordrende opgave, samt indgå i et samarbejde med andre fagprofessionelle om supplerende støtte eller specialiseret behandling til barnet. Der kan være tale om børn og unge med fysiske og psykiske funktionsnedsættelser eller børn og unge, der har været udsat for massive omsorgssvigt. Dertil kan de have en udadreagerende adfærd. Som følge heraf er der behov for en klar lovhjemmel, før indgreb kan foretages.

Adgangen til at anvende fysisk guidning og afværgehjælp vil således være den samme for specialiserede plejefamilier som for personale på opholdssteder og døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6 og 7 (se vejledningens kapitel 11 og 13).

I det omfang der er behov for at anvende yderligere magt over for et anbragt barn eller en ung, end der er adgang til i specialiserede plejefamilier, bør kommunen overveje, om barnet eller den unge i stedet bør anbringes på et opholdssted eller en døgninstitution. I forbindelse med anbringelse af et barn eller en ung bør den ansvarlige handlekommune derfor overveje, hvilke former for hjælp og støtte barnet eller den

unge har behov for, og om anbringelsesstedet har lovhjemmel til at foretage de nødvendige indgreb over for barnet eller den unge.

Kapitel 7

Husorden på opholdssteder og åbne døgninstitutioner

Voksenansvarsloven

§ 4. Lederen af et anbringelsessted efter § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, i lov om social service kan fastsætte en husorden, der angiver de nærmere regler og retningslinjer for ophold på institutionen, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. ---

Stk. 3. Børn og unge, der er anbragt på et anbringelsessted, som har fastsat en husorden, jf. stk. 1 eller 2, skal gøres bekendt med denne.

Stk. 4-5. ---

Generelt

61. Når flere skal bo og arbejde under samme tag, kan det være nødvendigt med nogle spilleregler for, hvad der er acceptabelt i fælles rum og på institutionen eller opholdsstedet som helhed for at sikre, at anbringelsesstederne kan varetage deres opgaver og funktioner bedst muligt i fællesskab med de anbragte børn og unge. Opstilling af faste og klare rammer kan medvirke til at skabe en forudsigelig hverdag for de anbragte børn og unges opvækst, trivsel og udvikling samt medvirke til at forebygge konflikter og magtanvendelse.

Det er anbringelsesstedets leder, der kan beslutte, om der skal fastsættes en husorden det pågældende sted, jf. voksenansvarslovens § 4, stk. 1. Bestemmelsen er en såkaldt kan-bestemmelse, og det er derfor op til det enkelte anbringelsessted at afgøre, om de vil benytte sig heraf. I en husorden kan der fastsættes generelle ordens- og husregler, som er nødvendige for at få anbringelsesstedet til at fungere i dagligdagen. På særligt sikrede, sikrede og delvis lukkede døgninstitutioner/afdelinger er der dog en pligt til at fastsætte en husorden (se vejledningens kapitel 8).

Det kan være hensigtsmæssigt at udarbejde en husorden, der udstikker retningslinjer for den fælles dagligdag, og som sætter ord på, hvad der er acceptabelt og ikke-acceptabelt på fællesarealer samt på institutionen som helhed.

En husorden kan endvidere være et redskab til at lære anbragte børn og unge at begå sig i fællesskabet med de andre og understøtte, at personalet kan varetage deres opgaver bedst muligt.

En husorden kan med fordel udarbejdes under inddragelse af personalet og de anbragte børn og unge, der skal efterleve den, samt evt. deres forældre, da husordenen på den måde vil blive et fælles ansvar. Det er vigtigt, at der er en god dialog omkring husordenen, og at de anbragte børn og unge kan stille spørgsmål til denne og komme med forslag til ændringer.

62. Husordenen kan f.eks. beskrive standarder for varetagelsen af hygiejnemæssige minimumskrav, rygeregler, regulering i forhold til mobiltelefon, hvornår børnene og de unge skal i seng, hvornår der skal være ro på værelserne, regler vedrørende måltider, fjernsynskiggeri, besøgstider, computeranvendelse, hvornår man kan have besøg såvel som retningslinjer for aktiviteter, som anbringelsesstedet har uden for matriklen.

Det kan f.eks. af hensyn til fællesskabet være nødvendigt at fastsætte regler om, at samtale i mobiltelefon ikke skal foregå i fællesrum, men derimod kan ske på børnenes og de unges værelser.

I forbindelse med besøg kan anbringelsesstedet fastsætte rammerne herfor, f.eks. at børnene og de unge normalt ikke må have besøg i forbindelse med måltider og i skoletiden. Derudover kan anbringelsesstedet fastsætte regler for gæsternes ophold og færdene på stedet. Anbringelsesstederne har imidlertid ikke kompetence til at afskære barnet eller den unge fra kontakt med netværket.

63. Ordensreglerne skal altid være båret af saglige hensyn. Reglerne må således ikke gå videre, end hvad hensynet til anbringelsesstedets formål og virke tilsiger, og må heller ikke udgøre en uforholdsmæssig begrænsning i de anbragte børns og unges rettigheder. En husorden kan f.eks. ikke fastsætte regler, der helt afskærer de anbragte børns og unges adgang til f.eks. bevægelsesfrihed, samvær med eller besøg af andre eller til elektronisk kommunikation og medier.

Fastsatte husordner skal som udgangspunkt gælde for alle på anbringelsesstedet, medmindre der er saglige grunde til at gøre forskel. F.eks. kan sengetider afhænge af alder, og der kan tages særlige hensyn til børn og unge med funktionsnedsættelser.

Reglerne skal endvidere altid tage højde for, at børn og unge med funktionsnedsættelser kan have særlige udfordringer i forhold til at kunne leve op til en husorden. Hvis barnet eller den unge har en kommunikativ eller kognitiv funktionsnedsættelse skal det derfor sikres, at barnet eller den unge er blevet gjort bekendt med reglerne på en forståelig og tilgængelig måde, der skal tilpasses det enkelte barn eller ung.

Bekendtgørelse af husorden

64. Børn og unge, der er anbragt på et anbringelsessted, skal gøres bekendt med husordenen, jf. voksenansvarslovens § 4, stk. 3. Husordenen bør derfor være nedskrevet og skal være kendt af de personer, som forventes at overholde reglerne. Bekendtgørelsen af en husorden kan med fordel ske ved, at husorden udleveres til barnet eller den unge samt forældremyndighedsindehaverne i forbindelse med selve anbringelsen. Hvis reglerne efterfølgende ændres, bør såvel de anbragte børn og unge som deres forældre orienteres herom.

Husordenen bør løbende tages op til revision på baggrund af erfaring ved brug i praksis, da forholdene på institutionen eller opholdsstedet kan ændre sig.

Håndhævelse af husorden på opholdssteder og åbne døgninstitutioner

65. Hvis barnet eller den unge ikke overholder reglerne i husordenen, skal personalet gå pædagogisk til værks og tale med barnet eller den unge om, hvorfor barnet eller den unge har brudt reglen, og hvordan det kan rettes op.

Husordner kan kun håndhæves ved brug af magt i det omfang de særskilte kriterier for fysisk magtanvendelse herfor er opfyldt, jf. voksenansvarslovens § 9. Det betyder, at overtrædelsen af reglerne i husordenen ikke i sig selv kan føre til fysisk magtanvendelse på en åben døgninstitution eller et opholdssted. Hvis brud på reglerne i en husordenen pludselig skaber en farlig situation i sig selv, og de særskilte kriterier for fysisk magtanvendelse vil være opfyldt, kan der gribes ind over for barnet eller den unge. Der skal i den situation ske en konkret og saglig vurdering af, om f.eks. en hånd på skulderen og en pædagogisk indgriben, herunder dens intensitet, er nødvendig ud fra varetagelsen af anbringelsesstedets formål. Ligeledes skal mindsteindgrebsprincippet iagttages, og et indgreb – verbalt eller fysisk – må kun anvendes, hvis der ikke findes andre pædagogiske og mindre indgribende måder, der er lige så velegnede.

Hvis formålet med et indgreb alene er at håndhæve husregler, må det ikke have en sådan karakter, at der er tale om en egentlig (fysisk) magtanvendelse. Betingelserne for at foretage undersøgelse af person og opholdsrum efter voksenansvarslovens § 16 kan dog være opfyldt. Institutionen eller opholdsstedets

ledelse bør løbende tage husreglerne op til overvejelse i forhold til, hvorvidt de er nødvendige, eller om de evt. er mere vidtgående, end institutionens eller opholdsstedets formål tilsiger. I den proces bør der være en dialog med medarbejderne og evt. børnene og de unge om reglernes anvendelse og håndhævelse i praksis. Ligeledes forudsættes det i forbindelse med godkendelsen og tilsynet, at tilsynsmyndighederne er opmærksomme på institutionens eller opholdsstedets husregler, deres formål samt udøvelse og håndhævelse i praksis.

Der henvises til bilag 1, hvor der er givet et eksempel på, hvordan en husorden kan udformes.

Kapitel 8

Husorden på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner samt sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Voksenansvarsloven

§ 4. Lederen af et anbringelsessted efter § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, i lov om social service kan fastsætte en husorden, der angiver de nærmere regler og retningslinjer for ophold på institutionen, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Lederen af en delvis lukket døgninstitution, en delvis lukket afdeling på en døgninstitution, en sikret døgninstitution og en særlig sikret afdeling efter § 66, stk. 1, nr. 7, i lov om social service, skal fastsætte en skriftlig husorden, der angiver de nærmere regler og retningslinjer for ophold på institutionen.

Stk. 3. Børn og unge, der er anbragt på et anbringelsessted, som har fastsat en husorden, jf. stk. 1 eller 2, skal gøres bekendt med denne.

Stk. 4. På delvis lukkede døgninstitutioner, delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner, sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger efter § 66, stk. 1, nr. 7, i lov om social service, kan personalet ved et anbragt barns eller en anbragt ungs overtrædelse af reglerne i en husorden, som er fastsat efter stk. 2, fastsætte passende reaktioner over for barnet eller den unge.

Stk. 5. Social- og indenrigsministeren kan efter forhandling med justitsministeren fastsætte nærmere regler om indholdet af husordener efter stk. 2.

Obligatorisk og skriftlig

66. For at skabe ensartede rammer og regler for de anbragte børn på tværs af delvis lukkede døgninstitutioner, delvis lukkede afdelinger, sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger, skal lederen på disse institutioner fastsætte en husorden, der angiver de nærmere regler og retningslinjer for ophold på institutionen. Dvs. at der på særligt sikrede, sikrede og delvis lukkede døgninstitutioner/afdelinger er en pligt til at fastsætte en husorden, hvor det er frivilligt på åbne døgninstitutioner og opholdssteder at fastsætte en husorden (se vejledningens kapitel 7). Disse klare rammer og regler skal være med til at sikre ro og orden og samtidig understøtte tryghed, trivsel og udvikling for de anbragte børn og unge.

Den fastsatte husorden skal som udgangspunkt gælde for alle på anbringelsesstedet, med mindre der er saglige hensyn til at gøre forskel. F.eks. kan sengetiderne afhænge af det anbragte barns eller den unges alder, og der kan også tages særlige hensyn til børn og unge med funktionsnedsættelser. Lederen eller dennes stedfortræder kan derfor også beslutte, at reglerne i husordenen kan fraviges for det enkelte anbragte barn eller den unge, hvis der er særlige forhold, der taler herfor.

Børnene og de unge på anbringelsesstedet skal gøres bekendt med husordenen, jf. voksenansvarslovens § 4, stk. 3. Husordenen bør derfor være nedskrevet på en forståelig og tilgængelig måde for barnet eller den unge. Man kan med fordel udlevere en skriftlig husorden til barnet eller den unge samt forældremyn-

dighedsindehaveren i forbindelse med selve anbringelsen. Det gælder også, at hvis reglerne efterfølgende ændres, bør såvel de anbragte børn og unge som deres forældre orienteres herom.

Reglerne skal også tage højde for, at børn og unge med funktionsnedsættelser kan have særlige udfordringer i forhold til at kunne leve op til en husorden. Hvis barnet eller den unge har en kommunikativ eller kognitiv funktionsnedsættelse, skal det derfor sikres, at barnet eller den unge er blevet gjort bekendt med reglerne på en forståelig og tilgængelig måde.

67. På en åben døgninstitution med en delvis lukket afdeling gælder den obligatoriske husorden kun for den delvis lukkede afdeling, og dermed også kun for de børn og unge, der er anbragt på den delvis lukkede afdeling, jf. servicelovens § 63 a. For børn og unge, der er anbragt på den åbne del af institutionen, kan der udformes en husorden efter voksenansvarslovens § 4, stk. 1 (se vejledningens kapitel 7).

Indhold

Voksenansvarsloven

§ 2. Lederen af en delvis lukkede døgninstitution, delvis lukket afdeling på en døgninstitution, sikret døgninstitution og særligt sikrede afdeling efter § 66, stk. 1, nr. 7, i lov om social service, skal fastsætte en husorden, der angiver nærmere retningslinjer for ophold på institutionen, jf. § 4, stk. 2, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge.

Stk. 2. Husordenen skal som minimum indeholde regler for de anbragte børn og unge om

- 1) vækkesid mellem kl. 06 og 09 i hverdagene,
- 2) vækkesid mellem kl. 08 og 11 i weekender,
- 3) sengetid mellem kl. 21 og 23 i hverdagene,
- 4) sengetid mellem kl. 22 og 24 i weekender,
- 5) ro på værelserne mellem sengetid og vækkesid, jf. nr. 1-4,
- 6) mødepligt til undervisning, behandling og andre fastlagte aktiviteter,
- 7) god adfærd på fællesarealer, forstået som adfærd, der ikke er til gene for fællesskabet eller for de anbragte børn og unges sikkerhed og tryghed, og en adfærd med fravær af uacceptabel sprogbrug, og hvor voldelig, krænkende og larmende adfærd er uacceptabel,
- 8) forbud mod indtagelse og besiddelse af alkohol og euforiserende stoffer,
- 9) rygeforbud, med undtagelse af nærmere bestemte udendørs arealer på institutionens område, og
- 10) besøg, herunder tidsrum, varighed, og god adfærd hos de besøgende.

Stk. 3. På delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner efter § 66, stk. 1, nr. 7, i lov om social service, skal husordenen endvidere indeholde regler om begrænsninger for besiddelse og brug af mobiltelefoner og andet elektronisk kommunikationsudstyr, herunder at de anbragte børn og unge som udgangspunkt skal aflevere mobiltelefoner i forbindelse med aktiviteter, der kræver deres fulde opmærksomhed, herunder undervisning, behandling og andre fastlagte aktiviteter.

Stk. 4. På sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger efter § 66, stk. 1, nr. 7, i lov om social service, skal husordenen endvidere indeholde regler om, at telefonsamtaler og anden elektronisk kommunikation kun må finde sted på nærmere afgrænsede områder på institutionen og i bestemte tidsrum. Husordenen kan endvidere indeholde regler om, at de anbragte børn og unge skal aflevere deres egne mobiltelefoner og andet elektronisk kommunikationsudstyr til personalet, som kan opbevare det under anbringelsen.

Stk. 5. Reglerne om vækkesider og sengetider i stk. 2, nr. 1-4, kan fraviges i ferieperioder.

Stk. 6. Lederen eller dennes stedfortræder kan beslutte at reglerne i husordenen, jf. stk. 2-5, kan fraviges for det enkelte anbragte barn eller den enkelte anbragte unge, når særlige forhold taler herfor.

68. Der er fastsat en række lovpligtige krav til indholdet i husordenen i voksenansvarsbekendtgørelsens § 2, stk. 2. Lederen af institutionen kan derudover også fastsætte andre regler i husordenen, men lederen kan kun træffe beslutning om passende reaktioner over for barnet eller den unge ved overtrædelse af de lovpligtige krav (se vejledningens punkt 77 nedenfor). De lovpligtige krav til indholdet gennemgås nedenfor.

69. En husorden skal indeholde regler for de anbragte børn og unge om senge- og vækketider på følgende tidspunkter, der dog kan fraviges i ferieperioder:

- 1) vækketid mellem kl. 06 og 09 i hverdagene,
- 2) vækketid mellem kl. 08 og 11 i weekender,
- 3) sengetid mellem kl. 21 og 23 i hverdagene,
- 4) sengetid mellem kl. 22 og 24 i weekender.

I forlængelse heraf fremgår det også af bestemmelsen, at der skal være ro på værelserne mellem de fastsatte sengetider og vækketider.

70. En husorden skal indeholde regler om mødepligt til undervisning, behandling og andre fastlagte aktiviteter.

Ved behandling forstås f.eks. psykologsamtaler.

Ved andre fastlagte aktiviteter forstås f.eks. måltider eller fællesarrangementer, hvor det kan forventes, at barnet eller den unge er til stede.

71. En husorden skal indeholde regler om god adfærd på fællesarealer, forstået som adfærd, der ikke er til gene for fællesskabet eller for de anbragte børn og unges sikkerhed og tryghed, og en adfærd med fravær af uacceptabel sprogbrug, og hvor voldelig, krænkende og larmende adfærd er uacceptabel.

Ved fællesarealer forstås arealer, hvor de anbragte børn og unge i almindelighed tager ophold og færdes sammen, herunder f.eks. et opholdsrum eller spiselokale.

72. En husorden skal indeholde regler om forbud mod indtagelse af og besiddelse af alkohol og euforiserende stoffer samt om rygeforbud, med undtagelse af nærmere bestemte udendørs arealer på institutionens område.

Ved nærmere bestemte udendørs arealer forstås f.eks. et rygeskur.

73. En husorden skal indeholde regler om besøg, herunder tidsrum, varighed og god adfærd hos de besøgende.

Der kan f.eks. fastsættes regler om, at de besøgendes adfærd – ligesom de anbragte børn og unges adfærd – ikke må være til gene for fællesskabet eller for andres sikkerhed og tryghed. Ligeledes kan der fastsættes regler om, at de besøgende skal have et acceptabelt sprogbrug og ikke være voldelig, krænkende eller larmende i deres adfærd.

Derudover kan der fastsættes regler, der begrænser besøgene til bestemte tidsrum på dagen.

74. På delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner skal husordenen også indeholde regler om begrænsninger for besiddelse og brug af mobiltelefoner og andet elektronisk kommunikationsudstyr. Som udgangspunkt betyder det, at de anbragte børn og unge som udgangspunkt skal aflevere deres mobiltelefoner i forbindelse med aktiviteter, der kræver deres fulde opmærksomhed. Det gælder f.eks. undervisning og behandling samt andre fastlagte aktiviteter.

75. På sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger skal husordenen indeholde regler om, at telefonsamtaler og anden elektronisk kommunikation kun må foregå på nærmere afgrænsede områder på institutionen og i bestemte tidsrum. Derudover kan husordenen også indeholde regler om, at de anbragte børn og unge skal aflevere deres egne mobiltelefoner og andet elektronisk kommunikationsudstyr til personalet, som kan opbevare det under anbringelsen.

Der gælder dog særlige regler for elektronisk kommunikationsudstyr for unge, der er anbragt af strafferetlige årsager (se vejledningens kapitel 26).

76. Reglerne i husordenen skal altid være båret af saglige hensyn og må ikke gå videre, end hvad hensynet til anbringelsesstedets formål tilsiger. Der må derfor ikke være en uforholdsmæssig begrænsning i de anbragte børn og unges rettigheder. Der kan f.eks. ikke fastsættes regler, der helt afskærer de anbragte børn og unges adgang til f.eks. bevægelsesfrihed, samvær med eller besøg af andre eller til elektronisk kommunikation og medier.

Der henvises til bilag 2, hvor der er givet et eksempel på, hvordan en husorden kan udformes.

Passende reaktioner

77. Personalet på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner samt sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger kan træffe beslutning om passende reaktioner over for barnet eller den unge ved overtrædelse af reglerne i husordenen. Det skal være med til at sikre, at de anbragte børn og unge bliver mødt af klare rammer og regler og oplever, at brud på de fælles regler bliver mødt med en passende reaktion.

Der kan alene træffes afgørelse om passende reaktioner ved overtrædelse af de regler, som lederen af institutionen har pligt til at fastsætte i en husorden efter voksenansvarsbekendtgørelsens § 2. Det betyder, at overtrædelse af eventuelt øvrige husordensregler, som ikke er obligatorisk fastsat efter bekendtgørelsen, ikke kan medføre passende reaktioner. For børn og unge, der er anbragt på en åben døgninstitution eller opholdssted, herunder også de børn der er anbragt på en åben døgninstitution med en tilknyttet delvis lukket afdeling, kan overtrædelsen af en husorden heller ikke medføre passende reaktioner.

De passende reaktioner kan variere i intensitet afhængig af bl.a. barnets eller den unges personlige forhold og overtrædelsens karakter. Passende reaktioner kan efter omstændighederne omfatte en advarsel, et forbud mod at deltage i bestemte aktiviteter i en periode eller fratagelse af tv eller spillekonsol i en periode. Passende reaktioner vil derfor heller ikke have karakter af, at personalet er fysisk over for barnet eller den unge. I tilfælde af at det er nødvendigt, er der tale om håndhævelse af husordenen med fysisk magtanvendelse, jf. voksenansvarslovens § 9, stk. 3, der skal indberettes (se vejledningens kapitel 14).

Reaktionen skal fastsættes ud fra overtrædelsens karakter, institutionstypen og den unges personlige forhold i øvrigt og under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten efter voksenansvarslovens § 7, herunder især proportionalitetsprincippet og mindsteindgrebsprincippet. Det er væsentligt, at reaktionen står i et rimeligt forhold til overtrædelsens karakter, og at foranstaltningen ikke anvendes, hvis mindre indgribende tiltag er tilstrækkelige.

Reaktionen skal have et pædagogisk og opdragende formål. Det betyder, at der skal være en rimelig sammenhæng mellem den konkrete overtrædelse og den fastsatte reaktion, så barnet eller den unge forstår den reaktion, han/hun bliver mødt med og dermed kan lære af den. En passende reaktion kan f.eks. være et forbud mod at se film om aftenen på værelset i en periode, hvis en anbragt ung gentagne gange ikke overholder reglerne om vækketider, fordi han/hun ser film til sent ud på natten og derfor ikke er udhvilet om morgenen.

Kapitel 9

Nedsættelse eller fratagelse af lommepenge på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner samt sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Voksenansvarsloven

§ 4 a. Kommunalbestyrelsen kan, medmindre særlige forhold taler imod det, træffe afgørelse om nedsættelse eller fratagelse af lommepenge i en nærmere afgrænset periode, når et barn eller en ung, der er anbragt på en delvis lukket døgninstitution, en delvis lukket afdeling på en døgninstitution, en sikret døgninstitution eller en særligt sikret afdeling efter § 66, stk. 1, nr. 6, i lov om social service, har begået grovere eller gentagne overtrædelser af reglerne i en husorden fastsat efter § 4, stk. 2.

Generelt om udbetaling af lommepenge

78. Når et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet, overtager kommunen den fulde forsørgelse af barnet eller den unge. Forældremyndighedsindehaveren kan ikke længere modtage børnetilskud, børnebidrag eller børne- og ungeydelse. Det indebærer, at nogle af de ydelser, som forældre normalt ville give til deres børn, må afholdes af kommunen under anbringelsen. Det gælder f.eks. lommepenge til børnene og de unge, og kommunen må ligeledes sørge for, at børnene eller de unge kan blive forsynet med en passende beklædning under opholdet.

Hensigten med at udbetale lommepenge er at ligestille anbragte børn og unge med hjemmeboende børn og unge, og derved også kunne bidrage til at give barnet eller den unge en forståelse for, hvordan penge skal administreres.

Det er den anbringende kommune, som træffer afgørelse om, hvilke beløb børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, skal have til rådighed i lommepenge og til beklædning. Se også KL's årlige vejledende satser herfor. Beløbet tilpasses barnet eller den unges alder. I praksis er det anbringelsesstedet, hvor barnet eller den unge bor, der afholder udgifterne som led i driften. Lommepengene udbetales her kontant til børnene og de unge.

Nedsættelse eller fratagelse af lommepenge

79. Hvis en barn eller en ung, der er anbragt på en delvis lukket døgninstitution, delvis lukket afdeling på en døgninstitution, sikret døgninstitution eller særlig sikret afdeling, begår grovere eller gentagne overtrædelser af reglerne i en husorden kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om nedsættelse eller fratagelse af lommepenge i en nærmere afgrænset periode. Denne afgørelse kan kun træffes af kommunalbestyrelsen og kan således ikke træffes af lederen eller personalet på institutionen.

Der kan alene træffes afgørelse om nedsættelse i eller fratagelse af lommepenge ved grovere eller gentagne overtrædelser af de regler, som lederen af institutionen har pligt til at fastsætte i en husorden efter voksenansvarsbekendtgørelsens § 2. Det betyder, at overtrædelse af eventuelt øvrige husordensregler, som ikke er obligatorisk fastsat efter bekendtgørelsen, ikke kan medføre træk i lommepenge. Nedsættelsen eller fratagelsen af lommepenge skal altid ske på baggrund af en konkret vurdering af grovheden af den udviste adfærd og barnets eller den unges individuelle forhold.

Nedsættelse eller fratagelse af lommepenge vil ikke kunne ske, hvis særlige forhold, herunder hensynet til barnets tarv, taler imod. Det kan f.eks. være, at barnets eller den unges alder, modenhed samt psykiske og fysiske funktionsevne gør, at det vil være urimeligt eller nedværdigende at nedsætte eller fratage den pågældendes lommepenge. Det vil f.eks. kunne tale imod træk af lommepenge, hvis et barn eller en ung

har en betydelig nedsat kognitiv funktionsevne, der gør, at han/hun ikke er i stand til at forstå reglerne i husordenen eller ikke er i stand til at korrigere sin adfærd efter reglerne.

Kommunalbestyrelsens adgang til at nedsætte eller fratage lommepenge skal i det væsentlige administreres efter samme principper som modregning ved erstatningsansvar. Det betyder, at barnet eller den unge ikke må forhindres i at få hensigtsmæssig beklædning eller dækket visse personlige fornødenheder eller i at lære at administrere egne penge. Det vil således ikke være muligt at fratage børnenes eller de unges samlede tøjpenge og lommepenge i en længere periode, men det vil være muligt at nedsætte beløbet eller fratage hele beløbet i en kortere periode.

Afgørelsen om nedsættelse i eller fratagelse af lommepenge træffes af den anbringende kommune. Da der er tale om en afgørelse vil forvaltningslovens almindelige regler om partsaktindsigt, partshøring, begrundelse og klagevejledning m.v. vil finde anvendelse i sådanne sager.

Gentagne eller grovere overtrædelse af reglerne i en husorden

80. Kommunalbestyrelsens afgørelse om nedsættelse i eller fratagelsen af lommepenge kan som udgangspunkt kun ske, hvis der er tale om grove eller gentagne overtrædelser af de regler i husordenen, som er begrundet i ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn. Det vil f.eks. være, hvis et barn eller en ung har indtaget euforiserende stoffer på døgninstitutionen eller gentagne gange har brudt reglerne for god adfærd på fællesarealer i en sådan grad, at det går ud over trygheden for de øvrige anbragte børn og unge.

Kommunalbestyrelsens afgørelse om nedsættelse i eller fratagelse af lommepenge vil altid skulle ske efter en konkret vurdering af grovheden af den udviste adfærd og barnets eller den unges individuelle forhold. Desuden vil afgørelsen altid skulle administreres under iagttagelse af mindsteindgrebsprincippet og proportionalitetsprincippet, jf. voksenansvarslovens § 7. Nedsættelse eller fratagelse af lommepenge bør derfor kun ske, når det ikke er tilstrækkeligt med mindre indgribende tiltag, herunder passende reaktioner efter voksenansvarslovens § 4, stk. 4 (se vejledningens kapitel 8).

Nedsættelse eller fratagelse af lommepenge må heller ikke stå alene og skal derfor knyttes sammen med en pædagogisk samtale med barnet eller den unge om, hvordan ordens- og sikkerhedsmæssige hensyn er blevet brudt, og hvordan den barnet eller den unge kan rette op på det fremover.

Nedsættelse eller fratagelse af lommepenge kan kun ske i en begrænset periode. Ved afgørelse om hvor lang en periode, nedsættelse eller fratagelse af lommepenge skal strække sig over, skal proportionalitetsprincippet også iagttages.

Kapitel 10

Anvendelse af rusmiddeltest

Voksenansvarsloven

§ 5. Personalet på anbringelsessteder efter § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, i lov om social service kan anvende en rusmiddeltest, når et barn eller en ung har et misbrug eller der er konkrete grunde til at antage, at barnet eller den unge har indtaget rusmidler. Barnet eller den unge skal forinden have afgivet et generelt samtykke til anvendelse af rusmiddeltest. For børn under 12 år skal forældremyndighedsindehaveren have afgivet et generelt samtykke til, at barnet i konkrete situationer kan samtykke til at aflægge en rusmiddeltest.

Stk. 2. Barnet, den unge og forældremyndighedsindehaveren skal informeres om reglerne for aflæggelse af rusmiddeltest forud for afgivelse af generelt samtykke til anvendelse af rusmiddeltest.

Stk. 3. Anvendelse af rusmiddeltest kan kun ske, når barnet eller den unge medvirker frivilligt til aflæggelsen heraf.

Stk. 4. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om anvendelse af rusmiddeltest efter stk. 1-3, herunder om fremgangsmåden og om krav til indholdet af samtykket.

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 3. Forud for aflæggelse af en rusmiddeltest efter § 5 i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, skal barnet eller den unge have afgivet et generelt samtykke til anvendelse af en rusmiddeltest i en konkret situation til anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder. For børn under 12 år skal samtykket afgives af forældremyndighedsindehaveren eller af den uledsagede mindreårig udlændings repræsentant, jf. udlændingelovens § 56 a, stk. 1, jf. udlændingelovens § 62 n, stk. 3.

Stk. 2. Samtykket skal være informeret, frivilligt og udtrykkeligt. Samtykket kan afgives mundtligt eller skriftligt.

Stk. 3. Samtykke efter stk. 1 afgives for en ubegrænset tidsperiode men kan altid tilbagekaldes af barnet eller den unge samt af forældremyndighedsindehaveren til børn under 12 år, jf. lov om voksenansvar for anbragte børn og unge eller af den uledsagede mindreårig udlændinges repræsentant, jf. udlændingelovens § 56 a, stk. 1, jf. udlændingelovens § 62 n, stk. 3.

Stk. 4. Tilbagekaldelse af generelt samtykke skal ske udtrykkeligt til anbringelsesstedets leder eller i dennes fravær det øvrige personale.

Stk. 5. Forældremyndighedsindehaveren og den uledsagede mindreårig udlændinges repræsentant, jf. udlændingelovens § 56 a, stk. 1, skal orienteres om de tilfælde, hvor der er anvendt en rusmiddeltest, herunder om testens resultat. Den kommunalbestyrelse, der har ansvaret for barnets eller den unges ophold på anbringelsesstedet, jf. §§ 9 og 9 a, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, skal ligeledes orienteres med henblik på at sikre overensstemmelse med barnets eller den unges handleplan, efter § 140 i lov om social service.

Stk. 6. Barnet eller den unge skal medvirke frivilligt til, at rusmiddeltesten aflægges i den konkrete situation. Hvis barnet eller den unge afviser at medvirke til en rusmiddeltest i en konkret situation, kan rusmiddeltesten ikke gennemføres.

Stk. 7. Aflæggelse af rusmiddeltest skal altid ske efter almindelige sundhedsfaglige forskrifter.

De overordnede rammer

81. Anbragte børn og unge er i en yderst sårbar situation, når de bliver anbragt uden for hjemmet og påvirkes af de omgivelser, de færdes i. Flere af dem har måske stiftet bekendtskab med rusmidler på anbringelsestidspunktet, og nogle har måske allerede et egentligt misbrug, når de bliver anbragt.

Det er vigtigt at sikre et godt og stabilt miljø på et anbringelsessted, hvor der ikke forekommer euforiserende stoffer m.v. Anbringelsesstederne har derfor også en pligt til at udvise omsorg og sikre tryghed for det anbragte barn eller den unge såvel som for andre personer på anbringelsesstedet. Det medfører, at der kan være et behov for at kontrollere, om barnet eller den unge benytter sig af rusmidler, herunder f.eks. hash. Kontrollen skal ske som led i personalets omsorgspligt i forhold til det konkrete barn eller ung, men også af hensyn til øvrige børn og unge på anbringelsesstedet. Forud for enhver test bør personalet på anbringelsesstedet dog gøre sig klart, hvordan man vil forholde sig til et eventuelt positivt resultat, herunder hvilke konsekvenser det eventuelt må få i forhold til den socialpædagogiske indsats over for barnet eller den unge.

Opholdssteder og døgninstitutioner kan anvende rusmiddeltests i nærmere angivne situationer, hvis barnet eller den unge har meddelt et generelt samtykke hertil (se vejledningens punkt 82 nedenfor). Ved nærmere angivne situationer forstås, at personalet kan anvende en rusmiddeltest, når et barn eller en ung har et misbrug, eller der er konkrete grunde til at antage, at barnet eller den unge har indtaget rusmidler. Det er således en betingelse for anvendelse af rusmiddeltest, at barnet eller den unge har et fastslået misbrug, eller at der er konkrete grunde til at antage, at et barn eller en ung har indtaget rusmidler.

Det kan f.eks. være barnets eller den unges adfærd i den konkrete situation, der giver mistanke om rusmiddelpåvirkning. Det bør også give anledning til mistanke, hvis et barn eller en ung generelt begynder at udvise en ændret adfærd og f.eks. begynder at omgås andre børn eller unge med et kendt misbrug, ofte tager ind i nærheden af et sted, som er kendt for, at man kan købe stoffer der, eller hvis barnet eller den unge begynder at sælge ud af sine ejendele for at finansiere et potentielt misbrug. Endelig kan kendskab til barnets eller den unges baggrund og årsag til anbringelsen, herunder viden om eventuelt tidligere misbrug, indgå i vurderingen.

Det er ikke muligt at anvende rusmiddeltests rutinemæssigt på anbringelsesstederne. Det skal således også altid være muligt for barnet eller den unge ved sine ord eller handling at modsætte sig aflæggelsen af en konkret rusmiddeltest, uden at dette får negative konsekvenser for barnet eller den unge efterfølgende.

Generelt samtykke

82. Barnet eller den unge skal forinden anvendelsen af rusmiddeltesten have afgivet et generelt samtykke til aflæggelse heraf, jf. voksenansvarslovens § 5, stk. 1. Samtykket afgives for en ubegrænset tidsperiode, men vil altid kunne trækkes tilbage, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 3, stk. 3. Samtykket skal afgives til anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 3, stk. 1.

For børn under 12 år skal samtykket afgives af forældremyndighedsindehaveren, jf. voksenansvarslovens § 5, stk. 1, eller af den uledsagede mindreårig udlændings repræsentant, jf. udlændingelovens § 56 a, stk. 1, jf. udlændingelovens § 62 n, stk. 3. Samtykket skal være informeret, frivilligt og udtrykkeligt, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 3, stk. 2.

Ved informeret samtykke forstås, at barnet, den unge, forældremyndighedsindehaveren eller den uledsagede mindreårig udlændings repræsentant skal informeres grundigt om reglerne for aflæggelse forud for afgivelse af et generelt samtykke til anvendelse af rusmiddeltest. Der skal således informeres om muligheden for at aflægge rusmiddeltest, reglerne for afgivelse af samtykke samt om de praktiske forhold vedrørende gennemførelsen af en sådan test.

Informationen skal være fyldestgørende, så barnet, den unge, forældremyndighedsindehaveren eller den uledsagede mindreårig udlændings repræsentant bliver bevidst om og på forhånd kan tage stilling til, hvad han eller hun giver samtykke til, hvis der senere opstår behov for aflæggelse af en rusmiddeltest i en konkret situation.

Ved frivilligt forstås, at barnet eller den unge ikke må tvinges direkte eller indirekte til at samtykke. I den forbindelse skal det nævnes, at det aldrig må få negative konsekvenser for barnet eller den unge, at vedkommende ikke vil samtykke. Hverken generelt eller konkret. Personalet kan f.eks. ikke beslutte, at vedkommende ikke må mødes med venner efter skoletid eller lign., hvis vedkommende ikke afgiver samtykke.

Ved udtrykkeligt forstås, at der ikke må opstå tvivl om, hvorvidt der er givet et egentligt samtykke. Samtykket kan være mundtligt eller skriftligt, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 3, stk. 2. Dog er et

skriftligt samtykke nemmere at bevise efterfølgende, men det er op til det enkelte anbringelsessted at beslutte, hvordan man håndterer og sikrer samtykkeproceduren på stedet.

Information om de generelle regler for rusmiddeltest vil med fordel kunne indgå som led i den generelle information om relevante regler for anbringelsen, herunder f.eks. anbringelsesstedets eventuelle husorden, som gives til barnet eller den unge og forældremyndighedsindehaveren i forbindelse med anbringelsen. Forældremyndighedsindehaverens eller den uledsagede mindreårig udlændings repræsentants samtykke kan med fordel indhentes i forbindelse med anbringelsen, men også undervejs i anbringelsesforløbet kan der indhentes samtykke, hvis dette ikke tidligere er afgivet, og det efterfølgende vurderes, at der kan opstå behov for at kunne anvende en rusmiddeltest.

Det generelle samtykke er kun gældende på det konkrete anbringelsessted. Hvis barnet eller den unge anbringes på et andet sted, skal der indhentes et nyt generelt samtykke.

Samtykke til aflæggelse af rusmiddeltest i en konkret situation samt orientering af forældremyndighedsindehaveren

83. Når der opstår en konkret situation, hvor anbringelsesstedets personale vurderer, at betingelserne for at aflægge en rusmiddeltest er opfyldt, skal barnet eller den unge medvirke frivilligt til, at testen foretages. Testen må ikke foretages ved tvang, hvis barnet eller den unge modsætter sig, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 3, stk. 6. Dette gælder uagtet, at der er afgivet et generelt samtykke. Hvis barnet eller den unge nægter og modsætter sig aflæggelse af en test, må personalet respektere dette. Dette gælder uanset, om det sker ved ord eller handling.

Forældremyndighedsindehaveren til et barn eller en ung eller den uledsagede mindreårig udlændings repræsentant skal altid orienteres om, at der er anvendt en rusmiddeltest i en konkret situation, herunder om testens resultat, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 3, stk. 5. Det samme skal barnet eller den unges handlekommune, jf. §§ 9 og 9 a, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Det er vigtigt, at handlekommunen løbende sikrer, at der er overensstemmelse mellem de faktiske forhold omkring barnet og den unge samt handleplanen efter servicelovens § 140.

Orientering til forældremyndighedsindehaveren samt handlekommunen kan ske mundtligt.

Tilbagekaldelse af generelt samtykke

84. Et generelt samtykke til anvendelse af rusmiddeltest kan altid tilbagekaldes. I situationer, hvor det generelle samtykke er trukket tilbage, vil betingelserne for at anvende rusmiddeltest ikke længere være opfyldt.

Tilbagekaldelsen skal ske udtrykkeligt over for anbringelsesstedets leder eller i dennes fravær det øvrige personale, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 3, stk. 4. Tilbagekaldelsen kan ske mundtligt eller skriftligt.

Der kan efter omstændighederne være tvivl om, hvorvidt barnets eller den unges adfærd m.v. skal forstås således, at barnet eller den unge har trukket sit generelle samtykke tilbage, eller om barnet eller den unge blot ønsker at modsætte sig en konkret rusmiddeltest. I sådanne situationer vil der ikke kunne gennemføres en rusmiddeltest, og der vil – når barnet eller den unge ikke længere vurderes at være påvirket af euforiserende stoffer – skulle gennemføres en samtale med barnet eller den unge om, hvorvidt barnet eller den unge ønsker at trække sit generelle samtykke tilbage.

Særlige krav til anvendelsen af rusmiddeltest

85. Anvendelse af en rusmiddeltest skal altid ske efter sundhedsfaglige forskrifter, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 3, stk. 7.

For information vedrørende misbrug m.v. kan der henvises til stofinfo.sst.dk. På Sundhed.dk er der ligeledes en beskrivelse af forhold omkring rusmiddeltests.

Anvendelsen af testen skal ligeledes ske under ordnede forhold, hvor barnet eller den unge ikke krænkes. Hvis der f.eks. anvendes en urintest, skal barnet eller den unge kunne aflægge denne på et toilet i fred og ro, hvor vedkommende ikke bliver forstyrret og udstillet.

Der er ikke krav om, at anbringelsesstederne skal anvende en bestemt type test, men det forudsættes, at der udelukkende må anvendes rusmiddeltests, der er godkendt til formålet.

En række af de tests, der kan anvendes, er meget følsomme. Det betyder, at hvis der blot er den mindste smule af et stof, der ligner et rusmiddel, vil testen blive positiv. Der er endvidere stor forskel på, hvor længe forskellige stoffer kan spores i urinen. Et falsk positivt testresultat er problematisk, når testen anvendes i et pædagogisk øjemed, for der er risiko for, at man mistror en ung, som reelt ikke har indtaget rusmidler for nyligt. Dette er således vigtigt at have for øje, når personalet anmoder barnet eller den unge om at aflægge en test i en konkret situation.

Kapitel 11

Fysisk guidning

Voksenansvarsloven

§ 6. Personalet på anbringelsessteder efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i lov om social service og specialiserede plejefamilier, der er godkendt efter § 66, stk. 1, nr. 3, jf. § 66, stk. 2, i lov om social service, kan fysisk guide et barn eller en ung.

Stk. 2. Det er en betingelse for fysisk guidning efter stk. 1, at det vurderes at være nødvendigt af hensyn til anbringelsesstedets ansvar for at varetage den daglige omsorg efter § 3 eller af hensyn til tryghed og trivsel på anbringelsesstedet i tilfælde, hvor barnet eller den unge generer eller udøver chikane over for de øvrige anbragte børn og unge, personalet, den specialiserede plejefamilie eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet.

Generelt

86. Personalet på opholdssteder og døgninstitutioner samt specialiserede plejefamilier kan fysisk guide et barn eller en ung, jf. voksenansvarslovens § 6. Ligeledes er personalet, der udfører pædagogisk arbejde eller undervisning på interne skoler på anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, tillige omfattet af bestemmelsen om fysisk guidning.

Fysisk guidning er ikke magtanvendelse. Ved fysisk guidning forstås, at man ved fysisk kontakt med barnet eller den unge angiver, f.eks. ved at lægge en hånd på skulderen, at barnet eller den unge skal følge med eller standse. Det kan især over for mindre børn under skolealderen eller over for børn og unge med funktionsnedsættelser være nødvendigt, som led i det socialpædagogiske arbejde, at anvende fysisk guidning i større udstrækning for at undgå, at barnets sundhed og udvikling lider skade.

I den fysiske guidning ligger også, at man kortvarigt kan fastholde barnet eller den unge. Begrebet kortvarigt retter sig mod varigheden af selve guidningen fra personalets eller de specialiserede plejefamiliers side og ikke mod den situation, som barnet eller den unge fjernes fra. Det er ikke muligt at definere en øvre tidsgrænse for, hvad der anses som kortvarigt. Det vil bero på en individuel vurdering af de

konkrete omstændigheder, herunder barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne samt under iagttagelse af proportionalitetsprincippet, jf. voksenansvarslovens § 7. Det vil f.eks. falde inden for bestemmelsens anvendelse kortvarigt at fastholde et mindre barn, den tid det tager at børste barnets tænder eller hjælpe barnet i tøjet.

I den fysiske guidning er det også muligt at bortvise barnet eller den unge fra fællesskabet. Ved bortvisning forstås, at barnet eller den unge vises bort fra en situation, før den eskalerer yderligere. Det kan f.eks. ske ved, at man kortvarigt lægger en arm om skulderen på barnet eller den unge og på den måde får barnet eller den unge til at følge med væk fra episoden. Barnet eller den unge kan dog ikke bortvises fra selve anbringelsesstedet, men man kan f.eks. sende barnet ind på sit værelse og evt. følge vedkommende derind.

Brug af fysisk guidning som led i det socialpædagogiske arbejde kan bl.a. være relevant i situationer, hvor der er uoverensstemmelse mellem barnets eller den unges ageren og ønsker og den specialiserede plejefamilie eller personalets faglige vurdering af, hvad der er det bedste for den pågældende i en konkret situation. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis et barn eller en ung er ved at fremprovokere eller optrappe en konflikt med andre anbragte børn og unge, den specialiserede plejefamilie eller personalet på anbringelsesstedet, og det vurderes, at barnet eller den unge har brug for komme væk fra situationen og falde lidt til ro. I et sådan tilfælde vil den specialiserede plejefamilie eller personalet kunne vise barnet eller den unge, der provokerer, bort fra situationen af hensyn til den pågældende selv og de andre børn og unge for at undgå, at konflikten eskalerer.

Betingelser for at anvende fysisk guidning

87. Anvendelse af fysisk guidning efter voksenansvarslovens § 6 kan ske, når det vurderes at være nødvendigt af hensyn til anbringelsesstedets ansvar for at varetage den daglige omsorg efter voksenansvarslovens § 3, eller af hensyn til tryghed og trivsel på anbringelsesstedet i tilfælde, hvor barnet eller den unge generer eller udøver chikane over for de øvrige anbragte børn og unge, personalet, den specialiserede plejefamilie eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet.

Beskyttelseshensynet og adgangen til at gribe ind for at varetage den daglige omsorg vil typisk være større, jo yngre et barn der er tale om. Det vil f.eks. falde inden for bestemmelsens anvendelse kortvarigt at fastholde et mindre barn for at få iklædt barnet en flyverdragt, inden barnet skal ud i vintervejret. Det vil imidlertid ikke være tilladt at udføre den samme handling over for en normaludviklet 17-årig, da der er tale om et næsten voksent individ, der selv vil kunne forstå konsekvenserne af at gå uden for i for lidt tøj.

Det kan være nødvendigt at gribe ind og foretage mindre begrænsninger over for et enkelt barn eller en ung af hensyn til de øvrige børn og unge, som er en del af fællesskabet på anbringelsesstedet, og hvis rettigheder og grænser også skal respekteres. Der kan f.eks. være tale om tilfælde, hvor et barn eller en ung under et måltid opfører sig provokerende over for de andre børn og unge, personalet eller den specialiserede plejefamilie verbalt eller ved at kaste med maden eller sætte benene op på bordet. Her vil barnet eller den unge kunne blive bedt om at forlade spisesituationen og eventuelt med en hjælpende hånd på skulderen følges væk derfra, indtil den pågældende er faldet til ro og kan vende tilbage til fællesskabet.

Tilsvarende situationer vil kunne opstå i forbindelse med bl.a. sports- eller andre fællesaktiviteter. Hvis et anbragt barn eller en ung f.eks. bliver ved med at være for voldsom og tackle de andre, vil vedkommende kunne blive bedt om at tage en time-out på 5 minutter på bænken og eventuelt fysisk følges derhen.

Anvendelse af fysisk guidning skal ikke registreres og indberettes. Det vil imidlertid være naturligt, at personalet eller den specialiserede plejefamilie løbende reflekterer over tilbuddets pædagogiske praksis

og anvendelsen af magt og fysisk guidning. Det socialtilsyn, der fører driftsorienteret tilsyn med et anbringelsessted, fører som led heri tilsyn med bl.a. brugen af fysisk guidning.

Grænsefladen mellem fysisk guidning og magtanvendelse

88. Der er kun tale om fysisk guidning, så længe barnet eller den unge ikke gør fysisk modstand mod f.eks. at blive ført et andet sted hen. Dvs. at barnet eller den unge følger med uden at gøre modstand. Gør barnet eller den unge modstand mod den fysiske kontakt og/eller det, den voksne ønsker, at barnet eller den unge skal gøre, skal den fysiske kontakt øjeblikkeligt ophøre, medmindre situationens karakter ændrer sig, så der opstår fare for barnet eller den unge selv, andre børn og unge eller personalet. I sådanne tilfælde vil der kunne anvendes fysisk magt efter voksenansvarslovens § 9, hvis betingelserne herfor er opfyldt.

Det kan f.eks. være tilfældet, hvis barnet eller den unge pludselig bliver meget vred og reagerer med vold eller fysiske trusler mod personalet eller andre børn og unge, når personalet forsøger at få vedkommende væk fra en konfliktfyldt situation. Det kan også være tilfældet, hvis et barn eller en ung chikanerer et andet barn eller ung og i en sådan grad, at vedkommende fremprovokerer en konflikt, hvor de to kommer op og toppes, og der er optakt til et regulært slagsmål. I så fald vil det være nødvendigt, at personalet anvender fysisk magt for at få parterne skilt ad (se vejledningens kapitel 14).

Tilsvarende kan der være situationer, hvor en konflikt udvikler sig, så det bliver nødvendigt at afværge, at barnet eller den unge ødelægger eller beskadiger ting i et ikke uvæsentligt omfang. Det kan f.eks. være, hvis et barn eller en ung bliver bedt om gå ind på sit værelse og falde til ro, fordi vedkommende generer de andre børn under aftensmaden, og barnet så i et pludseligt raserianfald kaster med anbringelsesstedets service. I et sådan tilfælde kan det efter omstændighederne være nødvendigt, at personalet fører barnet eller den unge væk fra situationen, jf. voksenansvarslovens § 8 om afværgehjælp (se vejledningens kapitel 13).

Hvis anvendelse af fysisk guidning i en konkret situation udvikler sig til en situation, hvor det er nødvendigt at anvende afværgehjælp eller fysisk magt efter voksenansvarslovens §§ 8 og 9, skal episoden registreres og indberettes efter bestemmelserne i voksenansvarslovens § 21.

Særligt omkring tilsyn

89. Det socialtilsyn, der fører driftsorienteret tilsyn med et anbringelsessted, jf. socialtilsynslovens § 2, fører som led heri tilsyn med anbringelsesstedets anvendelse af reglerne i voksenansvarsloven, herunder også om brugen af fysisk guidning (se vejledningens kapitel 29).

Kapitel 12

Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

Voksenansvarsloven

§ 7. Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten på anbringelsessteder efter § 66, stk. 1, i lov om social service må kun ske undtagelsesvis og må aldrig erstatte omsorg og socialpædagogisk indsats.

Stk. 2. Forud for enhver form for magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal plejefamilien eller personalet afsøge alle muligheder for at opnå barnets eller den unges frivillige medvirken til en nødvendig foranstaltning.

Stk. 3. Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået. Er mindre indgribende foranstaltninger tilstrækkelige, skal disse anvendes.

Stk. 4. Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal udøves så skånsomt og kortvarigt, som omstændighederne tillader, og med størst mulig hensyntagen til barnets eller den unges personlige integritet. Der skal endvidere i magtanvendelsen eller indgrebet tages hensyn til andre tilstedeværende, således at der ikke forvoldes unødigt krænkelse eller ulempe. Fiksering og ydmygende, hånende eller anden nedværdigende behandling er ikke tilladt.

Generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

90. Reglerne om magtanvendelse bygger på en række generelle principper, som fremgår af voksenansvarslovens § 7.

Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten må kun anvendes undtagelsesvist og må aldrig erstatte omsorg og en socialpædagogisk indsats. Udgangspunktet er som hovedregel, at der ikke skal anvendes magt over for anbragte børn og unge. Anvendelse af magt kan dog være påkrævet for at sikre anbragte børns og unges ret til omsorg, hensynet til personalet, andre anbragte børn og unge eller ting.

Børn og unge under 18 år har ret til medinddragelse, medbestemmelse og selvbestemmelse. Det er derfor helt centralt, at barnets eller den unges synspunkter altid inddrages i tilrettelæggelsen af den nødvendige indsats i overensstemmelse med barnets eller den unges alder, funktionsevne og modenhed, og at såvel den konkrete tilrettelæggelse som gennemførelsen af de nødvendige foranstaltninger så vidt muligt sker i dialog med barnet eller den unge.

I den daglige omsorg for barnet eller den unge kan der dog opstå situationer, hvor der er uoverensstemmelse mellem barnets eller den unges ønsker og plejefamiliens eller personalets faglige vurdering af, hvad der er det bedste for den pågældende. I sådanne situationer skal der altid ske en afvejning af barnets og den unges ret til med- og selvbestemmelse over for barnets eller den unges ret til omsorg og det voksenansvar, som personalet eller plejefamilien skal udøve.

Indgrebsmulighederne i loven beskriver således, i hvilke situationer der undtagelsesvist må anvendes magt og foretages indgreb i selvbestemmelsesretten i form af udøvelse af voksenansvaret for barnet eller den unge.

Magt må ikke anvendes forebyggende eller rutinemæssigt, f.eks. i tilfælde hvor et barn eller en ung tidligere har udvist en adfærd, hvor det var nødvendigt at foretage et indgreb. Det bør i stedet tilstræbes at afdække årsagerne til barnets eller den unges adfærdsmønstre, der ledte op til magtanvendelsen, og søge at undgå situationer, hvor behovet for magtanvendelse kan opstå, f.eks. ved at ændre på rutiner og tilgange til barnet eller den unge. Magt kan således kun anvendes som en sidste udvej i forsøget på at hjælpe et barn eller en ung, efter alle øvrige socialpædagogiske muligheder er udtømt, og optræk til konflikter skal altid forsøges afværget ved brug af socialpædagogiske metoder. I den forbindelse skal anbringelsesstederne altid følge op på eventuelle magtanvendelser med henblik på løbende læring og forbedring af indsatsen.

Det fremgår af voksenansvarslovens § 7, stk. 2, at personalet eller den specialiserede plejefamilie forud for enhver form for magtanvendelse og andre indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret skal afsøge alle muligheder for at opnå barnets eller den unges frivillige medvirken til en nødvendig foranstaltning. Anbringelsesstedet skal således altid først forsøge gennem dialog og pædagogiske virkemidler at få barnet eller den unge til frivilligt at samarbejde om en påkrævet indsats. Det kan f.eks. ske ved, at man

forsøger at forklare vedkommende, hvorfor der er behov for at iværksætte den aktuelle indsats, og hvad den nærmere indebærer, herunder hvorfor det er nødvendigt med den pågældendes medvirken. Der skal i den forbindelse altid tages hensyn til barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne.

91. Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal altid stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået, jf. voksenansvarslovens § 7, stk. 3. Det betyder, at hvis mindre indgribende foranstaltninger er tilstrækkelige, skal disse anvendes. Bestemmelsen er et udtryk for, at enhver magtanvendelse skal ske under iagttagelse af det såkaldte proportionalitetsprincip.

Ved anvendelse af enhver form for magt og indgreb skal der tages højde for de konkrete omstændigheder, og der skal foretages en konkret afvejning og vægtning af hensynet til det omhandlede barns eller den unges rettigheder, der gøres indgreb i og nødvendigheden og forholdsmæssigheden af de hensyn, der begrundet indgrebet.

Den anvendte magt skal stå mål med det formål, der ligger bag indgrebet i barnets eller den unges rettigheder. Der skal løbende foretages en vurdering af, om betingelserne for et iværksat indgreb fortsat er til stede. Når det ikke længere er tilfældet, skal indgrebet straks bringes til ophør.

Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal udøves så skånsomt og kortvarigt, som omstændighederne tillader, og med størst mulig hensyntagen til barnet eller den unges personlige integritet.

Personalet eller den specialiserede plejefamilie skal også tage hensyn til andre tilstedeværende på anbringelsesstedet, så der ikke forvoldes unødigt krænkelser eller ulemper for andre, jf. voksenansvarslovens § 7, stk. 4. Dette kan være særligt vigtigt, hvis der på anbringelsesstedet er børn og unge, som er særligt sensitive og følsomme over for konfliktfyldte situationer.

Forbud mod nedværdigende og hånende behandling m.v.

92. Fiksering og ydmygende, hånende eller anden nedværdigende behandling er ikke tilladt, jf. voksenansvarslovens § 4. Ved fiksering forstås anvendelse af mekanisk tvangsmiddel i form af bælte, håndremme, fodremme eller livsstykke samt anden form for mekanisk fastspænding.

Brug af magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten er ikke tilladt i straffe- eller behandlingsøjemed. Det betyder, at man ikke må anvende magt med det formål at straffe et barn eller en ung. Det betyder også, at man ikke med magt kan tvinge et barn eller en ung til at deltage i pædagogiske eller andre behandlingsmæssige tiltag. Magt kan således kun anvendes, når de særskilte kriterier i medfør af bestemmelser i loven er til stede.

Ved personlig integritet forstås, at børn og unge skal beskyttes mod indgreb i den fysiske integritet i form af f.eks. udnyttelse, ydmygelse og krænkelser. Børn og unge skal endvidere behandles med respekt for deres person, herunder beskyttes mod følelsesmæssige overgreb og offentlig udlevering.

Der skal tages højde for evt. andre tilstedeværendes overværelse af episoden. Dette skyldes hensynet til det omhandlede barn eller unge, så magtanvendelsen ikke krænker den pågældende unødigt og får karakter af ydmygende, hånende eller nedværdigende behandling.

Ydmygende, hånende eller nedværdigende behandling er karakteriseret ved, at nogen tilsigtet eller utilsigtet nedgør et barn eller en ung i vedkommendes egne og eventuelt også andres øjne. Ydmygelsen forøges endvidere, hvis den finder sted i offentligheden og dermed potentielt overværes af andre.

Som eksempler på ydmygende, hånende eller nedværdigende behandling kan nævnes at omtale barnet eller den unge eller deres forældre i negative vendinger i barnets eller den unges samt eventuel andres

påhør, at gøre grin med et barn eller en ung over for andre, at undlade at gribe ind og påtale, at andre gør grin med barnet eller den unge, at vedvarende kommentere og korrigere eller konsekvent behandle eller omgås et barn eller en ung negativt. Opremsningen er ikke udtømmende, men blot eksempler herpå.

Der eksisterer ligeledes et hensyn til de andre anbragte børn og unge på anbringelsesstedet, for hvem overværelsen af magtanvendelse kan være en voldsom oplevelse. Det kan f.eks. være, at der blandt de øvrige anbragte kan være børn og unge, der er anbragt pga. omsorgsvigt i form af vold i hjemmet. I så fald skal personalet eller den specialiserede plejefamilie være opmærksomme på, hvorledes en given situation påvirker andre, herunder børn og unge der er særligt sårbare.

Kapitel 13

Afværgehjælp

Voksenansvarsloven

§ 8. Personalet på anbringelsessteder efter § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, i lov om social service og specialiserede plejefamilier, der er godkendt som generelt egnede efter § 66, stk. 1, nr. 3, jf. § 66, stk. 2, i lov om social service, kan kortvarigt fastholde eller føre et barn eller en ung væk fra en situation, når det er nødvendigt for at afværge, at barnet eller den unge ødelægger eller beskadiger ting i et ikke ubetydeligt omfang.

Generelt

93. Det hænder, at der på et anbringelsessted opstår situationer, hvor et anbragt barn eller ung f.eks. i et raserianfald ødelægger egne eller andres ting. I langt de fleste tilfælde vil barnet eller den unge kunne tales fra den pågældende handling og på denne måde forhindres den forestående tingsskade. Men der kan opstå situationer, hvor barnet eller den unge i den konkrete situation ikke kan nås med dialog og socialpædagogiske tiltag.

Når det er nødvendigt for at afværge, at barnet eller den unge ødelægger eller beskadiger egne eller andres genstande i et ikke ubetydeligt omfang, kan personalet på opholdssteder og døgninstitutioner samt specialiserede plejefamilier derfor kortvarigt fastholde eller føre et barn eller en ung væk fra situationen. Det gælder også for personalet på interne skoler på opholdssteder og døgninstitutioner, jf. voksenansvarslovens § 2, stk. 4.

Formålet med bestemmelsen er først og fremmest at hindre, at barnet eller den unge ødelægger eller beskadiger egne eller andres ting i et ikke ubetydeligt omfang og eventuelt pådrager sig et stort erstatningskrav eller får forårsaget skade på noget af høj affektionsværdi enten for dem selv eller for andre. Begrebet afværgehjælp dækker således over adgangen til at afværge materielle skader i et ikke ubetydeligt omfang.

Årsager der kan begrunde afværgehjælp

94. Det er en betingelse for at kunne anvende afværgehjælp efter voksenansvarslovens § 8, at det er nødvendigt for at afværge en skade på en genstand. Der skal foretages en konkret vurdering af, om der foreligger en reel fare for, at barnet eller den unge vil ødelægge eller beskadige den pågældende genstand. Det er herudover en betingelse for anvendelse af afværgehjælp, at barnet eller den unge vil påføre en skade på en materiel genstand i et ikke ubetydeligt omfang. Ikke ubetydeligt omfang dækker både over genstande af høj økonomisk værdi, af affektionsmæssig værdi samt over gentagen eller omfattende ødelæggelse af genstande, der ikke nødvendigvis er af hverken høj økonomisk eller affektionsmæssig værdi.

Afværgehjælp kan være relevant i en situation, hvor et barn f.eks. i et raserianfald er ved at ødelægge fjernsynet i opholdsstuen på anbringelsesstedet, men kan også være relevant i en situation, hvor barnet eller den unge i et raserianfald kaster med anbringelsesstedets service. Gentagen eller omfattende ødelæggelse af ting af mindre værdi, f.eks. billige drikkeglas, er også omfattet af bestemmelsen.

Afværgehjælp vil desuden kunne anvendes for at afværge tingskade, allerede før en ting ødelægges. Det afgørende er, at der foreligger en reel fare og risiko for, at barnet eller den unge vil foretage gentagen ødelæggelse eller beskadigelse af en eller flere ting af en ikke ubetydelig materiel eller affektionsmæssig værdi.

Det antages, at ”skade på en genstand” også omfatter skade på dyr. I strafferetlige sammenhænge (hærværk) og erstatningsretlige sammenhænge anses dyr for at være ”ting”. Der kan således anvendes afværgehjælp efter voksenansvarslovens § 8, hvis f.eks. et barn eller en ung er voldsom mod institutionens kæledyr.

Kortvarig fastholdelse og føren

95. Ved kortvarig fastholdelse og føren af et barn eller en ung forstås, at barnet eller den unge fysisk kan fastholdes kortvarigt eller føres væk fra situationen, når de ovenstående betingelser er opfyldt. Der henvises i den forbindelse til kapitel 14 om fysisk magtanvendelse for yderligere beskrivelse af mulighederne for indgreb i form af fastholdelse og føren. Det skal i den forbindelse dog bemærkes, at den fysiske fastholdelse, der kan foretages i forbindelse med afværgehjælp, kun kan være af kortvarig karakter, da der alene er tale om ødelæggelse af materielle genstande i modsætning til fysisk magtanvendelse efter voksenansvarslovens § 9, hvor der er tale om, at barnet eller den unge udviser en adfærd, der er til fare for barnet eller den unge selv, de øvrige anbragte børn og unge, personalet eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet.

Ved kortvarig fastholdelse forstås således, at man kortvarigt tager fat i eller holder fast om barnet eller den unge for at markere, at den uønskede adfærd skal bringes til ophør.

Begrebet kortvarigt retter sig derfor mod varigheden af selve indgrebet fra personalets eller de specialiserede plejefamiliers side og ikke mod den situation, som barnet eller den unge fjernes fra. Det er ikke muligt at definere en øvre tidsgrænse for, hvad der anses som kortvarigt. Det vil bero på en individuel vurdering af de konkrete omstændigheder, og skal ske under hensyntagen til barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne samt under iagttagelse af proportionalitetsprincippet.

Hvis barnet eller den unge undervejs i en kortvarig fastholdelse begynder at gøre markant fysisk modstand, vil barnet eller den unge kun kunne fastholdes og føres til et andet opholdsrum, hvis betingelserne for fysisk magtanvendelse i øvrigt er opfyldt, jf. voksenansvarslovens § 9. Ved markant forstås, at indgrebet kan udvikle sig til en situation, hvor der kan opstå et egentligt håndgemæng mellem personalet og barnet eller den unge.

Ved føren væk fra en situation forstås, at barnet eller den unge fjernes fra den konkrete situation, så den igangværende handling øjeblikkeligt afbrydes. Det vil afhænge af en konkret vurdering, hvor barnet eller den unge skal føres hen for at afbryde den igangværende handling, men typisk kan vedkommende føres ind på sit værelse eller til et andet opholdsrum.

Afværgehjælpen skal foretage så skånsomt som muligt og under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten i voksenansvarslovens § 7. Indgrebet må ikke være mere indgribende end nødvendigt. Hvis det er muligt at hindre skaden på en mindre

indgribende måde, f.eks. ved at tale barnet eller den unge fra det, er der således ikke adgang til at anvende afværgehjælp.

I de tilfælde, hvor de specialiserede plejefamilier eller personalet på anbringelsesstedet anvender afværgehjælp, skal der ske registrering og indberetning af episoden. Proceduren for registrering og indberetning er beskrevet i vejledningens kapitel 28.

Kapitel 14

Fysisk magtanvendelse

Voksenansvarsloven

§ 9. Personalet på anbringelsessteder efter § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, i lov om social service kan fastholde eller føre et barn eller en ung til et andet opholdsrum.

Stk. 2. Det er en betingelse for fysisk magtanvendelse efter stk. 1, at barnet eller den unge udviser en adfærd, herunder vedvarende chikane, der er til fare for barnet eller den unge selv, de øvrige anbragte børn og unge, personalet, eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet.

Stk. 3. Personalet på delvis lukkede døgninstitutioner, delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner, sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger efter § 66, stk. 1, nr. 7, i lov om social service, kan ud over de i stk. 2 nævnte tilfælde anvende fysisk magt efter stk. 1, når barnet eller den unge overtræder regler i en husorden fastsat efter § 4, stk. 2, og magtanvendelsen er nødvendig for at bringe overtrædelsen til ophør.

De overordnede rammer

96. Det er vigtigt, at personalet på opholdssteder og døgninstitutioner har – og anvender – de nødvendige redskaber, som kan hjælpe det anbragte barn eller den anbragte unge tilbage på sporet, når barnet eller den unge handler i strid med rammerne for opholdet på anbringelsesstedet. Det betyder bl.a., at personalet i nogle tilfælde skal kunne anvende fysisk magt over for barnet eller den unge, når det er nødvendigt.

En betingelse for fysisk magtanvendelse er, at barnet eller den unge udviser en adfærd, herunder vedvarende chikane, der er til fare for barnet eller den unge selv, de øvrige anbragte børn og unge, personalet eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet, jf. voksenansvarslovens § 9, stk. 1 og 2. Formålet med indgrebet er, at barnet eller den unge forhindres i at skade sig selv eller andre, og fysisk magt kan således anvendes, hvis barnet eller den unge står lige over for eller er i færd med at skade sig selv eller andre. Der skal ikke gives forudgående tilladelse fra anbringelsesstedets leder, dennes stedfortræder eller kommunen til, at der kan anvendes fysisk magt. Det er det pågældende personale på anbringelsesstedet, der vurderer, hvorvidt betingelserne for at foretage indgrebet er opfyldt.

Voksenansvarslovens § 9 omfatter også personale på interne skoler på anbringelsesstedet, jf. voksenansvarslovens § 2, stk. 4.

Personalet kan beslutte at fastholde eller føre et barn eller en ung til et andet opholdsrum. Ved fastholdelse forstås, at et barn eller en ung kan fastholdes fysisk f.eks. ved at holde fast om barnet eller den unge i form af, at man lægger armene omkring vedkommende, mens man står stille. Fastholdelse af barnet eller den unge må aldrig omfatte vold, herunder voldelige førergreb, slag eller spark. Personalet må heller ikke lægge sig på oven på barnet eller den unge og fastholde vedkommende med sin kropsvægt.

Ved føren til et andet opholdsrum forstås, at et barn eller en ung kan føres til et andet lokale på anbringelsesstedet, f.eks. vedkommendes værelse. Når det drejer sig om mindre børn vil fastholdelse og føren kunne ske ved, at barnet bæres til et andet opholdsrum. Når det drejer sig om større børn eller

unge vil fastholdelse og føren f.eks. kunne ske ved, at barnet eller den unge holdes fast om hånden og føres til det andet opholdsrum. Man kan også føre barnet eller den unge, mens man har armene rundt om barnet. Det afgørende er, at barnet eller den unge ikke lider nogen overlast.

Hvis barnet eller den unge opholder sig uden for anbringelsesstedet, f.eks. i et sommerhus, kan barnet eller den unge føres til et andet værelse i sommerhuset. Hvis barnet eller den unge f.eks. er på tur med andre børn og unge fra anbringelsesstedet og udviser en adfærd omfattet af voksenansvarslovens § 9, kan barnet eller den unge føres bort fra de andre børn og unge af personalet, indtil vedkommende er faldet til ro.

Bestemmelsen giver ikke hjemmel til, at barnet eller den unge låses inde.

97. Den fysiske magtanvendelse skal altid afpasses forholdene i den konkrete situation og det enkelte barn eller den unge. Det betyder, at fysisk magtanvendelse skal være afpasset barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsniveau. Der vil derfor også altid skulle foretages en konkret og individuel vurdering, og en bestemt adfærd vil derfor ikke automatisk medføre en bestemt reaktion. Som al anden magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal anvendelse af fysisk magt ske under iagttagelse af de generelle principper, der fremgår af voksenansvarslovens § 7 (se også vejledningens kapitel 12). Det betyder, at magtanvendelsen skal stå i rimelig forhold til det, der søges opnået, og at magtanvendelsen skal udøves så skånsomt og kortvarigt, som omstændighederne tillader og med størst mulig hensyn tagen til barnets eller den unges personlige integritet. Der skal også tages hensyn til andre tilstedeværende, så der ikke sker unødigt krænkelser eller ulempe. Fikserende og ydmygende, hånende eller anden nedværdigende behandling er ikke tilladt.

Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten må derfor kun ske undtagelsesvis og må aldrig erstatte omsorg og socialpædagogisk indsats. Forud for enhver form for magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal personalet afsøge alle muligheder for at opnå barnets eller den unges frivillige medvirken til at ophøre den adfærd der udgør en fare.

Magtanvendelse skal ligeledes altid kombineres med tryghedsskabende foranstaltninger, herunder en hurtig forebyggende indsats med beroligende tiltag. Generelt gælder det, at afledning ofte vil kunne forhindre tilspidsede situationer.

Anvendelse af fysisk magt skal registreres og indberettes efter voksenansvarslovens § 21. Proceduren for registrering og indberetning er beskrevet i vejledningens kapitel 28.

Betingelser for at anvende fysisk magt

98. Fysisk magt i form af fastholdelse eller føren af et barn eller en ung til et andet opholdsrum kan anvendes, når barnet eller den unge udviser en adfærd, herunder vedvarende chikane, der er til fare for barnet eller den unge selv, de øvrige anbragte børn og unge eller personalet, og formålet med indgrebet er, at barnet eller den unge dermed forhindres i at skade sig selv eller andre.

Med kriteriet om, at barnet eller den unge skal udvise en adfærd, der er til fare for barnet eller den unge selv, sigtes på situationer, hvor barnet eller den unge står lige over for, eller er i gang med at skade sig selv. Det kan f.eks. være selvskadende adfærd som at snitte eller skære i sig selv. Det er således ikke tilstrækkeligt, at personalet har en formodning om, at barnet eller den unge vil foretage sig noget, der kan udsætte barnet eller den unge for skade. Indgriben fra personalets side skal have det formål at forhindre, at barnet eller den unge faktisk forvolder skader på sig selv eller andre.

Med kriteriet om, at barnet eller den unge skal udvise en adfærd, der er til fare for øvrige anbragte børn, personalet eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet, sigtes på situationer, hvor barnet

eller den unge truer med eller udøver vold over for den ovenfor nævnte gruppe. Der skal i den enkelte situation være tale om en reel og begrundet risiko for, at det omhandlende barn eller den unge vil foretage handlinger, der er til skade for de andre børn og unge, personalet eller andre, f.eks. besøgende, der opholder sig på institutionen.

Det kan f.eks. være tilfældet, hvis barnet eller den unge pludselig bliver meget vred og reagerer med vold eller fysiske trusler mod personalet eller andre børn og unge, når personalet forsøger at få vedkommende væk fra en konfliktsituation.

Det kan f.eks. også være tilfældet, hvis et barn eller en ung chikanerer et andet barn eller ung i en sådan grad, at der fremprovokeres en konflikt, som kan være optakt til et regulært slagsmål. I så fald kan det være nødvendigt, at personalet anvender fysisk magt for at skille parterne ad.

Det kan ligeledes være tilfældet, hvis personalet efter voksenansvarslovens § 6 fysisk guider et anbragt barn eller en anbragt ung, der chikanerer eller udøver chikane over for de øvrigt anbragt børn og unge, personalet eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet, og guidningen ikke virker efter hensigten, hvorefter situationen eskalerer eller ændrer karakter på en måde, så betingelserne for fysisk magtanvendelse er opfyldt.

I alle tilfælde gælder det, at barnet eller den unge skal være insisterende og vedholdende i sin udtryksform og adfærd og ikke vise tegn på at ville ændre adfærd.

Særligt om fysisk magtanvendelse ved overtrædelse af husorden på delvis lukkede døgninstitutioner, delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner samt sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

99. Personalet på delvis lukkede døgninstitutioner, delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner, sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger kan anvende fysisk magt, når barnet eller den unge begår overtrædelser af den husorden, der er fastsat efter voksenansvarsbekendtgørelsens § 2, og når magtanvendelse er nødvendig for at bringe overtrædelsen til ophør, jf. voksenansvarslovens § 9, stk. 3. Magtanvendelsen må alene anvendes for at bringe overtrædelsen af husordenen til ophør og må således ikke anvendes som en sanktion over for barnet eller den unge.

Der kan alene anvendes fysisk magt ved overtrædelse af de regler, som lederen af institutionen har pligt til at fastsætte i en husorden efter voksenansvarsbekendtgørelsens § 2. Det betyder, at overtrædelsen af eventuelt øvrige husordensregler, som ikke er obligatorisk fastsat i voksenansvarsbekendtgørelsen, ikke kan medføre anvendelse af fysisk magt i sig selv. Der kan dog anvendes fysisk magt, hvis overtrædelsen indebærer en fare for barnet eller den unge selv, de øvrige anbragte børn og unge, personalet, eller andre, der opholder sig på anbringelsesstedet, og at det sker på en måde, der gør magtanvendelse nødvendig efter voksenansvarslovens § 9, stk. 2.

Da den obligatoriske husorden kun gælder for børn og unge, der er anbragt på delvis lukkede døgninstitutioner, delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner, sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger, kan der alene anvendes fysisk magt for at bringe overtrædelsen til ophør over for de børn og unge, der er omfattet af den obligatoriske husorden. Bestemmelsen gælder dermed ikke for børn og unge anbragt på åbne døgninstitutioner og opholdssteder og heller ikke for børn og unge, der er anbragt på en åben afdeling, der ligger i tilknytning til en delvis lukket afdeling.

Der skal ikke gives forudgående tilladelse fra anbringelsesstedets leder, dennes stedfortræder eller kommunen til, at der kan anvendes fysisk magt ved overtrædelse af husordenen. Det er det pågældende personale på anbringelsesstedet, der vurderer, hvorvidt betingelserne for at foretage indgrebet er opfyldt.

Bestemmelsen omfatter ikke personale på interne skoler ved delvis lukkede afdelinger, delvis lukkede døgninstitutioner, sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger, jf. voksenansvarslovens § 2, stk. 4, da de interne skoler ikke er omfattet af voksenansvarslovens § 4, stk. 2 om en obligatorisk husorden på de nævnte anbringelsessteder.

Anvendelse af fysisk magt ved overtrædelse af husordenen skal registreres og indberettes efter voksenansvarslovens § 21 (se vejledningens kapitel 28).

100. Før der anvendes fysisk magtanvendelse ved overtrædelse af de obligatoriske regler i husordenen skal personalet afsøge alle muligheder for at opnå barnets eller den unges frivillige medvirken til en mindre indgribende reaktion. Da anvendelse af fysisk magt ved overtrædelse af husordenen vil være den mest indgribende reaktion, er personalet forpligtet til at afsøge alle andre muligheder, før der skrides til fysisk magtanvendelse. Er mindre indgribende foranstaltninger tilstrækkelige – såsom passende reaktioner efter voksenansvarslovens § 4, stk. 2, skal de i stedet anvendes (se vejledningens kapitel 8).

Ligesom ved al anden magtanvendelse skal de generelle principper for magtanvendelse iagttages når der anvendes magt ved overtrædelse af husordenen (se vejledningens kapitel 12). Det betyder bl.a., at magtanvendelsen ved overtrædelse af en husorden skal være nødvendig og stå i rimelig forhold til det, der søges opnået. Det indebærer også, at det i almindelighed kun vil være grovere overtrædelser af husordenen, der kan føre til anvendelse af fysisk magt. Det vil f.eks. være tilfældet, hvis et barn eller en ung gentagne gange ikke overholder reglerne om sengetider og ro på værelserne i nattetimerne ved at forlade sit værelse midt om natten. I sådanne situationer vil personalet kunne føre barnet eller den unge ind på barnets eller den unges værelse, forudsat at betingelserne for at anvende fysisk magt i øvrigt er opfyldt, herunder at det i den konkrete situation er proportionalt.

På samme måde vil børn og unge, som konsekvent ikke overholder husordenens bestemmelser om at møde til undervisningen, efter omstændighederne kunne føres hen til undervisningslokalet i institutionen.

Kapitel 15

Tilbageførelse ved rømning

Voksenansvarsloven

§ 10. Personalet på anbringelsessteder efter § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, i lov om social service kan som led i omsorgspligten tilbageføre et anbragt barn eller en anbragt ung, der rømmer, når barnet eller den unge udviser en adfærd, der medfører en risiko for skade på barnet eller den unge selv eller på andre.

Generelt

101. Tilbageførelse af et barn eller en ung er et indgreb i barnet eller den unges grundlæggende ret til bevægelsesfrihed (se vejledningens kapitel 4). Tilbageførelse af anbragte børn og unge må derfor kun ske, når betingelserne herfor i voksenansvarslovens § 10 er opfyldt.

Ved tilbageførelse forstås, at personalet kan fastholde og føre et barn eller en ung tilbage til anbringelsesstedet. Mulighederne for indgreb i form af fastholdelse og føren svarer til indgrebsmulighederne i forbindelse med fysisk magtanvendelse efter voksenansvarslovens § 9 (se vejledningens kapitel 14).

Personale på opholdssteder og døgninstitutioner kan, som led i omsorgspligten, tilbageføre et anbragt barn eller ung, der rømmer, når barnet eller den unge udviser en adfærd, der medfører en risiko for skade på barnet eller den unge selv eller på andre, jf. voksenansvarslovens § 10. Tilbageførelsen skal gennemføres under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbe-

stemmelsesretten, som er fastsat i voksenansvarslovens § 7 (se vejledningens kapitel 12). Tilbageførelsen skal derfor ske så skånsomt som muligt og på en måde, som varetager hensynet til barnet eller den unges integritet.

Anvendelse af tilbageførelse skal registreres og indberettes efter voksenansvarslovens § 21 (se vejledningens kapitel 28).

Betingelser for tilbageførelse

102. For at kunne anvende muligheden for at tilbageføre et barn eller en ung, er det en betingelse, at barnet eller den unge er rømmet fra institutionen. Ved rømning forstås, at barnet eller den unge ikke har til hensigt at vende tilbage. Det er således ikke tilstrækkeligt, at barnet eller den unge bare har forladt anbringelsesstedet for en stund eller ikke er vendt tilbage til institutionen som aftalt. Der kan være mange årsager til, at barnet eller den unge ikke er vendt tilbage, herunder at barnet eller den unge er blevet forsinket, har glemt tiden, har valgt at være ude længere end aftalt eller lignende.

I de situationer, hvor barnet eller den unge har forladt anbringelsesstedet eller ikke er kommet tilbage som aftalt, er det derfor vigtigt, at personalet snarest prøver at finde årsagen til fraværet. Ofte vil personalet på institutionen kunne få kontakt til barnet eller den unge og af denne vej forsikre sig om, at barnet eller den unge har det godt og vil returnere til institutionen senere. I andre tilfælde har barnet eller den unge ikke intentioner om at vende tilbage til institutionen, men her må personalet ved en socialpædagogisk indsats og dialog med barnet eller den unge overbevise den pågældende om at returnere til det pågældende anbringelsessted.

Det er en betingelse for at kunne anvende muligheden for at tilbageføre barnet eller den unge, at barnets eller den unges adfærd kan medføre en risiko for skade på barnet eller den unge selv eller på andre. Hvorvidt barnets eller den unges adfærd udgør en sådan risiko afhænger af en konkret vurdering, hvor barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne skal i betragtning.

Tilbageførelse vil f.eks. være relevant i en situation, hvor en 8-årig stikker af fra anbringelsesstedet midt om natten, eller en 13-årig stikker af for at drikke øl med nogle venner. I begge situationer er beskyttelsesbehovet stort, idet børnene har en alder, hvor det ikke kan forventes, at de forstår konsekvenserne af deres handlinger. Situation ville være anderledes, hvis der var tale om en normaludviklet 17-årig, som må forventes at kunne forstå konsekvenserne af sine egne handlinger.

103. I de få tilfælde, hvor barnet eller den unge ikke kan overbevises om at vende tilbage til institutionen, og personalet vurderer, at barnets eller den unges adfærd kan medføre skade på barnet eller den unge selv eller andre, kan der være brug for, at en eller flere medarbejdere på institutionen som led i omsorgspligten opsøger barnet eller den unge for at bringe vedkommende tilbage.

Anbringelsesstedet bør i disse tilfælde orientere den anbringende kommune og barnet eller den unges forældremyndighedsindehavere og, hvis det skønnes nødvendigt, varsle politiet, jf. § 2 i lovbekendtgørelse nr. 956 af 20. august 2015 af lov om politiets virksomhed, med senere ændringer (herefter politiloven).

Personalet skal så vidt muligt forsøge at bringe barnet eller den unge frivilligt med tilbage. Følger barnet eller den unge ikke frivilligt med, er der adgang til at tilbageføre barnet eller den unge mod dennes vilje ved at føre eller fastholde barnet eller den unge.

I situationer, hvor et barn eller en ung er rømmet langt væk fra anbringelsesstedet, vil barnet eller den unge kunne fastholdes og føres ind i et transportmiddel. Dog kan personalet ikke fastholde barnet eller den unge under selve transporten i længere tid.

104. I situationer hvor et barn eller en ung endnu ikke er rømmet institutionen, men hvor det er klart for personalet, at barnet eller den unge har til hensigt at rømme, og at barnet eller den unges adfærd kan medføre en risiko for skade på barnet eller den unge selv eller på andre, er betingelserne for tilbageførsel ikke til stede, da barnet eller den unge endnu ikke har forladt anbringelsesstedet.

Personalet vil i stedet kunne anvende bestemmelsen om fysisk magt ved at fastholde eller føre barnet eller den unge til et andet opholdsrum efter voksenansvarslovens § 9, hvis barnet eller den unge udviser en adfærd, der er til fare for barnet eller den unge selv. Der sigtes her på situationer, hvor barnet eller den unge står lige over for, eller er i gang med at skade sig selv. Det er derfor ikke tilstrækkeligt, at personalet har en formodning om, at barnet eller den unge vil foretage sig noget, der kan udsætte barnet eller den unge for skade. Indgriben fra personalets side skal dermed direkte forhindre, at barnet eller den unge faktisk forvolder skader på sig selv eller andre (se vejledningens kapitel 14).

Politiets bistand

105. Det er væsentligt, at personalet på anbringelsesstederne er opmærksomme på ikke at anvende adgangen til tilbageførsel, hvis det medfører, at personalet vil blive bragt i situationer, der potentielt kan optrappe den konkrete konflikt eller bringe personalet i fare. I de tilfælde, hvor personalet vurderer, at tilbageførsel er nødvendig, men hvor de ikke finder det forsvarligt selv at gennemføre den, kan de anmode politiet om at bistå med tilbageførselen.

Efter politilovens § 2 har politiet bl.a. til opgave at yde andre myndigheder bistand efter gældende ret og udføre opgaver, der følger af gældende ret eller i øvrigt har en naturlig tilknytning til politiets virksomhed. På anmodning fra personalet på institutionerne vil politiet således kunne deltage i en tilbageførsel med henblik på at beskytte personalet.

Politiets bistand vil ikke rette sig mod barnet eller den unge, medmindre der foreligger en konkret faresituation for barnet. Politiets rolle er således subsidær og består i ved foreløbige foranstaltninger at bistå personalet, som har det primære ansvar over for barnet eller den unge i den konkrete situation.

I situationer, hvor et barn eller en ung stikker af fra institutionen for at foretage handlinger, der falder ind under politiets ansvarsområde, f.eks. for at begå kriminalitet, er personalet på institutionen ikke forpligtet til at stoppe barnet eller den unge, men kan i stedet kontakte politiet.

Gentagne rømninger

106. Hvis der er behov for gentagne gange at tilbageføre et barn eller en ung, må den anbringende kommune overveje, om der – som opfølgning på tilbageførelserne – er behov for at iværksætte en anden indsats og socialpædagogisk tilgang over for barnet eller den unge. Det kan også være, at det er relevant at søge børn og unge-udvalgets tilladelse til tilbageholdelse efter voksenansvarslovens § 11 (se vejledningens kapitel 16) eller overveje om barnet eller den unge skal anbringes på et anbringelsessted.

Et andet anbringelsessted kan f.eks. være på en delvis lukket afdeling eller døgninstitution, jf. servicelovens § 63 a, hvor der er en udvidet adgang til at tilbageholde barnet eller den unge i form af mulighed for at aflåse yderdøre og vinduer i kortere perioder (se vejledningens kapitel 17).

Kapitel 16

Tilbageholdelse i forbindelse med eller under en anbringelse

Voksenansvarsloven

§ 11. Børn og unge-udvalget eller Ungdomskriminalitetsnævnet kan træffe afgørelse om, at et barn eller en ung, der er anbragt på et anbringelsessted efter § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, i lov om social service, kan tilbageholdes i op til 14 dage i forbindelse med anbringelsen på det pågældende opholdssted eller den pågældende døgninstitution.

Stk. 2. Børn og unge-udvalget kan endvidere træffe afgørelse om, at et barn eller en ung kan tilbageholdes i op til 14 dage under anbringelsen.

Stk. 3. Tilbageholdelse efter stk. 1 og 2 kan ske, når det må anses for at have afgørende betydning for at imødekomme et barns eller en ungs særlige behov for støtte og det vurderes at have afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling.

Stk. 4. Afgørelse efter stk. 1 og 2 kan træffes foreløbigt efter reglerne i § 75, stk. 1, i lov om social service, når betingelserne heri er opfyldt.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om opretholdelse af tilbageholdelse efter stk. 2 i op til 14 dage yderligere, når særlige forhold gør sig gældende.

Stk. 6. Kommunalbestyrelsen fastsætter i forbindelse med en afgørelse efter stk. 1, 2 og 5 de nærmere rammer for tilbageholdelse.

Stk. 7. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om procedurer og vilkår for tilbageholdelsen og om kommunalbestyrelsens adgang til at fastsætte nærmere rammer herfor.

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 4. På anbringelsessteder efter § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, i lov om social service, kan tilbageholdelse af et anbragt barn eller en ung ske, når børn og unge-udvalget eller Ungdomskriminalitetsnævnet har truffet afgørelse om, at barnet eller den unge kan tilbageholdes i op til 14 dage i forbindelse med eller under anbringelsen, eller hvis kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om opretholdelse af en igangværende tilbageholdelse, jf. § 11, stk. 1, 2 og 5, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om, hvor mange dage inden for den maksimale periode på 14 dage, der kan ske tilbageholdelse, jf. § 11, stk. 6, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge.

Stk. 3. Personalet på anbringelsesstedet kan inden for de rammer om tilbageholdelse, som kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om, jf. stk. 2, i en konkret situation tilbageholde barnet eller den unge.

Stk. 4. Tilbageholdelse efter stk. 1 kan alene ske ved, at barnet eller den unge fastholdes fysisk for at forhindre vedkommende i at forlade anbringelsesstedet.

Lov om bekæmpelse af Ungdomskriminalitet

§ 18. Ungdomskriminalitetsnævnet kan i forbindelse med en afgørelse om anbringelse, jf. § 14, træffe afgørelse om tilbageholdelse i forbindelse med anbringelsen efter reglerne i § 11, stk. 1, jf. stk. 3, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge.

Stk. 2. ---

Tilbageholdelse i forbindelse med en anbringelse

107. Børn og unge-udvalget samt Ungdomskriminalitetsnævnet kan træffe afgørelse om tilbageholdelse i forbindelse med en afgørelse om anbringelse uden for hjemmet på en døgninstitution eller et opholdssted. Det gælder, uanset om der er givet samtykke til anbringelsen eller ej, jf. servicelovens § 58 og § 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.

Det er en betingelse, at tilbageholdelsen må anses for at have afgørende betydning for at imødekomme et barns eller en ungs særlige behov for støtte, og at det vurderes at have afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling, jf. voksenansvarslovens § 11, stk. 3. Det kan f.eks. være, når der i starten af anbringelsen er behov for at skabe ro omkring barnet eller den unge med henblik på at få mulighed for at etablere relationer mellem barnet eller den unge og de voksne på institutionen eller for at skabe ro til at motivere barnet eller den unge til at indgå i socialpædagogisk behandling på institutionen.

Det er kommunalbestyrelsen, der træffer afgørelse om, hvor mange dage – inden for den maksimale periode på 14 dage – der kan ske tilbageholdelse, når der er truffet afgørelse efter voksenansvarslovens § 11, stk. 1 og 2, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 4, stk. 2. Omfanget af tilbageholdelsen afhænger således af den konkrete situation. Når kommunalbestyrelsen har taget stilling til det samlede antal dage, kan personalet på anbringelsesstedet inden for rammerne af afgørelsen foretage en konkret tilbageholdelse, såfremt der opstår et behov herfor, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 4, stk. 3.

En afgørelse om at tilbageholde et barn eller en ung i op til 14 dage i forbindelse med anbringelsen kan påklages til Ankestyrelsen, jf. voksenansvarslovens § 23, stk. 2, og § 55, stk. 2, nr. 6, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet. Afgørelsen kan derudover også kræves forelagt for retten, jf. voksenansvarslovens § 24 og § 56 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.

108. Der er en særlig regulering af adgangen til tilbageholdelse af børn og unge anbragt på delvis lukkede døgninstitutioner og afdelinger i voksenansvarslovens § 12, hvorfor der ikke er behov for at træffe afgørelse herom efter § 11, stk. 1 (se vejledningens kapitel 17).

Henset til karakteren af sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger vil der heller ikke være behov for at træffe afgørelse efter voksenansvarslovens § 11, stk. 1 i forbindelse med en anbringelse på en sikret døgninstitution eller en særligt sikret afdeling.

Det vil således alene være relevant at overveje tilbageholdelse efter voksenansvarslovens § 11, stk. 1, i sager, hvor barnet eller den unge anbringes på enten et opholdssted, jf. servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6, eller en åben døgninstitution, jf. servicelovens § 66, stk. 1, nr. 7.

109. Tilbageholdelsen skal ligesom anden magtanvendelse stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået med indgrebet. Indgrebet i den pågældendes bevægelsesforhold skal begrænses til det absolut nødvendige og må aldrig erstatte omsorg og pædagogisk bistand.

Tilbageholdelsen af barnet eller den unge kan ske ved anvendelse af fysisk magt efter voksenansvarslovens § 9, stk. 1, i form af at fastholde barnet eller den unge for at forhindre barnet eller den unge i at forlade anbringelsesstedet. Fysisk magt må dog ikke anvendes, hvis risikoen for, at barnet eller den unge forlader anbringelsesstedet, kan afværges på andre måder, som er mindre indgribende.

Tilbageholdelsen skal afpasses efter forholdene i den enkelte situation. Indgrebet i den pågældendes bevægelsesfrihed skal således begrænses til det absolut nødvendige og må aldrig erstatte omsorg og pædagogisk bistand.

Såfremt der sker tilbageholdelse af barnet eller den unge, skal dette registreres og indberettes efter voksenansvarslovens § 21 (se vejledningens kapitel 28).

Hvis der er behov for at tilbageholde et barn eller en ung ud over det, der er tilladt efter voksenansvarslovens § 11, må den anbringende kommune overveje, om det er relevant at anbringe vedkommende et andet sted. Det kan f.eks. være på et anbringelsessted, der anvender andre socialpædagogiske metoder eller på en delvis lukket døgninstitution, hvor man i perioder kan aflåse yderdøre og vinduer.

I forbindelse med en afgørelse om ændring af anbringelsessted til et andet opholdssted eller åben døgninstitution efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, vil der på ny kunne træffes afgørelse om at tilbageholde et barn eller en ung i de første 14 dage af anbringelsen efter voksenansvarslovens § 11, stk. 1.

Tilbageholdelse under en anbringelse

110. Børn og unge-udvalget kan endvidere træffe afgørelse om, at et barn eller en ung, der er anbragt på et opholdssted eller døgninstitution, kan tilbageholdes i op til 14 dage under anbringelsen, jf. voksenansvarslovens § 11, stk. 2. Det kan f.eks. være relevant i situationer, hvor en pludselig opstået begivenhed i barnet eller den unges liv gør det nødvendigt at kunne tilbageholde barnet eller den unge for at beskytte vedkommende mod at foretage handlinger, der kan medføre risiko for vedkommendes sundhed eller udvikling, f.eks. kriminalitet, stofmisbrug m.v.

Det er en betingelse, at tilbageholdelsen må anses for at have afgørende betydning for at imødekomme et barns eller en ungs særlige behov for støtte, og at det vurderes at have afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling, jf. voksenansvarslovens § 11, stk. 3. Det kan f.eks. være, at de indledende 14-dage ikke har været tilstrækkelige til at skabe ro omkring barnet eller den unge med henblik på at etablere relationer mellem barnet eller den unge og de voksne på institutionen, eller at der sker særlige hændelser i barnets eller den unges liv, som medfører, at barnet eller den unge bliver særlig rømningstruet.

111. Tilbageholdelsen skal ligesom anden magtanvendelse stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået med indgrebet. Indgrebet i den pågældendes bevægelsesforhold skal begrænses til det absolut nødvendige og må aldrig erstatte omsorg og pædagogisk bistand.

Der kan ske fysisk tilbageholdelse i lighed med hvad personalet kan efter voksenansvarslovens § 9 om fysisk magtanvendelse. Det betyder, at barnet eller den unge kan fastholdes for at forhindre, at barnet eller den unge forlader anbringelsesstedet. Fysisk magt må dog ikke anvendes, hvis risikoen, for at barnet eller den unge forlader anbringelsesstedet, kan afværges på andre måder, som er mindre indgribende.

Tilbageholdelsen skal afpasses efter forholdene i den enkelte situation. Indgrebet i den pågældendes bevægelsesfrihed skal således begrænses til det absolut nødvendige og må aldrig erstatte omsorg og pædagogisk bistand.

En afgørelse om at tilbageholde et barn eller en ung i op til 14 dage under anbringelsen kan ligeledes påklages til Ankestyrelsen, jf. voksenansvarslovens § 23, stk. 2, samt kræves forelagt for retten, jf. voksenansvarslovens § 24.

Foreløbige afgørelser

112. Afgørelse efter voksenansvarslovens § 11, stk. 1 og 2, kan træffes foreløbigt af formanden eller i dennes fravær næstformanden for børn og ungeudvalget efter reglerne i servicelovens § 75, stk. 1, jf. voksenansvarslovens § 11, stk. 4, når hensynet til barnets eller den unges øjeblikkelige behov ikke kan afvente, at sagen behandles i børn og unge-udvalget.

Opretholdelse af tilbageholdelse i op til yderligere 14 dage

113. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om opretholdelse af tilbageholdelse i op til 14 dage yderligere, når særlige forhold gør sig gældende i forhold til barnet eller den unge, jf. voksenansvarslovens § 11, stk. 5.

Yderligere tilbageholdelse kan f.eks. være relevant i en situation, hvor et barn eller en ung har været anbragt i længere tid på en institution og pludselig begynder at udvise en adfærd, der kan medføre risiko for barnets eller den unges sundhed eller udvikling, f.eks. kriminalitet, stofmisbrug m.v. I en sådan situation kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse efter voksenansvarslovens § 11, stk. 2, om tilbageholdelse i op til 14 dage under anbringelsen.

Hvis det viser sig, at den konkrete tilbageholdelse har haft en positiv indvirkning på barnets eller den unges adfærd, men at der er behov for at kunne tilbageholde barnet eller den unge i en yderligere periode, vil det af hensyn til kontinuiteten i anbringelsen være muligt for kommunalbestyrelsen at træffe afgørelse om tilbageholdelse af barnet eller den unge i yderligere 14 dage efter voksenansvarslovens § 11, stk. 5.

Det er efter voksenansvarslovens § 11, stk. 3 en betingelse, at tilbageholdelsen må anses for at have afgørende betydning for at imødekomme et barns eller en ungs særlige behov for støtte, og at det vurderes at have afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling. Det kan f.eks. være, når der i starten af anbringelsen er behov for at skabe ro omkring barnet eller den unge med henblik på at få mulighed for at etablere relationer mellem barnet eller den unge og de voksne på institutionen eller for at skabe ro til at motivere barnet eller den unge til at indgå i socialpædagogisk behandling på institutionen.

En afgørelse efter voksenansvarslovens § 11, stk. 5, om at tilbageholde et barn eller en ung i op til 14 yderligere dage kan lige som afgørelserne i voksenansvarslovens § 11, stk. 1 og 2, påklages til Ankestyrelsen, jf. voksenansvarslovens § 23, stk. 2, samt kræves forelagt for retten, jf. voksenansvarslovens § 24.

Kapitel 17

Anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner

Afgørelse om anbringelse

Serviceoven

§ 63 a. Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, jf. § 52, stk. 1, og § 58, når betingelserne i stk. 2 er opfyldt.

Stk. 2. Delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner for børn og unge mellem 12 og 17 år efter § 66, stk. 1, nr. 7, må alene anvendes, når det er afgørende for den socialpædagogiske behandling at kunne aflåse yderdøre og vinduer i perioder eller at kunne fastholde barnet eller den unge fysisk. Der skal endvidere være risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af

- 1) kriminel adfærd hos barnet eller den unge,
- 2) misbrugsproblemer hos barnet eller den unge eller
- 3) andre adfærds- eller tilpasningsproblemer hos barnet eller den unge.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om de nærmere rammer og vilkår for tilbageholdelse og fastholdelse under den konkrete anbringelse på en delvis lukket døgninstitution eller delvis lukket afdeling på en døgninstitution, jf. §§ 12 og 13 i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge.

Stk. 4. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om anvendelsen af og forholdene under en anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner, og at børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om at dispensere fra aldersgrænsen i stk. 2 i særlige situationer i forhold til børn under 12 år.

Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet

§ 15. Anbringelse efter § 14 kan for unge i alderen 12 til 17 år ske på en delvis lukket døgninstitution eller delvis lukket afdeling på døgninstitution, når

- 1) det er afgørende for den socialpædagogiske behandling at kunne aflåse yderdøre og vinduer i perioder eller at kunne fastholde den unge fysisk og
- 2) der er risiko for, at den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af kriminel adfærd, misbrugsproblemer eller andre adfærds- eller tilpasningsproblemer hos den unge.

Stk. 2. Bestemmelsen i § 63 a, stk. 3, i lov om social service finder anvendelse.

Stk. 3. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om anvendelsen af og forholdene under en anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner, herunder at Ungdomskriminalitetsnævnet i særlige situationer kan træffe afgørelse om at dispensere fra aldersgrænsen i stk. 1 i forhold til børn under 12 år.

Udlændingeloven

§ 62 m. Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger, jf. § 66, stk. 1, nr. 6, i lov om social service, når betingelserne i stk. 2 er opfyldt.

Stk. 2. Delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner for børn og unge mellem 12 og 17 år efter § 66, stk. 1, nr. 6, i lov om social service må alene anvendes, når det er afgørende for den socialpædagogiske behandling at kunne aflåse yderdøre og vinduer i perioder eller at kunne fastholde den uledsagede mindreårige udlænding fysisk. Der skal endvidere være en åbenbar risiko for, at udlændingens sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af

- 1) kriminel adfærd hos udlændingen,
- 2) misbrugsproblemer hos udlændingen eller
- 3) andre adfærds- eller tilpasningsproblemer hos udlændingen.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor indkvarteringsstedet ligger, træffer afgørelse om de nærmere rammer og vilkår for tilbageholdelse og fastholdelse under den konkrete anbringelse på en delvis lukket døgninstitution eller delvis lukket afdeling på en døgninstitution, jf. §§ 12 og 13 i lov om voksenansvar over for anbragte børn og unge.

Stk. 4. Udlændinge- og integrationsministeren kan efter forhandling med social- og indenrigsministeren fastsætte regler om, at børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om at dispensere fra aldersgrænsen i stk. 2 i særlige situationer i forhold til udlændinge under 12 år.

Stk. 5. Social- og indenrigsministeren kan efter forhandling med udlændinge- og integrationsministeren fastsætte nærmere regler om anvendelsen af og forholdene under en anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på en døgninstitution.

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 5. Ved en delvis lukket døgninstitution, jf. § 66, stk. 1, nr. 7, i lov om social service, forstås en døgninstitution for børn og unge mellem 12 og 17 år, hvor der i perioder kan ske tilbageholdelse i form af aflåsning af yderdøre og vinduer og fysisk fastholdelse, når betingelserne i henholdsvis § 12, stk. 2, og § 13, stk. 2, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge er opfyldt.

Stk. 2. Ved en delvis lukket afdeling på en døgninstitution forstås en afdeling for børn og unge mellem 12 og 17 år, hvor der i perioder kan ske tilbageholdelse i form af aflåsning af yderdøre og vinduer samt

fysisk fastholdelse, når betingelserne i henholdsvis § 12, stk. 2, og § 13, stk. 2, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge er opfyldt.

Stk. 3. Børn og unge-udvalget og Ungdomskriminalitetsnævnet kan i ganske særlige tilfælde dispensere fra den aldersgrænse, der er nævnt i § 63 a, stk. 2, i lov om social service, og i § 15, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, i forhold til børn under 12 år.

114. Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om at anbringe et barn eller en ung på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling på en døgninstitution når det sker efter servicelovens § 63 a eller udlændingelovens § 62 m. Børn og unge-udvalgets stillingtagen til spørgsmålet om anbringelse sker på baggrund af en indstilling fra kommunalbestyrelsen.

Ligeledes kan Ungdomskriminalitetsnævnet træffe afgørelse om anbringelse af et barn eller en ung på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling på en døgninstitution som led i et forbedringsforløb, jf. §§ 14 og 15 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.

115. Hvis der er tale om en anbringelse uden for hjemmet med samtykke, skal børn og unge-udvalget eller Ungdomskriminalitetsnævnet tage stilling til, om betingelserne for anbringelse på en delvis lukket døgninstitution er opfyldt, jf. servicelovens § 63 a, stk. 2 eller § 15 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet. Selve afgørelsen om anbringelse med samtykke træffes af kommunalbestyrelsen, mens afgørelsen om anbringelse med samtykke efter § 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet træffes af Ungdomskriminalitetsnævnet.

Hvis der er tale om en anbringelse uden for hjemmet uden samtykke, kan børn og unge-udvalget eller Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse om anbringelse på en delvis lukket døgninstitution træffes på samme møde, som børn og unge-udvalget eller Ungdomskriminalitetsnævnet træffer afgørelse om selve anbringelse uden for hjemmet uden samtykke. Selve afgørelsen om anbringelse uden for hjemmet skal dog træffes først og efter en selvstændig indstilling fra kommunen efter reglerne i servicelovens §§ 58 og 59.

Unge kan også anbringes på en delvis lukket døgninstitution eller på en delvis lukket afdeling som led i afsoning, jf. straffuldbyrdslovens § 78, stk. 2, og som led i en ungdomssanktion, jf. straffelovens § 74 a.

Målgruppe

116. Delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 7, kan anvendes for børn og unge mellem 12 og 17 år, jf. servicelovens § 63 a, stk. 2, udlændingelovens § 62 m, stk. 2, og § 15, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet. Institutionstypen må alene anvendes, når der er risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af kriminel adfærd, misbrugsproblemer eller andre adfærds- eller tilpasningsproblemer.

Det skal endvidere være afgørende for den socialpædagogiske behandling, at yderdøre og vinduer kan aflåses i perioder, eller at det er muligt at kunne fastholde barnet eller den unge fysisk. Det kan f.eks. være, hvis barnet eller den unge har givet udtryk for at ville rømme fra anbringelsesstedet, eller hvis barnets eller den unges adfærd i øvrigt tilsiger et behov for fastholdelse eller tilbageholdelse, og en socialpædagogisk indsats og dialog ikke vurderes at være tilstrækkeligt til at overbevise barnet eller den unge om at opgive sit forehavende.

117. Institutionstypen kan som udgangspunkt kun anvendes for børn og unge fra 12 år og til og med 17 år og er målrettet børn og unge med negativ og udadreagerende adfærd, misbrugsproblemer eller kriminel

adfærd med behov for et længerevarende behandlingsforløb. Børn og unge-udvalget og Ungdomskriminalitetsnævnet kan dog i særlige situationer træffe afgørelse om at dispensere fra aldersgrænsen på 12 år i forbindelse med anbringelse af børn og unge på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner. Dispensationen vil f.eks. kunne være relevant ved anbringelse af børn under 12 år, hvor muligheden for at tilbageholde barnet i et positivt pædagogisk og behandlingsmæssigt forløb på en åben døgninstitution vurderes utilstrækkeligt, og det vurderes uforholdsmæssigt indgribende i barnets frihed at anbringe barnet på en sikret døgninstitution.

118. Kriterierne for anvendelse af delvis lukkede døgninstitutioner eller delvis lukkede afdelinger på åbne døgninstitutioner er således knyttet til barnet eller den unge selv og ikke til forhold i hjemmet eller hos forældrene.

Formålet med denne type institution er at standse udviklingen af et uheldigt adfærdsmønster hos et barn eller en ung ved at få barnet eller den unge gennem et længerevarende behandlingsforløb, hvor der er fokus på en socialpædagogisk indsats. Det er ikke en forudsætning for en afgørelse om anbringelse på institutionstypen, at den anbringende kommune tidligere har forsøgt anbringelse af barnet eller den unge på en åben døgninstitution eller et opholdssted, eller at barnet eller den unge tidligere er rømmet eller har begået kriminalitet.

Fordelene ved anbringelse på en delvis lukket døgninstitution eller delvis lukket afdeling er, i modsætning til anbringelse på en sikret døgninstitution, at tilbageholdelsen kan begrænses til de perioder, hvor barnet eller den unge har behov for en intensiv indsats for at kunne fastholdes i den socialpædagogiske behandling, og at der kan ske fastholdelse i andre situationer end dem, der følger af voksenansvarslovens § 9 om fysisk magtanvendelse.

Tilbageholdelse på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling

Voksenansvarsloven

§ 12. På delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner kan anbragte børn og unge tilbageholdes, ved at yderdøre og vinduer aflåses i perioder.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at barnet eller den unge kan tilbageholdes efter stk. 1, når det har afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling, at barnet eller den unge ikke rømmer fra institutionen, og der er risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling vil lide alvorlig skade i forbindelse med en rømning.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen fastsætter i forbindelse med en afgørelse efter stk. 2 de nærmere rammer for tilbageholdelse. Tilbageholdelse kan højst udgøre 5 sammenhængende dage og maksimum 30 dage i alt på 1 år.

Stk. 4. Lederen eller dennes stedfortræder kan inden for de rammer om tilbageholdelse, som kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om, jf. stk. 3, tilbageholde barnet eller den unge, når betingelserne i stk. 2 er opfyldt. Lederen eller dennes stedfortræder kan beslutte, at tilbageholdelsen skal begrænses til bestemte tidspunkter i døgnet.

Stk. 5. Afgørelse om tilbageholdelse efter stk. 2 og fastholdelse efter § 13, stk. 2, er en samlet afgørelse og træffes for 1 år ad gangen.

119. Muligheden for at kunne tilbageholde det enkelte barn eller den unge kan i praksis ske ved, at der på institutionen er en afdeling, hvor det er muligt at aflåse yderdøre og vinduer. Flexibiliteten sikrer derved, at barnet eller den unge kan forblive på samme institution, uanset at der i perioder er behov for at tilbageholde barnet eller den unge, og at andre af de anbragte børn og unge på institutionen frit skal kunne komme og gå.

Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at tilbageholde barnet eller den unge efter voksenansvarslovens § 12, stk. 2, når det har afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling, at barnet eller den unge ikke rømmer fra institutionen, og der er risiko for, at barnet eller den unges sundhed eller udvikling vil lide alvorlig skade i forbindelse med en rømning. Det kan f.eks. være i situationer, hvor barnet eller den unge har givet udtryk for at ville rømme fra institutionen, eller hvis barnets eller den unges adfærd i øvrigt tilsiger et behov for tilbageholdelse (og evt. fastholdelse), og en socialpædagogisk indsats og dialog ikke vurderes at være tilstrækkeligt til at overbevise barnet eller den unge om at opgive sit forehavende. Kommunalbestyrelsens afgørelse om tilbageholdelse og evt. fastholdelse efter voksenansvarslovens § 13, er en samlet afgørelse, der træffes for et år ad gangen. Det medfører, at der skal træffes én samlet afgørelse, der både tager stilling til tilbageholdelse og til fastholdelse af barnet eller den unge samt de øvrige vilkår og rammer, jf. voksenansvarslovens § 12, stk. 5.

Ved tilbageholdelse forstås, at barnet eller den unge anbringes på en afdeling, hvor døre og vinduer kan aflåses. Personalet tager således ikke fysisk fat i barnet eller den unge ved en tilbageholdelse på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling. Det modsatte er tilfældet i voksenansvarslovens § 11, hvor tilbageholdelsen sker ved brug af egentlig fysisk magt.

Det er kommunalbestyrelsen, der fastsætter de nærmere rammer og vilkår for afgørelsen om tilbageholdelse i forbindelse med, at der er truffet en afgørelse om tilbageholdelse efter voksenansvarslovens § 12, stk. 2, jf. § 12, stk. 3.

Som eksempel på en adfærd, der kan begrunde en tilbageholdelse kan nævnes et barn eller en ung, der er kommet i et dårligt selskab af andre unge mennesker, og hvor kriminalitet og stoffer er almindeligt. I så fald vil barnet eller den unge kunne tilbageholdes i konkrete situationer, hvor personalet på institutionen formoder, at vedkommende vil opsøge dette dårlige selskab, så det undgås, at barnet eller den unge f.eks. tager stoffer eller begår indbrud den pågældende dag.

Varighed af tilbageholdelse

120. Tilbageholdelsen kan højst udgøre 5 sammenhængende dage og maksimum 30 dage i alt på et år. Ved en afgørelse om tilbageholdelse i flere perioder af højst 5 sammenhængende dage ad gangen må perioderne ikke ligge i umiddelbar forlængelse af hinanden. Det er således ikke muligt at tilbageholde et barn eller en ung i f.eks. 10 sammenhængende dage ad gangen.

En afgørelse om tilbageholdelse træffes pr. påbegyndt døgn, hvilket betyder, at der ikke kan træffes afgørelse om tilbageholdelse på time- eller minutbasis. Lederen eller dennes stedfortræder kan i den forbindelse beslutte, at tilbageholdelsen skal begrænses til bestemte tidspunkter i døgnet. Det vil således være muligt for barnet eller den unge fortsat at deltage i fællesaktiviteter med øvrige unge anbragt på institutionen, herunder fællesspisning og undervisning. Det vil i nogle tilfælde også være muligt for barnet eller den unge evt. at deltage i aktiviteter uden for institutionen, hvis det vurderes, at barnet eller den unge kan overholde indgåede aftaler og dermed kun være tilbageholdt i dele af døgnet. En tilbageholdelse på f.eks. to dage kan således godt indebære, at barnet eller den unge, i løbet af de to dage, deltager i fællesaktiviteter med de andre anbragte børn og unge.

Når kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om tilbageholdelse i et nærmere bestemt antal dage, kan lederen af institutionen eller dennes stedfortræder, inden for de rammer om tilbageholdelse som kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om, jf. voksenansvarslovens § 12, stk. 3, tilbageholde barnet eller den unge, når betingelserne i voksenansvarslovens § 12, stk. 2, er opfyldt. Det vil i praksis være gældende, når der er en begrundet formodning om, at barnet eller den unge vil rømme, og det i den konkrete situation er afgørende for den socialpædagogiske behandling, at barnet eller den unge ikke

rømmer, samt at der er risiko for, at barnet eller den unges sundhed og udvikling vil lide alvorlig skade i forbindelse med en rømning.

Alle de tre nævnte betingelser skal være opfyldt, for at tilbageholdelsen kan gennemføres. Det er således op til lederen eller dennes stedfortræder at vurdere, hvornår der er behov for at tilbageholde den enkelte unge, herunder om betingelserne for tilbageholdelse er opfyldt. I forbindelse med sådanne beslutninger bør barnet eller den unge altid inddrages og høres.

Fastholdelse på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling

Voksenansvarsloven

§ 13. På delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner kan anbragte børn og unge fastholdes fysisk, uanset om betingelserne for at anvende fysisk magt efter § 9 er opfyldt.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at et barn eller en ung kan fastholdes efter stk. 1, når det har afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling, at barnets eller den unges fastholdes, og der er risiko for, at barnet eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade, og hvis

1) barnet eller den unge tidligere har rømmet fra åbne anbringelsessteder og det må formodes, at den pågældende igen vil rømme fra anbringelsesstedet,

2) barnet eller den unge tidligere har begået kriminalitet og det må formodes, at den pågældende vil begå ny kriminalitet,

3) barnet eller den unge tidligere har indtaget euforiserende stoffer og det må formodes, at den pågældende vil indtage euforiserende stoffer, eller

4) barnet eller den unge tidligere har skadet sig selv og det må formodes, at den pågældende vil skade sig selv alvorligt.

Stk. 3. Lederen eller dennes stedfortræder kan inden for de rammer om fastholdelse, som kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om, jf. stk. 2, i en konkret situation fastholde barnet eller den unge.

Stk. 4. Afgørelse om fastholdelse efter stk. 2 og tilbageholdelse efter § 12, stk. 2, er en samlet afgørelse og træffes for et 1 år ad gangen.

121. Med fastholdelse efter voksenansvarslovens § 13 menes, at der i akut opståede situationer kan anvendes fysisk magt i form af fastholdelse i situationer, der ligger ud over de kriterier, der fremgår af voksenansvarslovens § 9 om fysisk magtanvendelse.

På en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling kan personalet anvende fysisk fastholdelse for at forhindre, at et barn eller en ung forlader institutionen, hvor barnet eller den unge f.eks. handler i affekt eller vrede og vil stikke af fra institutionen.

Med anvendelse af fysisk magt menes, at der fysisk tages fat i barnet eller den unge i en kortere periode til vedkommende er faldet til ro, eller at barnet eller den unge kan mandsopdækkes – f.eks. ved at personalet stiller sig i døren, så barnet eller den unge ikke kan komme ud. Det er ikke tilladt at slå, sparke eller tage hårdt fat i barnet eller den unge. Personalet må heller ikke lægge sig oven på barnet eller den unge eller fastholde vedkommende med sin kropsvægt. Fastholdelsen skal endvidere altid afpasses forholdene i den enkelte situation, den må ikke gå ud over det strengt nødvendige, og den skal stå i et rimeligt forhold til det, der ønskes opnået med fastholdelsen.

122. Det er kommunalbestyrelsen, der kan træffe afgørelse om, at et barn eller en ung kan fastholdes efter voksenansvarslovens § 13, stk. 1, når det har afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling,

at barnet eller den unge fastholdes, og der er risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade og hvis:

- 1) barnet eller den unge tidligere har rømmet fra åbne anbringelsessteder, og det må formodes, at den pågældende igen vil rømme fra anbringelsesstedet,
- 2) barnet eller den unge tidligere har begået kriminalitet, og det må formodes, at den pågældende vil begå ny kriminalitet,
- 3) barnet eller den unge tidligere har indtaget euforiserende stoffer, og det formodes, at den pågældende vil indtage euforiserende stoffer, eller
- 4) barnet eller den unge tidligere har skadet sig selv, og det formodes, at den pågældende vil skade sig selv alvorligt.

Kommunalbestyrelsen skal således tage stilling, i hvilke konkrete situationer barnet eller den unge kan fastholdes.

En afgørelse om fastholdelse medfører, at barnet eller den unge, inden for de rammer om fastholdelse, som kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om, jf. voksenansvarslovens § 13, stk. 2, i en konkret situation kan fastholdes.

Afgørelsen om tilbageholdelse efter voksenansvarslovens § 12, stk. 2, og fastholdelse efter voksenansvarslovens § 13, stk. 2, er en samlet afgørelse, der træffes for et år ad gangen, jf. voksenansvarslovens § 13, stk. 4. Der skal således træffes én afgørelse, der både tager stilling til tilbageholdelse og til fastholdelse af barnet eller den unge samt andre øvrige vilkår og rammer.

Kapitel 18

Anbringelse på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Afgørelse om anbringelse på sikrede døgninstitutioner

Serviceoven

§ 63 b. Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om at anbringe børn og unge mellem 12 og 17 år på sikrede døgninstitutioner, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, jf. § 52, stk. 1, og § 58, når betingelserne i stk. 2, nr. 1-3, er opfyldt.

Stk. 2. En sikret døgninstitution efter § 66, stk. 1, nr. 6, må alene anvendes til børn og unge, når

- 1) det er absolut påkrævet for at afværge, at barnet eller den unge skader sig selv eller andre, og risikoen for skade ikke på forsvarlig måde kan afværges ved andre mere lempelige forholdsregler,
- 2) det i en indledende iagttagelsesperiode er absolut påkrævet for at tilvejebringe et grundlag for den videre socialpædagogiske behandling,
- 3) det på baggrund af den indledende iagttagelsesperiode efter nr. 2 fastslås, at det er absolut påkrævet, at der iværksættes et længerevarende behandlingsforløb på en sikret afdeling eller døgninstitution,
- 4) opholdet træder i stedet for varetægtsfængsling, jf. § 765 i lov om retspleje,
- 5) opholdet er led i afsoning, jf. § 78, stk. 2, i lov om fuldbyrdelse af straf m.v., og betingelserne i nr. 1, 2 eller 3 samtidig er opfyldt,
- 6) opholdet er led i en idømt foranstaltning, jf. § 74 a i straffeloven, eller
- 7) der er tale om udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark, jf. §§ 36 og 37 i udlændingeloven.

Stk. 3. Er betingelserne i stk. 2, nr. 1-3, eller § 16, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet opfyldt for et barn eller en ung, der er fyldt 15 år, og som er anbragt på en åben døgninstitution, jf. § 66, stk. 1, nr. 6, hvortil der også er knyttet en sikret døgninstitution, kan lederen af den åbne døgninstitution

eller dennes stedfortræder, uanset hvilket anbringelsesgrundlag der ligger til grund for anbringelsen uden for hjemmet, træffe midlertidig beslutning om overførsel til den sikrede døgninstitution. Overførslen kan iværksættes straks. Beslutningen herom skal straks forelægges børn og unge-udvalget i opholdskommunen til afgørelse, jf. stk. 1, jf. § 74, stk. 1, nr. 6.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om de nærmere rammer og vilkår under den konkrete anbringelse på en sikret døgninstitution.

Stk. 5. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om anvendelsen af sikrede døgninstitutioner, herunder om kommunalbestyrelsens adgang til at fastsætte de nærmere rammer og vilkår for den konkrete anbringelse, og at børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om at dispensere fra aldersgrænsen i stk. 1 i særlige situationer i forhold til børn under 12 år.

Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet

§ 16. Anbringelse efter § 14 kan for unge i alderen 12 til 17 år ske på en sikret døgninstitution, når

- 1) det er absolut påkrævet for at afværge, at den unge skader sig selv eller andre, og risikoen for skade ikke på forsvarlig måde kan afværges ved andre, mere lempelige forholdsregler,
- 2) det i en indledende iagttagelsesperiode er absolut påkrævet for at tilvejebringe et grundlag for den videre socialpædagogiske behandling eller
- 3) det på baggrund af den indledende iagttagelsesperiode fastslås, at det er absolut påkrævet, at der iværksættes et længerevarende behandlingsforløb på en sikret afdeling eller døgninstitution.

Stk. 2. Bestemmelsen i § 63 b, stk. 4, i lov om social service finder anvendelse.

Stk. 3. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om anvendelse af sikrede døgninstitutioner, herunder om kommunalbestyrelsens adgang til at fastsætte de nærmere rammer og vilkår for den konkrete anbringelse, og om, at Ungdomskriminalitetsnævnet i særlige situationer kan træffe afgørelse om at dispensere fra aldersgrænsen i stk. 1 i forhold til børn under 12 år.

Udlændingeloven

§ 62 n. Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om anbringelse på sikrede døgninstitutioner, jf. § 66, stk. 1, nr. 6, i lov om social service, når betingelserne i stk. 2 er opfyldt.

Stk. 2. En sikret døgninstitution for børn og unge mellem 12 og 17 år efter § 66, stk. 1, nr. 6, i lov om social service må alene anvendes, hvis der er en åbenbar risiko for, at den uledsagede mindreårige udlændings sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af misbrugsproblemer, kriminel adfærd eller andre adfærds- eller tilpasningsproblemer hos udlændingen, jf. § 62 m, stk. 2, nr. 1-3, og når

- 1) det er absolut påkrævet for at afværge, at udlændingen skader sig selv eller andre, og risikoen for skade ikke på forsvarlig måde kan afværges ved andre, mere lempelige forholdsregler,
- 2) det i en indledende iagttagelsesperiode er absolut påkrævet for at tilvejebringe et grundlag for den videre socialpædagogiske behandling eller
- 3) det på baggrund af den indledende iagttagelsesperiode efter nr. 2 fastslås, at det er absolut påkrævet, at der iværksættes et længerevarende behandlingsforløb på en sikret afdeling eller døgninstitution.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om de nærmere rammer og vilkår under den konkrete anbringelse på en sikret døgninstitution.

Stk. 4. Udlændinge- og integrationsministeren kan efter forhandling med børne- og socialministeren fastsætte nærmere regler om, at børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om at dispensere fra aldersgrænsen i stk. 2 i særlige situationer i forhold til udlændinge under 12 år.

Stk. 5. Social- og indenrigsministeren kan efter forhandling med udlændinge- og integrationsministeren fastsætte nærmere regler om anvendelsen af og forholdene på sikrede døgninstitutioner, herunder om kommunalbestyrelsens ret til at fastsætte de nærmere rammer og vilkår for den konkrete anbringelse.

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 7. Børn og unge-udvalget og Ungdomskriminalitetsnævnet kan træffe afgørelse om at anbringe et barn eller en ung, der er fyldt 12 år, på en sikret døgninstitution, jf. § 63 b, stk. 2, nr. 1-3, og § 69 i lov om social service, og § 16, stk. 1, nr. 1-3 og § 21, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, når der forud herfor foreligger en afgørelse om anbringelse uden for hjemmet efter § 52, stk. 3, nr. 7, eller § 58 i lov om social service, eller § 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.

Stk. 2. Børn og unge-udvalget og Ungdomskriminalitetsnævnet kan i ganske særlige tilfælde dispensere fra den aldersgrænse, der er nævnt i § 63 b, stk. 1, i lov om social service, og § 16, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, i forhold til børn under 12 år.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal i de tilfælde, der er nævnt i stk. 1 træffe afgørelse om, på hvilken institution/afdeling anbringelse på sikret døgninstitution skal finde sted, hvis der ikke allerede er truffet afgørelse herom.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan i forlængelse af en strafferetlig afgørelse om ophold, der træder i stedet for varetægtsfængsling efter § 765 i lov om rettens pleje, træffe afgørelse om at anbringe et barn eller en ung på en sikret døgninstitution, hvor opholdet træder i stedet for varetægtsfængsling, jf. § 63 b, stk. 2, nr. 4, i lov om social service. Kommunalbestyrelsen skal herunder træffe afgørelse om, på hvilken institution/afdeling anbringelsen skal finde sted, hvis der ikke allerede er truffet afgørelse herom.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen kan i forlængelse af en strafferetlig afgørelse om ophold som led i afsoning efter § 78, stk. 2, i lov om fuldbyrdelse af straf m.v., træffe afgørelse om at anbringe et barn eller en ung på en sikret døgninstitution, jf. § 63 b, stk. 2, nr. 5, i lov om social service, herunder om, på hvilken institution/afdeling anbringelsen skal finde sted. Kommunalbestyrelsens afgørelse om anbringelse på en sikret døgninstitution skal tiltrædes af Kriminalforsorgen.

Stk. 6. Kommunalbestyrelsen skal i forlængelse af en strafferetlig afgørelse om ophold i henhold til en dom til ungdomssanktion i medfør af straffelovens § 74 a træffe afgørelse om, på hvilken institution/afdeling anbringelsen skal finde sted, når det følger af dommen, at barnet eller den unge skal anbringes på en sikret døgninstitution, jf. § 63 b, stk. 2, nr. 6, i lov om social service.

Stk. 7. Kommunalbestyrelsen skal, i forlængelse af en strafferetlig afgørelse om ophold som led i en idømt sanktion efter straffelovens § 74 a i henhold til dommen, træffe afgørelse om, at barnet eller den unge skal forblive i, overføres til eller tilbageføres til en sikret døgninstitution, jf. § 63 b, stk. 2, nr. 6, i lov om social service.

Stk. 8. Kommunalbestyrelsen skal altid underrette forældremyndighedens indehaver om anbringelsen på en sikret døgninstitution, og så vidt det er muligt, inden denne anbringelse sker.

123. Anbringelse af et barn eller en ung på en sikret døgninstitution er et indgreb i det pågældende barn eller den unges grundlæggende ret til personlig frihed, som beskrevet i vejledningens kapitel 4. Anbringelse af børn og unge på sikrede døgninstitutioner må derfor kun ske, når betingelserne herfor er opfyldt. En anbringelse på en sikret døgninstitution skal gennemføres under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten (se vejledningens kapitel 12).

124. Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om at anbringe et barn eller en ung på en sikret døgninstitution, når der er truffet afgørelse om anbringelse med samtykke efter servicelovens § 52, stk. 1, eller uden samtykke efter servicelovens § 58, når en af betingelserne i servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 1-3,

er opfyldt. Ligeledes kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse om at anbringe et barn eller en ung på en sikret døgninstitution efter udlændingelovens § 62 n, når betingelserne herfor er opfyldt.

Derudover kan Ungdomskriminalitetsnævnet træffe afgørelse om at anbringe et barn eller en ung på en sikret døgninstitution som led i et forbedringsforløb, jf. §§ 14 og 16 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet. Afgørelsen træffes med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og en ung, der er fyldt 15 år. Anbringelse på en sikret døgninstitution kan også ske uden samtykke efter § 14, stk. 2, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, når betingelserne herfor er opfyldt.

Anbringelse på en sikret døgninstitution af sociale årsager

125. Børn og unge-udvalget og Ungdomskriminalitetsnævnet kan træffe afgørelse om at anbringe et barn eller en ung, der er fyldt 12 år på en sikret døgninstitution af sociale årsager. De sociale årsager fremgår af servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 1-3, og § 16 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet. Anbringelse af børn og unge på sikrede døgninstitutioner af sociale årsager kan således ske på baggrund af én af følgende tre betingelser:

- 1) det er absolut påkrævet for at afværge, at barnet eller den unge skader sig selv eller andre, og faren ikke på forsvarlig måde kan afværges ved andre lempeligere forholdsregler (farlighedskriteriet), eller
- 2) det i en indledende iagttagelsesperiode er absolut påkrævet for at tilvejebringe et grundlag for den videre socialpædagogiske behandling (observation), eller
- 3) det på baggrund af den indledende iagttagelsesperiode, jf. nr. 2, er slået fast, at det er absolut påkrævet, at iværksætte et længerevarende behandlingsforløb på en sikret døgninstitution (længerevarende pædagogisk behandling).

Betingelsen om at børn og unge kan anbringes på sikrede døgninstitutioner af sociale årsager, når det er absolut påkrævet, indebærer ikke nødvendigvis, at andre lempeligere foranstaltninger skal have været prøvet, hvis de på forhånd vurderes at være utilstrækkelige. Anvendelse af en sikret døgninstitution kan således eksempelvis være relevant i forbindelse med meget udadreagerende børn og unge, som kan være vanskelige at rumme på åbne anbringelsessteder.

126. Børn og unge-udvalget og Ungdomskriminalitetsnævnet kan i ganske særlige tilfælde dispensere fra aldersgrænsen for de 12-17 årige, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 7, stk. 2, så børn under 12 år helt ekstraordinært kan anbringes på en sikret døgninstitution. Det kan f.eks. være i helt særlige tilfælde, hvor et barn på 11 år gentagne gange har rømmet fra anbringelsessteder og gang på gang har udsat andre for fare. I sådanne særlige tilfælde vil der kunne være behov for at fastholde barnet for at kunne udarbejde en socialpædagogisk observation efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 2, eller § 16, stk. 2 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, med henblik på at tilvejebringe et grundlag for den videre socialpædagogiske behandling.

127. Børn og unge-udvalget og Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelser om anbringelse på en sikret døgninstitution efter servicelovens § 63 b eller § 16 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet kan indbringes for Ankestyrelsen, jf. servicelovens § 168 og § 55, stk. 2, nr. 4, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet. Klage til Ankestyrelsen skal ske inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen, jf. retssikkerhedslovens § 67, stk. 1. Barnet eller den unge over 12 år samt forældremyndighedsindehaveren har ret til advokatbistand under såvel udvalgs- som klagebehandlingen, jf. servicelovens § 72. Det samme gælder for sager, der behandles af Ungdomskriminalitetsnævnet, jf. § 46 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.

128. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om de nærmere rammer og vilkår under den konkrete anbringelse på en sikret døgninstitution, jf. servicelovens § 63 b, stk. 4, udlændingelovens § 62 n, stk. 3, og § 16, stk. 3 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.

Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om valg af konkret anbringelsessted, jf. servicelovens § 68 b, stk. 1, og § 19, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, i overensstemmelse med handleplanen efter servicelovens § 140. Samtidig med valg af anbringelsessted skal der tages stilling til barnets eller den unges skolegang. Der henvises her til vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier.

Anbringelse af strafferetlige årsager

129. Anbringelse af børn og unge på sikrede døgninstitutioner kan efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 4-6, ske i stedet for:

- varetægtsfængsling, jf. retsplejelovens § 765, eller
- som led i afsoning, jf. straffuldbyrdslovens § 78, stk. 2, når betingelserne i servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 1, 2 eller 3, samtidig er opfyldt, eller
- når opholdet er et led i en idømt foranstaltning, jf. straffelovens § 74 a.

For unge, hvor der ikke i forvejen er udarbejdet en børnefaglig undersøgelse og en handleplan, jf. servicelovens § 50 og § 140, skal der udarbejdes en børnefaglig undersøgelse og en handleplan i forbindelse med anbringelse på en sikret døgninstitution.

Kommunalbestyrelsen træffer – uanset anbringelsesgrundlaget – afgørelse om de nærmere rammer og vilkår under den konkrete anbringelse på en sikret døgninstitution. Kommunalbestyrelsen skal altid underrette forældremyndighedsindehaveren om anbringelse på en sikret døgninstitution, og så vidt det er muligt, inden denne anbringelse sker, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 7, stk. 8.

De tre forskellige muligheder for anbringelse på en sikret døgninstitution af strafferetlige årsager beskrives nedenfor.

130. Voksenansvarslovens §§ 4-5, 7-9, 12-14, 15 a, 16-16 b og 19-24 finder anvendelse over for unge over 18 år, hvis den pågældende er anbragt i henhold til en strafferetlig dom eller kendelse, jf. voksenansvarslovens § 2, stk. 3.

Bestemmelsen sikrer, at de relevante indgrebsmuligheder også finder anvendelse over for unge over 18 år, der er anbragt af strafferetlige årsager. Det vil være tilfældet, når opholdet på et opholdssted eller en døgninstitution efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, træder i stedet for varetægtsfængsling, jf. retsplejelovens § 765, hvis opholdet sker som led i afsoning, jf. straffuldbyrdslovens § 78, stk. 2, eller hvis opholdet er led i en idømt foranstaltning efter straffelovens § 74 a.

Anbringelse på en sikret døgninstitution i varetægtssurrogat

Retsplejeloven

§ 765. Er betingelserne for anvendelse af varetægtsfængsling til stede, men kan varetægtsfængslingens øjemed opnås ved mindre indgribende foranstaltninger, træffer retten, hvis sigtede samtykker heri, i stedet for varetægtsfængsling bestemmelse derom.

Stk. 2. Retten kan således bestemme, at sigtede skal

- 1) undergive sig et af retten fastsat tilsyn,
- 2) overholde særlige bestemmelser vedrørende opholdssted, arbejde, anvendelse af fritid og samkvem med bestemte personer,
- 3) tage ophold i egnet hjem eller institution,
- 4) undergive sig psykiatrisk behandling eller afvænningsbehandling for misbrug af alkohol, narkotika eller lignende, om fornødent på hospital eller særlig institution,

- 5) give møde hos politiet på nærmere angivne tidspunkter,
- 6) hos politiet deponere pas eller andre legitimationspapirer,
- 7) stille en af retten fastsat økonomisk sikkerhed for sin tilstedeværelse ved retsmøde og ved fuldbyrdelsen af en eventuel dom.

Stk. 3-6. ---

131. Børn og unge kan anbringes på sikrede døgninstitutioner, når opholdet træder i stedet for varetægtsfængsling, jf. serviceloven § 63 b, stk. 2, nr. 4.

Dommeren afgør, om en sigtet skal varetægtsfængsles efter § 762 i retsplejeloven. Når det drejer sig om unge under 18 år, skal de som udgangspunkt anbringes i varetægtssurrogat på en sikret døgninstitution, hvis den unge samtykker heri, jf. retsplejelovens § 765, medmindre der foreligger særlige grunde til at påstå almindelig varetægtsfængsling. Unge under 18 år, som har ophold på en sikret døgninstitution i varetægtssurrogat, er omfattet af reglerne i voksenansvarsloven (se vejledningens kapitel 3).

Varetægtsfængslede unge skal så vidt muligt overføres til varetægtssurrogat på en sikret døgninstitution. Varetægtssurrogat kan kun anvendes med samtykke fra sigtede. Selv om sigtede er under 18 år, må samtykke fra pågældende unge anses for tilstrækkeligt, jf. retsplejelovens § 765. Samtykke fra forældremyndighedens indehaver er således ikke nødvendigt.

Når dommeren har truffet afgørelse om, at den unge skal varetægtsfængsles i surrogat, er det kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune, der træffer afgørelse om, på hvilken sikret døgninstitution anbringelse skal finde sted, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 7, stk. 4, i henhold til retsplejelovens § 765.

I praksis foregår det ved, at politiet inden grundlovsforhøret vurderer, om en ung skal anbringes på en sikret døgninstitution i varetægtssurrogat. I nogle tilfælde vil politiet rette henvendelse til kommunen, som derpå tager kontakt til den sikrede døgninstitution, hvor den unge ønskes placeret, mens politiet i andre tilfælde vil tage kontakt direkte til den sikrede døgninstitution. Er der ikke plads på denne døgninstitution, overtager den pågældende døgninstitution opgaven med at finde den bedst egnede alternative placering.

Hvis retten beslutter, at den unge skal anbringes i varetægtssurrogat, anbringes den unge i varetægt i arresthus, indtil placering i sikret døgninstitution kan finde sted. Retten har tillige mulighed for at beslutte, at den unge skal varetægtsfængsles i en af Kriminalforsorgens institutioner. Politiet sørger for, at den unge bliver transporteret til den sikrede døgninstitution.

Hvis den unge under opholdet på den sikrede døgninstitution skal afhøres, henter og bringer politiet den unge. Ligeledes er det politiet, der ledsager den unge i forbindelse med nødvendig udgang, f.eks. i forbindelse med mentalundersøgelse, lægebesøg og lign.

Kommunalbestyrelsen skal altid underrette forældremyndighedsindehaveren om anbringelse på en sikret døgninstitution, og så vidt det er muligt, inden denne anbringelse sker, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 7, stk. 8.

Anbringelse på en sikret døgninstitution som led i afsoning af straf

Straffuldbyrddelsesloven

§ 78. Justitsministeren eller den, der bemyndiges dertil, kan bestemme, at den dømte midlertidigt eller for hele eller resten af straffetiden anbringes på hospital, i familiepleje, i egnet hjem eller institution, når

1) den dømte har behov for særlig behandling eller pleje, som i væsentlig grad kan tilgodeses i den pågældende institution m.v.,   2) der på grund af den dømtes alder, helbredstilstand eller andre særlige omstændigheder er særlige grunde til ikke at anbringe eller beholde den dømte i fængsel eller arresthus og   3) afgørende hensyn til retshåndhævelsen ikke taler imod anbringelse uden for fængsel og arresthus   <i>Stk. 2.</i> Dømte, der er under 18 år, anbringes i institution m.v. som omhandlet i stk. 1, medmindre afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod anbringelse uden for fængsel og arresthus.

132. Unge kan anbringes på sikrede døgninstitutioner, når opholdet er led i afsoning af straf efter straffuldbyrdelseslovens § 78, stk. 2, og betingelserne i nr. 1, 2 eller 3 samtidig er opfyldt, jf. servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 5.

En ung under 18 år, der skal afsone en ubetinget frihedsstraf, kan udstå straffen på en sikret døgninstitution. Det er en forudsætning for anbringelse efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 5, at Kriminalforsorgen meddeler tilladelse, jf. straffuldbyrdelseslovens § 78.

Kommunalbestyrelsen skal, i forlængelse af en strafferetlig afgørelse om ophold som led i afsoning, træffe afgørelse om at anbringe en ung på en sikret døgninstitution, herunder om på hvilken institution/afdeling anbringelsen skal finde sted, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 7, stk. 5. Kommunalbestyrelsens afgørelse om anbringelse på en sikret døgninstitution skal tiltrædes af Kriminalforsorgen, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 7, stk. 5.

Når Kriminalforsorgen har tiltrådt kommunalbestyrelsens afgørelse om anbringelse i en sikret døgninstitution, skal kommunalbestyrelsens afgørelse meddeles det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet, jf. § 2 i lov om socialtilsyn.

Kommunalbestyrelsen skal altid underrette forældremyndighedsindehaveren om anbringelse på en sikret døgninstitution, og så vidt det er muligt, inden denne anbringelse sker, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 7, stk. 8.

Anbringelse på en sikret døgninstitution som led i en ungdomssanktion

<i>Straffuldbyrdelsesloven</i>

§ 74 a. Hvis en person, der på gerningstiden ikke var fyldt 18 år, har begået grovere personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, kan retten bestemme, at den pågældende skal undergive sig en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af 2 års varighed, hvis det må anses for formålstjenligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser.

<i>Stk. 2.</i> ---

133. Unge kan anbringes på sikrede døgninstitutioner, når opholdet er som led i en idømt foranstaltning, jf. servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 6.

Et ophold på et anbringelsessted efter servicelovens § 66, stk. 1, skal som udgangspunkt være påbegyndt før det fyldte 18. år, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 1, stk. 1. Hvis en ung er idømt en ungdomssanktion i medfør af straffelovens § 74 a, kan opholdet på et opholdssted eller en døgninstitution dog påbegyndes efter det fyldte 18. år, hvis kriminaliteten er begået inden det fyldte 18. år, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 1, stk. 2.

Når en ung er blevet idømt en ungdomssanktion, jf. § 74 a i straffeloven, er det de sociale myndigheder, der skal iværksætte fuldbyrdelsen af dommen. De sociale myndigheder skal i den forbindelse påse, at

foranstaltningerne i henhold til dommen ophører senest to år efter endelig dom, samt at tidsgrænserne for den idømte ungdomssanktion overholdes (se vejledningens punkt 153).

Kommunalbestyrelsen skal i forlængelse af en strafferetlig afgørelse om ophold i henhold til en dom til ungdomssanktion i medfør af straffelovens § 74 a træffe afgørelse om, på hvilken institution eller afdeling anbringelsen skal finde sted, når det følger af dommen, at den unge skal anbringes på en sikret døgninstitution, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 7, stk. 6.

Kommunalbestyrelsen skal altid underrette forældremyndighedsindehaveren om anbringelse på en sikret døgninstitution, og så vidt det er muligt, inden denne anbringelse sker, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 7, stk. 8.

134. En ungdomssanktion består typisk af tre faser (se vejledningens kapitel 3, punkt 36).

Fase 1 består af et ophold på en sikret døgninstitution for børn og unge. Formålet med denne fase er at tilvejebringe grundlaget for det videre anbringelsesforløb. Har den unge under sagens behandling været anbragt i varetægtssurrogat på en sikret døgninstitution, og er der gennemført en pædagogisk observation, der viser, at den pågældende ikke har behov for at være på en sikret døgninstitution i 1. fase af ungdomssanktionen, er der ikke noget til hinder for, at det indstilles til retten, at den unge anbringes direkte i fase 2 på et opholdssted eller døgninstitution.

135. Kommunalbestyrelsen skal i forlængelse af en strafferetlig afgørelse om ophold som led i en idømt sanktion efter straffelovens § 74 a i henhold til dommen træffe afgørelse om, at den unge skal forblive i, overføres til eller tilbageføres til en sikret døgninstitution, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 7, stk. 7.

Forbliven i, overførsel til eller tilbageførsel til en sikret døgninstitution kan f.eks. ske, når der forekommer ny kriminalitet, i forbindelse med rømninger, eller når det må anses for formålstjenligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser, f.eks. i forbindelse med voldelig optræden.

Er der behov for, at den unge overflyttes til en anden sikret døgninstitution end den, hvor den unge indledte sanktionen, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse herom, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 7, stk. 7. Det kan eksempelvis være hensigtsmæssigt, at den unge kommer tættere på sin hjemegn. En anden årsag til overflytning kan være konflikter mellem den unge og personalet eller mellem den unge og de øvrige børn og unge på institutionen.

Kommunalbestyrelsen kan tillige beslutte, at den unge skal forblive på en sikret døgninstitution. I dommen kan den unge i henhold til straffelovens § 74 a, stk. 2, pålægges at overholde kommunens nærmere bestemmelser om den socialpædagogiske behandling og at efterkomme pålæg om opholdssted, herunder fortsat anbringelse på sikret døgninstitution ud over, hvad der umiddelbart er fastsat i dommen. Dog skal anbringelsen stemme overens med de generelle længstetider, der er fastsat i straffelovens § 74 a, stk. 2 (se vejledningens punkt 153).

Endelig kan kommunen beslutte at tilbageføre en ung:

- fra et åbent opholdssted eller døgninstitution i fase 2 til en sikret døgninstitution,
- fra den ambulante fase 3 til et åbent opholdssted eller døgninstitution i fase 2 eller
- fra fase 3 til en sikret døgninstitution.

Tilbageførelse til en sikret døgninstitution kan ske, hvis det viser sig, at den pågældende (endnu) ikke kan håndtere de friheder, der er forbundet med ophold i en almindelig (ikke sikret) døgninstitution. En tilbageførelse kan også ske, hvis barnet eller den unge er overgået til den ambulante fase, men det viser sig at være nødvendigt at tilbageføre barnet eller den unge for at gennemføre den socialpædagogiske behandling.

Tilbageførelse til sikret døgninstitution kan således ikke alene ske af pædagogiske grunde.

136. Kommunen har pligt til at oplyse barnet eller den unge om, at barnet eller den unge kan kræve afgørelser om overførsel til en sikret døgninstitution og afgørelser om overførsel fra ambulant behandling til anbringelse på et godkendt opholdssted eller døgninstitution indbragt for retten til prøvelse.

For yderligere information om ungdomssanktionen henvises til Håndbog om ungdomssanktionen (Socialstyrelsen, 2008), som findes på www.socialstyrelsen.dk samt til vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier.

Ophold på sikrede døgninstitutioner for udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark

Udlændingeloven

§ 36. Såfremt de i § 34 nævnte foranstaltninger ikke er tilstrækkelige til at sikre muligheden for afvisning, for udvisning efter § 25, nr. 2, §§ 25 a, 25 b og 25 c, for overførsel eller tilbageførsel eller for udsendelse af en udlænding, der efter reglerne i kapitlerne 1 og 3-5 a i øvrigt ikke har ret til at opholde sig her i landet, kan politiet bestemme, at den pågældende skal frihedsberøves. Politiet kan bestemme, at en udlænding skal frihedsberøves for at sikre muligheden for udvisning efter § 25, nr. 1. Har udlændingen fast bopæl her i landet, kan den pågældende alene frihedsberøves for at sikre muligheden for udvisning efter § 25. En udlænding, hvis ansøgning om opholdstilladelse efter § 7 forventes eller er udtaget til behandling efter den i § 53 b, stk. 1, nævnte procedure, kan efter en konkret, individuel vurdering frihedsberøves, såfremt det er påkrævet for at fastholde udlændingens tilstedeværelse under asylsagsbehandlingen, medmindre de i § 34 nævnte foranstaltninger er tilstrækkelige. Politiet kan bestemme, at en udlænding, som ansøger om opholdstilladelse efter § 7, frihedsberøves i forbindelse med indrejsen med henblik på at fastlægge udlændingens identitet, foretage registrering og fastlægge grundlaget for ansøgningen.

Stk. 2. ---

§ 37. En udlænding, der er frihedsberøvet efter § 36, skal, medmindre den pågældende forinden løslades, inden 3 døgn efter frihedsberøvelsens iværksættelse fremstilles for retten, der tager stilling til spørgsmålet om frihedsberøvelsens lovlighed og fortsatte opretholdelse. Er frihedsberøvelsen iværksat for at sikre muligheden for udvisning efter § 25, nr. 1, skal spørgsmålet om frihedsberøvelsens lovlighed og eventuelt fortsatte opretholdelse inden 3 døgn efter frihedsberøvelsens iværksættelse indbringes for retten, uanset om den pågældende forinden løslades. Er frihedsberøvelsen efter § 36 iværksat umiddelbart i forlængelse af en frihedsberøvelse efter lov om politiets virksomhed, regnes fristen fra tidspunktet for frihedsberøvelsen efter lov om politiets virksomhed. Rettens prøvelse af en frihedsberøvelse, der er iværksat for at sikre muligheden for udvisning efter § 25, nr. 1, behandles efter kapitel 7 b. Er frihedsberøvelsen efter § 36 iværksat umiddelbart i forlængelse af en anholdelse efter retsplejelovens kapitel 69, regnes fristen fra tidspunktet for anholdelsen. Fremstillingen skal ske for retten på det sted, hvor udlændingen er tilbageholdt, jf. dog 4. pkt.

Stk. 2. ---

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 15. Ophold på en sikret døgninstitution kan for udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark finde sted på baggrund af politiets afgørelse om frihedsberøvelse efter udlændingelovens §

36. Politiet giver det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med den sikrede døgninstitution, jf. § 2 i lov om socialtilsyn, meddelelse om afgørelsen.

Stk. 2. Ophold efter stk. 1 skal være så kortvarigt som muligt. Opholdet må højst vare 3 døgn efter frihedsberøvelsens oprindelige iværksættelse. Hvis en udlænding, der er frihedsberøvet efter udlændingelovens § 36, har været fremstillet for retten, jf. udlændingelovens § 37, vil rettens bestemmelse om opholdets varighed dog være gældende. Det samlede ophold på en sikret døgninstitution må dog højst vare 2 måneder.

Stk. 3. Bestemmelserne i §§ 4-10, 14, 15 a, 16-16 b og 19-24, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, gælder tillige for udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark, der er anbragt efter § 63 b, stk. 2, nr. 7, i lov om social service.

137. Udlændinge uden lovligt ophold i Danmark kan anbringes på sikrede døgninstitutioner på baggrund af politiets afgørelse om frihedsberøvelse efter udlændingelovens § 36, jf. servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 7, og voksenansvarsbekendtgørelsen § 15, stk. 1.

Politiet skal give det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med den sikrede døgninstitution, jf. socialtilsynsloven § 2, meddelelse om afgørelsen.

Ophold på den sikrede døgninstitution skal være så kortvarigt som muligt. Opholdet må som udgangspunkt højst vare 3 døgn efter frihedsberøvelsens oprindelige iværksættelse. Hvis en udlænding, der er frihedsberøvet efter udlændingelovens § 36, har været fremstillet for retten efter udlændingelovens § 37, vil rettens bestemmelse om opholdets varighed dog være gældende. Det samlede ophold på en sikret døgninstitution må dog højst vare 2 måneder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 15, stk. 2.

Bestemmelserne i voksenansvarslovens §§ 4-10, 14, 15 a, 16-16 b og 19-24, gælder tillige for udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark, der er anbragt efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 7, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 15, stk. 3, og udlændingelovens §§ 36 og 37.

Midlertidig overførsel fra åben til sikret døgninstitution

Serviceloven

§ 63 b. ---

Stk. 2. En sikret døgninstitution efter § 66, stk. 1, nr. 6, må alene anvendes til børn og unge, når

- 1) det er absolut påkrævet for at afværge, at barnet eller den unge skader sig selv eller andre, og risikoen for skade ikke på forsvarlig måde kan afværges ved andre mere lempelige forholdsregler,
- 2) det i en indledende iagttagelsesperiode er absolut påkrævet for at tilvejebringe et grundlag for den videre socialpædagogiske behandling,
- 3) det på baggrund af den indledende iagttagelsesperiode efter nr. 2 fastslås, at det er absolut påkrævet, at der iværksættes et længerevarende behandlingsforløb på en sikret afdeling eller døgninstitution,

4-7) ---

Stk. 3. Er betingelserne i stk. 2, nr. 1-3, eller § 16, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet opfyldt for et barn eller en ung, der er fyldt 15 år, og som er anbragt på en åben døgninstitution, jf. § 66, stk. 1, nr. 6, hvortil der også er knyttet en sikret døgninstitution, kan lederen af den åbne døgninstitution eller dennes stedfortræder, uanset hvilket anbringelsesgrundlag der ligger til grund for anbringelsen uden for hjemmet, træffe midlertidig beslutning om overførsel til den sikrede døgninstitution. Overførslen kan iværksættes straks. Beslutningen herom skal straks forelægges børn og unge-udvalget i opholdskommunen til afgørelse, jf. stk. 1, jf. § 74, stk. 1, nr. 6.

Stk. 4-5. ---

138. Lederen (eller dennes stedfortræder) af en åben døgninstitution, hvortil der også er knyttet en sikret døgninstitution eller afdeling, kan træffe midlertidig beslutning om overførsel til den sikrede døgninstitution eller afdeling, hvis betingelserne i servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 1-3, eller ungdomskriminalitetslovens § 16, stk. 1, er opfyldt for en ung, der er fyldt 15 år, og som er anbragt på den åbne døgninstitution. Det gælder uanset hvilket anbringelsesgrundlag, der ligger til grund for anbringelsen uden for hjemmet.

For unge idømt en ungdomssanktion kan kommunalbestyrelsen efter bemyndigelse i dommen træffe beslutning om, at den unge skal tilbageføres til eller forblive på en sikret døgninstitution, også selvom det indebærer, at den unge kommer til at tilbringe mere tid på den sikrede døgninstitution end oprindelig forudsat i dommen, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 7, stk. 7. Unge i ungdomssanktionen må dog maksimalt som led i sanktionen være anbragt på en døgninstitution, herunder også opholdssted eller sikret døgninstitution i 18 måneder, heraf højst 12 måneder i sikret regi, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 10, stk. 2 (se vejledningens punkt 153).

Overførslen kan iværksættes uden ugrundet ophold.

Beslutningen herom skal straks forelægges børn og unge-udvalget i opholdskommunen til afgørelse, jf. servicelovens § 74, stk. 1, nr. 6.

139. Overføres en ung fra en åben døgninstitution, hvortil der også er knyttet en sikret døgninstitution, til den sikrede døgninstitution, sker der en ændring af barnet eller den unges anbringelsessted i henhold til servicelovens § 69, stk. 1, og den unge skal derfor i henhold til samme lovs § 48, stk. 1, så vidt muligt høres og have mulighed for at udtale sig i overensstemmelse med den unges alder og modenhed, inden der træffes afgørelse. Ændring af anbringelsessted kan kun finde sted med samtykke fra forældrene og den unge, der er fyldt 12 år, jf. servicelovens § 69, stk. 2. Kan der ikke opnås samtykke, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse efter § 58, hvis betingelserne herfor er til stede, jf. servicelovens § 63, stk. 3.

Afgørelse om valg af anbringelsessted træffes herefter af kommunalbestyrelsen.

Anbringelse på særligt sikrede afdelinger

Serviceoven

§ 63 c. Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om at anbringe børn og unge mellem 12 og 17 år på særligt sikrede afdelinger, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, jf. § 52, stk. 1, og § 58, når betingelserne i stk. 2 er opfyldt.

Stk. 2. En særligt sikret afdeling efter § 66, stk. 1, nr. 6, må alene anvendes til børn og unge, når

- 1) der foreligger et grundlag for anbringelse i en sikret døgninstitution efter § 63 b, stk. 2,
- 2) anbringelse i en sikret døgninstitution ikke er eller vil være tilstrækkelig, idet barnet eller den unge ved en forudgående særlig voldelig eller psykisk afvigende adfærd har gjort ophold eller fortsat ophold i en sikret afdeling eller døgninstitution uforsvarligt, og
- 3) der i forhold til barnet eller den unge med psykisk afvigende adfærd foreligger en skriftlig lægefaglig vurdering af, at barnet eller den unge udviser aktuelle symptomer på en diagnose.

Stk. 3. Er betingelserne i stk. 2 eller § 17, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet opfyldt for et barn eller en ung, der er fyldt 15 år, kan lederen af en sikret døgninstitution eller dennes stedfortræder, uafhængigt af om der på den sikrede døgninstitution er en særligt sikret afdeling, træffe midlertidig beslutning om overførsel til en særligt sikret afdeling. Beslutningen herom skal straks forelægges børn og unge-udvalget i opholdskommunen til afgørelse, jf. stk. 1, jf. § 74, stk. 1, nr. 7.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om de nærmere rammer og vilkår under den konkrete anbringelse på en særligt sikret afdeling.

Stk. 5. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om forholdene på og anvendelsen af særligt sikrede afdelinger, herunder om kommunalbestyrelsens adgang til at fastsætte de nærmere rammer og vilkår for den konkrete anbringelse samt om orientering af forældremyndighedens indehaver.

Udlændingeloven

§ 62 o. Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om anbringelse på særligt sikrede afdelinger, når betingelserne i stk. 2 er opfyldt.

Stk. 2. En særligt sikret afdeling for børn og unge mellem 12 og 17 år efter § 66, stk. 1, nr. 7 i lov om social service må alene anvendes for uledsagede mindreårige udlændinge, når

- 1) der foreligger et grundlag for anbringelse i en sikret døgninstitution efter § 62 n, stk. 2,
- 2) anbringelse i en sikret døgninstitution ikke er eller vil være tilstrækkelig, idet den uledsagede mindreårige udlænding ved en forudgående særlig voldelig eller psykisk afvigende adfærd har gjort ophold eller fortsat ophold i en sikret afdeling eller døgninstitution uforsvarligt, og
- 3) der i forhold til den uledsagede mindreårige udlænding med psykisk afvigende adfærd foreligger en skriftlig lægefaglig vurdering af, at udlændingen udviser aktuelle symptomer på en diagnose.

Stk. 3. Er betingelserne i stk. 2 opfyldt for en uledsaget mindreårig udlænding, der er fyldt 15 år, kan lederen af en sikret døgninstitution eller den, vedkommende bemyndiger dertil, uafhængigt af at der på den sikrede døgninstitution er en særligt sikret afdeling, træffe midlertidig beslutning om overførsel til en særlig sikret afdeling. Beslutningen skal straks forelægges børn og unge-udvalget i den kommune, hvor indkvarteringsstedet, jf. § 42 a, stk. 5, ligger, til afgørelse.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om de nærmere rammer og vilkår under den konkrete anbringelse på en særligt sikret afdeling.

Stk. 5. Udlændinge- og integrationsministeren kan efter forhandling med social- og indenrigsministeren fastsætte nærmere regler om orientering af repræsentanten for den uledsagede mindreårig udlænding, jf. § 56 a, stk. 1.

Stk. 6. Social- og indenrigsministeren kan efter forhandling med udlændinge- og integrationsministeren fastsætte nærmere regler om anvendelsen af og forholdene på særligt sikrede afdelinger, herunder om kommunalbestyrelsens ret til at fastsætte de nærmere rammer og vilkår for den konkrete anbringelse.

Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet

§ 17. Anbringelse efter § 14 kan for unge i alderen 12 til 17 år ske på en særligt sikret afdeling, når den unge opfylder betingelserne for anbringelse efter § 16, men anbringelse på en sikret døgninstitution ikke vil være tilstrækkelig, idet den unge ved en forudgående særlig voldelig eller psykisk afvigende adfærd har gjort ophold eller fortsat ophold i en sikret afdeling eller døgninstitution uforsvarligt. Er der tale om en ung med psykisk afvigende adfærd, skal der foreligge en skriftlig lægefaglig vurdering af, at den unge udviser aktuelle symptomer på en diagnose.

Stk. 2. Bestemmelsen i § 63 c, stk. 4, i lov om social service finder anvendelse.

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 8. Ved en særligt sikret afdeling, jf. § 66, stk. 1, nr. 7, i lov om social service, forstås en afdeling på en sikret døgninstitution, der fysisk er adskilt fra de øvrige sikrede afdelinger på døgninstitutionen, og hvor rammerne gør, at afdelingen kan modtage børn eller unge, der har et mere vidtgående behov for hjælp og støtte grundet mere omfattende problemer end de børn og unge, der placeres på de almindelige afdelinger i den sikrede døgninstitution, herunder f.eks. psykisk afvigende eller særlig voldelig adfærd.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om, på hvilken særligt sikret afdeling anbringelse skal finde sted.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal altid underrette forældremyndighedens indehaver om anbringelse i en særligt sikret afdeling, og så vidt det er muligt, inden denne anbringelse sker.

140. Anbringelse af et barn eller en ung på en særligt sikret afdeling er et indgreb i det pågældende barns eller den unges grundlæggende ret til personlig frihed, som beskrevet i vejledningens kapitel 4. Anbringelse af børn og unge på særligt sikrede afdelinger må derfor kun ske, når betingelserne herfor er opfyldt. En anbringelse på en særligt sikret afdeling skal gennemføres under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten (se vejledningens kapitel 12).

141. Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om at anbringe et barn eller en ung, der er fyldt 12 år, på en særligt sikret afdeling, jf. servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, og § 58, eller i medfør af udlændingelovens § 62 o. Der kan ikke dispenseres fra aldersgrænsen.

Derudover kan Ungdomskriminalitetsnævnet træffe afgørelse om anbringelse af et barn eller en ung på en særlig sikret afdeling som led i et forbedringsforløb, jf. §§ 14 og 17 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.

142. Det fremgår af servicelovens § 63 c, stk. 2, udlændingelovens § 62 o, stk. 2, og § 17 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, at en særlig sikret afdeling efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 7, alene kan anvendes:

- 1) når der foreligger et grundlag for anbringelse på en sikret døgninstitution efter serviceloven § 63 b, stk. 2, eller § 17 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet,
- 2) når anbringelse i en sikret døgninstitution ikke er eller vil være tilstrækkelig, på grund af forudgående særlig voldelig eller psykisk afvigende adfærd, som har gjort ophold eller fortsat ophold i en sikret døgninstitution uforsvarligt, og
- 3) der i forhold til unge med psykisk afvigende adfærd, foreligger en skriftlig, lægefaglig vurdering af, at den unge udviser aktuelle symptomer på en diagnose.

En særligt sikret afdeling adskiller sig fra almindelige sikrede døgninstitutioner ved, at afdelingen kan modtage børn eller unge, der har et mere vidtgående behov for hjælp og støtte, end de børn og unge, der placeres på almindelige sikrede døgninstitutioner. Der kan f.eks. være tale om børn og unge, der har en psykisk afvigende adfærd, eller som er særligt voldelige (se vejledningens punkt 26).

Børn og unge, som anbringes på en særligt sikret afdeling som følge af deres psykiske lidelser, skal forud for anbringelsen både have psykiske lidelser, hvor der foreligger en skriftlig lægelig vurdering af, at den unge udviser aktuelle symptomer på en diagnose og ved særlig voldelig eller psykisk afvigende adfærd have gjort ophold eller fortsat ophold på en sikret døgninstitution uforsvarligt.

Børn og unge-udvalget og Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelser om anbringelse på særligt sikret afdeling kan indbringes for Ankestyrelsen, jf. servicelovens §§ 168 og 55, stk. 2, nr. 5, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet. Klage til Ankestyrelsen skal ske inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen, jf. retssikkerhedslovens § 67, stk. 1. Barnet eller den unge, der er

fylgt 12 år samt forældremyndighedsindehaveren har ret til advokatbistand under såvel udvalgs- som klagebehandlingen, jf. servicelovens §§ 72 og 55, stk. 6, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.

Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om de nærmere rammer og vilkår under den konkrete anbringelse på en særlig sikret afdeling efter servicelovens § 63 c, stk. 4, udlændingelovens § 62 o, stk. 4 og § 17, stk. 2, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet. Når børn og unge-udvalget eller Ungdomskriminalitetsnævnet har truffet afgørelse om anbringelse uden for hjemmet og afgørelse om anvendelse af en særlig institutionstype, er det kommunalbestyrelsen, der træffer afgørelse om valg af det konkrete anbringelsessted på baggrund af barnets eller den unges handleplan eller forbedringsforløb. Kommunalbestyrelsen skal således træffe afgørelse om, på hvilken særlig sikret afdeling anbringelse skal finde sted, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 2.

Kommunalbestyrelsen skal altid underrette forældremyndighedens indehaver om anbringelse i en særligt sikret afdeling, og så vidt det er muligt, inden denne anbringelse sker, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 3.

Kommunalbestyrelsens afgørelse kan påklages til Ankestyrelsen, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 24, stk. 2.

Midlertidig overførsel fra sikret døgninstitution til særligt sikret afdeling

143. Lederen af en sikret døgninstitution eller dennes stedfortræder kan træffe midlertidig beslutning om overførsel af en ung, der er fyldt 15 år eller den uledsagede mindreårig udlænding, til en særligt sikret afdeling, jf. servicelovens § 63 c, stk. 3, når betingelserne i servicelovens § 63 c, stk. 2, udlændingelovens § 62 o, stk. 3, eller § 17, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, er opfyldt. Beslutningen herom skal straks forelægges børn og unge-udvalget i opholdskommunen til afgørelse, jf. servicelovens § 74, stk. 1, nr. 7. Det er ikke afgørende for muligheden for at træffe afgørelse om midlertidig overførsel, hvorvidt der på den konkrete sikrede døgninstitution er en særlig sikret afdeling.

Overføres et barn eller en ung fra en sikret døgninstitution til en anden sikret døgninstitution i forbindelse med, at barnet eller den unge anbringes på en særligt sikret afdeling, sker der en ændring af barnet eller den unges anbringelsessted i henhold til servicelovens § 69, stk. 1, og barnet eller den unge skal derfor i henhold til samme lovs § 48, stk. 1, så vidt muligt høres og have mulighed for at udtale sig i overensstemmelse med barnet eller den unges alder og modenhed, inden der træffes afgørelse, jf. tillige servicelovens § 69, stk. 2, om, at ændring af anbringelsessted kun kan finde sted med samtykke fra forældrene og den unge, der er fyldt 12 år.

Kan der ikke opnås samtykke, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse efter servicelovens § 58 om anbringelse uden samtykke, hvis betingelserne herfor er til stede, jf. servicelovens § 69, stk. 3. Afgørelse om valg af anbringelsessted træffes herefter af kommunalbestyrelsen.

Kommunalbestyrelsens afgørelse om ændring af anbringelsessted, jf. servicelovens § 69, stk. 1, kan indbringes for Ankestyrelsen af forældremyndighedsindehaveren og af børn og unge, der er fyldt 12 år. Klagen har ikke opsættende virkning.

Kommunalbestyrelsen skal altid underrette forældremyndighedsindehaveren om anbringelse på en særligt sikret afdeling, og så vidt det er muligt inden denne anbringelse sker, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 8, stk. 3.

Screening af børn og unge på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 14. Børn og unge, der er anbragt på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger efter § 63 b, stk. 2, eller § 63 c, stk. 2, i lov om social service, eller § 16, stk. 1, eller § 17, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, og som ikke allerede har fået foretaget en psykiatrisk udredning, skal tilbydes screening med henblik på at få afdækket et eventuelt behov for psykiatrisk udredning, jf. § 57 d, stk. 2, i lov om social service.

Stk. 2. Screeningen forudsætter samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge, der er fyldt 15 år.

Stk. 3. I forbindelse med anbringelsen fremsender kommunen til den sikrede døgninstitution eller særligt sikrede afdeling sagsakter, der har relevans for screeningen.

Stk. 4. Screeningen skal være påbegyndt senest 1 måned efter anbringelsen på den sikrede døgninstitution eller den særligt sikrede afdeling.

Stk. 5. Screeningen skal foretages af en psykolog, en sygeplejerske med kendskab til psykiatri eller en person med lignende baggrund eller efteruddannelse. Screeningen skal have et omfang og en kvalitet, der kan angive, om der er behov for en psykiatrisk udredning.

144. Alle børn og unge på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger, der ikke allerede har fået foretaget en psykiatrisk udredning, skal tilbydes screening med henblik på at få afdækket et eventuelt behov for psykiatrisk udredning, jf. servicelovens § 57 d, stk. 2, og voksenansvarsbekendtgørelsen § 14, stk. 1.

Screeningen skal foretages af en psykolog, en sygeplejerske med kendskab til psykiatri eller en person med lignende baggrund eller efteruddannelse. Screeningen skal have et omfang og en kvalitet, der kan angive, om der er behov for en psykiatrisk udredning, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 14, stk. 5.

Screeningen forudsætter samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge, der er fyldt 15 år, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 14, stk. 2.

I forbindelse med anbringelsen fremsender kommunen til den sikrede døgninstitution eller særligt sikrede afdeling sagsakter, der har relevans for screeningen, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 14, stk. 3.

Screeningen skal være påbegyndt senest 1 måned efter anbringelsen på den sikrede døgninstitution eller den særligt sikrede afdeling, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 14, stk. 4.

Varighed af ophold på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger for børn og unge under 15 år

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 9. Ophold på en sikret døgninstitution må, når anbringelsen sker efter § 63 b, stk. 2, nr. 1 eller 2, i lov om social service, eller § 16, stk. 1, nr. 1 eller 2, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, højst vare 3 måneder. Kommunalbestyrelsen kan dispensere fra 3 måneders grænsen for en ny periode på højst 3 måneder, hvis betingelserne for anbringelsen på en sikret døgninstitution forsat er opfyldt. For børn og unge, der ikke er fyldt 15 år og er anbragt på en sikret døgninstitution efter § 63 b, stk. 2, nr. 1 eller 2, i lov om social service, eller § 16, stk. 1, nr. 1 eller 2 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, kan der alene dispenseres for én ny periode på højst 3 måneder.

Stk. 2. Ophold på en sikret døgninstitution må, når anbringelse sker efter § 63 b, stk. 2, nr. 3, i lov om social service, eller § 16, stk. 1, nr. 3, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, for børn og

unge, der er fyldt 15 år, højst vare 6 måneder og for børn og unge, der ikke er fyldt 15 år, højst vare 3 måneder. Kommunalbestyrelsen kan dispensere herfra, hvis betingelserne for anbringelsen på en sikret døgninstitution forsat er opfyldt. For børn og unge, der er fyldt 15 år, og som er anbragt på en sikret døgninstitution efter § 63 b, stk. 2, nr. 3, i lov om social service, eller § 16, stk. 1, nr. 3, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, vil der alene kunne dispenseres fra 6 måneders grænsen for én ny periode på højst 6 måneder. For børn og unge, der ikke er fyldt 15 år, og som er anbragt på en sikret døgninstitution efter § 63 b, stk. 2, nr. 3, i lov om social service, eller § 16, stk. 1, nr. 3, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, kan der alene dispenseres for én ny periode på højst 3 måneder.

Stk. 3. Ophold på en særligt sikret afdeling må, når anbringelsen sker efter § 63 c, stk. 2, i lov om social service, eller § 17, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, og der foreligger et grundlag for anbringelse i en sikret døgninstitution efter § 63 b, stk. 2, nr. 1 eller 2, i lov om social service, eller § 16, stk. 1, nr. 1 eller 2, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, højst vare 3 måneder, jf. dog stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan dispensere fra 3 måneders grænsen for en ny periode på højst 3 måneder, hvis betingelserne for anbringelsen på en særligt sikret afdeling forsat er opfyldt. For børn og unge, der ikke er fyldt 15 år og er anbragt på en særligt sikret afdeling efter § 63 c, stk. 2, i lov om social service, eller § 17, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, kan der alene dispenseres for én ny periode på højst 3 måneder.

Stk. 4. Ophold på en særligt sikret afdeling må, når anbringelse sker efter § 63 c, stk. 2, i lov om social service, eller § 17, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, og der foreligger et grundlag for anbringelse i en sikret døgninstitution efter § 63 b, stk. 2, nr. 3, i lov om social service, eller § 16, stk. 1, nr. 3, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, for børn og unge, der er fyldt 15 år, højst vare 6 måneder, og for børn og unge, der ikke er fyldt 15 år, højst vare 3 måneder. Kommunalbestyrelsen kan dispensere herfra, hvis betingelserne for anbringelsen på en særligt sikret afdeling forsat er opfyldt. For børn og unge, der er fyldt 15 år, og som er anbragt på en særligt sikret afdeling efter § 63 c, stk. 2, i lov om social service, eller § 17, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, kan der alene kunne dispenseres fra 6 måneders grænsen for én ny periode på højst 6 måneder. For børn og unge, der ikke er fyldt 15 år, og som er anbragt på en særligt sikret afdeling efter § 63 c, stk. 2, i lov om social service, eller § 17, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, kan der alene dispenseres for én ny periode på højst 3 måneder.

Stk. 5. I beregningen af opholdstiden på den sikrede døgninstitution eller særlig sikrede afdeling efter stk. 1-4 medregnes ikke den tid, hvor barnet eller den unge uden tilladelse har været fraværende fra døgninstitutionen, hvis der er tale om fravær i en sammenhængende periode på over 24 timer.

Stk. 6. Efter forlængelse, jf. stk. 1-4, må den samlede varighed af ophold på en sikret døgninstitution, jf. § 63 b, stk. 2, nr. 1-3, i lov om social service, og § 16, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, og en særligt sikret afdeling, jf. § 63 c, stk. 2, i lov om social service, og § 17, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, for børn og unge, der er fyldt 15 år, ikke overstige 12 måneder. For børn og unge, der ikke er fyldt 15 år, må den samlede varighed af ophold på en sikret døgninstitution efter § 63 b, stk. 2, nr. 1-3, i lov om social service, og § 16, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, og en særligt sikret afdeling, jf. § 63 c, stk. 2, i lov om social service, og § 17, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, ikke overstige 9 måneder.

Stk. 7. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om ophør af et barns eller en ungs anbringelse på en sikret døgninstitution eller en særligt sikret afdeling når afgørelsen er truffet efter § 63 b, stk. 2, nr. 1-3, eller § 63 c, stk. 2, i lov om social service, eller § 16, stk. 1, eller § 17, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.

145. For børn og unge under 15 år, der er anbragt på en sikret døgninstitution på baggrund af farligheds-kriteriet, observation eller som led i et længerevarende behandlingsforløb efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 1-3, udlændingelovens § 62 n, stk. 1-3 eller § 16, stk. 1, nr. 1-3, i lov om bekæmpelse af

ungdomskriminalitet, må opholdet højst vare 3 måneder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 9, stk. 1 og 2. Kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune kan dispensere fra tidsgrænsen på tre måneder og forlænge opholdet for alene én ny periode på højst tre måneder for børn og unge, der ikke er fyldt 15 år, hvis betingelserne for anbringelsen på en sikret døgninstitution fortsat er opfyldt, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 9, stk. 1 og 2.

Hvis børn og unge-udvalget eller Ungdomskriminalitetsnævnet har truffet afgørelse om at fravige aldersgrænsen, således at et barn under 12 år er anbragt på en sikret døgninstitution, må opholdet ligeledes højst vare tre måneder, og kommunalbestyrelsen kan ligeledes også forlænge opholdet for alene én ny periode på højst tre måneder, hvis betingelserne for anbringelsen på en sikret døgninstitution fortsat er opfyldt.

De samme regler om varighed af ophold på en sikret døgninstitution gælder også for uledsagede mindreårige udlændinge under 15 år, der er anbragt på en sikret døgninstitution, jf. § 18, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 1019 af 28. august 2017 om ro og orden på indkvarteringssteder og om anbringelse af uledsagede mindreårige udlændinge uden for indkvarteringsstederne.

146. For børn og unge, under 15 år, der er anbragt på en særlig sikret afdeling efter servicelovens § 63 c, stk. 2, udlændingelovens § 62 o, stk. 2, eller § 17, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, må opholdet på den særligt sikrede afdeling højst vare tre måneder jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 9, stk. 3 og 4. Det gælder, at der skal foreligge et grundlag for anbringelse på en sikret døgninstitution på baggrund af farlighedskriteriet, observation eller som led i et længerevarende behandlingsforløb. Kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune kan herefter dispensere fra tidsgrænsen på tre måneder for alene én ny periode på højst tre måneder, hvis betingelserne for anbringelsen fortsat er opfyldt, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 9, stk. 3.

De samme regler om varighed af ophold på en særlig sikret afdeling gælder også for uledsagede mindreårige udlændinge under 15 år, der er anbragt på en særlig sikret afdeling, jf. § 18, stk. 3, i bekendtgørelse om ro og orden på indkvarteringssteder og om anbringelse af uledsagede mindreårige udlændinge uden for indkvarteringsstederne.

147. Efter forlængelse må den samlede varighed af ophold på en sikret døgninstitution og en særlig sikret afdeling ikke overstige ni måneder for børn og unge under 15 år, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 9, stk. 6.

Den samlede varighed på ni måneder kan nås, hvis et barn eller en ung har været anbragt efter forskellige kriterier. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis barnet eller den unge har opholdt sig på en sikret døgninstitution i seks måneder efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 1 (farlighedskriteriet) eller nr. 2 (observation), fordi der er givet dispensation én gang, så vil opholdet kunne forlænges med yderligere tre måneder, hvis der træffes afgørelse om anbringelse på en sikret døgninstitution som led i et længerevarende behandlingsforløb, efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 3 (behandling), da der således er tale om et nyt anbringelseskriterium.

I beregningen af opholdstiden på den sikrede døgninstitution medregnes ikke den tid, hvor barnet eller den unge uden tilladelse har været fraværende fra døgninstitutionen, hvis der er tale om fravær i en sammenhængende periode på over 24 timer, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 9, stk. 5.

Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om ophør af et barns eller en ungs anbringelse på sikret døgninstitution eller en særligt sikret afdeling, når afgørelsen er truffet efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 1-3, eller § 63 c, stk. 2, § 16, stk. 1 eller § 17, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet eller udlændingelovens § 62 n, stk. 2 eller § 62 o, stk. 2, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 9, stk. 7, og

§ 18, stk. 8, i bekendtgørelse om ro og orden på indkvarteringssteder og om anbringelse af uledsagede mindreårige udlændinge uden for indkvarteringsstederne.

Varighed af ophold på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger for unge over 15 år

148. For unge, der er fyldt 15 år, og som er anbragt på en sikret døgninstitution på baggrund af farlighedskriteriet eller observation efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 1 eller 2, udlændingelovens § 62 n, stk. 2, nr. 1 eller 2, eller § 16, stk. 1, nr. 1 eller 2, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, må opholdet højst vare tre måneder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 9, stk. 1. Kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune kan dispensere fra tidsgrænsen på tre måneder og forlænge opholdet for en ny periode på højst tre måneder, hvis betingelserne for anbringelsen på en sikret døgninstitution fortsat er opfyldt, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 9, stk. 1. Denne dispensationsmulighed er ikke begrænset til én ny periode – som det er tilfældet for børn og unge under 15 år – og det betyder, at der kan dispenseres for flere nye perioder på tre måneder.

For unge, der er fyldt 15 år, og som er anbragt på en sikret døgninstitution som led i et længerevarende behandlingsforløb efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 3, § 16, stk. 1, nr. 3 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet eller udlændingelovens § 62 n, stk. 3, må opholdet som udgangspunkt højst vare seks måneder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 9, stk. 2. Kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune kan dispensere fra seks måneders grænsen, hvis betingelserne for anbringelsen på en sikret døgninstitution fortsat er opfyldt. For unge, der er fyldt 15 år, kan der således dispenseres fra seks måneders grænsen for alene én ny periode på højst 6 måneder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 9, stk. 2.

De samme regler om varighed af ophold på en sikret døgninstitution gælder også for uledsagede mindreårige udlændinge over 15 år, der er anbragt på en sikret døgninstitution, jf. § 18, stk. 2, i bekendtgørelse om ro og orden på indkvarteringssteder og om anbringelse af uledsagede mindreårige udlændinge uden for indkvarteringsstederne.

149. For unge, der er fyldt 15 år, og som er anbragt på en særligt sikret afdeling efterservicelovens § 63 c, stk. 2, udlændingelovens § 62 o, stk. 2, eller § 17, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, og hvor der samtidig foreligger et grundlag for anbringelse på en sikret døgninstitution på baggrund af farlighedskriteriet eller observation, må opholdet højst vare tre måneder. Kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune kan dog dispensere fra tidsgrænsen på tre måneder og forlænge opholdet for en ny periode på højst 3 måneder, hvis betingelserne for anbringelsen på en særligt sikret afdeling fortsat er opfyldt, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 9, stk. 3. Dispensationsmulighederne er således ikke begrænset til én ny periode, hvilket betyder, at der kan dispenseres for flere nye perioder på tre måneder.

For unge, der er fyldt 15 år, og som er anbragt på en særligt sikret afdeling efter servicelovens § 63 c, stk. 2, udlændingelovens § 62 o, stk. 2, eller § 17, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, og hvor der samtidig foreligger et grundlag for anbringelse på en sikret døgninstitution på baggrund af længerevarende behandlingsforløb, må opholdet som udgangspunkt højst vare seks måneder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 9, stk. 4. Kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune kan dispensere fra tidsgrænsen på seks måneder og forlænge opholdet for alene én ny periode på højst seks måneder, hvis betingelserne for anbringelsen på en særlig sikret afdeling fortsat er opfyldt, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 9, stk. 4.

De samme regler om varighed af ophold på en særlig sikret afdeling gælder også for uledsagede mindreårige udlændinge over 15 år, der er anbragt på en særlig sikret afdeling, jf. § 18, stk. 4, i bekendtgørelse om ro og orden på indkvarteringssteder og om anbringelse af uledsagede mindreårige udlændinge uden for indkvarteringsstederne.

150. Efter forlængelse må den samlede varighed af ophold på en sikret døgninstitution og særligt sikret afdeling for unge, der er fyldt 15 år, ikke overstige 12 måneder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 9, stk. 6.

I beregningen af opholdstiden på den sikrede døgninstitution eller særligt sikrede afdeling, medregnes ikke den tid, hvor barnet eller den unge uden tilladelse har været fraværende fra døgninstitutionen, hvis der er tale om fravær i en sammenhængende periode på over 24 timer, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 9, stk. 5.

Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om ophør af et barn eller den unges anbringelse på sikret døgninstitution eller særligt sikret afdeling, når afgørelsen er truffet efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 1-3, eller § 63 c, stk. 2, udlændingelovens §§ 62 n, stk. 2, eller 62 o, stk. 1, eller § 16, stk. 1 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, jf. § 9, stk. 7, i voksenansvarsbekendtgørelsen og § 18, stk. 8, i bekendtgørelse om ro og orden på indkvarteringssteder og om anbringelse af uledsagede mindreårige udlændinge uden for indkvarteringsstederne.

Varighed af ophold på sikrede døgninstitutioner ved anbringelse af strafferetlige årsager

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 10. Ophold på en sikret døgninstitution må, når anbringelse sker som led i afsoning efter § 63 b, stk. 2, nr. 5, i lov om social service, højst vare 14 måneder.

Stk. 2. For unge idømt en foranstaltning, jf. straffelovens § 74 a, må ophold på en sikret døgninstitution, jf. § 63 b, stk. 2, nr. 6, i lov om social service, sammenlagt højst vare 12 måneder. Ophold på en sikret døgninstitution sammenlagt med ophold på et godkendt opholdssted eller døgninstitution, jf. § 66, stk. 1, nr. 5 eller 6, i lov om social service, må højst vare 18 måneder. Ved ny kriminalitet kan retten dog forlænge foranstaltningen, herunder længstetiderne, med indtil 6 måneder.

Stk. 3. I beregningen af opholdstiden på den sikrede døgninstitution efter stk. 1 og 2 medregnes ikke den tid hvor barnet eller den unge uden tilladelse har været fraværende fra døgninstitutionen, hvis der er tale om fravær i en sammenhængende periode på over 24 timer.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om ophør af et barns eller en ungs anbringelse på en sikret døgninstitution, når afgørelsen er truffet efter § 63 b, stk. 2, nr. 5, i lov om social service. Kommunalbestyrelsen træffer tillige afgørelse om ophør af en ungs anbringelse på en sikret døgninstitution, når anbringelse er sket efter § 63 b, stk. 2, nr. 6, i lov om social service, dog inden for de rammer der er fastsat i dommen.

151. Et ophold på en sikret døgninstitution kan træde i stedet for varetægtsfængsling, jf. servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 4. En dommer afgør, om en sigtet skal varetægtsfængsles efter § 762 i retsplejeloven, og når det drejer sig om unge under 18 år, skal de som udgangspunkt anbringes i varetægtssurrogat på en sikret døgninstitution, hvis den unge samtykker heri, jf. retsplejelovens § 765, medmindre der foreligger særlige grunde til at påstå almindelig varetægtsfængsling. Unge under 18 år, som har ophold på en sikret afdeling i varetægtssurrogat, er således også omfattet af reglerne i voksenansvarsloven (se vejledningens punkt 131).

Varigheden af opholdet afgøres af dommeren. Når opholdet træder i stedet for varetægtsfængsling, er der ikke fastsat en længstetid på varigheden af opholdet i voksenansvarsbekendtgørelsen.

152. Et ophold på en sikret døgninstitution kan ske som led i afsoning, jf. servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 5. En ung under 18 år, der skal afsone en ubetinget frihedsstraf, kan derfor udstå straffen på en sikret døgninstitution. Det er derudover en forudsætning, at Kriminalforsorgen meddeler tilladelse, jf.

straffuldbyrdelseslovens § 78, og at betingelserne i servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 1, 2 eller 3, er opfyldt (se vejledningens punkt 132).

Et ophold på en sikret døgninstitution må, når anbringelse sker som led i afsoning efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 5, jf. straffuldbyrdelseslovens § 78, stk. 2, højst vare 14 måneder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 10, stk. 1.

153. Et ophold på en sikret døgninstitution kan ske som led i en idømt foranstaltning, jf. servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 5. Når en ung er blevet idømt en ungdomssanktion, jf. § 74 a i straffeloven, er det de sociale myndigheder, der skal iværksætte fuldbyrdelsen af dommen. De sociale myndigheder skal i den forbindelse påse, at foranstaltningerne i henhold til dommen ophører senest to år efter endelig dom, samt at tidsgrænserne for den idømte ungdomssanktion overholdes (se vejledningens punkt 133).

For unge idømt en ungdomssanktion, jf. straffelovens § 74 a, må ophold på en sikret døgninstitution, jf. § 63 b, stk. 2, nr. 6, i lov om social service, sammenlagt højst vare 12 måneder. Ophold på en sikret døgninstitution sammenlagt med ophold på et godkendt opholdssted eller døgninstitution, jf. § 66, stk. 1, nr. 6 eller 7, i lov om social service, må højst vare 18 måneder. Ved ny kriminalitet kan retten dog forlænge foranstaltningen, herunder længstetiderne med indtil 6 måneder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 10, stk. 2.

I beregningen af opholdstiden på den sikrede døgninstitution som led i afsoning af en ungdomssanktion medregnes ikke den tid, hvor den unge uden tilladelse har været fraværende fra døgninstitutionen, hvis der er tale om fravær i en sammenhængende periode på over 24 timer, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 10, stk. 3.

Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om ophør af en ungs anbringelse på en sikret døgninstitution, når anbringelse er sket efter servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 6, dog inden for de rammer, der er fastsat i dommen, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 10, stk. 4.

Ophold uden for sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger samt adgang til frisk luft

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 13. Under ophold på en sikret døgninstitution eller i en særligt sikret afdeling kan institutionens leder tillade, at barnet eller den unge beskæftiges uden for døgninstitutionen.

Stk. 2. Børn og unge, der er anbragt på en sikret døgninstitution eller en særligt sikret afdeling ud over 24 timer, skal have adgang til at opholde sig i frisk luft mindst 1 time dagligt.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen i barnets eller den unges opholdskommune kan efter indstilling fra institutionens leder træffe afgørelse om, at barnet eller den unge under sit ophold på en sikret døgninstitution eller en særligt sikret afdeling, jf. § 63 b, stk. 2, nr. 1-3 og 5, eller § 63 c i lov om social service, eller § 16, stk. 1, eller § 17 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, for en kortere periode kan tage ophold uden for institutionen eller afdelingen, hvis opholdet sker under tæt kontakt med voksne. Afgørelse herom kan for unge, der er anbragt som led i afsoning efter § 78, stk. 2, i lov om fuldbyrdelse af straf m.v., jf. § 63 b, stk. 2, nr. 5, i lov om social service, kun iværksættes med samtykke fra Kriminalforsorgen.

Stk. 4. For unge, der er anbragt på en sikret døgninstitution, jf. § 63 b, stk. 2, nr. 4 og 6, i lov om social service, i stedet for varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 765, eller i henhold til straffelovens § 74 a, stk. 1, gælder reglerne i bekendtgørelse om udgangstilladelse m.v. til personer, der er anbragt i hospital eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af et farlighedsdekret.

154. Når barnet eller den unge er anbragt på en sikret døgninstitution eller en særligt sikret afdeling kan barnet eller den unge tage ophold uden for institutionen, idet lederen af institutionen kan tillade, at barnet eller den unge beskæftiges uden for institutionen, f.eks. ved arbejde eller skole.

Ligeledes kan institutionens leder indstille til kommunalbestyrelsen i barnet eller den unges opholdskommune, at barnet eller den unge, der er anbragt af sociale årsager, for en kortere periode kan tage ophold uden for døgninstitutionen eller afdelingen, hvis opholdet sker under tæt voksenkontakt. Hvis der er tale om unge, der er anbragt som led i afsoning kan dette kun iværksættes med samtykke fra Kriminalforsorgen.

Dertil kommer, at de børn og unge, der er anbragt på en sikret døgninstitution eller særligt sikret afdeling i mere end 24 timer, skal have adgang til at opholde sig uden for i frisk luft mindst 1 time dagligt.

Der er ikke sat en fast grænse for, hvornår der er tale om en kortere periode. Døgninstitutionen/afdelingens leder eller dennes stedfortræder skal foretage en afvejning af den konkrete situation, herunder af hvornår formålet med en sådan placering anses for opnået. Som et eksempel på en placering kan nævnes en uges ophold i sommerhus med tæt voksenkontakt.

Formålet med placering uden for døgninstitutionen/afdelingen kan være et forsøg på at etablere en bedre kontakt til barnet eller den unge eller at adskille en meget voldelig ung fra de øvrige unge på døgninstitutionen/afdelingen.

Særligt for unge anbragt som led i en strafferetlig afgørelse

155. For unge, der er anbragt på en sikret døgninstitution i stedet for varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 765, i henhold til straffelovens § 74 a, stk. 1, jf. § 63 b, stk. 2, nr. 4 og 6, eller som led i afsoning, jf. straffuldbyrdslovens § 78, stk. 2, jf. servicelovens § 63 b, stk. 2, nr. 5, gælder reglerne i bekendtgørelse om udgangstilladelse m.v. til personer, der er anbragt i hospital eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af et farlighedsdekret (herefter udgangstilladelsesbekendtgørelsen), jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 12, stk. 4.

Udgang for unge, der er anbragt i varetægtssurrogat

Udgangstilladelsesbekendtgørelsen

§ 7. Personer, der er anbragt i varetægtssurrogat i institution eller hospital på åben afdeling, herunder indlagt til mentalobservation, må ikke uden rettens godkendelse forlade institutionens eller hospitalets område.

Stk. 2. Personer, der er anbragt i varetægtssurrogat i institution eller hospital på lukket eller sikret afdeling, herunder indlagt til mentalobservation, må ikke uden rettens godkendelse forlade afdelingen.

Stk. 3. Når særlige omstændigheder taler derfor, kan hospitalets eller institutionens ledelse dog med politiets samtykke give tilladelse til udgang med ledsager for et kortere tidsrum fra afdelingen eller fra institutionens eller hospitalets område.

156. Unge, der er anbragt i varetægtssurrogat, må ikke uden rettens godkendelse forlade døgninstitutionens område, jf. § 7 i bekendtgørelse nr. 200 af 25. marts 2004 om udgangstilladelse m.v. til personer, der er anbragt i hospital eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret (herefter udgangstilladelsesbekendtgørelsen).

Når særlige omstændigheder taler for det, kan døgninstitutionens ledelse med politiets samtykke give tilladelse til udgang med ledsager fra døgninstitutionen områder for et kortere tidsrum. Særlige omstæn-

digheder kan f.eks. være behandling på hospital, indbringelse til skadestuen eller dødsfald eller alvorlig sygdom hos nærmeste familie.

Tilladelse til udgang er betinget af, at den unge ikke begår strafbart forhold eller i øvrigt misbruger udgangstilladelsen. Tilladelsen kan endvidere betinges af andre vilkår, som findes formålstjenstlige for at undgå misbrug af udgangstilladelsen.

Udgang for unge, der afsoner ubetinget frihedsstraf

157. Ved afgørelser af, om der bør gives tilladelse til udgang, skal der – ud over hensynet til den socialpædagogiske behandling – navnlig lægges vægt på hensynet til retssikkerheden, herunder om der er risiko for, at den unge i forbindelse med udgangen vil begå ny kriminalitet, rømme eller på anden måde misbruge udgangstilladelsen.

For dømte i institution m.v. uden for fængsel og arresthus, jf. straffuldbyrdelseslovens § 78, gælder det, at Kriminalforsorgen i forbindelse med en anbringelse kan fastsætte særvilkår om bl.a. udgang fra døgninstitutionen. I de tilfælde, hvor der findes et regelsæt for udgang på døgninstitutionen, kan Kriminalforsorgen fastsætte vilkår om, at barnet eller den unge underkaster sig disse regler, uanset reglerne om udgang på døgninstitutionen.

Er der ikke fastsat vilkår om udgang, kan barnet eller den unge og døgninstitutionens personale f.eks. aftale:

- at den unge kun forlader døgninstitutionen efter forudgående aftale med personalet,
- at den unge kun forlader døgninstitutionen under ledsagelse af personalet, eller
- at den unge kun forlader døgninstitutionen efter personalets nærmere bestemmelse.

Der må ikke forekomme udgang i videre omfang end svarende til reglerne om udgang fra åbent fængsel, medmindre det fremgår af de vilkår, der er fastsat i den konkrete sag. Der henvises i den forbindelse til bekendtgørelse nr. 182 af 26. februar 2019 om udgang til indsatte, der udstår fængselsstraf eller forvaring i kriminalforsorgens institutioner (udgangsbekendtgørelsen).

For unge der afsoner dom, og hvor der er fastsat særlige vilkår i forbindelse med opholdet, kan udgangen, med henblik på at undgå misbrug, betinges af andre vilkår, jf. udgangstilladelsesbekendtgørelsens § 6. Der kan f.eks. stilles krav om, at den unge medvirker til en alkoholtest, afgiver en urinprøve før udgangstilladelsen gives, eller ikke tager ophold andre steder end på udgangsadressen.

Overholdes vilkårene for en anbringelse efter straffuldbyrdelseslovens § 78 ikke, skal de ansvarlige sociale myndigheder indberette overtrædelsen til den institution i Kriminalforsorgen, der er udpeget som moderinstitution. Indberetningen kan eventuelt ske via tilsynsmyndigheden.

Udgang for unge idømt en ungdomssanktion

158. For unge, der er idømt ungdomssanktion, kan justitsministeren efter forhandling med social- og indenrigsministeren fastsætte regler om meddelelse af udgangstilladelse m.v. til unge, der har ophold på en sikret døgninstitution, jf. straffelovens § 74 a, stk. 4. Reglerne er fastsat i udgangstilladelsesbekendtgørelsen.

For unge, der har ophold på en sikret døgninstitution som led i en dom til ungdomssanktion efter straffelovens § 74 a, træffer lederen af den sikrede afdeling, jf. udgangstilladelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 1, afgørelser om udgang i følgende tilfælde:

- 1) Uden ledsagelse uden for døgninstitutionens område af højst 3 timers varighed inden for samme døgn.

- 2) Med ledsagelse, herunder af nærtstående, uden for døgninstitutionens område af mere end 3 timers varighed uden overnatning, når tilladelserne gives enkeltvis.
- 3) Med henblik på uopsættelig indlæggelse på hospital. Den politidirektør, i hvis kreds sagen er behandlet, underrettes herom.

Herudover kan politidirektøren, jf. udgangstilladelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 2, efter indstilling fra lederen af den sikrede døgninstitutionen, træffe afgørelse om udgang i følgende tilfælde:

- 1) uden ledsagelse uden for døgninstitutionens område i mere end 3 timer, men uden overnatning,
- 2) med ledsagelse, herunder af nærtstående, uden for døgninstitutionens område af mere end 3 timers varighed uden overnatning, når der er tale om en generel tilladelse,
- 3) med en eller flere overnatninger på besøg hos pårørende eller lignende,
- 4) til arbejde m.v. om dagen uden for døgninstitutionens område, og
- 5) med henblik på indlæggelse på hospital, når det ikke drejer sig om uopsættelig indlæggelse.

I andre tilfælde end i de ovenfor nævnte træffer statsadvokaten efter indstilling fra lederen af den sikrede afdeling afgørelse om udgang, jf. udgangstilladelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 3.

159. Ved afgørelse af, om der bør gives tilladelse til udgang m.v., skal der – ud over hensynet til den socialpædagogiske behandling – navnlig lægges vægt på hensynet til retssikkerheden, herunder om der er risiko for, at den unge i forbindelse med udgang vil begå ny kriminalitet, undvige eller på anden måde misbruge udgangstilladelsen, jf. udgangstilladelsesbekendtgørelsens § 5, stk. 1.

Bortset fra hospitalsindlæggelser kan lederen af døgninstitutionen og politidirektører tidligst give den unge tilladelse til udgang efter 30 dage. Er der behov for, at den unge tages ud af den sikrede døgninstitution, f.eks. i forbindelse med besøg på et kommende fase 2 anbringelsessted, kan tilladelse hertil gives af Statsadvokaten. Statsadvokaten tager stilling på baggrund af indstilling fra institutionens leder.

Dette gælder også i tilfælde, hvor den unge tilbageføres til den sikrede afdeling. Når særlige omstændigheder taler for det, kan statsadvokaten fravige tidsfristen på 30 dage, f.eks. hvis det drejer sig om indlæggelse på et sygehus jf. udgangstilladelsesbekendtgørelsens § 5, stk. 2 og 3.

Tilladelse til udgang er betinget af, at den unge under udgangen ikke begår strafbart forhold eller i øvrigt misbruger udgangstilladelsen, jf. udgangstilladelsesbekendtgørelsens § 6, stk. 1.

Tilladelsen til udgang kan endvidere betinges af andre vilkår, jf. udgangstilladelsesbekendtgørelsens § 6, stk. 2, som findes formålstjenlige for at undgå misbrug af tilladelsen, herunder at den dømte:

- 1) ikke indtager alkohol eller euforiserende stoffer under udgangen,
- 2) ved tilbagekomsten medvirker til en alkoholtest eller afgiver en urinprøve, eller
- 3) ikke tager ophold andre steder end på udgangsadressen.

Klagemuligheder vedrørende udgang

160. Døgninstitutionslederens afgørelse om udgang til unge, der er idømt ungdomssanktion og unge, der er anbragt i varetægtssurrogat, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 13, stk. 3, kan ikke påklages, jf. udgangstilladelsesbekendtgørelsens § 14.

Afgørelser om udgang i forbindelse med ungdomssanktionen truffet af Politidirektøren kan påklages til Statsadvokaten, jf. udgangstilladelsesbekendtgørelsens § 14, stk. 3. Statsadvokatens afgørelser efter udgangstilladelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 2, kan ikke påklages til rigsadvokaten.

Statsadvokatens afgørelser om udgang efter udgangstilladelsesbekendtgørelsens § 2, stk. 3, § 4, stk. 3, og § 5, stk. 3, i forbindelse med ungdomssanktionen, kan påklages til rigsadvokaten. Rigsadvokatens afgørelser kan ikke påklages til Justitsministeriet, jf. udgangstilladelsesbekendtgørelsens § 14, stk. 2.

Aflåsning af værelser om natten på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 11. Det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med en sikret døgninstitution eller en særligt sikret afdeling, jf. § 2 i lov om socialtilsyn, kan give tilladelse til at aflåse værelserne om natten af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn.

Stk. 2. Hvis tilladelse efter stk. 1 udnyttes, skal barnet eller den unge kunne komme i kontakt med personalet i det tidsrum, hvor værelset er aflåst.

161. Aflåsning af værelser om natten er et indgreb i de pågældende børn og unges grundlæggende ret til personlig frihed (se vejledningens kapitel 4). Aflåsning af værelser om natten må derfor kun ske på sikrede døgninstitutioner eller særligt sikrede afdelinger, når betingelserne herfor er opfyldt. Aflåsning af værelser skal gennemføres under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten (se vejledningens kapitel 12).

På sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger kan det socialtilsyn, der i medfør af socialtilsynslovens § 2, fører det driftsorienterede tilsyn med en sikret døgninstitution eller en særligt sikret afdeling, give tilladelse til, at værelserne på døgninstitutionen/afdelingen kan aflåses om natten, når det sker af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 11, stk. 1.

Der er ikke fastsat nærmere regler om, hvilket nøjagtigt tidsrum natten omfatter, da det vil afhænge af døgnrytmen på den enkelte sikrede døgninstitution eller særligt sikrede afdeling. Ved natten forstås således fra normal sengetid og frem til næste morgen. Tidspunkter herfor kan være fastsat i døgninstitutionens/afdelingens eventuelle husorden.

Socialtilsynet skal i forbindelse med vurdering af, om tilladelse til aflåsning af værelser om natten kan gives, påse de fysiske rammer på døgninstitutionen/afdelingen, herunder om indretningen af værelserne muliggør aflåsning.

Børn og unge, der låses inde på deres værelser om natten, skal kunne komme i kontakt med personalet på døgninstitutionen/afdelingen i løbet af natten, i tilfælde af at de får brug for hjælp, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 11, stk. 2. Dette gælder også i forhold til toiletbesøg m.v.

Aflåsning af værelser om natten er ikke isolation, jf. voksenansvarslovens § 14, stk. 2.

Pligten til at anvende døralarmer efter voksenansvarslovens § 16 b gælder ikke i de perioder, hvor sikrede døgninstitutioner eller særligt sikrede afdelinger har tilladelse til at aflåse værelserne om natten, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 19, stk. 3 (se vejledningens kapitel 24).

Generelt om isolation på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

162. Isolation af et barn eller en ung er et væsentligt indgreb i det pågældende barn eller den unges grundlæggende ret til personlig frihed (se vejledningens kapitel 4).

Isolation af anbragte børn og unge må derfor kun ske i særligt afsondrede isolationsrum på sikrede døgninstitutioner eller særligt sikrede afdelinger, og når betingelserne herfor er opfyldt.

Isolation skal gennemføres under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten (se vejledningens kapitel 12).

Betingelser for isolation på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Voksenansvarsloven

§ 14. Lederen af en sikret døgninstitution eller særligt sikret afdeling efter § 66, stk. 1, nr. 7, i lov om social service eller dennes stedfortræder kan beslutte at anbringe et barn eller en ung i et særligt afsondret isolationsrum, når der er overhængende fare for, at barnet eller den unge skader sig selv eller andre.

Stk. 2. Isolation efter stk. 1 skal være så kortvarig og skånsom som muligt og må ikke vare længere end 2 timer på en sikret døgninstitution og 4 timer på en særligt sikret afdeling. Aflåsning af værelser om natten er ikke isolation.

Stk. 3. Der skal løbende føres tilsyn med et barn eller en ung, der er anbragt i isolation.

Stk. 4. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om anvendelse af isolation, herunder rammerne for isolation og tilsyn med barnet eller den unge samt aflåsning af værelser om natten.

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 12. Ved isolation på en sikret døgninstitution eller særligt sikret afdeling forstås afsondring i et særligt indrettet rum i kortere eller længere perioder.

Stk. 2. Ved isolation på en sikret døgninstitution eller en særligt sikret afdeling efter § 14, stk. 1, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge skal der løbende føres tilsyn med barnet eller den unge for at sikre, at barnet eller den unge ikke gør skade på sig selv. Der skal være mulighed for, at barnet eller den unge kan tilkalde personalet på institutionen eller afdelingen under hele isolationen.

Stk. 3. Ved isolation af børn og unge med psykiske lidelser skal der i umiddelbar forbindelse med beslutningen herom tilkaldes en psykiatrisk speciallæge, der er tilknyttet afdelingen, eller hvis dette ikke er muligt en alment praktiserende læge. Lægen skal via løbende tilsyn tage stilling til, hvorvidt en indlæggelse af den pågældende på en børne- og ungdomspsykiatrisk afdeling er nødvendig.

163. Isolation af et barn eller en ung må kun ske, når døgninstitutionens/afdelingens leder eller dennes stedfortræder har truffet beslutning herom. Beslutningen kan kun træffes, når der er overhængende fare for, at et barn eller en ung skader sig selv eller andre. I forbindelse med anbringelse i isolation bør barnet eller den unge altid høres, ligesom spørgsmålet om ophævelse af isolation bør drøftes med barnet eller den unge under isolationsforløbet.

Det skal være klart for personalet på en sikret døgninstitution/særligt sikret afdeling, hvem der er stedfortræder for lederen. Hvis lederen og en evt. souschef ikke er til stede, skal det således på ethvert tidspunkt være dokumenterbart, hvilken tilstedeværende medarbejder, der i stedet er udpeget som stedfortræder, og dermed har beslutningskompetencen.

Ved isolation på en sikret døgninstitution eller særlig sikret afdeling forstås afsondring i et aflåst rum i kortere eller længere perioder, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 12, stk. 1. Isolation må kun ske i dertil særligt indrettede isolationsrum.

Isolationen skal være så kortvarig og skånsom som muligt. For børn og unge, der er anbragt på en sikret døgninstitution, må isolationen ikke udstrækkes udover 2 timer. For børn og unge, der er anbragt på en særligt sikret afdeling, må isolationen ikke udstrækkes udover 4 timer, jf. voksenansvarslovens § 14, stk. 2.

Der skal løbende føres tilsyn med et barn eller en ung, der er anbragt i isolation, jf. voksenansvarslovens § 14, stk. 3. Formålet med tilsynet er at sikre, at barnet eller den unge ikke gør skade på sig selv. Der skal være mulighed for, at barnet eller den unge kan tilkalde personalet på institutionen eller afdelingen under hele isolationen, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 12, stk. 2.

Under anbringelse i isolation skal barnet eller den unge have adgang til toiletbesøg efter behov og efter en konkret vurdering af, om det er forsvarligt af hensyn til barnet eller den unge selv eller andre at lade barnet eller den unge komme ud af isolationsrummet.

Ved isolation af børn og unge med psykiske lidelser skal der i umiddelbar forbindelse med beslutningen herom tilkaldes en psykiatrisk speciallæge tilknyttet afdelingen, eller hvis dette ikke er muligt en almen praktiserende læge. Lægen skal tage stilling til, hvorvidt det er nødvendigt med en indlæggelse af det pågældende barn eller den pågældende ung på en børne- og ungdomspsykiatrisk afdeling. Hvis det ikke er tilfældet, skal lægen løbende føre tilsyn med barnet eller den unge under isolationen for at kunne tage stilling til, om der i løbet af isolationen sker en udvikling med barnet eller den unges tilstand, som gør en indlæggelse på en børne- og ungdomspsykiatrisk afdeling nødvendig, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 12, stk. 3.

Kapitel 19

Kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation

Voksenansvarsloven

§ 15. Børn og unge-udvalget kan uden retskendelse træffe afgørelse om kontrol med barnets eller den unges brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med nærmere angivne personer uden for institutionen under barnets eller den unges ophold på anbringelsessteder efter § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, i lov om social service, når det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling. Afgørelsen træffes for en bestemt periode.

Stk. 2. Der kan ikke foretages kontrol med korrespondance m.v. mellem barnet eller den unge og offentlige myndigheder eller en eventuel advokat.

Stk. 3. En afgørelse efter stk. 1 kan træffes foreløbigt efter reglerne i § 75, stk. 1, i lov om social service, når betingelserne heri er opfyldt.

Stk. 4. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation.

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 16. Personalet på anbringelsessteder efter § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, i lov om social service, kan uden retskendelse foretage kontrol af et anbragt barn eller en ungs brevveksling, telefonsamtale og anden kommunikation med nærmere angivne personer uden for institutionen, når børn og unge-udvalget har truffet afgørelse efter § 15, stk. 1, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, om, at det i en bestemt periode er nødvendigt af hensyn til barnet eller den unges sundhed og udvikling. Ved anden kommunikation forstås blandt andet elektronisk kommunikation via mobiltelefon og internet.

Stk. 2. Åbning af indgående og udgående breve og anden skriftlig henvendelse kan kun finde sted med samtykke fra og i overværelse af barnet eller den unge. Kontrol af telefonsamtaler i form af medhør kan kun finde sted med samtykke fra barnet eller den unge. Hvis medhør finder sted, skal den person, med hvem telefonsamtalen føres, gøres opmærksom herpå.

Stk. 3. Ønsker barnet eller den unge ikke, at et indgående brev eller en anden skriftlig henvendelse åbnes og læses, kan dette uåbnet returneres til afsenderen eller slettes. Afsenderen skal orienteres herom. Ønsker barnet eller den unge ikke, at et udgående brev eller anden skriftlig henvendelse åbnes, tilintetgøres brevet eller henvendelsen.

Stk. 4. Ønsker barnet eller den unge ikke, at der sker medhør ved en indgående telefonsamtale, kan telefonsamtalen afbrydes med en forklaring til den, der har ringet op. Ønsker barnet eller den unge ikke, at der sker medhør ved en udgående telefonsamtale, føres samtalen ikke.

Stk. 5. Stk. 1-4 gælder dog ikke breve og andre henvendelser til og fra offentlige myndigheder og til og fra en eventuel advokat, jf. lov om voksenansvar for anbragte børn og unge § 15, stk. 2.

De overordnede rammer

164. Som udgangspunkt må brev- og telefonkontrol ikke finde sted. Der findes dog situationer, hvor en sådan kontrol på døgninstitutioner og opholdssteder kan være nødvendig af hensyn til barnets eller den unges sundhed og udvikling, eller af hensyn til politiets efterforskning.

Alle børn og unge under 18 år, der er anbragt på et anbringelsessted efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, er omfattet af voksenansvarslovens § 15, hvorefter børn og unge-udvalget, jf. servicelovens § 74, stk. 1 nr. 10, kan træffe afgørelse om kontrol med barnets eller den unges brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med nærmere angivne personer uden for anbringelsesstedet, hvis det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling.

Bestemmelsen i voksenansvarslovens § 15 indebærer, at kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med omverden kun kan ske i forhold til nærmere angivne personer.

Ved anden kommunikation forstås f.eks. brug af mobiltelefon og internet.

Afgørelsen om kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation træffes for en bestemt periode. Denne bestemmelse gælder også for børn og unge, der er idømt en ungdomssanktion eller afsoner en ubetinget fængselsdom på et anbringelsessted, jf. straffuldbyrdslovens § 78, stk. 2.

For unge i varetægtssurrogat på en sikret døgninstitution gælder herudover særlige regler, jf. retsplejelovens §§ 771 og 772, stk. 1 og 2, jf. voksenansvarslovens § 18.

165. Det er alene børn og unge-udvalget, der, på baggrund af kommunalbestyrelsens indstilling, uden retskendelse kan træffe afgørelse om kontrol med brevveksling og telefonsamtaler og anden kommunikation, jf. voksenansvarslovens § 15, stk. 1. Kommunalbestyrelsens vurdering af, hvorvidt det af hensyn til barnet eller den unges sundhed eller udvikling er nødvendigt med kontrol af den pågældendes kommunikation med personer uden for anbringelsesstedet, kan foretages i forbindelse med anbringelsen eller under anbringelsen.

Vurderes det under anbringelsen, at det er nødvendigt at kontrollere et barns eller en ungs kommunikation med personer uden for anbringelsesstedet, bør det ske på baggrund af en dialog med anbringelsesstedet.

Børn og unge har ifølge Grundloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention en grundlæggende ret til at kommunikere med omverden (se vejledningens kapitel 4). Retten til at kommunikere kan alene kontrolleres, når der er klar lovhjemmel til dette. Børns og unges ret til at kommunikere kan ikke begrænses alene af hensyn til behovet for at kunne kontrollere andre børns og unges kommunikation, herunder unge anbragt i varetægtssurrogat.

Afgørelser om kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation truffet af børn og unge-udvalget kan indbringes for Ankestyrelsen af den unge, der er fyldt 12 år, og af forældremyndighedens indehaver samt den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, hvis afgørelsen vedrører denne part, jf. servicelovens § 168, stk. 1 og 2.

166. Har børn og unge-udvalget i barnets eller den unges opholdskommune truffet afgørelse om kontrol med et barns eller en ungs telefonsamtaler, brevveksling og anden kommunikation på anbringelsesstedet, skal barnet eller den unge give samtykke til åbning af breve og medhør ved telefonsamtaler. Barnet eller den unge skal i øvrigt også overvære kontrollen. Ved kontrol af telefonsamtaler skal også den person, der tales med, give sit samtykke til, at samtalen overhøres. For opholdssteder, åbne og delvis lukkede døgninstitutioner gælder det, at institutionen eller opholdsstedet ikke selv kan indføre husregler, der f.eks. medfører, at breve skal kontrolleres eller at en ansat skal lytte med, når barnet eller den unge har kontakt med omverdenen. Kontrol kan kun ske på baggrund af en afgørelse fra børn og unge-udvalget.

Anbringelsessteder efter serviceloven har ikke lovhjemmel til at træffe afgørelse om at fratage børn og unge deres mobiltelefon eller nægte dem adgang til internettet m.v. Der kan imidlertid, som led i at barnet eller den unge har ophold på en døgninstitution eller et opholdssted, opstilles regler for brugen af mobiltelefon og internet. Denne regulering kan ske i en husorden efter voksenansvarslovens § 4. Det kan f.eks. dreje sig om, at mobiltelefoner ikke må bruges (dvs. mobiltelefonen sættes på lydløs eller efterlades på værelset), når børnene og de unge spiser i fællesskabet, eller at adgangen til internettet skal være lukket ned kl. 23 (se vejledningens kapitel 7).

Dog skal lederen af en sikret døgninstitution eller særligt sikret afdeling fastsætte regler herom i en husorden (se vejledningens kapitel 8).

Særligt om kontrol af brevveksling

167. Kontrol af brevveksling sker i praksis ved, at en ansat åbner brevet i overværelse af barnet eller den unge, efter at barnet eller den unge har givet samtykke hertil, eller at en ansat åbner og læser det brev, barnet eller den unge har skrevet til den af børn og unge-udvalget angivne person, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 16, stk. 2.

Ønsker barnet eller den unge ikke, at et indgående brev åbnes, kan dette uåbnet returneres til afsenderen med forklarende ledsageskrivelse. Ønsker barnet eller den unge ikke, at et udgående brev åbnes, tilintetgøres brevet, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 16, stk. 3.

Særligt om kontrol med telefonsamtaler

168. Kontrol af telefonsamtaler sker ved, at en ansat med samtykke fra barnet eller den unge, lytter med, når barnet eller den unge taler i telefon med de af børn og unge-udvalget angivne personer. Ønsker barnet eller den unge ikke, at der sker medhør ved en indgående telefonsamtale, kan telefonsamtalen afbrydes med en forklaring til den, der har ringet op. Ønsker barnet eller den unge ikke, at der sker medhør ved en udgående telefonsamtale, føres samtalen ikke, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 16, stk. 4.

Særligt i forhold til e-mails

169. Det kan være svært for personalet i praksis at føre kontrol med barnets eller den unges kommunikation via e-mail. I praksis vurderes det at kunne ske ved, at personalet sammen med barnet eller den unge kigger i vedkommendes indbakke i forhold til, hvem der er afsender.

Barnet eller den unge må sammen med personalet vurdere, hvilke af de indkomne e-mails, personalet må se, eller hvilke der skal slettes, uden at de åbnes. Hvis en e-mail slettes, må personalet give besked herom til afsenderen, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 16, stk. 3.

Undtagelser til kontrollen

170. Bestemmelsen i voksenansvarslovens § 15, stk. 2, slår fast, at der ikke kan foretages kontrol med korrespondance m.v. mellem barnet eller den unge og offentlige myndigheder eller en eventuel advokat. I sådanne tilfælde kan barnet eller den unges korrespondance således ikke underkastes nogen form kontrol, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 16, stk. 5.

Foreløbige afgørelser

171. Voksenansvarslovens § 15, stk. 3, slår fast, at en afgørelse efter stk. 1 kan træffes foreløbigt efter servicelovens § 75, stk. 1, når betingelserne heri er opfyldt. Formanden for børn og unge-udvalget, eller i dennes fravær næstformanden for børn og unge-udvalget, kan således træffe en foreløbig afgørelse, når hensynet til barnets eller den unges øjeblikkelige behov ikke kan afvente, at sagen behandles i børn og unge-udvalget.

Afgørelsen kan indbringes for Ankestyrelsen af den unge, der er fyldt 12 år, og af forældremyndighedsindehaveren samt den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, hvis afgørelsen vedrører denne part, jf. servicelovens § 168, stk. 1 og 2, jf. voksenansvarslovens § 23, stk. 1 og 2.

Kapitel 20

Begrænsning af adgang til ekstern kommunikation på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Voksenansvarsloven

§ 15 a. Lederen af en sikret døgninstitution eller en særligt sikret afdeling efter § 66, stk. 1, nr. 7, i lov om social service skal fastsætte regler i husordenen efter § 4, stk. 2, der begrænser de anbragte børns og unges adgang til telefonsamtaler og anden elektronisk kommunikation til at kunne finde sted på nærmere afgrænsede områder på institutionen og i bestemte tidsrum.

Stk. 2. Regler efter stk. 1 kan omfatte bestemmelser om, at de anbragte børn og unge skal aflevere egne mobiltelefoner og andet elektronisk kommunikationsudstyr til personalet, som kan opbevare det under anbringelsen.

Stk. 3. Lederen eller dennes stedfortræder kan beslutte, at de fastsatte regler efter stk. 1 kan fraviges for anbragte børn eller unge, når særlige forhold taler herfor.

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 2. ---

Stk. 2-3. ---

Stk. 4. På sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger efter § 66, stk. 1, nr. 7, i lov om social service, skal husordenen endvidere indeholde regler om, at telefonsamtaler og anden elektronisk kommunikation kun må finde sted på nærmere afgrænsede områder på institutionen og i bestemte tidsrum. Husordenen kan endvidere indeholde regler om, at de anbragte børn og unge skal aflevere deres egne mobiltelefoner og andet elektronisk kommunikationsudstyr til personalet, som kan opbevare det under anbringelsen.

Generelt

172. På sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger har lederen en pligt til at fastsætte regler om, at de anbragte børn og unges adgang til telefonsamtaler og anden elektronisk ekstern kommunikation kun kan finde sted på nærmere afgrænsede områder på institutionen. De nærmere regler skal fastsættes i den lovpligtige husorden efter voksenansvarslovens § 4, stk. 2 (se vejledningens kapitel 8).

Ved elektronisk ekstern kommunikation forstås kommunikation i form af mobiltelefoni eller internet. Der vil både kunne være tale om kommunikation ved hjælp af det anbragte barns eller den anbragte unges eget kommunikationsudstyr eller ved hjælp af kommunikationsudstyr, der er tilgængeligt på institutionen.

Ved nærmere afgrænsede områder på institutionen forstås, at et barn eller en ung vil kunne henvises til at foretage telefonsamtaler og lignende i et bestemt fællesrum, i et aflukket lokale, eget værelse, på et kontor eller lignende.

Ved bestemte tidsrum forstås, at et barn eller en ung vil kunne henvises til at foretage telefonsamtaler og lignende inden for fastsatte tidsrum, der som udgangspunkt skal være daglige.

Derudover kan husordenen indeholde regler om, at de anbragte børn og unge skal aflevere deres mobiltelefoner og andet elektronisk kommunikationsudstyr til personalet, som kan opbevare det under anbringelsen.

Kommunikationskontrol

173. Ved fastsættelsen af disse regler skal der tages højde for anbragte børn og unge, der ikke er underlagt kommunikationskontrol, da de skal have adgang til at føre telefonsamtaler og foretage anden elektronisk kommunikation, uden at kommunikationen påhøres eller overvåges af personalet eller andre anbragte børn og unge.

Der skal også tages højde for, at børn og unge, der er underlagt kontrol med, eller er genstand for, begrænsning af adgangen til kommunikationen, skal have adgang til at føre ukontrollerede telefonsamtaler og anden elektronisk kommunikation med offentlige myndigheder, advokat eller forsvarer m.v. Det skal derfor også sikres, at de anbragte børn og unge har mulighed for at henvende sig anonymt til det socialtilsyn, som fører driftsorienteret tilsyn med anbringelsesstedet.

Lederen eller dennes stedfortræder vil dog kunne beslutte at fravige fra reglerne for det enkelte barn eller ung, hvis der er særlige forhold, der taler for dette. Dette gælder særligt hensynet til barnets eller den unges tarv, og kan være relevant, hvis det f.eks. vurderes, at et barn eller en ung har behov for hyppig kontakt med forældre eller øvrig familie eller netværk under anbringelsen. Det kan bl.a. være begrundet i barnets eller den unges støttebehov ved anbringelse eller i pludseligt opståede begivenheder i barnets eller den unges liv under anbringelse, f.eks. ved sygdom eller dødsfald i familien.

Passende reaktioner ved overtrædelse

174. Da fastsættelsen af reglerne indgår i den lovpligtige husorden efter voksenansvarsbekendtgørelsens § 2, kan overtrædelsen håndhæves med passende reaktioner, træk i lommepenge eller fysisk magtanvendelse, når betingelserne herfor er opfyldt (se vejledningens kapitel 8 og 9).

De generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, herunder bl.a. proportionalitetsprincippet og mindsteindgrebsprincippet, vil også altid skulle iagttages (se vejledningens kapitel 12).

Kapitel 21

Undersøgelse af person og opholdsrum

Voksenansvarsloven

§ 16. Lederen af et anbringelsessted efter § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, i lov om social service eller den, der bemyndiges dertil, kan uden retskendelse beslutte, at der skal foretages en undersøgelse af et anbragt barns eller en anbragt ungs person eller opholdsrum, hvis der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, og besiddelsen medfører, at ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn ikke kan iagttages, jf. dog stk. 2.

Stk. 2-3. ---

Stk. 4. Ved undersøgelse af barnets eller den unges person efter stk. 1 eller 2 må der foretages klap uden på tøjet og undersøgelse af lommer og sko. Personalet kan kræve, at barnet eller den unge tager sit overtøj, sin hovedbeklædning og sine sko af.

Stk. 5. ---

Stk. 6. Lederen af et anbringelsessted efter § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, i lov om social service eller den, der bemyndiges dertil, kan uden retskendelse beslutte at tage effekter, der findes i barnets eller den unges besiddelse, i bevaring, hvis det skønnes påkrævet af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn.

Stk. 7. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om gennemførelsen af en undersøgelse af barnets eller den unges person eller opholdsrum samt effekter taget i bevaring i forbindelse hermed.

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 17. På anbringelsessteder efter § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, i lov om social service, kan lederen, eller den der bemyndiges dertil, uden retskendelse beslutte, at der skal foretages en undersøgelse af barnet eller den unges person eller opholdsrum, jf. § 16, stk. 1, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, hvis der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, og besiddelsen medfører, at ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn ikke kan iagttages, jf. dog lov om voksenansvar for anbragte børn og unge § 16, stk. 2 og 3, om undersøgelse af person og opholdsrum i forbindelse med anbringelse på en sikret døgninstitution, før og efter besøg samt før og efter fravær.

Stk. 2. Inden en undersøgelse af et barns eller en ungs person eller opholdsrum efter § 16, stk. 1 og 2, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge foretages, har barnet eller den unge ret til at få oplyst grunden til, at undersøgelsen iværksættes, medmindre særlige omstændigheder taler imod dette.

Stk. 3. Der skal altid deltage mindst 2 ansatte ved undersøgelsen af barnet eller den unges person eller opholdsrum efter § 16, stk. 1 og 2, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge. Hvis særlige omstændigheder gør det nødvendigt, kan undersøgelsen dog gennemføres af en enkelt ansat. Der må ikke være andre børn og unge til stede under undersøgelsen af barnet eller den unges person eller opholdsrum.

Stk. 4. Undersøgelsen af, hvilke effekter barnet eller den unge har i sin besiddelse på sin person, må kun undtagelsesvis foretages og overværes af personer af et andet køn end barnet eller den unge.

Stk. 5. Hvis en undersøgelse af barnet eller den unges opholdsrum indebærer en gennemgang af barnet eller den unges genstande i opholdsrummet, skal barnet eller den unge have tilbud om at overvære undersøgelsen eller efterfølgende straks have gennemgået undersøgelsen og dens resultat, medmindre særlige omstændigheder taler mod dette. Tilbuddet om gennemgang af undersøgelsen kan eventuelt gives skriftligt samtidig med en orientering om, at undersøgelsen har fundet sted.

Stk. 6. Med opholdsrum menes i denne bekendtgørelse værelse, skabe eller andre rum, som den unge råder over. Med genstande menes f.eks. kommoder, opbevaringsbokse, tasker og poser i opholdsrummet.

Undersøgelse af person og opholdsrum, når der er bestemte grunde

175. Undersøgelse af et barns eller en ungs person og/eller opholdsrum er et indgreb i barnet eller den unges grundlæggende ret til privatliv (se vejledningens kapitel 4). Undersøgelse af anbragte børns og unges person og opholdsrum må derfor kun ske, når betingelserne herfor er opfyldt, jf. nærmere nedenfor. Undersøgelse af person og opholdsrum skal derfor også altid gennemføres under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten (se vejledningens kapitel 12).

Efter bestemmelsen i voksenansvarslovens § 16, stk. 1, er det en forudsætning for at igangsætte en undersøgelse af et barn eller en ungs person og/eller af et opholdsrum, at der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, som betyder, at ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn ikke kan iagttages. Det kan f.eks. være genstande som barberblade, knive eller andet, der kan bruges som våben.

Bestemte grunde efter voksenansvarslovens § 16, stk. 1, kan være, at barnet eller den unge virker påvirket af euforiserende stoffer eller alkohol, at der mangler skarpe genstande i opholdsstedets eller døgninstitutionens køkken eller værksted, eller at der af opholdsstedets eller døgninstitutionens personale i øvrigt er gjort observationer, der gør det nærliggende for opholdsstedets eller døgninstitutionens leder, eller den der bemyndiges dertil, at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, og besiddelsen medfører, at ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn ikke kan iagttages. Det kan f.eks. være situationer, hvor personalet observerer, at der på værelset er ridset i væggen, og hvor det må formodes, at genstanden, som er brugt til at ridse, er skarp eller spids, eller i tilfælde, hvor den unges handlemønstre vurderes at være væsentlig anderledes end normalt.

Ordensbestemmelser i en husorden kan endvidere håndhæves ved brug af bestemmelsen om undersøgelse af person og opholdsrum, hvis betingelserne i voksenansvarslovens § 16 i øvrigt er opfyldt, jf. ovenfor. Der er ikke adgang til at foretage undersøgelse af person og opholdsrum rutinemæssigt.

Der gælder særlige regler for undersøgelse af person og opholdsrum på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger ved anbringelse, besøg og fravær på institutionen (se vejledningens kapitel 22).

Særligt om undersøgelse af person

176. Efter voksenansvarslovens § 16, stk. 4, er ”undersøgelse af barnet eller den unges person” et indgreb, hvor der ikke sker nogen indtrængen i det menneskelige legeme eller nogen egentlig beføling af legemet. Der må derfor alene foretages klap uden på tøjet og undersøgelse af lommer og sko. Opholdsstedets/døgninstitutionens personale kan dog kræve, at barnet eller den unge tager sit overtøj, hovedbeklædning og sko af.

Ved undersøgelsen af barnet eller den unges person skal der altid deltage mindst to ansatte, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 17, stk. 3. Hvis særlige omstændigheder gør, at det ikke er muligt, kan undersøgelsen gennemføres af én ansat. Derudover må undersøgelsen som udgangspunkt kun foretages og overværes af personer af samme køn og må derfor også kun undtagelsesvis foretages og overværes af personer af det modsatte køn end det pågældende barn eller den unge, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 17, stk. 4.

Ved undersøgelsen må der ikke være andre børn og unge til stede.

Særligt om undersøgelse af opholdsrum

177. Efter voksenansvarsbekendtgørelsens § 17, stk. 6, omfatter ”opholdsrum”, værelse, skabe eller andre rum, som barnet eller den unge råder over på opholdsstedet eller døgninstitutionen. Ved ”genstande” forstås f.eks. kommoder, opbevaringsbokse, tasker og poser i opholdsrummet.

Hvis undersøgelsen af barnets eller den unges opholdsrum indebærer en gennemgang af den pågældendes genstande, skal opholdsstedet/døgninstitution som udgangspunkt, medmindre særlige omstændigheder taler imod det, tilbyde barnet eller den unge enten at overvære undersøgelsen eller straks herefter give barnet eller den unge tilbud om at få gennemgået undersøgelsen og dens eventuelle resultater, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 17, stk. 5.

Tilbuddet om gennemgangen kan eventuelt gives skriftligt samtidig med en orientering om, at undersøgelsen har fundet sted.

Fremgangsmåde ved undersøgelse af person og/eller opholdsrum

178. Inden en undersøgelse af et barns eller en ungs person eller opholdsrum efter voksenansvarslovens § 16, stk. 1 og 2, foretages, har barnet eller den unge ret til at få oplyst grunden til, at undersøgelsen iværksættes, medmindre særlige omstændigheder taler imod dette, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 17, stk. 2.

Der skal altid deltage mindst to ansatte i forbindelse med undersøgelsen af barnets eller den unges person eller opholdsrum efter voksenansvarslovens § 16, stk. 3. Undersøgelsen kan dog foretages af en enkelt ansat på anbringelsesstedet, hvis særlige omstændigheder nødvendiggør det, og der må ikke være andre børn og unge til stede, mens undersøgelsen af barnet eller den unges person eller opholdsrum foretages, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 17, stk. 3.

Undersøgelse af person eller opholdsrum skal som nævnt ovenfor gennemføres under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten (se vejledningens kapitel 12). Inden undersøgelsen iværksættes, skal barnet eller den unge derfor så vidt muligt altid høres og opfordres til af egen vilje at aflevere eventuelle effekter.

Undersøgelse af hvilke effekter barnet eller den unge har i sin besiddelse på sin person eller i sit opholdsrum skal desuden foretages så skånsomt, som omstændighederne tillader, så barnet eller den unge i mindst muligt omfang oplever at blive krænket. Undersøgelsen må ikke have karakter af et uforholdsmæssigt indgreb, hvor det ubehag eller den krænkelse, som undersøgelsen må antages at forvolde, overstiger indgrebets formål.

Såfremt det er muligt at foretage undersøgelse af person eller opholdsrum med tekniske eller elektroniske hjælpemidler, der er mindre indgribende, vil det være muligt inden for de gældende regler. Det kan f.eks. være ved brug af en metaldetektor, scannere og lignende.

Undersøgelsen vil ligeledes kunne gennemføres ved hjælp fra private hundeførere. Der er alene tale om, at hundeføreren benyttes til at stå for den praktiske del af undersøgelsen. Det er fortsat anbringelsesstedets leder eller det bemyndigede personale, der vurderer, om kriterierne for at foretage undersøgelsen er til stede, og om der er grundlag for at tilbageholde effekter efter voksenansvarslovens § 169.

Der er således ikke tale om delegation af myndighedsudøvelse eller afgørelseskompetence til private. Den private aktør, der benyttes, skal have den fornødne fagkyndige ekspertise til at forestå undersøgelsen. Det følger af straffelovens § 152 a, at lovens § 152 om tavshedspligt for offentlige ansatte også gælder for den, som i øvrigt er eller har været beskæftiget med opgaver, der udføres efter aftale med offentlige myndigheder.

Tilbageholdelse af effekter

179. Lederen af et opholdssted eller en døgninstitution – eller den der bemyndiges dertil – kan uden retskendelse beslutte at tage effekter, der findes i barnets eller den unges besiddelse i bevaring, hvis

det skønnes påkrævet af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn, jf. voksenansvarslovens § 16, stk. 6. Opholdsstedet eller døgninstitutionen skal også udfærdige en liste over de genstande, der tilbageholdes, hvis genstandene tilhører et barn eller en ung. Barnet eller den unge skal orienteres om tilbageholdelsen og have udleveret en kopi af listen, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 18, stk. 2.

Hvis en genstand tilhører opholdsstedet eller døgninstitutionen kan den umiddelbart inddrages, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 18, stk. 3.

Kapitel 22

Særligt om undersøgelse af person og opholdsrum på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Voksenansvarsloven

§ 16. Lederen af et anbringelsessted efter § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, i lov om social service eller den, der bemyndiges dertil, kan uden retskendelse beslutte, at der skal foretages en undersøgelse af et anbragt barns eller en anbragt ungs person eller opholdsrum, hvis der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, og besiddelsen medfører, at ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn ikke kan iagttages, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Ud over tilfælde nævnt i stk. 1 kan lederen af en sikret døgninstitution eller en særligt sikret afdeling efter § 66, stk. 1, nr. 7, i lov om social service eller den, der bemyndiges dertil, uden retskendelse beslutte, at der skal foretages undersøgelse af, hvilke effekter et barn eller en ung, der er anbragt i afdelingen eller på døgninstitutionen, har i sin besiddelse på sin person eller i sit opholdsrum, hvis en sådan undersøgelse er nødvendig for at sikre, at ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn iagttages.

Stk. 3. Undersøgelse efter stk. 2 kan foretages, når barnet eller den unge anbringes på en sikret døgninstitution eller en særligt sikret afdeling, før og efter besøg og før og efter fravær fra den sikrede døgninstitution eller særligt sikret afdeling.

Stk. 4. Ved undersøgelse af barnets eller den unges person efter stk. 1 eller 2 må der foretages klap uden på tøjet og undersøgelse af lommer og sko. Personalet kan kræve, at barnet eller den unge tager sit overtøj, sin hovedbeklædning og sine sko af.

Stk. 5. Ved undersøgelse af barnets eller den unges person efter stk. 1 eller 2 på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger efter § 66, stk. 1, nr. 7, i lov om social service kan der foretages kropsvisitation i form af undersøgelse af kroppens overflader samt gennemsøgning af tøjet. Personalet kan til brug for undersøgelsen af tøjet kræve, at barnet eller den unge tager sit tøj af.

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 17. På anbringelsessteder efter § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, i lov om social service, kan lederen, eller den der bemyndiges dertil, uden retskendelse beslutte, at der skal foretages en undersøgelse af barnet eller den unges person eller opholdsrum, jf. § 16, stk. 1, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, hvis der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, og besiddelsen medfører, at ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn ikke kan iagttages, jf. dog lov om voksenansvar for anbragte børn og unge § 16, stk. 2 og 3, om undersøgelse af person og opholdsrum i forbindelse med anbringelse på en sikret døgninstitution, før og efter besøg samt før og efter fravær.

Stk. 2. Inden en undersøgelse af et barns eller en ungs person eller opholdsrum efter § 16, stk. 1 og 2, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge foretages, har barnet eller den unge ret til at få oplyst grunden til, at undersøgelsen iværksættes, medmindre særlige omstændigheder taler imod dette.

Stk. 3. Der skal altid deltage mindst 2 ansatte ved undersøgelsen af barnet eller den unges person eller opholdsrum efter § 16, stk. 1 og 2, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge. Hvis særlige omstændigheder gør det nødvendigt, kan undersøgelsen dog gennemføres af en enkelt ansat. Der må ikke være andre børn og unge til stede under undersøgelsen af barnet eller den unges person eller opholdsrum.

Stk. 4. Undersøgelsen af, hvilke effekter barnet eller den unge har i sin besiddelse på sin person, må kun undtagelsesvis foretages og overværes af personer af et andet køn end barnet eller den unge.

Stk. 5. Hvis en undersøgelse af barnet eller den unges opholdsrum indebærer en gennemgang af barnet eller den unges genstande i opholdsrummet, skal barnet eller den unge have tilbud om at overvære undersøgelsen eller efterfølgende straks have gennemgået undersøgelsen og dens resultat, medmindre særlige omstændigheder taler mod dette. Tilbuddet om gennemgang af undersøgelsen kan eventuelt gives skriftligt samtidig med en orientering om, at undersøgelsen har fundet sted.

Stk. 6. Med opholdsrum menes i denne bekendtgørelse værelse, skabe eller andre rum, som den unge råder over. Med genstande menes f.eks. kommoder, opbevaringsbokse, tasker og poser i opholdsrummet.

Adgang til undersøgelse ved anbringelse, besøg og fravær

180. Lederen af en sikret døgninstitution eller særligt sikret afdeling – eller den der bemyndiges dertil – kan uden retskendelse beslutte, at der skal foretages en undersøgelse af, hvilke effekter et barn eller en ung, der er anbragt i afdelingen eller på døgninstitutionen, har i sin besiddelse på sin person, hvis en sådan undersøgelse er nødvendig for at sikre, at ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn iagttages.

Personalet kan foretage undersøgelsen af et anbragt barns eller en anbragt ungs person, når barnet eller den unge anbringes, før og efter besøg, og efter fravær fra den sikrede døgninstitution eller særligt sikret afdeling. Adgangen til en sådan undersøgelse gælder også, hvis et anbragt barn eller en anbragt ung f.eks. har haft ophold sammen med et anbragt barn på en åben eller delvis lukket afdeling på samme institution. Ligeledes vil der også kunne foretages en undersøgelse af personen, hvis et anbragt barn eller ung på en sikret døgninstitution har haft besøg af et barn eller ung, der er anbragt på en åben eller delvis lukket afdeling på samme institution.

Der er dermed en udvidet adgang til at undersøge barnet eller den unges opholdsrum eller person på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger i forhold til den almindelige adgang efter voksenansvarslovens § 16, stk. 1 (se vejledningens kapitel 21). Det betyder, at undersøgelsen kan gennemføres ved anbringelse, besøg eller fravær, uden at der er konkret mistanke om, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, der kan betyde, at ordensbestemmelserne ikke kan overholdes. Det er dog et krav, at undersøgelsen skal kunne begrundes ud fra et ordens- eller sikkerhedsmæssigt hensyn.

Adgang til kropsvisitation

181. Ved undersøgelser af et anbragt barns eller en anbragt ungs person på sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger, må der ske kropsvisitation i form af undersøgelse af kroppens overflader samt gennemsøgning af tøjet. Personalet kan i den forbindelse også kræve, at barnet eller den unge tager sit tøj af. Det betyder, at der kan ske en egentlig kropsvisitation. Undersøgelse af kroppens overflader kan ske ved beføling af det ydre legeme uden indtrængen i det menneskelige legeme, herunder i mundhule samt øvrige kropsåbninger.

Denne undersøgelse af et barns eller en ungs person skal altid gennemføres under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten og skal stå i et rimeligt forhold til det, der søges opnået (se vejledningens kapitel 12). Hvis mindre indgribende foranstaltninger er tilstrækkelige, skal disse anvendes. Derudover skal undersøgelsen udøves så skånsomt og kortvarigt som muligt og med størst mulig hensyntagen til, at der ikke forvoldes unødigt krænkelser eller

ulempe. Fiksering og ydmygende, hånende eller anden nedværdigende behandling er ikke tilladt. En undersøgelse af et anbragt barns eller ungs person kan ikke tvinges igennem med fysisk magt. Hvis personalet har en mistanke om, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, der vil kunne bruges til at skade sig selv eller andre, og barnet eller den unge nægter at lade sig kropsvisitere, kan personalet tilkalde politiet.

Det vil altid skulle bero på en konkret og individuel vurdering, om det er nødvendigt at foretage en undersøgelse af et anbragt barns eller ungs person, og i givet fald hvilken form for undersøgelse der vil være proportional at gennemføre i det enkelte tilfælde. Såfremt det er muligt at foretage undersøgelse af barnet eller den unge ved hjælp af tekniske eller elektroniske hjælpemidler, der er mindre indgribende, bør dette ske. Det kan f.eks. være ved brug af metaldetektorer, scannere og lignende. Det vil i så fald ikke være nødvendigt med fuld afklædning. Klæder barnet eller den unge sig af, så kroppens overflader er fuldt synlige, vil det tilsvarende som udgangspunkt ikke være nødvendigt med berøring af kroppen for at lokalisere eventuelle genstande.

Inden undersøgelsen har barnet eller den unge ret til at få oplyst grunden til, at undersøgelsen iværksættes, med mindre særlige omstændigheder taler imod dette.

Undersøgelsen skal gennemføres uden tilstedeværelse af andre børn og unge. Ved undersøgelsen skal der altid deltage to ansatte af samme køn som barnet eller den unge. Hvis særlige omstændigheder gør det nødvendigt, kan undersøgelsen dog gennemføres af en enkelt ansat. Undersøgelsen må også kun undtagelsesvist foretages og overværes af personer af et andet køn end barnet eller den unge.

Det er væsentligt, at der ved vurderingen af, om der er grundlag for at foretage en undersøgelse, og hvordan den i givet fald bør gennemføres, tages særligt hensyn til bl.a. børn og unge, der har været udsat for vold eller seksuelle overgreb under opvæksten, og for hvem afklædning og berøring kan opleves særligt voldsomt. Hvis det i disse tilfælde skønnes nødvendigt med fuld afklædning og/eller eventuel berøring af kroppens overflader, bør der i lyset af indgrebets karakter altid deltage to ansatte af samme køn som barnet eller den unge af hensyn til omsorgen for barnet eller den unge og af hensyn til retssikkerheden for barnet eller den unge og de ansatte.

Hvis det skønnes nødvendigt med fuld afklædning og/eller eventuel berøring af kroppens overflader, skal undersøgelsen indberettes efter voksenansvarslovens § 21, stk. 1, ved brug af bilag 1 c i voksenansvarsbekendtgørelsen.

Kapitel 23

TV-overvågning af indendørs fællesarealer på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner samt sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Voksenansvarsloven

§ 16 a. På delvis lukkede døgninstitutioner, delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner, sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger efter § 66, stk. 1, nr. 6, i lov om social service skal indendørs fællesarealer tv-overvåges.

Obligatorisk på fællesarealer

182. På delvis lukkede døgninstitutioner, delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner samt sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger er der en pligt til at opsætte tv-overvågningsudstyr på de indendørs fællesarealer. Der skal foretages overvågning døgnet rundt, men personalet skal kun gennemse tv-overvågningen, når der er konkret grundlag herfor.

Ved indendørs fællesarealer forstås fælles indendørs områder, hvor de anbragte børn og unge i almindelighed vil tage ophold, herunder f.eks. tv-stue, køkken m.v.

Fælles toiletter, omklædningsrum m.v. er ikke omfattet af pligten til tv-overvågning.

Afgrænsningen af indendørs fællesområder, der bl.a. ikke omfatter toiletter, omklædningsrum m.v. skal sikre, at tv-overvågningen står i rimeligt forhold til det mål, der forfølges, respekterer det væsentligste indhold af retten til databeskyttelse og sikrer passende og specifikke foranstaltninger til beskyttelse af den registreredes grundlæggende rettigheder og interesser.

Tv-overvågningen kan aldrig erstatte personalets mulighed for selv at holde øje med de anbragte børns og unges adfærd, herunder også at fornemme, hvis der f.eks. sker optræk til uro. Tv-overvågningen er derfor alene et supplement til personalets opmærksomhed over for de anbragte børn og unge, når de opholder sig samlet på de indendørs fællesarealer.

Administrationen af den obligatoriske tv-overvågning af indendørs fællesarealer vil indgå i Socialtilsynets løbende tilsyn med institutionerne og deres anvendelse af reglerne i voksenansvarsloven, jf. lovens § 22, mens Datatilsynet fører tilsyn med enhver behandling af personoplysninger, jf. tv-overvågningslovens § 4 e.

Reglerne om tv-overvågning herudover reguleres ikke i voksenansvarsloven.

Meddelelse om tv-overvågning

183. Døgninstitutioner, herunder delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner samt sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger, kan oprettes og drives af kommuner, jf. servicelovens § 4, eller af regioner jf. servicelovens § 5, eller som selvejende institutioner, som kommunalbestyrelsen eller regionsrådet har indgået aftale med.

Institutioner, der etableres og drives af en kommune eller en region, er en offentlig myndighed, uanset at der ikke er almindelig offentlig adgang. Institutionerne er derfor omfattet af tv-overvågningslovens § 3 a, stk. 1, hvorefter der ved skiltning eller på anden tydelig måde skal gives oplysning om, at der foretages tv-overvågning.

I medfør af tv-overvågningslovens § 3 b, skal der gives oplysning om tv-overvågning efter databeskyttelsesforordningens regler, hvilket betyder, at der som udgangspunkt skal gives meddelelse om overvågningen til hver enkelt ansat og de børn og unge, der er anbragt på institutionen eller afdelingen. Meddelelsen skal indeholde de oplysninger, som følger af forordningens artikel 14, stk. 1 og 5. Tidspunktet for, hvornår meddelelsen om overvågning skal gives, følger af forordningens artikel 14, stk. 3.

Såfremt udefrakommende psykologer, læger og andre fagpersoner i forbindelse med udredning af eller behandling af de anbragte børn og unge har deres gang på den del af institutionerne, der er tv-overvåget, vil disse fagpersoner også skulle orienteres. Tilsvarende gælder for besøgende til de anbragte børn og unge samt kommunale sagsbehandlere, tilsynsmedarbejdere m.v.

Behandling af personoplysninger

184. Pligten til tv-overvågning medfører, at der vil ske en behandling af personoplysninger omfattet af databeskyttelsesloven. Den regionale eller kommunale driftsherre af institutionen er i medfør af reglerne i databeskyttelsesforordningen dataansvarlig for behandling af personoplysninger, der finder sted som følge af tv-overvågningen, og som derved er ansvarlig for iagttagelsen af de registreredes rettigheder.

Personoplysninger skal være tilstrækkelige, relevante og begrænset til, hvad der er nødvendigt i forhold til de formål, hvortil de behandles, jf. databeskyttelsesforordningens artikel 5.

Tv-overvågningen skal ske i overensstemmelse med gældende lovgivning og under iagttagelse af eventuelt pålæg fra politidirektøren med hensyn til kvaliteten af optagelser af billeder på videobånd, film eller lignende samt med hensyn til opbevaring af sådanne optagelser, jf. tv-overvågningslovens §§ 4 a og 4 b.

Da tv-overvågningen aldrig må erstatte personalets mulighed for selv at holde øje med de anbragte børns og unges adfærd, er det hensigten, at optagelserne alene lagres i en afgrænset periode. Der vil derfor også sjældent være behov for at gennemse og eventuelt videregive overvågningsoptagelser.

185. Efter tv-overvågningslovens § 4 c, stk. 4, skal optagelser efter § 4 c, stk. 1, slettes senest 30 dage efter, at optagelserne er foretaget. 30-dages fristen skal bl.a. ses i lyset af, at det for efterforskningen af visse former for kriminalitet i praksis kan være nødvendigt at have adgang til optagelser, som ligger en vis kortere periode forud for selve det tidspunkt, hvor kriminaliteten er begået. Det kan f.eks. være i tilfælde, hvor en anbragt ung forud for en kriminel handling har foretaget forberedelser hertil. I alle tilfælde er der en ret til at opbevare optagelser i 30 dage, men samtidig tilsiger det almindelige databeskyttelseshensyn, at der skal ske sletning på et tidligere tidspunkt, hvis den dataansvarlige vurderer, at der ikke er behov for yderligere opbevaring.

Slettefristen omfatter kun billed- og lydoptagelser. Den dataansvarlige kan derfor godt opbevare andre oplysninger, som f.eks. skriftlige notater om optagelsen i et længere tidsrum. For sådanne oplysningers vedkommende vil databeskyttelsesforordningens almindelige sletningsregel i artikel 5, stk. 1, litra e, finde anvendelse.

Videregivelse af personoplysninger, der hidrører fra tv-overvågning i kriminalitetsforebyggende øjemed, vil skulle ske i overensstemmelse med tv-overvågningslovens § 4 c. Det følger heraf, at billed- og lydoptagelser med personoplysninger, der optages i forbindelse med tv-overvågning i kriminalitetsforebyggende øjemed kun må videregives, hvis den registrerede har givet sit udtrykkelige samtykke, videregivelsen følger af lov eller sker til politiet i kriminalitetssopklarende øjemed.

Ved billed- og lydoptagelser forstås såvel stilbilleder som levende billeder med tilhørende optagelse af lyd. Bestemmelsen omfatter også billeder uden lyd og efter omstændighederne lyd uden billeder optaget med tv-overvågning.

Samtykkekravet svarer til, hvad der gælder for offentlige myndigheders videregivelse af oplysninger om strafbare forhold efter bestemmelserne i databeskyttelseslovens § 8, stk. 2. Udtrykkeligt samtykke skal således forstås på samme måde som samtykkekravene i databeskyttelsesforordningens kapitel 4, nr. 11 og artikel 7. Samtykkekravet indebærer, at der skal indhentes samtykke fra samtlige de personer, der er på optagelsen. I tilfælde, hvor der er flere personer på optagelsen, skal der således foreligge samtykke fra dem alle. I modsat fald må den dataansvarlige enten begrænse videregivelsen til den del af optagelsen, hvor de personer, som har givet samtykke eller foretage anonymisering af den eller de personer, som den dataansvarlige ikke har kunnet få samtykke fra. Anonymisering kan f.eks. ske ved billedbeskæring.

For personoplysninger videregivet til brug for politiets efterforskning vil lov om retshåndhævende myndigheders behandling af personoplysninger finde anvendelse for politiets behandling af personoplysningerne.

Datatilsynet fører tilsyn med enhver behandling af personoplysninger omfattet af tv-overvågningslovens § 4 c.

186. Det er forventningen, at der som udgangspunkt alene vil ske behandling af ikke-følsomme personoplysninger omfattet af databeskyttelsesforordningens artikel 6. Såfremt der helt undtagelsesvist skulle ske behandling af følsomme personoplysninger efter databeskyttelsesforordningens artikel 9, vurderes det, at behandlingen på baggrund af formålet med overvågningen – at forebygge kriminalitet og øge sikkerheden på institutionerne – er nødvendig af hensyn til væsentlige samfundsinteresser.

I det omfang, at der vil ske behandling af oplysninger om strafbare forhold, som reguleret i databeskyttelseslovens § 8, vurderes det, at behandlingen vil være nødvendig for at kunne politianmelde de begåede strafbare forhold, jf. voksenansvarslovens § 21 a om pligt til at anmelde personfarlig kriminalitet begået på institutionen, og for politiets behandling heraf i medfør af lov om retshåndhævende myndigheders behandling af personoplysninger.

Kapitel 24

Døralarmer til værelserne på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner samt sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

Voksenansvarsloven

§ 16 b. På delvis lukkede døgninstitutioner, delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner, sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger efter § 66, stk. 1, nr. 7, i lov om social service skal der være døralarm ved indgangen til de anbragte børns og unges værelser.

Stk. 2. Lederen og dennes stedfortræder på delvis lukkede døgninstitutioner, delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner, sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger efter § 66, stk. 1, nr. 7, i lov om social service, skal beslutte, at der skal ske anvendelse af døralarm efter stk. 1, når det er nødvendigt for at sikre, at ordensbestemmelser overholdes eller sikkerhedshensyn iagttages.

Stk. 3. Social- og indenrigsministeren kan efter forhandling med justitsministeren fastsætte nærmere regler for anvendelse af døralarmer.

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 19. Lederen eller dennes stedfortræder på delvis lukkede døgninstitutioner, delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner, sikrede institutioner og særligt sikrede afdelinger efter § 66, stk. 1, nr. 7, i lov om social service, skal beslutte, at der skal anvendes døralarmer, når det er nødvendigt for at sikre, at ordensbestemmelser overholdes eller sikkerhedsmæssige hensyn iagttages, jf. § 16 b, stk. 2, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge.

Stk. 2. Døralarmer skal altid anvendes

- 1) når det af hensyn til barnets eller den unges egen sikkerhed eller sikkerheden for de øvrige anbragte børn eller unge, personalet eller andre, der opholder sig på døgninstitutionen, er nødvendigt,
- 2) når der på døgninstitutionen har været fysiske konflikter mellem de anbragte børn, der gør fortsat ophold på fællesarealerne uforsvarligt,
- 3) når det kan forhindre risikosituationer i at udvikle sig til fysiske konflikter, overgreb eller lignende, eller
- 4) når der er konkret mistanke om rømningsrisiko for et anbragt barn eller en ung.

Stk. 3. Pligten til at anvende døralarmer, jf. stk. 2, gælder ikke i perioder, hvor sikrede døgninstitutioner eller særligt sikrede afdelinger har tilladelse til at aflåse værelserne om natten, jf. § 11.

Anvendelse af døralarmer

187. På delvis lukkede døgninstitutioner, delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner, sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger skal der være opsat døralarmer ved indgangen til de anbragte børns og unges værelser døgnet rundt.

Døralarmerne vil dog kun skulle anvendes, hvis der efter en konkret vurdering af forholdene på institutionen eller afdelingen i en given situation vurderes at være nødvendigt af ordens- eller sikkerhedsmæssige grunde. Det er lederen eller dennes stedfortræder, der skal beslutte, at der skal ske anvendelse af døralarmer. Der skal derfor altid være udpeget en stedfortræder for lederen af institutionen blandt det tilstedeværende personale, der kan træffe beslutning om anvendelse af døralarmer. Døralarmer skal dermed være opsat døgnet rundt, men skal kun tændes, når det er nødvendigt af ordens- eller sikkerhedsmæssige grunde.

I medfør af voksenansvarsbekendtgørelsen vil døralarmerne dog altid skulle anvendes, når det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges egen sikkerhed eller af hensyn til sikkerheden for de øvrige anbragte børn eller unge, personalet eller andre, der opholder sig på døgninstitutionen, når der har været fysiske konflikter mellem de anbragte børn, der gør fortsat ophold på fællesarealerne uforsvarligt, når det kan forhindre risikosituationer i at udvikle sig til fysiske konflikter, overgreb eller lignende eller når der er konkret mistanke om rømningsrisiko for et anbragt barn eller en ung.

Alarmerne skal registrere, om nogen går ind eller ud af dørene, men ikke hvem det er. De skal fungere således, at personalet får en melding, når døren til et værelse åbnes, så personalet har mulighed for hurtigt at følge op på, om der foregår uhensigtsmæssigheder såsom forsøg på rømning eller sammenstød mellem de anbragte børn og unge og i givet fald nå at gribe ind og afværge det i tide.

Døralarmer skal anvendes under iagttagelse af de generelle principper for magtanvendelse efter voksenansvarslovens § 7. Det indebærer, at indgrebet skal stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået. Er mindre indgribende foranstaltninger tilstrækkelige, skal disse anvendes. Indgrebet skal endvidere være så kortvarigt og skånsomt som muligt og må aldrig erstatte omsorg og socialpædagogisk indsats. Heraf følger også, at anvendelse af døralarmer ikke kan begrundes alene i hensynet til personalemæssige ressourcer på institutionen eller afdelingen. Døralarmer må derfor ikke begrundes i vagtskifte, personale-møder og lignende.

Ved anvendelse af døralarmer bør der løbende ske en vurdering af, om grundlaget for anvendelsen fortsat er til stede.

Pligten til at anvende døralarmer gælder ikke i perioder, hvor sikrede døgninstitutioner eller særligt sikrede afdelinger har tilladelse til at aflåse værelserne om natten, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 19, stk. 3.

Overholdelsen af de gældende regler i voksenansvarsbekendtgørelsen for hvornår der altid skal anvendes døralarmer, indgår i Socialtilsynets løbende tilsyn med institutionerne og deres anvendelse af reglerne i voksenansvarsloven, jf. lovens § 22.

Kapitel 25

Anvendelse af alarm- eller pejlesystemer over for børn og unge med nedsat psykisk funktionsevne

Voksenansvarsloven

§ 17. Kommunalbestyrelsen kan efter ansøgning fra et anbringelsessted efter § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, i lov om social service i særlige tilfælde træffe afgørelse om for en afgrænset periode at anvende

personlige alarm- eller pejlesystemer over for anbragte børn og unge, der har betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, når

- 1) der er risiko for, at barnet eller den unge ved at forlade anbringelsesstedet skader sig selv eller andre,
- 2) det personlige alarm- eller pejlesystem kan bidrage til at afværge denne risiko og
- 3) forældremyndighedsindehaveren har givet samtykke til anvendelsen af det personlige alarm- eller pejlesystem.

Stk. 2. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om anvendelse af alarm- eller pejlesystemer, herunder om udstrækningen af den periode, hvor der kan anvendes alarm- eller pejlesystemer, og hvilke typer alarm- eller pejlesystemer der kan anvendes. Ministeren kan endvidere fastsætte nærmere regler om kommunalbestyrelsens behandling af ansøgninger om anvendelse af alarm- eller pejlesystemer.

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 20. Kommunalbestyrelsen skal ved behandling af en ansøgning fra et anbringelsessted efter § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, i lov om social service, om tilladelse til at anvende et personligt alarm- eller pejlesystem i forhold til et anbragt barn eller en ung med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne påse, at betingelserne i § 17, stk. 1, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, er opfyldt.

Stk. 2. Ved vurderingen af, om betingelserne i lovens § 17, stk. 1, er opfyldt, skal kommunalbestyrelsen sikre, at der foreligger følgende:

- 1) Den nødvendige faglige dokumentation for den pågældendes nedsatte funktionsevne.
- 2) En gennemgang af, hvilke pædagogiske metoder, der har været forsøgt anvendt forud for ansøgningen om anvendelse af et personligt alarm- eller pejlesystem, herunder oplysninger om hvordan metoderne har vist sig utilstrækkelige til at opnå formålet.
- 3) En gennemgang af, hvilke pædagogiske metoder der sideløbende med anvendelse af et personligt alarm- eller pejlesystem vil blive anvendt til at forsøge at gøre barnet eller den unge i stand til at færdes uden for anbringelsesstedet på egen hånd.

Stk. 3. Ved vurdering af, om betingelserne for anvendelse af et alarm- eller pejlesystem er opfyldt, skal kommunalbestyrelsen endvidere påse, om barnet eller den unges synspunkter er tillagt passende vægt i overensstemmelse med den pågældendes alder, modenhed og funktionsevne, jf. lov om voksenansvar for anbragte børn og unge § 3, stk. 2.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan give godkendelse til anvendelse af et personligt alarm- eller pejlesystem for en periode af højst fire måneders varighed. Perioden skal fastsættes på baggrund af en konkret vurdering i det enkelte tilfælde. Anvendelse af et personligt alarm- eller pejlesystem skal ophøre, hvis betingelserne for godkendelsen ikke længere er opfyldt.

Stk. 5. Adgangen til at træffe afgørelse om anvendelse af et personligt alarm- eller pejlesystem efter lov om voksenansvar for anbragte børn og unge § 17, stk. 1, omfatter ikke udstyr, som er egnet til kontinuerligt at overvåge barnet eller den unges færden.

Målgruppe

188. Der er i særlige tilfælde muligt at have personlige alarm- eller pejlesystemer over for anbragte børn og unge, der har betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, når der er risiko for, at barnet eller den unge udsætter sig selv eller andre for personskaade ved at forlade anbringelsesstedet, jf. voksenansvarslovens § 17, stk. 1. Der kan bl.a. være tale om større børn med betydelige kognitive funktionsnedsættelser, herunder med udviklingshæmning eller autisme, der reelt fungerer som et mindreårigt barn, og som derfor er nødt til at have en voksen person med sig for at færdes sikkert i trafikken og på andre farebetonede steder som togstationer, ved søer, moser, åer og havebassiner samt ved broer eller under hensyn til vejforhold.

Der er tale om en adgang til at anvende et personligt alarm- eller pejlesystem i særlige tilfælde over for en bestemt person, når en række betingelser er opfyldt. Der er således ikke tale om en adgang til at anvende alarm- eller pejlesystemer over for alle anbragte børn og unge.

Supplement til den pædagogiske indsats

189. Døgninstitutioner og opholdssteder har i særlige tilfælde mulighed for at supplere den pædagogiske støtte og den omsorgsmæssige indsats med brug af personlige alarm- eller pejlesystemer over for målgruppen for at undgå personskader hos de pågældende børn og unge samt hos andre borgere, f.eks. trafikanter, jf. voksenansvarslovens § 17, stk. 1.

Personlige alarm- eller pejlesystemer giver ikke barnet eller den unge en større trafiksikkerhed, men er et redskab til at lokalisere barnet eller den unge og dermed et redskab, der kan bidrage til at afværge risikoen for alvorlig personskade.

Personlige alarm- eller pejlesystemer hverken kan eller må erstatte det socialpædagogiske arbejde på anbringelsesstederne, og der skal løbende arbejdes med den socialpædagogiske indsats i forhold til barnet eller den unge, så der udvikles socialpædagogiske metoder, der i videst muligt omfang kan erstatte anvendelsen af alarm- eller pejlesystemet i det konkrete tilfælde.

Ikke kontinuerlig overvågning

190. Der findes to former for systemer, jf. voksenansvarslovens § 17, stk. 1:

- 1) Personlige alarmsystemer, der kan advare personalet eller pårørende, hvis barnet eller den unge forlader boligen, og
- 2) Personlige pejlesystemer, der kan anvendes til at lokalisere barnet eller den unge, hvis denne er bortkommet fra døgninstitution eller opholdssted.

Der er således en afgrænsning af de systemer, som lovligt kan anvendes for at begrænse eller holde øje med barnet eller den unges udgang fra anbringelsesstedet.

Det er derfor ikke lovligt at anvende personlige alarm- eller pejlesystemer eller andre former for udstyr, der er egnet til kontinuerligt at overvåge en persons færden, som f.eks.:

- videokameraer eller lignende,
- kodelåse, der forudsætter indtastning af en særlig kode for, at døren kan åbnes, når barnet eller den unge ikke har forudsætninger for at indtaste koden, eller
- aflåsning af udgangsdøren med henblik på at tilbageholde barnet eller den unge på anbringelsesstedet.

Der er ikke tale om et generelt forbud mod aflåsning af hoved- eller gadedøre. Det afgørende er, at barnet eller den unge kan komme ud, når han eller hun ønsker det.

Hoved- og gadedøre kan aflåses indefra i det omfang, disse døre normalt er låste i almindelig beboelse for at forhindre tyveri eller besøg af uvedkommende. Dette gælder både i dag- og nattetimer.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at aflåsning af en hoveddør kan være ensbetydende med, at alle børn og unge på anbringelsesstedet er forhindret i at gå ud, hvis de ønsker det. Er det tilfældet, er der tale om frihedsberøvelse, medmindre det er muligt at forlade boligen gennem en eller flere centralt placerede udgangsdøre. Hvis det er tilfældet, er reglerne ikke til hinder for, at andre og mindre centralt placerede udgangsdøre aflåses.

Personligt system

191. Det er endvidere en betingelse for anvendelse af alarm- eller pejlesystemer, at der er tale om personlige systemer, herunder GPS. Med det forstås, at systemerne kun må registrere den enkeltes udgang fra døgninstitutionen eller opholdsstedet eller færden uden for disse.

Der er ikke efter bestemmelsen hjemmel til at anvende systemer, som kortlægger samtlige beboeres færden.

En dørklokke eller lignende, som gør opmærksom på færdsel – indkommende og udgående – ved hoveddøren eller havedøren, er ikke registrering af beboernes færden.

Samtykke

192. Det er en betingelse for anvendelse af alarm- eller pejlesystemer efter voksenansvarslovens § 17, stk. 1, at der foreligger samtykke. Det er forældremyndighedsindehaveren, der skal give samtykke til iværksættelse af foranstaltningen.

Ved afgørelse om anvendelse af alarm- eller pejlesystemer skal barnets eller den unges synspunkter tillægges passende vægt i overensstemmelse med den pågældendes alder og modenhed.

Når et barn eller en ung har en kommunikativ eller kognitiv funktionsnedsættelse, kan der være et særligt behov for at give barnet eller den unge støtte og kompensation med henblik på at blive hørt.

Ansøgning

193. Det er anbringelsesstedet, der ansøger kommunalbestyrelsen om at træffe afgørelse om, at der, i den konkrete situation og for en afgrænset periode, kan anvendes personlige alarm- eller pejlesystemer over for det enkelte barn eller den enkelte unge, der er anbragt på et opholdssted eller en døgninstitution, jf. voksenansvarslovens § 17, stk. 1.

Kommunalbestyrelsen kan således ikke pålægge det enkelte anbringelsessted at anvende personlige alarm- eller pejlesystemer over for børn eller unge med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, ligesom forældremyndighedsindehaveren ikke selv kan ansøge kommunalbestyrelsen om, at der skal anvendes personlige alarm- eller pejlesystemer over for deres børn på anbringelsesstedet.

Frivillig bestemmelse

194. Voksenansvarslovens § 17, stk. 1 er en frivillig bestemmelse. Det er således op til kommunalbestyrelsen at træffe beslutning om, hvorvidt bestemmelsen skal finde anvendelse i den pågældende kommune, jf. også voksenansvarsbekendtgørelsens § 20.

Betingelser for iværksættelse

195. Hvis kommunalbestyrelsen har besluttet, at voksenansvarslovens § 17, stk. 1, skal finde anvendelse i den pågældende kommune, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om anvendelse af et personligt alarm- eller pejlesystem i forhold til børn eller unge i målgruppen.

Kommunalbestyrelsen skal påse, at følgende betingelser er opfyldt:

- Der foreligger en beskrivelse af, hvorfor der er risiko for, at barnet eller den unge ved at forlade anbringelsesstedet skader sig selv eller andre, jf. lovens § 17, stk. 1, nr. 1.
- Der foreligger en beskrivelse af, hvordan det personlige alarm- eller pejlesystem kan bidrage til at afværge denne risiko, jf. lovens § 17, stk. 1, nr. 2.
- Der foreligger den nødvendige faglige dokumentation for den betydelige og varige nedsatte psykiske funktionsevne, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 20, stk. 2, nr. 1.

- Der foreligger en beskrivelse af, hvilke pædagogiske metoder, der har været forsøgt anvendt før indstilling om iværksættelse af foranstaltningen, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 20, stk. 2, nr. 2.
- Der foreligger en beskrivelse af, hvilke pædagogiske metoder, der sideløbende med foranstaltningen vil blive anvendt til at forsøge at gøre barnet eller den unge i stand til at færdes uden for anbringelsesstedet på egen hånd, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 20, stk. 2, nr. 3.
- Der foreligger oplysninger, som kan belyse, om barnets eller den unges synspunkter er tillagt passende vægt i overensstemmelse med den pågældendes alder og modenhed, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 20, stk. 3.
- Der foreligger en beskrivelse af, hvilken periode, der ansøges om, dog maksimalt fire måneder ad gangen, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 20, stk. 4.

Kommunalbestyrelsen skal – før der gives tilladelse til iværksættelse af foranstaltningen – være opmærksom på, om det er muligt at skabe alternativer til alarm- eller pejlesystemer, som er mindre indgribende og samtidig tryghedsskabende. Det kan f.eks. være anvendelse af socialpædagogiske metoder eller sociale tilbud, herunder sociale relationer og menneskelig kontakt. Muligheden for at benytte sådanne alternativer skal indgå i overvejelserne om, hvorvidt personlige alarm- eller pejlesystemer er påkrævet i de enkelte tilfælde.

Endvidere bør anbringelsesstedets geografiske beliggenhed indgå i overvejelserne om, hvorvidt det personlige alarm- og pejlesystem i væsentligt omfang kan bidrage til at mindske risikoen for personskaade.

Periode

196. Afgørelser om anvendelse af personlige alarm- eller pejlesystemer kan maksimalt fastsættes for en periode på op til fire måneder ad gangen, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 20, stk. 4.

Perioden bør i det konkrete tilfælde afspejle barnets eller den unges mulighed for at lære at færdes sikkert uden for anbringelsesstedet og må aldrig være længere end højst nødvendigt. Hvis betingelserne for iværksættelse af foranstaltningen bortfalder i løbet af perioden, skal foranstaltningen ophøre.

Forny et ansøgning

197. Anbringelsesstedet kan, efter en periodes udløb, på ny ansøge kommunalbestyrelsen om iværksættelse af foranstaltningen. Hvis betingelserne fortsat er opfyldt, kan foranstaltningen således fastsættes for flere på hinanden følgende perioder. Kommunalbestyrelsen kan dog maksimalt træffe afgørelse for en periode på op til fire måneder og først derefter på baggrund af en ny ansøgning vurdere, om betingelserne fortsat er opfyldt. Der kan dermed ikke træffes afgørelse om, at foranstaltningen automatisk kan iværksættes ved periodens udløb, hvis betingelserne fortsat er opfyldt.

Kommunalbestyrelsen skal dermed med jævne mellemrum vurdere, om indgrebet er nødvendigt, og om der er fokus på, at der hele tiden skal arbejdes på at udvikle pædagogiske metoder i forhold til det enkelte barn, der i videst muligt omfang kan træde i stedet for den indgribende foranstaltning, som et personligt alarm- eller pejlesystem er.

Klage

198. Anbragte børn og unge, der er fyldt 12 år, og forældremyndighedsindehavere kan klage over kommunens afgørelse om anvendelse af personlige alarm- eller pejlesystemer efter voksenansvarslovens § 23.

Når et barn eller en ung har en kommunikativ eller kognitiv funktionsnedsættelse, kan der være et særligt behov for at give barnet eller den unge alders- og handicaprelevant støtte og kompensation til at blive hørt.

Kapitel 26

Særlige bestemmelser for unge anbragt i varetægtssurrogat, som led i afsoning eller ungdomssanktion

Voksenansvarsloven

§ 18. For unge, der efter § 765 i retsplejeloven er anbragt på sikrede døgninstitutioner efter § 66, stk. 1, nr. 7, i lov om social service, gælder § 771 og § 772, stk. 1 og stk. 2, 1. pkt., i retsplejeloven tilsvarende.

Stk. 2. Social- og indenrigsministeren kan efter forhandling med justitsministeren fastsætte nærmere regler om besøg, brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation.

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 21. For unge, der efter § 765 i retsplejeloven er anbragt i varetægtssurrogat på en sikret døgninstitution efter § 66, stk. 1, nr. 7, i lov om social service, kan politiet foretage kontrol med besøg, brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation, når kontrollen sker som led i politimæssige foranstaltninger efter retsplejeloven, jf. lov om voksenansvar for anbragte børn og unge § 18. Ved anden kommunikation forstås blandt andet elektronisk kommunikation via mobiltelefon og internet.

Stk. 2. Den unge har ret til ukontrolleret brevveksling m.v. med og besøg af kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune samt det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet, jf. § 2 i lov om socialtilsyn.

Stk. 3. Udover de i stk. 3 nævnte myndigheder m.v. har den unge ret til ukontrolleret brevveksling m.v. med andre offentlige myndigheder og med medlemmer af Folketinget.

Stk. 4. Udover de i stk. 3 nævnte myndigheder m.v. har den unge ret til ukontrolleret brevveksling m.v. med andre offentlige myndigheder og med medlemmer af Folketinget.

Stk. 5. En udenlandsk ung har tillige ret til ukontrolleret brevveksling m.v. med hjemlandets diplomatiske eller konsulære repræsentanter, medmindre politiet af hensyn til varetægtsfængslingens øjemed modsætter sig det på grund af ganske særlige omstændigheder. Hvis politiet har fastsat brevkontrol efter § 772, stk. 1, i retsplejeloven, sendes brevene gennem politiet.

Stk. 6. Politiet kan af hensyn til varetægtsfængslingens øjemed modsætte sig, at en ung i varetægtssurrogat fører telefonsamtaler eller anden kommunikation. Politiet kan endvidere stille krav om, at telefonsamtaler og anden kommunikation overhøres.

Stk. 7. Den unge skal underrettes om politiets beslutning efter stk. 6 og kan forlange den forelagt for retten til afgørelse, jf. retsplejelovens § 773.

Besøgskontrol for unge i varetægtssurrogat

199. Politiet kan under hensyn til varetægtsfængslingens øjemed modsætte sig, at en ung, der er anbragt i varetægtssurrogat, modtager besøg, eller politiet kan forlange, at besøg finder sted under kontrol, jf. retsplejelovens § 771, stk. 1. En ung i varetægtssurrogat kan kun modtage besøg i det omfang, opretholdelse af ro, orden og sikkerhed på den sikrede døgninstitution tillader det. Træffer politiet beslutning om besøg eller krav om kontrol i forbindelse med besøg, skal den unge underrettes om beslutningen, og han eller hun kan forlange, at beslutningen forelægges for retten til afgørelse.

Den unge har altid ret til ukontrolleret besøg af sin forsvarer.

Den unge har tillige altid ret til ukontrolleret besøg af kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune samt af det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med den sikrede døgninstitution efter socialtilsynslovens § 2, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 21, stk. 2.

Brevveksling m.v. for unge i varetægtssurrogat

200. En ung i varetægtssurrogat har som udgangspunkt ret til at modtage og afsende breve m.v. Politiet kan forlange at gennemse breve m.v. inden modtagelsen eller afsendelsen. Politiet skal snarest muligt udlevere eller sende breve m.v., medmindre indholdet vil kunne være til skade for efterforskningen eller opretholdelse af orden og sikkerhed på den sikrede afdeling. Tilbageholdes et brev eller anden kommunikation, skal spørgsmålet om, hvorvidt tilbageholdelsen bør opretholdes, straks forelægges retten til afgørelse. Opretholdes tilbageholdelsen, skal afsenderen straks underrettes, medmindre dommeren af hensyn til efterforskningen træffer anden bestemmelse, jf. retsplejelovens § 772, stk. 1. Hvis politiet har fastsat brevkontrol efter retsplejelovens § 772, stk. 1, sendes brevene m.v. gennem politiet.

Den unge har dog altid ret til ukontrolleret brevveksling m.v. med kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune samt det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med den sikrede institution, jf. socialtilsynslovens § 2 samt voksenansvarsbekendtgørelsens § 21, stk. 2.

Den unge har endvidere altid ret til ukontrolleret brevveksling m.v. med Procesbevillingsnævnet, forsvareren, anklagemyndigheden, justitsministeren og politiet, Folketingets Ombudsmand, Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, Den Europæiske Torturkomité, FN's Menneskerettighedskommission og FN's Torturkomité, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 21, stk. 3.

Herudover har den unge ret til ukontrolleret brevveksling m.v. med andre offentlige myndigheder og medlemmer af Folketinget jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 21, stk. 4.

En udenlandsk ung har tillige ret til ukontrolleret brevveksling m.v. med hjemlandets diplomatiske eller konsulære repræsentanter, medmindre politiet af hensyn til varetægtsfængslingens øjemed modsætter sig dette på grund af ganske særlige omstændigheder, jf. retsplejelovens § 772, stk. 2, samt voksenansvarsbekendtgørelsens § 21, stk. 5.

Telefonsamtaler eller anden kommunikation for unge i varetægtssurrogat

201. Politiet kan af hensyn til varetægtsfængslingens øjemed endvidere modsætte sig, at en ung i varetægtssurrogat fører telefonsamtaler eller anden kommunikation eller betinge telefonsamtale og anden kommunikation af, at samtalen overhøres. Den unge skal underrettes om, at politiet har truffet beslutning om kontrol med telefonsamtaler eller anden kommunikation, og at politiets beslutning om kontrol med telefonsamtaler eller anden kommunikation kan forlanges forelagt for retten til afgørelse.

Den unge har i forbindelse med indgreb efter bestemmelsen ret til ukontrolleret telefonkontakt med sin forsvarer.

Den unge har tillige altid ret til ukontrolleret telefonsamtale eller anden kommunikation med kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune samt det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med den sikrede døgninstitution efter socialtilsynslovens § 2, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 21, stk. 2.

Indgreb i adgang til internet og telefon for unge, der er anbragt i henhold til en strafferetlig dom eller kendelse

§ 19. Kommunalbestyrelsen kan uden retskendelse træffe afgørelse om, at personalet på anbringelsessteder efter § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, i lov om social service kan foretage indgreb efter stk. 2 og 3 over for unge over og under 18 år, hvis de pågældende er anbragt på et anbringelsessted i henhold til en strafferetlig dom eller kendelse.

Stk. 2. Der kan træffes afgørelse om, at den anbragtes brug af telefon og internet i et konkret tilfælde skal påhøres eller overvåges, når dette skønnes nødvendigt af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn, herunder for at forebygge eller forhindre kriminalitet.

Stk. 3. Der kan træffes afgørelse om, at den anbragtes adgang til at benytte telefon og internet afbrydes eller forhindres, hvis det er nødvendigt af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn, herunder for at forebygge eller forhindre kriminalitet.

Stk. 4. Stk. 2 og 3 omfatter ikke den anbragtes kommunikation med offentlige myndigheder, advokater, værger eller bistandsværger.

Stk. 5. Stk. 1 omfatter ikke unge over og under 18 år, som bliver boende på anbringelsesstedet, efter den strafferetlige foranstaltning er ophævet.

202. Kommunalbestyrelsen kan uden retskendelse træffe afgørelse om, at personalet på opholdssteder og døgninstitutioner kan foretage indgreb i adgangen til internet og telefon efter voksenansvarslovens § 19, stk. 2 og 3 over for unge over og under 18 år, hvis de pågældende er anbragt i henhold til en strafferetlig afgørelse eller kendelse.

Bestemmelsen omfatter ikke den anbragtes kommunikation med offentlige myndigheder, advokater, værger eller bistandsværger. Bestemmelsen slår således fast, at den anbragtes kommunikation med offentlige myndigheder, advokater, værger eller bistandsværger hverken kan påhøres, overvåges, afbrydes eller forhindres af hensyn til den anbragtes retssikkerhed, jf. voksenansvarslovens § 19, stk. 4.

Bestemmelsen omfatter ikke unge over og under 18 år, som bliver boende på opholdsstedet eller døgninstitutionen efter den strafferetlige foranstaltning er ophævet. Indgreb efter denne bestemmelse kan således ikke foretages længere, selv om der måtte opstå et behov herfor, medmindre den unge får en ny strafferetlig kendelse eller dom, jf. voksenansvarslovens § 19, stk. 5.

Påhøring eller overvågning af den anbragtes brug af internet og telefon

203. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at den anbragtes brug af telefon og internet i et konkret tilfælde skal påhøres eller overvåges, når dette skønnes nødvendigt af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn, herunder for at forebygge og forhindre kriminalitet, jf. voksenansvarslovens § 19, stk. 2.

Bestemmelsen tager sigte på de situationer, hvor de unge, der er anbragt på opholdssteder og døgninstitutioner anvender telefon og internet til kriminelle formål. Det kan for eksempel være i situationer, hvor der er tale om en anbragt, der er dømt for pædofili og kontakter børn over internettet. Det kan også være situationer, hvor den anbragte bruger telefonen til at bestille hash eller andre rusmidler med videresalg for øje. Bestemmelsen kan også anvendes, når det skønnes nødvendigt af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn.

Det er en betingelse for at træffe afgørelse om indgreb, at formålet med indgrebet ikke hensigtsmæssigt kan opnås ved mindre indgribende initiativer (se vejledningens kapitel 12).

Hvis en overvågning af den anbragtes brug af telefon og internet, herunder i kombination med en socialpædagogisk indsats, hvor den pågældende påvirkes til at undlade at bruge telefon og internet, ikke er tilstrækkelig til at opnå formålet, kan voksenansvarslovens § 19, stk. 3, anvendes. Se nærmere nedenfor.

Det bemærkes, at bestemmelsen om overvågning ikke giver personalet mulighed for at gennemtvinge det foreslåede indgreb under anvendelse af fysisk magt. Hvis den anbragte modsætter sig indgrebet på en sådan måde, at dette ikke kan udføres uden anvendelse af magt, må personalet således om nødvendigt tilkalde politiet med henblik på at lade indgrebet gennemføre ved politiets foranstaltning.

Kommunalbestyrelsen kan efter bestemmelsen voksenansvarslovens § 19, stk. 3, træffe afgørelse om, at den anbragtes adgang til at benytte telefon og internet afbrydes eller forhindres, hvis det er nødvendigt af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn, herunder for at forebygge og forhindre kriminalitet.

Hvis en overvågning af den anbragtes brug af telefon og internet efter voksenansvarslovens § 19, stk. 2, herunder i kombination med en socialpædagogisk indsats, hvor den pågældende påvirkes til at undlade at bruge telefon og internet, ikke er tilstrækkelig, kan der træffes afgørelse om indgreb efter denne bestemmelse.

Det bemærkes, at bestemmelsen ikke giver personalet mulighed for at gennemtvinge de foreslåede indgreb under anvendelse af fysisk magt. Hvis den anbragte modsætter sig indgrebet på en sådan måde, at dette ikke kan udføres uden anvendelse af magt, må personalet således om nødvendigt tilkalde politiet med henblik på at lade indgrebet gennemføre ved politiets foranstaltning.

Foreløbige afgørelser

Voksenansvarsloven

§ 20. Lederen af anbringelsesstedet og lederens stedfortræder kan træffe foreløbige afgørelser om indgreb, jf. § 19, i tilfælde, hvor iværksættelse af indgrebet er uopsætteligt og ikke kan afvente, at sagen færdigbehandles af kommunalbestyrelsen.

Stk. 2. En foreløbig afgørelse, jf. stk. 1, skal snarest muligt forelægges til godkendelse hos kommunalbestyrelsen, jf. § 19, stk. 1.

204. Lederen af et opholdssted eller en døgninstitution kan træffe foreløbige afgørelser om indgreb i den anbragtes adgang til internet og telefon, hvor iværksættelsen af indgrebet er uopsætteligt og ikke kan afvente at sagen færdigbehandles af kommunalbestyrelsen, jf. voksenansvarslovens § 19. Der er således tale om situationer, hvor det er nødvendigt med det samme at træffe afgørelse om indgreb. Det kan f.eks. være situationer, hvor der er tale om, at en anbragt, der er dømt for pædofili, kontakter børn og unge over nettet, og der er behov for at kunne gribe hurtigt ind.

Et indgreb er uopsætteligt, hvis formålet med indgrebet vil forspildes. Uopsættelige situationer kan opstå om aftenen og i weekender, hvis der ikke er mulighed for, at lederen, lederens stedfortræder eller personalet kan tilvejebringe kommunalbestyrelsens afgørelse om indgrebet, uden at øjemedet forspildes. Hvornår en sag er uopsættelig vil dog altid afhænge af den konkrete situation.

Den foreløbige afgørelse om indgreb må ikke være mere indgribende, end formålet tilsiger, og skal bringes til ophør, når betingelserne for at iværksætte indgrebet ikke længere er til stede (se vejledningens kapitel 12).

205. Afgørelser om foreløbige indgreb efter voksenansvarslovens § 20 skal registreres og indberettes (se vejledningens kapitel 28).

Afgørelse om indgreb truffet af kommunalbestyrelsen kan påklages til Ankestyrelsen, jf. voksenansvarslovens § 23, stk. 2 (se vejledningens kapitel 31).

Foreløbige afgørelser efter voksenansvarslovens § 20, stk. 1, skal snarest muligt efter iværksættelsen af afgørelsen forelægges til godkendelse i kommunalbestyrelsen, jf. voksenansvarslovens § 20, stk. 2.

Lederen af anbringelsesstedet eller lederens stedfortræder kan således have truffet en beslutning om indgreb, som efterfølgende underkendes af kommunalbestyrelsen. En underkendelse vil bl.a. betyde, at indgrebet straks må bringes til ophør, og at lederen fremover ikke må træffe lignende afgørelser, hvis samme situation opstår.

Kapitel 27

Pligt til anmeldelse af personfarlig kriminalitet

Voksenansvarsloven

§ 21 a. Lederen af en delvis lukket døgninstitution, en delvis lukket afdeling på en døgninstitution, en sikret døgninstitution eller en særligt sikret afdeling efter § 66, stk. 1, nr. 7, i lov om social service eller dennes stedfortræder har pligt til at politianmelde personfarlig kriminalitet, der har fundet sted på institutionen.

Generelt

206. På en delvis lukket døgninstitution, en delvis lukket afdeling på en døgninstitution, en sikret døgninstitution eller en særlig sikret afdeling har lederen eller dennes stedfortræder pligt til at politianmelde personfarlig kriminalitet, herunder vold og trusler, der har fundet sted på institutionen. Pligten gælder uanset, om den forurettede i sagen er et andet anbragt barn eller en anden anbragt ung, en ansat eller en anden, der opholder sig på institutionen, herunder fagpersoner eller almindelige besøgende.

Ved personfarlig kriminalitet forstås overtrædelse (og forsøg på overtrædelse) af bestemmelser omfattet af straffelovens kapitel 25 om forbrydelser mod liv og legeme, kapitel 26 om forbrydelse mod den personlige frihed, § 119 om vold og trusler mod en person i offentlig tjeneste eller hverv, § 123 om vidnetrusler, § 180 om ildspåsættelse under skærpede omstændigheder, seksualforbrydelser omfattet af §§ 216-225, § 226 om trusler, § 281 om afpresning og § 288 om røveri.

Politianmeldelsen skal foretages af lederen af institutionen eller afdelingen eller dennes stedfortræder. Der skal derfor altid være en udpeget stedfortræder for lederen af institutionen eller afdelingen blandt det tilstedeværende personale, der har beføjelse til at anmelde den personfarlige kriminalitet. Stedfortræderen behøver ikke at være egentlig stedfortræder (f.eks. souschef) for lederen, men skal altså have konkret beføjelse til at foretage politianmeldelsen i lederens fravær.

Politianmeldelserne skaber et overblik over omfanget af personfarlig kriminalitet, der er begået på institutionen. Dette skal indgå i institutionens løbende overvejelser om, hvorvidt der er iværksat de fornødne tiltag på institutionen i forhold til at sikre de anbragte børn og unges samt personalets sikkerhed og tryghed.

Overholdelsen af pligten til at anmelde personfarlig kriminalitet vil indgå i Socialtilsynets løbende tilsyn med institutionerne og deres anvendelse af reglerne i voksenansvarsloven, jf. § 22.

Kapitel 28

Registrering og indberetning

Voksenansvarsloven

§ 21. Magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten efter §§ 8-14, 16 og 19 og magtanvendelse i øvrigt skal registreres og indberettes af anbringelsesstedet til den kommunalbestyrelse, der har ansvaret for barnets eller den unges ophold på anbringelsesstedet, jf. §§ 9 og 9 a i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, og til det socialtilsyn, der fører driftsorienteret tilsyn med anbringelsesstedet, jf. § 2 i lov om socialtilsyn.

Stk. 2. Barnet eller den unge, der har været udsat for magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten, skal gøres bekendt med indberetningen og have lejlighed til at udtale sig om episoden.

Stk. 3. Ved magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten efter stk. 1, der har fundet sted på en intern skole på et opholdssted eller en døgninstitution efter § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, i lov om social service, skal anbringelsesstedet endvidere foretage indberetning til kommunalbestyrelsen i anbringelsesstedets beliggenhedskommune.

Stk. 4. Ved magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten efter stk. 1, der har fundet sted på et kommunalt eller regionalt anbringelsessted, skal anbringelsesstedet endvidere orientere den kommunale eller regionale driftsherre om magtanvendelsen.

Stk. 5. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om registrering og indberetning efter stk. 1-4.

Generelt

207. Magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten efter voksenansvarslovens §§ 8-14, 16 og 19 samt magtanvendelse i øvrigt skal registreres og indberettes af anbringelsesstedet til den kommunalbestyrelse, der har ansvaret for barnet eller den unges ophold på anbringelsesstedet, jf. retssikkerhedslovens §§ 9 og 9 a, og til det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med anbringelsesstedet, jf. socialtilsynslovens § 2.

Fastsættelse af passende reaktioner over for et anbragt barn eller en ung på en delvis lukket døgninstitution, delvis lukket afdeling på en døgninstitution, sikret døgninstitution eller særligt sikret afdeling efter voksenansvarslovens § 4, stk. 4, anvendelse af rusmiddeltest efter voksenansvarslovens § 5, fysisk guidning af et anbragt barn eller en ung på et anbringelsessted efter voksenansvarslovens § 6 og brug af døralarmer til et værelse på en delvis lukket døgninstitution, delvis lukket afdeling på en døgninstitution, sikret døgninstitution eller særligt sikret afdeling efter voksenansvarslovens § 16 b, skal ikke registreres og indberettes.

Det er anbringelsesstedet, der skal registrere og indberette episoden til henholdsvis den anbringende kommune, socialtilsynet og eventuelt kommunalbestyrelsen i anbringelsesstedets beliggenhedskommune samt orientere den eventuelle kommunale eller regionale driftsherre.

208. Der er udarbejdet et standardskema til brug for anbringelsesstedernes registrering og indberetning. Formålet er at smidiggøre processen samt at understøtte en ensartet praksis på anbringelsesstederne og i de fem socialtilsyn. Det medfører, at indberetningsskemaerne i bilag 1 a, 1 b og 1 c skal anvendes på de enkelte anbringelsessteder.

Bilag 1 a skal anvendes af opholdssteder og døgninstitutioner til registrering og indberetning af magtanvendelse, bilag 1 b skal anvendes af de specialiserede plejefamilier til registrering og indberetning af magtanvendelse, og bilag 1 c skal anvendes af de sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger til registrering og indberetning af undersøgelse af person og opholdsrum ved anbringelse, besøg eller fravær.

Det er kun felterne, der er markeret med blå, som skal udfyldes og videresendes til de i loven angivne parter. Felterne med grøn kan udfyldes på anbringelsesstedet til eget brug med henblik på f.eks. refleksion og socialpædagogisk udvikling.

Med indberetning til både den anbringende kommune og socialtilsynet sikres det, at de ansvarlige myndigheder for henholdsvis det personrettede og det driftsorienterede tilsyn orienteres om den foretagne magtanvendelse.

Indberetning og registrering af foretagne magtanvendelser skal ske under iagttagelse af de almindelige regler om offentligt ansattes tavshedspligt efter forvaltningslovens § 27. Det fremgår heraf, at den, der virker inden for den offentlige forvaltning, har tavshedspligt, når en oplysning ved lov er betegnet som fortrolig, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private.

Hvis en offentlig ansat bryder sin tavshedspligt, kan vedkommende straffes efter straffelovens § 152.

Registrering og indberetning

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 22. Ved magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten efter §§ 8-14, 16 og 19 i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, samt ved magtanvendelse i øvrigt, skal anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder eller den specialiserede plejefamilie inden for 24 timer registrere hændelsen på det indberetningsskema, der fremgår af bilag 1 a, 1 b eller 1 c.

Stk. 2. Barnet eller den unge, der har været involveret i episoden, der udløste magtanvendelsen, skal gøres bekendt med registreringen, jf. stk. 1, og have lejlighed til at ledsage denne med sin egen redegørelse for episoden.

Stk. 3. Anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder eller den specialiserede plejefamilie skal uden ugrundet ophold sende kopi af indberetningsskemaet til den kommunalbestyrelse, der har ansvaret for barnet eller den unges ophold i tilbuddet, jf. §§ 9 og 9 a i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, samt orientere forældremyndighedsindehaveren.

Stk. 4. Anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder eller den specialiserede plejefamilie skal ved månedens udgang indsende kopi af indberetningsskemaerne sammen med eventuelle relevante kommentarer til det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet, jf. § 2 i lov om socialtilsyn.

Stk. 5. Anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder skal endvidere orientere den kommunale eller regionale driftsherre ved månedens udgang, hvis indgrebet har fundet sted over for et barn eller en ung i et kommunalt eller regionalt tilbud.

Stk. 6. Socialtilsynet skal gennemgå de indkomne indberetningsskemaer og vurdere, om de giver anledning til tilsynsmæssige overvejelser.

209. Ved magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten efter voksenansvarslovens §§ 8-14, 16 og 19, skal anbringelsesstedets (eller dennes stedfortræder) eller den specialiserede plejefamilie inden for 24 timer registrere hændelsen på det indberetningsskema, der fremgår af bilag 1 a eller 1 c for opholdssteder og døgninstitutioners vedkommende og bilag 1 b for de specialiserede plejefamiliers vedkommende, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 22.

Registreringen skal foretages inden for 24 timer. Det er først og fremmest af hensyn til barnets eller den unges retssikkerhed men også af hensyn til det involverede personale. Barnet eller den unge, der har

været involveret i episoden, skal gøres bekendt med registreringen og have lejlighed til at ledsage denne med sin egen redegørelse for episoden, jf. nedenfor i vejledningens punkt 210.

Efter den foretagne registrering på de anførte bilag 1 a, 1 b eller 1 c, skal anbringelsesstedets leder (eller dennes stedfortræder) eller den specialiserede plejefamilie uden ugrundet ophold sende kopi af indberetningsskemaet til den kommunalbestyrelse, der har ansvaret for barnet eller den unges ophold i tilbuddet, jf. retssikkerhedslovens §§ 9 og 9 a, samt orientere forældremyndighedsindehaveren (se vejledningens punkt 211 og 213).

Ved ugrundet ophold forstås, at skemaerne skal sendes hurtigst muligt inden for 24 timer, når registreringen er fuldstændt. Lederen eller dennes stedfortræder skal således sende indberetningen samme dag, som den er færdig.

Ved månedens udgang indsender anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder eller den specialiserede plejefamilie kopi af alle indberetningsskemaerne sammen med eventuelle relevante kommentarer til det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet, jf. socialtilsynslovens § 2.

Anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder skal endvidere orientere den kommunale eller regionale driftsherre ved månedens udgang, hvis indgrebet har fundet sted over for et barn eller en ung i et kommunalt eller regionalt tilbud.

Socialtilsynet gennemgår de indkomne indberetningsskemaer og vurderer, om de giver anledning til tilsynsmæssige overvejelser.

Inddragelse af barnet eller den unge

210. Barnet eller den unge, der har været udsat for magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten, skal gøres bekendt med indberetningen og have lejlighed til at udtale sig om episoden, jf. voksenansvarslovens § 21, stk. 2.

I forbindelse med udfyldelsen af indberetningsskemaet skal personalet eller den specialiserede plejefamilie, som led i omsorgspligten, tale med barnet eller den unge om hændelsen, årsagen m.v. Formålet er, at personalet får forklaret barnet eller den unge, hvorfor det var nødvendigt at anvende magt i den konkrete situation.

Barnet eller den unge får mulighed for at sætte ord på, hvordan situationen blev oplevet af den pågældende. Personalet kan – sammen med barnet eller den unge – finde en løsning på, hvorledes magtanvendelse kan undgås fremover i lignende situationer. Personalet skal i den forbindelse tage hensyn til barnets eller den unges alder, modenhed og funktionsevne.

Hvis barnet eller den unge har en kommunikativ eller kognitiv funktionsnedsættelse, skal der være særlige opmærksomhed på, at barnet eller den unge skal have alders- og handicaprelevant støtte til at afgive sine bemærkninger, eller at der på anden vis tilvejebringes en beskrivelse eller tolkning af barnet eller den unges signaler og reaktioner.

Hvis barnets eller den unges eventuelle udtalelse om episoden ikke kan komme med, inden indberetningen sendes til vedkommendes handlekommune, kan udtalelsen eftersendes. Der kan være mange årsager til, at dette ikke kan nås inden for 24 fristen, f.eks. hvis barnet eller den unge er for oprørt og skal have nogle dage til at falde ned.

Indberetning til den anbringende kommune

211. Indberetningen til den anbringende kommune har til formål at give det personrettede tilsyn efter servicelovens § 148 mulighed for at vurdere, om anbringelsesstedet fortsat er det rette for barnet eller den unge, eller om anvendelsen af magt giver anledning til at overveje ændringer i den iværksatte indsats over for barnet eller den unge.

Hvis et anbringelsessted ofte anvender magt over for et barn eller en ung, kan det således f.eks. betyde, at barnet eller den unge er anbragt på et anbringelsessted, der måske ikke er i stand til at håndtere barnets eller den unges behov. I de tilfælde må kommunen derfor vurdere, hvorvidt der er behov for at anbringe barnet eller den unge på et andet anbringelsessted, hvor personalet f.eks. har en øget adgang til at anvende magt eller har andre socialpædagogiske færdigheder, som kan være nødvendig for, at der ydes en korrekt indsats over for barnet eller den unge.

Indberetninger om magtanvendelse skal ligeledes indgå i den anbringende kommunes løbende overvejelser, herunder om der er ændringer i barnets eller den unges forhold, der påvirker vurderingen af, om vedkommende er anbragt det rigtige sted.

Indberetning til socialtilsynet

212. Indberetningerne til socialtilsynet giver tilsynet mulighed for at vurdere, om der er grundlag for tilsynsmæssige overvejelser, herunder om det giver anledning til en dialog med et konkret anbringelsessted om deres pædagogiske praksis.

Det kan f.eks. omhandle behov for ændringer i tilrettelæggelsen af arbejdet på anbringelsesstedet, så anvendelsen af magt reduceres mest muligt.

Socialtilsynet skal ikke træffes afgørelse om lovligheden af de enkelte foretagne magtanvendelser.

Orientering af forældremyndighedsindehaveren

213. Forældremyndighedsindehaveren skal uden ugrundet ophold orienteres om, at der er anvendt magt, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 22, stk. 3, og § 23, stk. 3. Uden ugrundet ophold vil sige, at der skal ske orientering umiddelbart efter registreringen af den foretagne handling. Ofte vil barnet eller den unge kontakte forældremyndighedsindehaveren efterfølgende, og den hurtige orientering vil derfor gavne dialogen og samarbejdet mellem forældre og personalet eller den specialiserede plejefamilie.

Forældremyndighedsindehaveren skal ikke have tilsendt indberetningsskemaet. En mundtlig orientering i telefonen eller en e-mail vil være tilstrækkelig.

Indberetning til skolekommunen

214. Ved magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten, der har fundet sted på en intern skole på et opholdssted eller en døgninstitution efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, skal anbringelsesstedet – ud over indberetning til den anbringende kommune og socialtilsynet – foretage en indberetning til kommunalbestyrelsen i anbringelsesstedets beliggenhedskommune (skolekommunen), jf. voksenansvarsloven § 21, stk. 3.

Indberetningen til skolekommunen har til formål at sikre, at kommunen har et overblik over omfanget af anvendelse af magt på den interne skole til brug for deres tilsyn med undervisningen på skolen.

Skolekommunen fastsætter de nærmere regler om registrering og indberetning i den overenskomst, der er indgået mellem opholdsstedet eller døgninstitutionen i forbindelse med driften af den interne skole, jf. § 14, stk. 1, nr. 6, og § 15, stk. 3, i bekendtgørelse nr. 702 af 23. juni 2014 om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.

Orientering af kommunal eller regional driftsherre

215. Anbringelsesstedet skal orientere den kommunale eller regionale driftsherre om magtanvendelsen ved månedens udgang, jf. voksenansvarslovens § 22, stk. 5.

Orienteringen har til formål, at driftsherren løbende kan følge med i, om omfanget af magtanvendelser giver anledning til ændringer i driften af institutionen, herunder f.eks. de personalemæssige kompetencer m.v.

Registrering og indberetning af en handling, der kan være undergivet (offentlig) påtale

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 23. Hvis der er begrundet mistanke om, at der er foretaget en handling, der er undergivet påtale, herunder et eventuelt strafansvar, skal anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder eller den specialiserede plejefamilie straks registrere hændelsen på det skema, der fremgår af bilag 1 a, 1 b eller 1 c, og uden ugrundet ophold sende indberetning herom til det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet, jf. § 2 i lov om socialtilsyn. Socialtilsynet skal vurdere, om indberetningen giver anledning til tilsynsmæssige overvejelser, herunder, om der er rettet henvendelse til politiet.

Stk. 2. Barnet eller den unge, der har været involveret i episoden, der udløste magtanvendelsen, skal gøres bekendt med registreringen, jf. stk. 1, og have lejlighed til at ledsage denne med sin egen redegørelse for episoden.

Stk. 3. Anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder eller den specialiserede plejefamilie skal samtidig med indberetningen til socialtilsynet sende kopi af denne til den kommunalbestyrelse, der har ansvaret for barnet eller den unges ophold i tilbuddet, jf. §§ 9 og 9 a i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, samt orientere forældremyndighedsindehaveren.

Stk. 4. Anbringelsesstedets leder eller dennes stedfortræder skal endvidere orientere den kommunale eller regionale driftsherre, hvis indgrebet har fundet sted over for et barn eller en ung i et kommunalt eller regionalt tilbud.

216. Hvis der er en begrundet mistanke om, at der på et anbringelsessted er foretaget en handling, der kan være undergivet påtale, herunder offentlig påtale, er proceduren for registrering og indberetning en anden end efter voksenansvarsbekendtgørelsens § 22. Det er anbringelsesstedet leder, eller dennes stedfortræder, der har det overordnede ansvar for at vurdere, om registreringen og indberetningen skal ske efter § 22 eller § 23 i voksenansvarsbekendtgørelsen. Den specialiserede plejefamilie skal selv foretage vurderingen.

Det afhænger af en konkret vurdering, hvorvidt en given situation falder ind under reglerne i voksenansvarsbekendtgørelsens § 23, og det er lederen af anbringelsesstedet eller dennes stedfortræder, der tager stilling hertil.

Hvis det vurderes, at der på anbringelsesstedet er foregået et indgreb, som kan medføre påtale, skal episoden straks registreres og indberettes til det pågældende socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet efter socialtilsynslovens § 2, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 23, stk. 1.

Påtalen kan være offentlig i form af et egentligt strafansvar, men der kan også være tale om en driftsmæssig påtale, som kan få ansættelsesretlige konsekvenser for den pågældende medarbejder eller for anbringelsesstedet generelt.

Socialtilsynet skal ved modtagelsen vurdere, om indberetningen giver anledning til tilsynsmæssige overvejelser, herunder om der er rettet henvendelse til politiet. Det involverede barn eller den unge skal gøres

bekendt med registreringen og have lejlighed til at komme med bemærkninger hertil (se vejledningens punkt 210).

Barnet eller den unges handlekommune skal have tilsendt en kopi af indberetningsskemaet i forbindelse med at dette oversendes til socialtilsynet, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 23, stk. 3.

Forældremyndighedsindehaveren skal ligeledes orienteres om det hændte (se vejledningens punkt 213).

Endelig skal den regionale eller kommunale driftsherre orienteres om indgrebet, hvis hændelsen har fundet sted på en kommunalt eller et regionalt anbringelsessted, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 23, stk. 4 (se vejledningens punkt 215).

Hvis socialtilsynet har kommentarer til hændelsen, bør barnets handlekommune samt forældremyndighedsindehaveren orienteres om dette.

Kapitel 29

Tilsyn

Det personrettede tilsyn

217. Kommunalbestyrelsen i barnets eller den unges handlekommune skal løbende føre tilsyn med barnets eller den unges forhold under opholdet uden for hjemmet, jf. servicelovens § 148, stk. 1.

Tilsynet efter servicelovens § 148, stk. 1, skal omfatte mindst to årlige tilsynsbesøg på anbringelsesstedet, hvor kommunen taler med barnet eller den unge, jf. servicelovens § 70, stk. 2. Samtalen skal så vidt muligt finde sted uden tilstedeværelse af ansatte fra anbringelsesstedet. Barnet eller den unge kan dog efter eget valg medbringe en bisidder eller en anden person til samtalen, hvis barnet eller den unge ønsker dette.

Ovenstående gælder uanset, hvilken type anbringelsessted barnet eller den unge er anbragt på.

Kommunalbestyrelsen skal ud over minimumskravet altid vurdere, hvor ofte samt hvordan, der skal føres tilsyn. Det vil i hvert enkelt tilfælde bero på det enkelte barns eller den unges behov.

Det personrettede tilsyn giver mulighed for at tale med barnet eller den unge om eventuelle foretagne magtanvendelser.

Børn og unge og deres forældre har personlige og direkte oplevelser af, hvordan hjælpen efter deres opfattelse fungerer. Derfor kan der fra børn og unge samt deres forældre komme vigtig viden, herunder signaler om, at der kan være noget galt, og at der er behov for forbedringer.

Det er væsentligt, at kommunalbestyrelsen, når tilsynsvirksomheden prioriteres og planlægges, er særlig opmærksom på den hjælp, der er rettet mod børn og unge, hvor det kan være vanskeligt at tale med barnet eller den unge om deres situation, herunder magtanvendelser, og som ikke – eller kun meget vanskeligt – selv kan reagere over for urimelige forhold. Det kan i den forbindelse overvejes at bruge andre metoder til kommunikation og/eller observationer.

Det personrettede tilsyn giver den anbringende kommune mulighed for at vurdere, om anbringelsesstedet fortsat er det rette, eller om der er anledning til at overveje ændringer i den iværksatte indsats over for barnet eller den unge. Hvis et anbringelsessted ofte anvender magt over for et barn eller en ung, kan det således tyde på, at barnet eller den unge er anbragt på et anbringelsessted, der ikke er i stand til at håndtere barnets eller den unges behov. I disse tilfælde må kommunen vurdere, hvorvidt der er behov for at anbringe barnet eller den unge på et andet anbringelsessted.

Det driftsorienterede tilsyn

218. Socialtilsynet har ansvaret for at godkende og føre driftsorienteret tilsyn med såvel kommunale og regionale som private sociale tilbud, herunder døgntilbud efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6 og 7, og almene, forstærkede og specialiserede plejefamilier efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 1, 2 og 3, jf. socialtilsynslovens § 4.

Socialtilsynet

Voksenansvarsloven

§ 22. Det socialtilsyn, der fører driftsorienteret tilsyn med et anbringelsessted, jf. § 2 i lov om socialtilsyn, fører som led heri tilsyn med anbringelsesstedernes anvendelse af reglerne i denne lov.

219. Det socialtilsyn, som fører det driftsorienterede tilsyn med et anbringelsessted, fører som led heri tilsyn med anbringelsesstedets anvendelse af reglerne i voksenansvarsloven. Socialtilsynet fører det driftsorienterede tilsyn med godkendte sociale tilbud, herunder anbringelsessteder, for at sikre, at de fortsat har den fornødne kvalitet, blandt andet i forhold til målgrupper, metoder og resultater samt kompetencer, jf. socialtilsynslovens § 7.

Socialtilsynet fører blandt andet tilsyn med, at anbringelsesstederne har en pædagogisk indsats, der forebygger magtanvendelser, så magtanvendelse så vidt mulig undgås. Tilsynet ser også på, om anbringelsesstederne dokumenterer og følger op på eventuelle magtanvendelser med henblik på løbende læring og forbedring af indsatsen.

Det driftsorienterede tilsyn består både af en kontrol af forholdene på anbringelsesstedet og en dialog mellem socialtilsyn og anbringelsessted, som skal bidrage til at fastholde og udvikle kvaliteten på anbringelsesstedet. Socialtilsynet skal ved varetagelsen af tilsynsopgaven indhente relevant information, herunder ved at aflægge mindst ét årligt besøg på anbringelsesstedet, inddrage oplysninger fra modtagne indberetninger om magtanvendelse, oplysninger fra personalet og anbragte børn og unge på anbringelsesstedet samt fra andre relevante personer og udveksle oplysninger med de kommuner, som har ansvaret for de enkelte borgeres ophold på anbringelsesstedet i henhold til retssikkerhedslovens §§ 9-9 a.

220. Socialtilsynene skal – hvis forholdene på det enkelte anbringelsessted tilsiger det – træffe afgørelse om skærpet tilsyn og samtidig udstede et påbud med henblik på, at anbringelsesstedet som betingelse for fortsat godkendelse inden for en tre måneders frist skal rette op på de omfattede forhold, jf. socialtilsynslovens § 8. Det kan f.eks. være relevant, hvis et anbringelsessted har uforholdsmæssigt mange magtanvendelser sammenlignet med et lignende anbringelsessted med en tilsvarende målgruppe eller gentagne gange indberetter handlinger, der er undergivet påtale, herunder et eventuelt strafansvar, som tilladt magtanvendelse. Socialtilsynet kan da give anbringelsesstedet påbud om at tilvejebringe en handlingsplan for at undgå unødigt magtanvendelse i fremtiden. Det kan f.eks. omhandle behov for ændringer i tilrettelæggelsen af arbejdet med den socialpædagogiske praksis på anbringelsesstedet, så anvendelsen af magt reduceres mest muligt.

Endelig kan socialtilsynet træffe afgørelse om ophør af godkendelse, hvis anbringelsesstedet ikke ændrer praksis og dermed vurderes ikke længere at have den fornødne kvalitet, jf. socialtilsynslovens § 6.

Se lov om socialtilsyn, bekendtgørelse om socialtilsyn samt vejledning om socialtilsyn for en nærmere gennemgang af reglerne om generel godkendelse af og driftsorienteret tilsyn med generelt godkendte anbringelsessteder, herunder almene, forstærkede og specialiserede plejefamilier, opholdssteder og døgninstitutioner.

Særligt om henvendelse til socialtilsynet

221. Socialtilsynet skal etablere en særlig adgang for personale, anbragte børn og unge, pårørende og andre til at henvende sig anonymt til socialtilsynet om bekymrende forhold på et anbringelsessted, jf. socialtilsynslovens § 11, stk. 1. Efter bestemmelsen skal socialtilsynet som minimum have et telefonnummer og en e-postadresse særskilt hertil.

Alle kan henvende sig til socialtilsynet, hvis de oplever bekymrende forhold på et anbringelsessted, og tilsynet skal som offentlig myndighed altid tage henvendelsen alvorligt og vurdere, om den giver anledning til at foretage sig nærmere, uanset på hvilken måde og i hvilken form henvendelsen modtages.

Den, der har henvendt sig anonymt til socialtilsynet om bekymrende forhold i tilbuddet, kan over for socialtilsynet samtykke i, at socialtilsynet over for tilbuddet eller andre oplyser, at socialtilsynet har modtaget henvendelsen. Vedkommende kan samtykke i, at socialtilsynet over for tilbuddet eller andre oplyser navnet på den, der har rettet henvendelse. Vedkommende kan helt eller delvis samtykke i, at socialtilsynet over for tilbuddet eller andre videregiver henvendelsens indhold.

Bestemmelsen skal sikre, at bekymrende forhold kan nå frem til socialtilsynet og således sikre socialtilsynet det bredest mulige oplysningsgrundlag for varetagelsen af tilsynsopgaven. Samtidig skal ordningen give anbragte børn og unge, pårørende, ansatte og andre, der er i daglig kontakt med anbringelsesstedet, sikkerhed for, at de ved, hvor de kan rette henvendelse, hvis de oplever en ubehagelig tone eller andre uhensigtsmæssigheder i et tilbud.

Anbragte børns mulighed for at henvende sig anonymt til socialtilsynet

Voksenansvarsbekendtgørelsen

§ 25. Det socialtilsyn, der fører det driftsorienterede tilsyn med anbringelsesstedet, jf. § 2 i lov om socialtilsyn, skal oplyse de anbragte børn og unge om adgangen til at henvende sig anonymt til socialtilsynet om bekymrende forhold på anbringelsesstedet, jf. lov om socialtilsyn § 11.

222. Socialtilsynet skal oplyse anbragte børn og unge om muligheden for at rette henvendelse til socialtilsynet, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 25. Dette kan f.eks. ske ved opslag på en fælles opslagstavle, på socialtilsynets hjemmeside, i en informationspjece om tilbuddet eller på anden måde, hvor såvel de anbragte børn og unge som pårørende og andre har adgang til oplysningerne.

Der henvises til vejledning om socialtilsyn for en nærmere gennemgang af reglerne om henvendelser til socialtilsynene, herunder anonyme henvendelser, socialtilsynets reaktionsmuligheder, tavshedspligt under strafansvar, politianmeldelse og underretning.

Snitflader mellem det personrettede og driftsorienterede tilsyn

223. Socialtilsynet skal underrette de anbringende kommuner, hvis de i forbindelse med deres tilsyn bliver opmærksom på bekymrende forhold på et anbringelsessted, og når de bekymrende forhold kan berøre de anbragte børn og unge, som kommunen har ansvar for, jf. socialtilsynslovens § 10.

Det kan f.eks. være, at anbringelsesstedet ikke (længere) har kompetencer til at behandle/støtte en bestemt målgruppe og har fået påbud om at sikre, at de nødvendige kompetencer er til stede som betingelse for fortsat at være godkendt til denne målgruppe, hvortil et allerede anbragt barn eller en anbragt ung hører.

Parallelt med socialtilsynenes pligt til at underrette de anbringende kommuner, har de anbringende kommuner en pligt til at underrette socialtilsynet, hvis de i forbindelse med udførelsen af det personrettede

tilsyn bliver opmærksom på bekymrende forhold på anbringelsessteder, jf. serviceloven § 148, stk. 3. Det kan f.eks. være, at socialtilsynet bliver opmærksom på oplysninger om magtanvendelse, der ikke bliver indberettet, eller oplysninger om uhensigtsmæssig adfærd fra anbringelsesstedets ansatte.

Det kommunale tilsyn

224. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for og beslutter, hvordan kommunen skal planlægge og udføre sin virksomhed på det sociale og sundhedsmæssige områder efter den sociale lovgivning, jf. retssikkerhedslovens § 15.

Kommunalbestyrelsen har også pligt til at føre tilsyn med, hvordan de kommunale opgaver løses, jf. retssikkerhedslovens § 16. Tilsynet omfatter både indholdet af tilbuddene, og den måde opgaverne udføres på.

Det fremgår desuden af retssikkerhedslovens § 16 a, at kommunalbestyrelsen fører et kriminalpræventivt tilsyn med personer, som i henhold til dom eller kendelse eller vilkår som tiltalefrafald eller prøveløsladelse skal undergives tilsyn af de sociale myndigheder. Det tilsyn føres af den kommune, der har pligt til at yde hjælp, jf. retssikkerhedslovens §§ 9 og 9 a.

Ombudsmandens tilsyn

225. Folketingets Ombudsmand fører tilsyn med den offentlige forvaltning. Ombudsmandens primære opgave er at bedømme, om myndigheder eller personer, der er omfattet af ombudsmandens virksomhed, handler i strid med gældende ret eller på anden måde gør sig skyldige i fejl og forsømmelser ved udførelsen af deres opgaver, jf. § 21 i lovebekendtgørelse nr. 349 af 22. marts 2013 om folketingets ombudsmand (herefter ombudsmandsloven).

Ombudsmanden kan også inspicere enhver institution og ethvert tjenestested, der hører under ombudsmandens virksomhed. Inspektionerne foretages navnlig på steder, hvor borgerne er berøvet deres frihed, herunder sikrede afdelinger.

Ombudsmanden kan i forbindelse med undersøgelser fremsætte kritik, afgive henstillinger samt i øvrigt fremsætte sin opfattelse af en sag. Såfremt ombudsmandens undersøgelse af en sag viser, at der i den offentlige forvaltning må antages at være begået fejl eller forsømmelser af større betydning, skal ombudsmanden give meddelelse om sagen til Folketingets Retsudvalg. Ombudsmanden skal endvidere give meddelelse om sagen til vedkommende minister, kommunalbestyrelse eller regionsråd, jf. ombudsmandslovens § 24.

Herudover blev det i 2012 besluttet at oprette et særligt børnefagligt kontor under Folketingets Ombudsmand for at styrke børns rettigheder. Ombudsmandens Børnekontor skal være med til at sikre og overveje børns rettigheder efter FN's Børnekonvention.

De centrale funktioner for Ombudsmandens Børnekontor er:

- At behandle klager der vedrører børn.
- At aflægge besøg på institutioner, hvor børn opholder sig og føre kontrol med myndigheder i forhold, der vedrører børn.
- Tage sager op af egen drift samt gennemføre generelle undersøgelser.
- At medvirke til at overvåge implementeringen af børns rettigheder i henhold til FN's konvention om Barnets Rettigheder i lovgivningen og i myndighedernes praksis.

§ 71-tilsynet

226. § 71-tilsynet er nedsat i henhold til grundlovens § 71, stk. 7, og fører tilsyn med personer, der er underkastet administrativ frihedsberøvelse, herunder f.eks. tvangsanbragte børn og unge.

§ 71-tilsynet kan ikke træffe afgørelser, men alene give udtryk for sin vurdering af forholdene for de administrativt frihedsberøvede. Vurderingen kan blandt andet have form af kritiske bemærkninger, anbefalinger og henstillinger. §71-tilsynets behandling af en sag kan give anledning til, at en institution får besøg af § 71-tilsynet, som på baggrund heraf offentliggør en rapport om tilsynets vurdering af forholdene på institutionen.

Kapitel 30

Klageadgang samt særlig adgang til domstolsprøvelse m.v.

Voksenansvarsloven

§ 23. Anbragte børn og unge, der er fyldt 12 år, og forældremyndighedsindehavere kan klage over afgørelser truffet efter denne lov.

Stk. 2. Klager over afgørelser truffet af børn og unge-udvalget eller kommunalbestyrelsen i medfør af denne lov kan indbringes for Ankestyrelsen.

Stk. 3. Klager over anvendelsen af magt eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten efter reglerne i denne lov eller regler fastsat i medfør heraf kan indbringes for kommunalbestyrelsen.

Stk. 4. Klage til Ankestyrelsen skal ske, inden 4 uger efter at klageren har fået meddelelse om afgørelsen, jf. § 67, stk. 1, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Stk. 5. Indbringelse af sagen for Ankestyrelsen, jf. stk. 2, har ikke opsættende virkning. Dog kan direktøren under ganske særlige omstændigheder bestemme, at en afgørelse ikke må iværksættes, før Ankestyrelsen har truffet afgørelse i sagen.

Stk. 6. Ved behandlingen i Ankestyrelsen finder §§ 72 og 73 og § 74, stk. 2 og 3, i lov om social service anvendelse.

Stk. 7. I forbindelse med behandlingen af sagen i Ankestyrelsen har forældremyndighedens indehaver og den unge over 12 år ret til at få dækket udgifter til transport til møder i Ankestyrelsen.

Stk. 8. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om klageadgang.

Generel klageadgang

227. Anbragte børn og unge der er fyldt 12 år samt forældremyndighedsindehavere kan klage over afgørelser truffet efter voksenansvarslovens, jf. voksenansvarslovens § 23, stk. 1, som udtømmende slår fast, hvem der kan klage.

Der skal i den forbindelse altid tages særlige hensyn til børn og unge med nedsat funktionsevne i forhold til deres forudsætninger for at kunne påklage afgørelser.

Lederen af et opholdssted eller en døgninstitution skal i forbindelse med en anbringelse oplyse barnet eller den unge samt forældremyndighedsindehaverne om deres rettigheder i relation til magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, herunder adgangen til at klage til henholdsvis Ankestyrelsen og kommunalbestyrelsen, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 24, stk. 1, jf. voksenansvarslovens § 23, stk. 2 og 3, og kapitel 10 i retssikkerhedsloven.

Den kommune, der har ansvaret for et barns eller en ungs ophold på et anbringelsessted, jf. retssikkerhedslovens §§ 9 og 9 a, skal i forbindelse med en anbringelse hos en specialiseret plejefamilie oplyse barnet eller den unge samt forældremyndighedsindehaveren om deres rettigheder i relation til

magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, herunder adgangen til at klage til henholdsvis Ankestyrelsen og kommunalbestyrelsen, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 24, stk. 1.

Klage over afgørelser truffet af kommunalbestyrelsen og børn og unge-udvalget

228. Klager over afgørelser truffet af børn og unge-udvalget eller kommunalbestyrelsen i medfør voksenansvarsloven kan indbringes for Ankestyrelsen, jf. voksenansvarslovens § 23, stk. 2.

Børn og unge-udvalget træffer følgende afgørelser, jf. voksenansvarsloven:

- Afgørelse om tilbageholdelse, jf. voksenansvarslovens § 11, stk. 1 og 2.
- Afgørelse om kontrol med breve, telefonsamtaler og anden kommunikation, jf. voksenansvarslovens § 15.

Træffer Ungdomskriminalitetsnævnet afgørelse om tilbageholdelse efter § 18, stk. 1, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, kan denne afgørelse også indbringes for Ankestyrelsen, jf. § 55, stk. 2, nr. 6, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.

Kommunalbestyrelsen træffer følgende afgørelser jf. voksenansvarsloven:

- Afgørelse om opretholdelse af tilbageholdelsen af børn og unge i op til yderligere 14 dage under anbringelsen efter voksenansvarslovens § 11, stk. 5.
- Afgørelse om de nærmere rammer og vilkår for tilbageholdelse og fastholdelse under den konkrete anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på åbne døgninstitutioner efter voksenansvarslovens §§ 12 og 13.
- Afgørelse om anvendelse af personlige alarm -eller pejlesystemer over for anbragte børn og unge, der har betydeligt og varigt nedsat psykisk funktionsevne efter § 17. Afgørelse efter § 19 om indgreb i dømtes adgang til telefon og internet.

Ankestyrelsens afgørelse vedr. tilbageholdelse efter voksenansvarslovens § 11, stk. 5, kan kræves forelagt for retten, jf. voksenansvarslovens § 24.

Der gælder ikke særregler om indbringelse for retten for de øvrige af kommunalbestyrelsens afgørelser, der kan indbringes for Ankestyrelsen, jf. modsætningsvist retssikkerhedslovens § 73.

Klager over anvendelse af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

229. Klager over anvendelsen af magt eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten efter reglerne i voksenansvarsloven eller regler fastsat i medfør heraf kan indbringes for kommunalbestyrelsen, jf. voksenansvarslovens § 23, stk. 3.

Det er anbringelsesstedets leder, den, der bemyndiges hertil, eller personalet, der ud fra en konkret vurdering beslutter, om betingelserne for at anvende magt er opfyldt i en konkret situation. Der skal således ikke indhentes en forudgående tilladelse fra kommunen.

Kommunalbestyrelsens afgørelse af en klage over anvendelse af magt eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten kan ikke indbringes for Ankestyrelsen.

Klagefrister

230. Klage til Ankestyrelsen skal ske inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen, jf. voksenansvarslovens § 23, stk. 4.

Indbringelse af sagen for Ankestyrelsen har ikke opsættende virkning, jf. voksenansvarslovens 23, stk. 5. Dog kan direktøren for Ankestyrelsen under ganske særlige omstændigheder bestemme, at en afgørelse ikke må iværksættes, før Ankestyrelsen har truffet afgørelse i sagen.

Advokatbistand, aktindsigt m.v.

231. Voksenansvarslovens § 23, stk. 6, slår fast, at servicelovens §§ 72, 73 og 74, stk. 2 og 3, finder anvendelse ved behandling af sagen i Ankestyrelsen.

Barnet og den unge samt forældremyndighedsindehaveren har således ret til advokatbistand under klagebehandlingen af en sag om tilbageholdelse, jf. voksenansvarslovens § 11, stk. 1, 2 og 4, og i sager om brev og telefonkontrol efter voksenansvarslovens § 15, stk. 1, jf. servicelovens § 72, stk. 1.

Under en sag om brev- og telefonkontrol efter voksenansvarslovens § 15, som vedrører den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, skal denne have tilbud om gratis advokatbistand, jf. servicelovens § 72, stk. 3.

I forhold til salær og godtgørelse for udlæg til advokater gælder samme regler som i tilfælde, hvor der er meddelt fri proces, jf. retsplejelovens kapitel 31, jf. servicelovens § 72, stk. 4.

Orientering om retten til aktindsigt og til at udtale sig

232. Inden der træffes afgørelse, påhviler det kommunalbestyrelsen at gøre forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 12 år, bekendt med retten til efter forvaltningsloven at se sagens akter og retten til at udtale sig, inden afgørelsen træffes, jf. servicelovens § 73, stk. 1.

Kommunalbestyrelsen har en tilsvarende forpligtelse over for den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, i en sag om brev og telefonkontrol med denne, jf. servicelovens § 73, stk. 2. Inden der træffes afgørelse i sagen, skal forældremyndighedsindehaveren, barnet eller den unge, advokaten og eventuel anden bisidder for forældremyndighedsindehaveren eller barnet eller den unge have lejlighed til at udtale sig. Tilbuddet til barnet eller unge om at udtale sig kan undlades, hvis barnet er under 12 år, eller hvis det må antages at være til skade for barnet eller den unge, jf. servicelovens § 74, stk. 2.

Den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden i en sag om brev og telefonkontrol med denne, skal tilsvarende have lejlighed til at udtale sig, jf. servicelovens § 74, stk. 3.

Dækning af transportomkostninger

233. Forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 12 år, har ret til at få dækket udgifter til transport til møder i Ankestyrelsen i forbindelse med behandlingen af sagen i Ankestyrelsen.

Særlig adgang til domstolsprøvelse

Voksenansvarsloven

§ 24. Ankestyrelsens afgørelse i sager om klager over afgørelser truffet af børn og unge-udvalget og om klager over afgørelser efter § 11, stk. 5, truffet af kommunalbestyrelsen efter § 23, stk. 2, kan ved henvendelse til Ankestyrelsen, inden 4 uger efter klageren har fået meddelelse om afgørelsen, kræves forelagt for retten, jf. § 169, stk. 2, og §§ 170-172 i lov om social service.

234. Ankestyrelsens afgørelser i sager om klager kan inden fire uger efter klageren har fået meddelelse om afgørelsen kræves forelagt for retten, jf. servicelovens §§ 169, stk. 2 og 170-172, jf. voksenansvarslo-

vens § 24. Det vedrører sager om klager over afgørelser truffet af børn og unge-udvalget og afgørelser efter voksenansvarslovens § 11, stk. 5, der er truffet af kommunalbestyrelsen.

Hvis Ankestyrelsens afgørelse er stadfæstet ved dom, kan en fornyet prøvelse for retten kun kræves, hvis sagen på ny har været forelagt Ankestyrelsen til afgørelse.

Byretten tiltrædes under hovedforhandlingen af et retsmedlem, der er sagkyndig i børneforsorg, og et retsmedlem, der er sagkyndig i børne- eller ungdomspsykiatri eller i psykologi. Sagerne behandles efter reglerne om borgerlige sager i retsplejelovens kapitel 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse med de ændringer, der er angivet i dette kapitel.

Som parter i retssagen anses forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 12 år, uanset om den pågældende har krævet afgørelsen forelagt for retten.

Retten kan bestemme, at retsmøderne foregår for lukkede døre. Ved offentlig gengivelse af forhandlingerne i retten eller af dommen må der ikke uden rettens tilladelse ske offentliggørelse af navn, stilling eller bopæl for af de under sagen nævnte personer eller på anden måde offentliggørelse af de pågældendes identitet.

Overtrædelse af forbuddet straffes med bøde. Ved afgivelse af dissens angives dommerens navn ikke.

Byrettens afgørelser kan ikke indbringes for landsretten. Procesbevillingsnævnet kan dog give tilladelse til anke, hvis sagen er af principiel karakter eller særlige grunde i øvrigt taler derfor. Ansøgning om tilladelse skal indgives til nævnet inden 4 uger efter dommens afsigelse. Nævnet kan dog undtagelsesvis meddele tilladelse, hvis ansøgningen indgives senere, men inden 1 år efter afsigelsen.

De sagkyndige retsmedlemmer beskikkes af Domstolsstyrelsens efter forhandling med social- og indenrigsministeren.

Domstolsstyrelsen fastsætter antallet af sagkyndige retsmedlemmer og træffer bestemmelse om vederlag og rejsegodtgørelse. De beskikkede skal være myndige, må ikke være under værgemål efter værgemålslovens § 5 eller under samværgemål efter værgemålslovens § 7. Endelig skal de være uberygtede og vederhæftige.

Beskikkelsen gælder for 4 år. En sagkyndig afgår ved udgangen af den måned, i hvilken den pågældende fylder 70 år. Ingen, der opfylder ovennævnte betingelser, kan afslå at modtage beskikkelse, medmindre den pågældende er over 65 år eller har anden rimelig fritagelsesgrund. Udtagelsen for den enkelte sag blandt de beskikkede sagkyndige foretages af retsformanden.

Ingen kan udtages, som ifølge §§ 60 og 61 i retsplejeloven ville være udelukket for at handle som dommer i sagen.

Social- og Indenrigsministeriet, den 17. december 2019

ASTRID KRAG

/ Dan Theolander Holmgreen

Eksempel på en husorden på opholdssted eller åben døgninstitution.

Udkast til en husorden

XX skal være et trygt og rart sted for alle børn og unge, personale og gæster. Husordenen beskriver retningslinjer og regler for den fælles dagligdag på XX. Reglerne gælder alle børn og unge, personale og gæster. Husordenen har til formål at sikre trivsel i hverdagen og opretholde almindelig ro og orden.

Husordenen hænger på den fælles opslagstavle, så den er synlig for alle.

Aktiviteter uden for huset

- Det er vigtigt, at personalet ved, hvor alle børn og unge opholder sig i løbet af dagen. Husk derfor, at aktiviteter uden for huset i fritiden skal aftales med personalet på forhånd. Hvis der opstår noget i løbet af dagen, er det vigtigt at give besked til personalet.

Besøgstider

- Besøg af venner og familie skal aftales nærmere med personalet.
- Gæster må opholde sig på alle fællesarealer samt på barnets eller den unges eget værelse.
- Det er som udgangspunkt ikke tilladt at have besøg efter kl. 21.30.

Husmøde

- Der er husmøder hver 14. dag, hvor børn, unge og personale drøfter aktuelle spørgsmål på XX. Referat bliver efterfølgende sendt ud til alle børn, unge samt personalet og hængt op på den fælles opslagstavle.

Måltider

- Alle hjælper til ved måltiderne. Der udarbejdes en ugeplan, hvor af det fremgår, hvem der har ansvaret for f.eks. planlægning, forberedelse og tilberedning af måltiderne samt borddækning og oprydning efter maden.

Nye beboere

- Det er vigtigt, at alle kender husorden. Husordenen skal gennemgås med og udleveres til børn og unge samt deres forældre ved indskrivning.

Rengøring og tøjvask

- Alle har et medansvar for, at der ser ordentligt ud på XX, og at der er rent både indenfor og udenfor. Alle vil derfor blive inddraget i rengøring både af fællesarealer og værelser.
- Det forventes, at børn og unge selv holder egne værelser rene og pæne.

Rygning, alkohol og euforiserende stoffer

- Her på stedet er der en klart defineret rygepolitik, som følger ”Lov om røgfri miljøer”. Disse regler gælder både børn og unge, personale samt gæster på stedet. Rygepolitikken hænger synligt på opslags-tavlen og i rygeskuret. Rygepolitikken kan ligeledes udleveres på anmodning.
- Kun unge med forældrenes tilladelse kan få en rygetilladelse.
- Det er kun tilladt for unge med rygetilladelse at ryge udenfor på særligt anviste steder, herunder i rygeskuret.
- Det er IKKE tilladt at drikke alkohol eller at indtage euforiserende stoffer på stedets matrikel.
- Det er heller IKKE tilladt at være i besiddelse af alkohol eller euforiserende stoffer.

Sengetider

- For at sikre den bedst mulige indlæring er det vigtigt, at alle børn og unge er udhvilede og får ro. Der laves derfor individuelle aftaler om sengetider - afhængigt af alder m.v.
- Der skal dog generelt være ro på værelserne kl. 21.30.

Mobiltelefoner

- Mobiltelefoner må anvendes med fornuft og omtanke for de øvrige børn og unge. Der kan laves individuelle regler om brugen af disse - afhængigt af alder m.v.
- Mobiltelefoner skal som hovedregel være slukket om natten.
- Mobiltelefoner skal gemmes væk ved spisning, husmøder, undervisning eller andre situationer, hvor det virker forstyrrende.

TV, computer og musik

- Der er mulighed for at se TV, film, spille spil og lave andre indendørsaktiviteter i fællesrummet.
- Der er trådløs internetadgang i fællesrummet samt på alle værelserne. Der kan laves individuelle aftaler omkring adgang til internet – afhængigt af alder m.v.
- Der må spilles musik på værelserne frem til sengetid, dog på et acceptabelt lydniveau af hensyn til de øvrige beboere.

Eksempel på en husorden på delvis lukket døgninstitution, delvis lukket afdeling på døgninstitution, sikret døgninstitution eller særlig sikret afdeling

Senge- og vækketider

Det er vigtigt at alle børn og unge er udhvilede om dagen og derfor også får ro til at sove.

- På hverdage skal alle børn og unge ligge i deres senge kl. 22.30 og alle vækkes kl. 7.00 om morgenen.
- I weekenderne er der sengetid kl. 23.30 og alle vækkes kl. 9.00.

Det er vigtigt, at der er ro på værelserne efter sengetid og indtil morgenvækningen, så alle har mulighed for, at få ro til at sove.

Mødepligt til undervisning, behandling og andre fastlagte aktiviteter

- Det er vigtigt, at alle børn og unge har nogle faste rammer under deres ophold på institutionen. Der er derfor mødepligt til en række fastlagte aktiviteter:
- Undervisning
- Behandling, der f.eks. kan være psykologsamtaler
- Måltider, herunder morgenmad, frokost og aftensmad

Brug af telefoner, computere, iPad m.v. [på delvis lukket døgninstitution]

- Det er vigtigt, at alle børn og unge giver deres fulde opmærksomhed, når de deltager i fastlagte aktiviteter på institutionen. Mobiltelefoner, computere, iPads m.v. skal derfor afleveres til personalet ved undervisning, behandlingsaktiviteter, måltider eller andre aktiviteter, der kræver den unges fulde opmærksomhed.

Brug af telefoner, computere, iPad m.v. [på sikret døgninstitution/særligt sikret afdeling]

Det er vigtigt, at den unge bliver afskærmet fra et belastende og dårligt miljø under opholdet, så der er bedst mulige forudsætninger for at hjælpe den unge på rette vej.

- Mobiltelefoner, computere, iPads m.v. skal derfor opbevares af personalet under opholdet på institutionen. Når barnet eller den unge har brug for en telefonsamtale med f.eks. sine forældre, kan man låne institutionens telefon.
- Der er daglige telefontider mellem kl. 16 og 18, hvor der foretages telefonsamtaler.
- Telefonsamtalerne skal foretages i telefonrummet eller på personalets kontor.

God adfærd

Det er vigtigt, at alle føler sig trygge, mens de er på institutionen og at alle børn og unge lærer, at dette er et fælles ansvar. Der accepteres derfor heller ikke adfærd, der er til gene for andres sikkerhed og tryghed. På institutionens fællesarealer skal alle derfor:

- snakke pænt til hinanden.
- opføre sig pænt uden at være larmende, voldelig eller truende over for andre.
- undgå at være krænkende over for andre.

Rygning, alkohol og euforiserende stoffer

Her på institutionen er der klare regler om rygning, alkohol og euforiserende stoffer, som følger af lovgivningen på området. Det betyder:

- der må kun ryges i det udendørs rygeskur.
- der må IKKE drikkes alkohol eller indtages euforiserende stoffer på institutionen.
- det er heller IKKE tilladt at være i besiddelse af hverken alkohol eller euforiserende stoffer.

Besøgstider

Hvis der ønskes besøg fra familie eller venner, skal dette aftales med personalet på forhånd.

- Den unge kan få besøg en gang om ugen.
- Besøg skal ske inden for tidsrummet 17-21.
- Besøg kan vare op til tre timer.
- Der gælder samme regler for god adfærd for de besøgende på institutionen. Det vil sige, at der skal snakkes pænt til hinanden og besøgende må heller ikke være larmende, voldelige, truende eller krænkende over for andre. Dette er vigtigt for at sikre alles sikkerhed og tryghed.